

รายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการระดับชาติ
จีนศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ครั้งที่ ๗

วันศุกร์ที่ ๙ กันยายน ๒๕๖๕

บรรณาธิการ
สุรสิทธิ์ อมรวณิชศักดิ์
อรวรรณ นักปราชญ์

เจ้าของ	ศูนย์จีนศึกษา และศูนย์การเรียนรู้จีนศึกษาบรมราชกุมารี สถาบันเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และสาขาวิชาภาษาจีน คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ที่ปรึกษา	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชัยวัฒน์ มีสำฐาน
บรรณาธิการ	รองศาสตราจารย์ ดร.สุรสิทธิ์ อมรวณิชศักดิ์
ผู้ช่วยบรรณาธิการ	นางสาวอรรวรรณ นักปราชญ์
กองบรรณาธิการ	รองศาสตราจารย์ ดร.มาลินี ดิลกวนิช รองศาสตราจารย์ ดร.ปกรณ์ ลิ้มปณฺสรณ์ รองศาสตราจารย์ ดร.บุรินทร์ ศรีสมถวิล ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศิริวรรณ วรชัยยุทธ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อรณิศา อูรพีพัฒน์พงศ์ อาจารย์ รัชกฤษ วงษ์วิลาศ อาจารย์ อุ๋ อวินหลง
พิมพ์ครั้งแรก	ธันวาคม 2565
คณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิประเมินคุณภาพบทความ	พระมหาอานนท์ อานนฺโท ศาสตราจารย์ ดร.นภดล ขาตีประเสริฐ ศาสตราจารย์ ดร.สุรชัย ศิริไกร รองศาสตราจารย์ ดร.บุรินทร์ ศรีสมถวิล รองศาสตราจารย์ ดร.สุรสิทธิ์ อมรวณิชศักดิ์ อาจารย์ ดร.กรณัญญ์ เตชะวงศ์เสถียร อาจารย์ ชัยพร พยาครุฑ อาจารย์ รัชกฤษ วงษ์วิลาศ

IEAS
Thammasat University
since 1984

การประชุมวิชาการระดับชาติ

จिनศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ครั้งที่ 7

วันศุกร์ที่ 9 กันยายน 2565 เวลา 08.30 – 16.00 น.

ณ สถาบันเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ศูนย์รังสิต

และถ่ายทอดสด Facebook live: ศูนย์การเรียนรู้จिनศึกษาบรมราชกุมารี

จัดโดย

ศูนย์จिनศึกษา และศูนย์การเรียนรู้จिनศึกษาบรมราชกุมารี สถาบันเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา

หลักการและเหตุผล

เพื่อเป็นการรวบรวมองค์ความรู้เกี่ยวกับจिनศึกษา ศูนย์จिनศึกษาได้จัดการประชุมวิชาการระดับชาติ จินศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ครั้งที่ 6 วันพฤหัสบดีที่ 11 พฤศจิกายน 2564 ซึ่งได้รับการตอบรับจากนักศึกษาและนักวิชาการในวงการการศึกษาได้มีส่วนร่วมในการนำเสนอและแลกเปลี่ยนประสบการณ์ผลงานวิชาการเป็นอย่างดี ซึ่งประสบความสำเร็จอย่างมาก ถือเป็นก้าวแรกของวงการจिनศึกษาในประเทศไทยได้มีพื้นที่ในการนำเสนอผลงานวิชาการ และผลงานวิจัยให้เผยแพร่ในวงวิชาการอย่างกว้างขวางมากยิ่งขึ้น

จากผลสำเร็จที่ได้กล่าวมาข้างต้น เพื่อเป็นการกระตุ้นวงวิชาการจिनศึกษาอย่างต่อเนื่อง ศูนย์จिनศึกษา สถาบันเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา จึงเห็นสมควรให้จัดการประชุมวิชาการระดับชาติ จินศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ครั้งที่ 7 ในเดือนกันยายนปีนี้

วัตถุประสงค์

1. เพื่อกระตุ้นให้เกิดการศึกษาวิจัยและสร้างผลงานวิชาการด้านเงินศึกษา มากยิ่งขึ้น
2. เพื่อสร้างชุมชนวิชาการที่มีความสนใจร่วมกันศึกษาด้านเงินศึกษาให้กว้างขวาง และกลุ่มลึกยิ่งขึ้น
3. เพื่อเป็นเวทีในการนำเสนอผลงานวิชาการด้านเงินศึกษา
4. เพื่อเป็นการเผยแพร่ชื่อเสียงผลงานของสถาบันเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา

วิธีการดำเนินงาน

1. ประชุมคณะกรรมการเพื่อวางแผนการจัดงาน
2. ประสานงานและติดต่อวิทยากร ผู้ดำเนินรายการ
3. จัดทำหนังสือเชิญ ประชาสัมพันธ์การจัดงาน
4. ประชุมเตรียมความพร้อมก่อนงาน
5. จัดงาน
6. สรุปผลการจัดงาน

สถานที่ดำเนินงาน

ณ ห้องสัมมนากลาง สถาบันเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ศูนย์รังสิต

ระยะเวลาดำเนินงาน

วันศุกร์ที่ 9 กันยายน 2565 เวลา 08.30 – 16.00 น.

กลุ่มเป้าหมาย

นักวิชาการและผู้สนใจทั่วไป จำนวน 150 คน

หน่วยงานรับผิดชอบ

ศูนย์จรรยาบรรณ และศูนย์การเรียนรู้จรรยาบรรณราชกุมารี สถาบันเอเชียตะวันออกเฉียง
ศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

การประเมินผล

จัดทำแบบสอบถามผู้เข้าร่วมงานและประเมินผลการจัดสัมมนา

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

1. เกิดการศึกษาวิจัยและสร้างผลงานวิชาการด้านจรรยาบรรณมากยิ่งขึ้น
2. เกิดชุมชนวิชาการที่มีความสนใจร่วมกันศึกษาด้านจรรยาบรรณให้กว้างขวางและ
ลุ่มลึกยิ่งขึ้น
3. เป็นเวทีในการนำเสนอผลงานวิชาการด้านจรรยาบรรณ
4. เป็นการเผยแพร่ชื่อเสียงผลงานของสถาบันเอเชียตะวันออกเฉียงศึกษา

IEAS
Thammasat University
since 1984

กำหนดการ

การประชุมวิชาการระดับชาติ จินศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ครั้งที่ 7

จัดโดย

ศูนย์จินศึกษาและศูนย์การเรียนรู้จีนศึกษาบรมราชกุมารี สถาบันเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา

วันศุกร์ที่ 9 กันยายน 2565 เวลา 08.30 – 16.00 น.

ณ ห้องสัมมนากลาง สถาบันเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ศูนย์รังสิต

08.30 - 09.15 น. ลงทะเบียน

09.15 - 09.30 น. พิธีเปิด โดย ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชัยวัฒน์ มีสำฐาน
ผู้อำนวยการสถาบันเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา

09.30 - 10.30 น. **ปาฐกถาพิเศษ เรื่อง ความเป็นมาของจีนวิทยาและจีนศึกษาในประเทศไทย**

โดย ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ถาวร ลิกขโกศล
ที่ปรึกษาศูนย์จินศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

10.30 - 11.30 น. **นำเสนอบทความ เรื่อง การศึกษาการแปลกับการสื่อสารข้ามวัฒนธรรมจีน-ไทย ผ่านซีรีส์จีน เรื่อง "Go Ahead"**

โดย อาจารย์ชมพูนุท รัตนเลิศนาวิ
อาจารย์ประจำสาขาวิชาภาษาจีนเพื่อการสื่อสาร
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต

วิพากษ์บทความ โดย อาจารย์ภาวิน มาลัยวงศ์

คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

11.30 - 13.00 น. พักรับประทานอาหารกลางวัน

- 13.00 - 14.00 น. **นำเสนอบทความ** เรื่อง กลวิธีการแปลวาทะภาษาจีนโบราณเป็นภาษาไทยในหนังสือ เรื่อง "เพลงกระบี่ สี่จันผิง"
โดย นางสาวโจวเสียนเหมย
นักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชาภาษาไทย
คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
วิพากษ์บทความ โดย อาจารย์กนิษฐา ลีลามณี
นักวิชาการอิสระ
คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย
- 14.00 - 15.00 น. **นำเสนอบทความ** เรื่อง วิเคราะห์แนวคิดและที่มาของปรัชญาจีนในพรหมชาลโพธิสัตว์ศีล---เรื่องข้อห้ามการบริโภคเนื้อและผักฉุน 5 ชนิด
โดย นายกิตติศักดิ์ กิตติศุภปัทมา
นักศึกษาปริญญาเอก
คณะปรัชญาและศาสนา Minzu University of China
วิพากษ์บทความ โดย ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชาญณรงค์ บุญหนุน
คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร
- 15.00 - 16.00 น. **นำเสนอบทความ** เรื่อง ความรู้สึกรักชาติและ "พลังบวก" อารมณ์ที่ถูกควบคุมโดยรัฐในพื้นที่กระแสหลัก : การประกอบสร้างความรู้สึกรักชาติในเพลงแร็ปจีนหลังปี 2017
โดย นางสาวพิชชาภา ทุมดี
นักศึกษาปริญญาโท ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา
คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
วิพากษ์บทความ โดย รองศาสตราจารย์ ดร.สมสุข หินวิมาน
คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

พิธีกร: ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อรณิศา อูร์พีพัฒน์พงศ์

หมายเหตุ กำหนดการอาจมีการเปลี่ยนแปลงตามความเหมาะสม

ลงทะเบียนเข้าร่วมงาน

(ผู้เข้าร่วมการประชุมจะต้องแสดงผลตรวจ ATK และปฏิบัติตัวตามมาตรการป้องกันโควิด)

คำนำ

ตามภารกิจหลักของศูนย์จีนศึกษา สถาบันเอเชียตะวันออกเฉียงศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ในการส่งเสริมให้การศึกษา เรียนรู้ และเผยแพร่ด้านจีนศึกษาในสังคมไทย นับแต่ปี พ.ศ. 2558 ได้เริ่มจัดการประชุมวิชาการระดับชาติ จีนศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ขึ้น เพื่อเป็นเวทีสำหรับนักวิชาการรุ่นใหม่ในแวดวงจีนศึกษาได้นำเสนอผลงานวิจัยและผลงานวิชาการที่เกี่ยวข้อง ถือเป็นเวทีวิชาการหนึ่งที่ได้รับ ความสนใจจากบุคคลทั่วไป จึงได้จัดต่อเนื่องเป็นประจำทุกปี รวมทั้งเป็นอีกหนึ่งภารกิจที่ได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานพันธมิตรภายในมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ คือ ศูนย์การ เรียนรู้จีนศึกษาบรมราชกุมารี และสาขาวิชาภาษาจีน คณะศิลปศาสตร์ ซึ่งนักศึกษาและ นักวิชาการในวงการการศึกษาได้มีส่วนร่วมในการนำเสนอและแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ผลงานวิชาการเป็นอย่างดี

จากผลสำเร็จที่ได้กล่าวมาข้างต้น เพื่อเป็นการกระตุ้นวงวิชาการจีนศึกษาอย่างต่อเนื่อง ศูนย์จีนศึกษา สถาบันเอเชียตะวันออกเฉียงศึกษา จึงได้จัดการประชุมวิชาการระดับชาติ จีนศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ครั้งที่ 7 ขึ้น เมื่อวันศุกร์ที่ 9 กันยายน 2565 ซึ่งการประชุมดังกล่าวได้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี และ “รายงานหลังการประชุมฯ” เล่มนี้ รวบรวม บทความที่คัดสรรแล้วในที่ประชุมวิชาการ “จีนศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ครั้งที่ 7” จึงหวังว่าจะเป็นเอกสารที่มีประโยชน์ต่อวงการจีนศึกษาของไทยต่อไป

รองศาสตราจารย์ ดร.มาลินี ดิลกวนิช

ประธานกรรมการศูนย์จีนศึกษา

สถาบันเอเชียตะวันออกเฉียงศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

สารบัญ

ปาฐกถาพิเศษ เรื่อง ความเป็นมาของจีนวิทยาและจีนศึกษาในประเทศไทย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ถาวร ลิกขโกศล 1

การศึกษาการแปลกับการสื่อสารข้ามวัฒนธรรมจีน-ไทย ผ่านซีรีส์จีน เรื่อง "Go Ahead"

อาจารย์ชมพูนุท รัตน์เลิศนาวิ 40

วิพากษ์บทความ โดย อาจารย์ภาวิน มาลัยวงศ์ 72

กลวิธีการแปลวาทะภาษาจีนโบราณเป็นภาษาไทยในหนังสือ เรื่อง "เพลงกระบี่ สี่จันทน์ผิง"

นางสาวโจวเสียนเหมย 77

วิพากษ์บทความ โดย อาจารย์กนิษฐา สีสยามณี 105

วิเคราะห์แนวคิดและที่มาของปรัชญาจีน ในพรหมชาลโพธิสัตว์ศีล—เรื่องข้อห้ามการบริโภคเนื้อและผักฉุน 5 ชนิด

นายกิตติศักดิ์ กิตติศุภปัทมา 114

วิพากษ์บทความ โดย ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชาญณรงค์ บุญหนุน 142

ความรู้สึกรักชาติและ "ปลั่งบวก" อารมณ์ที่ถูกควบคุมโดยรัฐในพื้นที่กระแสหลัก : การประกอบสร้างความรู้สึกรักชาติในเพลงแรปจีนหลังปี 2017

นางสาวพิชชาภา ทุมดี 152

วิพากษ์บทความ โดย รองศาสตราจารย์ ดร.สมสุข หินวิมาน 184

ปาฐกถาพิเศษ เรื่อง ความเป็นมาของจีนวิทยาและจีนศึกษาในประเทศไทย*

ถาวร สิกขโกศล

จีนวิทยาคืออะไร

จีนวิทยา ตามรูปศัพท์แปลว่าความรู้ที่เกี่ยวกับจีน ความหมายนัยกว้างรวมความรู้เรื่องจีนทุกยุคทุกสาขา นัยแคบหมายถึงความรู้เรื่องจีนยุคเก่าเน้นด้านภาษาและวัฒนธรรมเป็นสำคัญ

คำจีนวิทยานี้ เข้าใจว่าพระยาอนุนุมาณราชชนแปลมาจากภาษาอังกฤษว่า Sinology คู่กับ Indology ซึ่งแปลว่า ภารตวิทยา

ศัพท์ Sinology มาจากคำ Sino + Logy Sino เป็นภาษาละติน หมายถึง “เกี่ยวกับจีน” Logy มีรากมาจากภาษาละติน หมายถึง ศาสตร์ ความรู้ หรือวิทยา วิชานี้จึงควรแปลว่าจีนวิทยา ยิ่งกว่าแปลเป็นคำอื่น

คำ Sinology เกิดจากฝรั่งเศสศึกษาเรื่องจีน จนเกิดเป็นวิทยาการสาขาหนึ่งในคริสต์ศตวรรษที่ 19 เดิมมุ่งเน้นด้านภาษา ประวัติศาสตร์ และศิลปวัฒนธรรมของจีนตั้งแต่โบราณจนถึงสิ้นราชวงศ์ชิง ซึ่งถือเป็นจีนยุคเก่า

พจนานุกรม Webster’s New World Dictionary จึงนิยามคำนี้ไว้ว่า

Sinology: The study of Chinese language, literature, art, custom, etc.

สิ้นศตวรรษที่ 19 จีนเข้าสู่ยุคใหม่ ราชวงศ์ชิงสิ้นเมื่อ ค.ศ. 1911 (พ.ศ. 2454) ระบอบสาธารณรัฐเข้ามาแทนแล้วเปลี่ยนเป็นระบอบสังคมนิยมสาธารณรัฐประชาชนจีนเมื่อ ค.ศ. 1949 (พ.ศ. 2492) การศึกษาเรื่องจีนขยายกว้างออกไปถึงยุคปัจจุบัน เน้นเรื่องการเมือง การปกครอง เศรษฐกิจ และสังคม จึงเกิดวิชา Chinese Studies ซึ่งเราแปลว่า “จีนศึกษา”

---

* เอกสารประกอบการปาฐกถา

ขึ้น วิชา Sinology ค่อยๆ ลดความสำคัญลงจนศัพท์นี้ไม่ค่อยมีคนรู้จัก เช่นเดียวกับคำจีนวิทยา ซึ่งถูกจีนศึกษาเข้ามาแทน จนบางคนถึงกับไม่ยอมรับว่ามีวิชาจีนวิทยา (Sinology) มีแต่วิชาจีนศึกษา (Chinese Studies) ซึ่งออกจะเป็นความคิดที่คับแคบเกินไป

ทั้งนี้เพราะในพจนานุกรมภาษาอังกฤษฉบับสำคัญทุกฉบับยังเก็บคำ Sinology ไว้ แต่นิยามความหมายขยายขอบข่ายวิชานี้กว้างขึ้นตามยุคสมัยดังเช่น

(1) *Longman Dictionary of Contemporary English* นิยามว่า

Sinology: The study of Chinese language, history, literature etc.

(2) *New Oxford Dictionary of English* อธิบายคำนี้ไว้ว่า

Sinology: The study of Chinese language, history, customs, and politics.

จึงเห็นได้ว่าวิชา Sinology ยังคงมีอยู่ แม้ขอบข่ายจะขยายไปถึงเรื่องการเมืองการปกครองด้วย แต่เนื้อหาหลักก็ยังอยู่ที่ ภาษา วรรณคดี ประวัติศาสตร์ และศิลปวัฒนธรรม ด้านต่าง ๆ ซึ่งอยู่ในสาขาวิชามนุษยศาสตร์ ส่วนวิชา Chinese Studies เนื้อหาหลักอยู่ที่ การเมือง การปกครอง เศรษฐกิจ และสังคมจีนในปัจจุบันอันอยู่ในสาขาวิชาสังคมศาสตร์ สองวิชานี้แยกออกจากกันชัดเจน

ในภาษาไทยเมื่อดูที่มาของคำจีนวิทยาและจีนศึกษาก็เห็นชัดว่าจีนศึกษาเป็นคำใหม่ วิชาใหม่ มาจาก Chinese Studies ส่วนจีนวิทยา มาจาก Sinology ซึ่งคู่กับวิชา Indology คำหลังนี้แปลเป็นไทยว่า ภารตวิทยา ไม่แปลว่า อินเดียวิทยา กรฺณา - เรืองอุไร กุศลาสัย สองปราชญ์ผู้เขียนหนังสือภารตวิทยา อันเป็นหนึ่งใน 100 หนังสือดีที่ควรอ่าน อธิบายเรื่องนี้ไว้ชัดเจนและน่าอ่านมาก จึงขอนำมาแสดงไว้ในที่นี้ทั้งหมดดังนี้

“ภารตวิทยา คือ วิทยาที่เกี่ยวกับภารตประเทศหรือประเทศอินเดียนั่นเอง คำว่า ภารตวิทยานี้ ตรงกับคำว่า Indology ในภาษาอังกฤษ ซึ่งเกิดจากคำ Indo อันหมายถึงอินเดีย บวกกับ logy ที่แปลว่าศาสตร์ หรือความรู้ ท่านผู้อ่านบางท่านคงจะแปลกใจว่าก็เมื่อเป็นเรื่องของความรู้ซึ่งเกี่ยวกับประเทศอินเดีย ทำไมจึงไม่ใช่อินเดียวิทยา หรืออะไรทำนองนี้ และทำไมจึงใช้ ภารตวิทยา?

คำว่า ภารต มาจากคำว่า ภรต ซึ่งตามนิยายปรัมปราอิงศาสนาของอินเดีย เป็นพระนามกษัตริย์องค์แรกของอินเดีย เกิดจากท้าวทุษยันต์และนางศุนดลา ท้าวภรตเป็นต้นวงศ์ของพวกกษัตริย์เการพและปาณฑพ ผู้ทำสงครามขับเคี่ยวกันในมหากาพย์มหาภารตะ บรรดาผู้ที่สืบเชื้อสายจากท้าวภรต ต่างก็ได้ชื่อว่า ภารต ในสมัยโบราณ ชื่อหนึ่งซึ่งชาวอินเดียนิยมใช้เรียกประเทศของเขาก็คือ “ภารตวรรษ” ซึ่งแปลว่า ถิ่นที่อยู่ของชาวภารตหรือบางทีก็เรียกสั้นๆ เพียง ภารต(ะ) แม้ในปัจจุบันคำว่าภารต(ะ) ก็ยังเป็นชื่อที่ชาวอินเดีย โดยเฉพาะชาวอินเดียที่นับถือศาสนาฮินดู ใช้เรียกประเทศของเขาอยู่ เพราะฉะนั้นจึงพอสรุปได้ว่า ภารต(ะ) เป็นชื่อของประเทศอินเดียในยุคโบราณ

ก็หละความรู้ที่เกี่ยวกับประเทศอินเดีย ซึ่งกินความอยู่ในคำว่า Indology นี้ หมายถึงความรู้ที่เกี่ยวกับประเทศอินเดียในยุคโบราณเป็นส่วนใหญ่ อันได้แก่ ศาสนา วัฒนธรรม วรรณคดี ปรัชญา ประวัติศาสตร์ เศรษฐกิจ การเมือง ฯลฯ เพราะฉะนั้นคำว่า ภารตวิทยา จึงน่าจะเป็นคำที่เหมาะสมแล้ว สำหรับ Indology ปัจจุบัน ในอัสตงคตประเทศ และในประเทศอื่น ๆ มีคำใหม่เกิดขึ้นคำหนึ่ง คือ คำว่า Indian Studies ซึ่งมักจะนิยมใช้กันในความหมายที่เกี่ยวกับวิชาความรู้นานาชาติ อันเกี่ยวข้องกับประเทศอินเดีย ทั้งในยุคโบราณและยุคปัจจุบัน”

ถ้าใช้ความหมายของคำภารตวิทยาที่หมายถึง ความรู้ที่เกี่ยวกับประเทศอินเดียในยุคโบราณเป็นส่วนใหญ่เป็นแนวเทียบ ประกอบกับความเป็นมาของวิชา Sinology แล้ว คำจีนวิทยาก็ควรหมายถึง ความรู้เกี่ยวกับจีนในยุคเก่าตั้งแต่โบราณถึงสิ้นราชวงศ์ชิง ซึ่งเป็นความหมายนัยแคบ แต่ก็มีผู้ใช้ในความหมายนัยกว้างคือวิทยาการที่เกี่ยวกับจีนทุกยุค จึงควรยอมรับความหมายทั้งสองนัย ส่วนจีนศึกษา หมายถึงวิชาที่ศึกษาเรื่องจีนทุกยุคแต่เน้นยุคปัจจุบัน เป็นสองคำสองวิชา แยกออกจากกันอย่างชัดเจน แม้ว่าปัจจุบันวิชาจีนวิทยาจะไม่ได้รับความนิยม เพราะไม่ทันสมัยเท่าวิชาจีนศึกษาก็ตาม

จีนวิทยาและจีนศึกษาในภาษาจีน

จีนแปลคำ Sinology ว่า ฮั่นเสว (汉学 ออกเสียง ฮว ควบ) เรียกให้สะกดกลับคนไทยว่า ฮั่นเสว ฮั่นในที่นี้หมายถึงชนชาติจีนซึ่งมีเผ่าฮั่นเป็นประชากรส่วนใหญ่ราว 90% ที่เหลือเป็นชนชาติส่วนน้อยอีก 55 เผ่า เสวในที่นี้เป็นคำนาม หมายถึงความรู้ วิทยา วิชา Sinology ศึกษาภาษา วรรณคดี ประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรมของจีน เดิมหมายเฉพาะจีนฮั่น

แต่ต่อมาเกินความครอบคลุมถึงเรื่องของจีนเผ่าอื่นด้วย ฉะนั้นวิชาฮั่นเสว (汉学) จึงมีทั้งความหมายนัยแคบและนัยกว้าง นัยแคบเฉพาะจีนฮั่น นัยกว้างครอบคลุมจีนทุกเผ่า

ต่อมาเมื่อเกิดวิชา Chinese Studies จีนแปลว่า จงกั๋วเหยียนจิว (中国研究) จงกั๋ว หมายถึงประเทศจีน เหยียนจิว หมายถึง ศึกษาค้นคว้า จงกั๋วเหยียนจิว คือ การศึกษาค้นคว้าเรื่องจีนหรือจีนศึกษานั้นเอง

คำใหม่อีกคำที่คู่กับ “จงกั๋วเหยียนจิว” คือ “จงกั๋วเสว (中国学)” จงกั๋ว คือ จีน เสว คือ วิทยา, ศาสตร์ จงกั๋วเสวนิยมใช้ในความหมายของจีนศึกษานัยกว้างที่ชอบขायเนื้อหาครอบคลุมทุกเรื่องของจีนตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน เป็นคำใหม่ใช้แทน ฮั่นเสว ดังที่ พจนานุกรมฉือไห่ ฉบับ ค.ศ. 1990 ของจีน ไม่เก็บคำว่า ฮั่นเสว แต่เก็บคำ จงกั๋วเสว แทน โดยอธิบายคำนี้ว่า

“จงกั๋วเสว : เรียกอีกอย่างว่า จงกั๋วเหยียนจิว (中国研究 Chinese Studies) หรือ ฮั่นเสว (汉学 Sinology) เป็นคำรวมเรียกการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับประเทศจีนในต่างประเทศ นัยกว้างหมายถึง การศึกษาศาสนา ปรัชญา ประวัติศาสตร์ การเมือง เศรษฐกิจ ภาษา วรรณคดี ศิลปะ ฯลฯ ฮั่นเป็นวิชาด้านวิทยาศาสตร์สังคมตลอดจนวิชาด้านวิทยาศาสตร์ธรรมชาติบางสาขา นัยแคบหมายถึง การศึกษาภาษา วรรณคดี และวรรณกรรมอันทรงคุณค่าทางวิทยาการสาขาต่าง ๆ ของจีน ช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 17 - ครั้งแรกของศตวรรษที่ 19 (ค.ศ. 1600 - 1850) เป็นช่วงก่อตั้งวิชานี้ หมอสอนศาสนาจากประเทศต่าง ๆ เป็นนักจีนวิทยา (จีนศึกษา) รุ่นบุกเบิก ครั้งหลังของศตวรรษที่ 19 ถึงทศวรรษที่ 40 แห่งศตวรรษที่ 20 (ค.ศ.

1851 - 1940) เป็นยุคพัฒนาการ ขอบข่ายวิชาที่ศึกษาขยายกว้างออกจนเป็นสรรพวิทยา (ที่เกี่ยวกับจีน) เมื่อสาธารณรัฐประชาชนจีนสถาปนาขึ้น วิชานี้ก็ก้าวเข้าสู่ยุคใหม่ วิชาจกั๋วเสว่ (จีนวิทยาหรือจีนศึกษา) แบบเดิมที่รวมสรรพวิทยาไว้ด้วยกันค่อย ๆ แยกออกเป็นสาขาวิชาต่าง ๆ ทั้งเกิดหน่วยงานหรือองค์กรทางวิชาการเกี่ยวกับวิชาเหล่านี้ขึ้นเป็นอันมาก วิชาจกั๋วเสว่ (จีนวิทยา, จีนศึกษา) ในยุคปัจจุบัน หัวใจสำคัญอยู่ที่ศึกษา การเมือง เศรษฐกิจ และวัฒนธรรมจีนร่วมสมัยของจีน”

การใช้คำ “จกั๋วเสว่” แทนคำ “ฮั่นเสว่” มีทั้งเหตุผลทางวิชาการและเหตุผลทางการเมืองในทางวิชาการ คำ “ฮั่นเสว่” ออกจะแคบ เพราะปกติคำว่าฮั่นเป็นชื่อชนเผ่าจีนที่เป็นประชากรส่วนใหญ่และชื่อราชวงศ์ฮั่น อาจทำให้เข้าใจผิดว่าศึกษาเฉพาะเรื่องชนเผ่าฮั่น อนึ่ง คำว่า “ฮั่นเสว่” เดิมในภาษาจีนเป็นชื่อของวิชาการสองวิชา วิชาหนึ่งศึกษาศิลปวิทยาสมัยราชวงศ์ฮั่น อีกวิชาหนึ่งศึกษาคัมภีร์และคำสอนของสำนักขงจื้อในสมัยราชวงศ์ฮั่น คำจกั๋วเสว่กินความกว้างครอบคลุมถึงการศึกษาค้นคว้าเรื่องของจีนทุกกลุ่มทุกยุคทุกสมัยได้ดีกว่า

แต่ที่สำคัญคือเหตุผลด้านการเมือง คำฮั่นเสว่ออกจะไม่ครอบคลุมประเทศจีนทั้งหมด ซึ่งมีประชากรรวมถึง 56 เผ่า แม้เผ่าฮั่นจะมีมากที่สุด แต่เผ่าอื่นก็มีมากและมีความสำคัญต่อจีนไม่น้อย เช่น จ้วง มีถึง 16 ล้าน ทิเบต 5.5 ล้าน อุยกูร์ในซินเจียง 8.5 ล้าน มองโกล 6 ล้าน คำฮั่นเสว่ (จีนศึกษา Sinology) ไม่กินความรวมถึงชนชาติเหล่านี้อย่างชัดเจน เปิดช่องให้วิชาทิเบตศึกษา ซินเจียงศึกษา มองโกลศึกษา แยกเป็นเอกเทศ (จากจีนศึกษาและจีนวิทยา) ได้ ฉะนั้นควรมีคำที่ครอบคลุมถึงชนชาติเหล่านี้ด้วย คำว่าจกั๋วเสว่จึงเหมาะสมกว่าคำฮั่นเสว่ เพราะจะกินความรวมเอาการศึกษาเรื่องชนเผ่าต่าง ๆ ในจีน เช่น ทิเบตศึกษา (จีนเรียกซีจ่างเสว่ 西藏学) ไว้เป็นสาขาหนึ่งของจีนศึกษาในคำจกั๋วเสว่ด้วย

ดังนั้นคำอธิบายเรื่องจกั๋วเสว่ข้างต้นจึงกินความรวมถึงสรรพวิทยาที่เกี่ยวกับจีนทุกยุคสมัย ใช้แทนคำฮั่นเสว่ (Sinology จีนวิทยา) หรือจกั๋วเหียนจิว (Chinese Studies จีนศึกษา) ได้ทั้งสองคำ

อนึ่ง นักวิชาการจีนที่ยังยอมรับคำ “ฮั่นเสว่” เป็นคำแปลของ Sinology ก็เห็นว่าวิชานี้มีได้จำกัดอยู่เฉพาะจีนยุคเก่า ในสารานุกรมจีนฉบับความย่อ (中国大百科全书:简明版) จึงเก็บคำว่า ฮั่นเสว่ (汉学) ไว้ พร้อมกับมีคำ Sinology กำกับอยู่ และมีคำอธิบายว่า

“汉学 Sinology ชื่อวิชาที่ศึกษาค้นคว้าเรื่องจีนในต่างประเทศ เป็นวิชาที่มีลักษณะประมวลเรื่องจีนในต่างประเทศ เป็นวิชาที่มีลักษณะประมวลเรื่องการเมือง เศรษฐกิจ ประวัติศาสตร์สังคม ศาสนาปรัชญา ภาษาและอักษร ศิลปะวรรณคดี ดาราศาสตร์ ภูมิศาสตร์ เทคโนโลยี เป็นต้น เหล่านี้ไว้ด้วยกัน เรียกอีกชื่อว่า จงกั๋วเสว่ (中国学)

เรื่องที่ศึกษาค้นคว้า : ดูจากประวัติของวิชาและผลการศึกษาที่ได้ เรื่องที่ศึกษาค้นคว้านี้ได้จำกัดอยู่ แค่วิทยาศาสตร์และศิลปวัฒนธรรมของชนเผ่าฮั่น แท้จริงแล้วรวมประวัติศาสตร์และศิลปวัฒนธรรมของชนชาติส่วนน้อยในจีนไว้ด้วย เป็นความรู้เรื่องจีนทั้งประเทศ เนื่องจากชาวฮั่นเป็นประชากรหลักของจีน อีกทั้งเริ่มการศึกษาค้นคว้าในแวดวงภาษาฮั่น ในวงวิชาการจึงเรียกวินานี้ว่า ‘ฮั่นเสว่’ ตลอดมา แต่ก็มีนักวิชาการใช้คำ ‘จงกั๋วเสว่’ เรียกวิชาฮั่นเสว่ที่สืบทอดกันมา

วิชาฮั่นเสว่ศึกษาเรื่องของประเทศจีนทั้งหมด ขอบข่ายการศึกษาค้นคว้าจึงแยกเป็นนัยกว้างและนัยแคบ นัยกว้างครอบคลุมวิชาด้านวิทยาศาสตร์สังคม (คือสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์) ทั้งหมดและบางส่วนของวิทยาศาสตร์ธรรมชาติ นัยแคบศึกษาด้านปรัชญา ศาสนา ประวัติศาสตร์ ภาษา อักษร เหล่านี้เป็นต้น ซึ่งล้วนเป็นวิชาด้านวิทยาศาสตร์สังคม เช่น การสอบชำระวรรณกรรม สอบค้นความหมายของคำในวรรณกรรมเก่า (นิรุกติศาสตร์) การชำระต้นฉบับการจัดหมวดหมู่วรรณกรรม สัทวิทยา เหล่านี้ ซึ่งล้วนเป็นวิชาที่สืบทอดกันมาช้านานในวงวิชาการของจีน พิจารณาตามหัวข้อที่ศึกษา วิชานี้เกี่ยวข้องกับสิ่งที่เกิดขึ้นแล้ว และมีโอกาสเกิดขึ้นในสังคมจีน พิจารณาตามระบบรายวิชาที่ศึกษา วิชานี้ครอบคลุมองค์ความรู้ที่เกิดขึ้นแล้วในประเทศจีนทั้งหมด”

สรุปว่าในทัศนะของนักวิชาการจีนกลุ่มที่มีความคิดทางการเมืองแฝงอยู่ด้วยเห็นว่าวิชา Sinology กับ Chinese Studies เป็นวิชาเดียวกัน ขอบข่ายเนื้อหาแยกออกเป็นสองนัย

คือ นักกว้าง รวมความรู้เกี่ยวกับประเทศจีนไว้ทุกด้านตั้งแต่โบราณถึงปัจจุบัน นักแคบ ครอบคลุมเฉพาะวิทยาการอันเป็นมรดกตกทอดกันในสังคมจีนหรือวิทยาการดั้งเดิมของจีน ซึ่งหนักไปทางมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ชื่อวิชานี้ในภาษาจีนควรเป็น จงกั๋วเสว่ หรือ จงกั๋วเหยียนจิว หรือจะใช้ ฮั่นเสว่ ตามที่เคยใช้กันมาแต่เดิมก็ได้ แต่มีความหมายกว้างเหมือน จงกั๋วเสว่ คำทั้งสามนี้จึงเป็นไวยากรณ์ ใช้แทนกันได้

ในแง่นี้เห็นได้ว่า วิชาการของจีนไม่ค่อยเป็นอิสระจากการเมือง ซึ่งเป็นเรื่องปกติของจีน เพราะจีนแต่โบราณมาถือเรื่องผลประโยชน์ของชาติสำคัญกว่าเรื่องส่วนบุคคล วิทยาการทุกอย่างต้องเพื่อจรรโลงสังคม ซุนซื่อเหมี่ยว (พ.ศ. 1124 - 1223) ปรมาจารย์ด้านการแพทย์จีนสมัยราชวงศ์ถังจึงสอนจรรยาแพทย์ไว้ว่า ไม่รักษาคนชั่วที่เป็นภัยสังคม แต่คนดีต้องรักษาสุดความสามารถ แม้จะไม่มีค่าใช้จ่ายให้ ต่างกับจรรยาแพทย์อินเดียโบราณที่ถือว่าแพทย์ไม่มีหน้าที่พิจารณาความดีเลวของคน แพทย์ไม่มีศรัทธา มีแต่โรคทานแก่เพื่อนมนุษย์ทั้งปวง กฎหมายจีนตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบันมุ่งความเข้มแข็งสงบสุขของประเทศชาติมากกว่าสิทธิส่วนบุคคล ในมุมมองของปรัชญากฎหมายตะวันตกจึงเห็นว่ามีกระแสเมตตานิยมมนุษยชนในจีนอยู่เสมอ

ด้วยเหตุนี้ชื่อวิชา Sinology (จีนวิทยา) กับ Chinese Studies (จีนศึกษา) ในภาษาจีนจึงมีนัยทางการเมืองแอบแฝงอยู่ด้วย ทำให้วิชาทั้งสองนี้ไม่แยกออกจากกันในทางวิชาการ

เรื่องนี้มีนักวิชาการจีนอีกกลุ่มหนึ่งไม่เห็นด้วย ศาสตราจารย์หลิวเจิ้งแห่งมหาวิทยาลัยประชาชนจีน (人民大学) เป็นผู้หนึ่งที่คัดค้านไว้ชัดเจนในหนังสือประวัติวิชาจีนวิทยาประกอบภาพ (图说汉学史) ซึ่งขอแปลมาดังนี้

“ฮั่นเสว่ (汉学 จีนวิทยา) คือคำแปลคำอังกฤษว่า Sinology อีกทั้งเรียกว่า จีนวิทยา ปรัมปราคติ, จีนวิทยาคลาลลิต ยอมรับกันโดยทั่วไปว่าหมายถึงการศึกษาค้นคว้าเรื่องภาษา ความนึกคิด ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของจีนยุคเก่า มโนทัศน์ (concept) เรื่องจีนวิทยา เพิ่งปรากฏชัดเจนเป็นทางการในคริสต์ศตวรรษที่ 19 วันที่ 11 ธันวาคม ค.ศ. 1814 (พ.ศ. 2357) มีการประชุมวิชาการจีนวิทยาที่วิทยาลัยแห่งชาติฝรั่งเศส (College de France) โดย

มี Jean Pierre Abel Remusat เป็นประธานจัดงาน เป็นจุดเริ่มต้นมีความหมายยิ่งต่อวิชานี้ในโลกตะวันตก ปี ค.ศ. 1838 (พ.ศ. 2381) จึงเริ่มปรากฏการใช้คำ Sinology มาอธิบายมโนทัศน์เรื่องนักจีนวิทยา คำ Sinology ถูกใช้ในความหมาย ‘จีนวิทยา’ นั้น Gauting Herbert Franke นักจีนวิทยาชาวเยอรมันกล่าวว่าเพิ่งสมบูรณ์ชัดเจนเมื่อ ค.ศ. 1882 (พ.ศ. 2425)

มีทัศนะสำคัญประการหนึ่งว่า ตามรูปศัพท์ฮั่นเสว่ (Sinology จีนวิทยา) ควรหมายถึง ‘วิทยาการทั้งปวงที่เกี่ยวกับประเทศจีน’ ซึ่งไม่สอดคล้องกับความจริง คำ ‘ฮั่นเสว่ (汉学)’ ในภาษาจีนมีความหมาย 3 ประการ

1. หมายถึงวิชาที่ศึกษาเรื่องศิลปวิทยาสัมัยราชวงศ์ฮั่นตลอดจนวิธีการศึกษาค้นคว้าศิลปวิทยา ความนึกคิดและวัฒนธรรมสมัยราชวงศ์ฮั่น (ฮั่นวิทยา)
2. หมายถึงวิชาฮั่นศึกษาที่คู่กับวิชาซ่งศึกษา (宋学) มีศูนย์กลางของการศึกษาอยู่ที่ศิลปวิทยา ความนึกคิดและวัฒนธรรมสมัยราชวงศ์ฮั่น โดยใช้วิธีการศึกษาคัมภีร์ขงจื้อตามปรัมปราศติของทางการราชวงศ์ฮั่นเป็นเครื่องมือเพื่อวิเคราะห์วิจัยศิลปวิทยา ความนึกคิดและวัฒนธรรมในยุคโบราณ
3. หมายถึงวิชาที่ชาวต่างชาติศึกษาค้นคว้า ภาษาวรรณคดี ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรมจีนยุคเก่า

ด้วยเหตุผลข้างต้นนี้จึงอย่าเข้าใจคำ ‘ฮั่นเสว่ (Sinology)’ ว่าหมายถึง ‘วิทยาการทั้งปวงที่เกี่ยวกับประเทศจีน’ ความเข้าใจนี้เกิดจากความไม่รู้อย่างแท้จริง เพราะคำว่าประเทศจีนมีความหมายกว้างตั้งแต่โบราณมา ทิเบต มองโกล ซีเชียล้วนเป็นส่วนหนึ่งที่มีอาจแบ่งแยกออกจากประเทศจีนได้ ปัจจุบันในนานาชาติมีวิชาทิเบตศึกษา ซีเชียศึกษา จีนเจียงศึกษา ฯลฯ ปรากฏชัด วิชาเหล่านี้ต่างก็เป็นส่วนหนึ่งของ ‘วิทยาการทั้งปวงที่เกี่ยวกับประเทศจีน’ แต่ไม่ใช่วิชา ‘ฮั่นเสว่ (Sinology)’ ตามที่เข้าใจกันมา อย่างแน่นอน การสำคัญเอาว่า ฮั่นเสว่ หมายถึง วิทยาการทั้งปวงที่เกี่ยวกับประเทศจีนซึ่งเป็นการขยายความหมายของคำนี้ และการคิดว่าฮั่นเสว่หมายเฉพาะวิทยาการที่เกี่ยวกับชนชาติฮั่นทุกด้าน เป็นฮั่นเสว่แบบชนชาติฮั่นอัน

ยิ่งใหญ่ เป็นเรื่องที่ ‘รับไม่ได้’ เพราะล้วนเข้าใจ ‘ความหมายที่แท้’ ของคำ ‘ฮั่นเสว่ (Sinology)’ ผิดไป

ยังมีทัศนะสำคัญอีกประการหนึ่งเห็นว่า คำ ‘ฮั่นเสว่’ (汉学) ที่เคยใช้กันมา มีขอบข่ายความหมายแคบไปไม่สอดคล้องกับพัฒนาการและความเปลี่ยนแปลงของยุคสมัย มีแต่คำ ‘จงกั๋วเสว่’ (中国学) จึงจะมีความหมายสอดคล้องกับความจริงทั้งหมด จึงแก้คำแปล Sinology เป็นจงกั๋วเสว่ ความสำคัญของเรื่องนี้ไม่ธรรมดาเลยจริงๆ

อนึ่ง เซียวซืออีเขียนไว้ในหนังสือ ‘ค้นคว้าเรื่องจีนวิทยา (Sinology) ในเยอรมัน’ ว่า ‘ฮั่นเสว่ (汉学) เป็นส่วนหนึ่งของจงกั๋วเสว่ (中国学)’

ขอถามว่า ชื่อวิชาหนึ่งและคำแปลภาษาจีนไยจึงแก้ไปแก้มาเช่นนี้? ไม่ว่าวิชาใด หากเนื้อหาพัฒนาไปตามยุคสมัย ล้วนต้องแก้ชื่อวิชาใหม่เลยหรือ? ในอดีตที่ผ่านมานับร้อยปี ไม่เคยมีความเข้าใจผิดใด ๆ ต่อคำ ‘ฮั่นเสว่’ (汉学) ต่อมาเมื่อคำว่า ‘จงกั๋วเสว่’ (中国学) ‘จงกั๋วเหียนจิว’ (中国研究) เกิดขึ้น จึงได้มีปัญหาเรื่องขอบข่ายและเนื้อหาของวิชาเหล่านี้ ซึ่งไม่เกี่ยวกับความหมายและเนื้อหาเดิมของวิชาฮั่นเสว่และ Sinology ตามที่เคยใช้กันมาเลย

ข้าพเจ้า (หลิวเจิ้ง) เห็นว่าควรนิยามความหมายของ ฮั่นเสว่ (汉学) ว่า ‘จีนวิทยาคลาลสิก’ หรือ ‘จีนวิทยاپริมปราคติ’ ส่วนจงกั๋วเสว่ (中国学) นิยามความหมายว่า ‘จีนวิทยายุคใหม่’ เพื่อแยกและแจ้งความสัมพันธ์ของวิชาทั้งสองนี้ให้ชัดเจน ผู้ศึกษาค้นคว้าทิเบตศึกษา ซีเชี่ยศึกษา มองโกลศึกษา เหล่านี้ไม่ควรจัด เป็น ‘นักจีนวิทยา’ ทั้งยุคเก่าและยุคใหม่จริงอยู่ดินแดนเหล่านี้เป็นส่วนหนึ่งของประเทศจีนตลอดมา มิสามารถแยกออกได้อย่างเด็ดขาด แต่ความหมายของชื่อวิชาและชื่อประเทศที่ดินแดนนั้นสังกัดอยู่ย่อมมีสาระแตกต่างกัน เรื่องเร่งด่วนที่ควรริบทำความเข้าใจคือความหมายและขอบข่ายของวิชา ‘ฮั่นเสว่’ ซึ่งเข้าใจผิดเพื่อเป็นแบบขยายความหมายของคำนี้ กับติดกรอบความคิดเรื่องชนชาติฮั่นอันยิ่งใหญ่ (大汉主义) เพื่อให้ชื่อและความหมายตลอดจนที่ใช้คำนี้ในฐานะวิชาหนึ่งมีความถูกต้องชัดเจนเป็นแบบแผนเดียวกัน”

หลิวเจิ้งได้อธิบายความเป็นมาของวิชา Chinese Studies ซึ่งแปลเป็นภาษาจีนว่า “จงกั๋วเหยียนจิว” ไว้ชัดเจนด้วยว่า วิชา John King Fairbank เป็นผู้ก่อตั้งขึ้น เดิมทีนักจีนวิทยาในยุโรปไม่ยอมรับวิชานี้ซึ่งพัฒนามาจากวิทยาการเดิมที่เคยเรียกกันมาว่า “จีนวิทยาของสถานกงสุล” ในครั้งกระโน้นรัฐบาลของแต่ละประเทศกำหนดเวลาให้เจ้าหน้าที่ในสถานกงสุลของตนในจีนเขียนรายงานการวิเคราะห์สถานการณ์ของรัฐบาลและสังคมจีนส่งเป็นประจำเพื่อใช้เป็นข้อมูลประกอบในการกำหนดนโยบายต่อประเทศจีน กลุ่มนักจีนวิทยาที่เป็นหมอสอนศาสนาจึงยั่วล้อเรียกรายงานพวกนี้ว่า “จีนวิทยาสถานกงสุล” ดังนั้นก่อน ค.ศ. 1939 ในวงการจีนวิทยา (Sinology) ของสหรัฐอเมริกา วิชาที่ John K. Fairbank ศึกษาจึงถูกนักจีนวิทยาสายหลักดูถูกว่าเป็น “วิชากำมะลอ” ความอคติระหว่างวิชาการต่างสำนักนี้ปัจจุบันก็ยังมีอยู่ หลัง ค.ศ. 1940 วิชา Chinese Studies จึงเริ่มค่อยๆ ได้รับความนิยมแพร่หลายไปทั่วสหรัฐอเมริกา

หลิวเจิ้งเห็นว่า ตามรูปศัพท์ Chinese Studies ขอบข่ายของเรื่องที่ศึกษาในวิชานี้กว้างหาขอบเขตมิได้ แต่เรื่องที่ศึกษาในวิชานี้จริง ๆ กลับแคบชนิดเดียวเพราะมีเรื่องระบบการเมือง ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ และวิชาการทูต สามประการนี้เป็นหัวใจ ดังที่ Paul M. Evans ได้อธิบายการศึกษาวิชานี้ของ John K. Fairbank ไว้ว่า ‘ใช้ประวัติของระบอบการเมืองและการต่างประเทศเป็นวิธีการ เอาเรื่องประเทศจีนปัจจุบันเป็นเนื้อหาหลัก เอาข้อมูลของประเทศจีนเป็นข้อมูลขั้นต้น’ เนื้อหาและวิธีการดังกล่าวอยู่ในขอบข่ายของเรื่องระบอบการเมือง วิเทศสัมพันธ์ และการทูต สามเรื่องรวมเป็นหนึ่งวิชา ฉะนั้นจึงไม่อาจเรียกว่า ฮั่นเส่วหรือจงกั๋วเส่ว ซึ่งควรมีขอบข่ายเนื้อหากว้างกว่านี้ ความจริงการแปล Chinese Studies แปลเป็นภาษาจีนว่า จงกั๋วเหยียนจิวนั้นตามรูปศัพท์เหมาะสมดี แต่เนื้อหาที่ศึกษาไม่กว้างพอ ถ้าจะถือว่า จงกั๋วเหยียนจิวเป็นสาขาหนึ่งของวิชาจงกั๋วเส่ว (Modern Age Sinology) พอรับได้

หลิวเจิ้งถกเรื่องชื่อวิชาฮั่นเส่ว (汉学) จงกั๋วเส่ว (中国学) และจงกั๋วเหยียนจิว (中国研究) ไว้ชัดเจน พอสรุปความเห็นของเขาได้ว่าคำว่า ฮั่นเส่ว (汉学) ควรหมายถึงจีน

วิทยาคลาสสิก (Classical Sinology) จงกั๋วเสว่ (中国学) ควรหมายถึงจีนวิทยายุคใหม่ (Modern Age Sinology) และจงกั๋วเหียนจิว (中国研究) หมายถึงจีนศึกษา (Chinese Studies) ซึ่งอาจถือเป็นสาขาหนึ่งของจีนวิทยายุคใหม่ (中国学) คำ Sinology เพียงคำเดียว ควรแปลเป็นภาษาจีนว่า ฮั่นเสว่ (汉学) มากกว่าจงกั๋วเสว่ (中国学) และใช้ในความหมายว่าวิทยาการที่เกี่ยวกับจีนยุคเก่าตามความหมายเดิม หากจะใช้ในความหมายของจีนวิทยายุคใหม่ควรใช้คำจงกั๋วเสว่ (中国学)

เหอเผยจงกล่าวถึงการศึกษาเรื่องจีนในโลกตะวันตกและศัพท์ที่เกี่ยวข้องกับวิชานี้ไว้ว่า เดิมทีวิชา Chinese Studies หรือ China Studies ซึ่งแปลเป็นภาษาจีนว่าจงกั๋วเสว่ (中国学) ศึกษาเรื่องสังคม เศรษฐกิจ การเมือง การต่างประเทศ ของจีนยุคใหม่ เป็นสำคัญ Sinology ซึ่งแปลเป็นจีนว่าฮั่นเสว่ (汉学) เน้นเรื่องภาษา วัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ และปรัชญา เมื่อยังไม่เกิดวิชา Chinese Studies นั้น Sinology มีสถานะเป็นวิทยาการสาขาหนึ่งอย่างสมบูรณ์ แต่วิชาในขอบข่ายของ Chinese Studies ยังเป็นเพียงส่วนหนึ่งของ Sinology

ในภาษาอังกฤษ คำ Logy (วิทยา) หมายถึงการศึกษาวិทยาการด้านใดด้านหนึ่งซึ่งพัฒนามีขอบข่ายเนื้อหาและระเบียบวิธีศึกษาสมบูรณ์ลงตัวแยกเป็นสาขาวิชาเอกเทศได้ ส่วน Study คือ การศึกษาค้นคว้าอย่างกว้างๆ ในวิทยาการที่ยังไม่พัฒนาสมบูรณ์จนแยกเป็นวิชาอิสระได้ Sinology มีขอบข่ายที่ชัดเจน มีความเป็นวิชาการสูง ผู้ได้รับยกย่องว่าเป็นนักวิชาการด้านนี้ (Sinologist นักจีนวิทยา) ต้องมีผลงานวิชาการโดดเด่น แต่ Chinese Studies ศึกษาเรื่องจีนอย่างกว้างๆ ไม่มีขอบข่ายที่ชัดเจน ไม่ว่าเรื่องใดที่เกี่ยวข้องกับจีนก็รวมอยู่ในวิชานี้ได้ ในอดีตอันยาวนานพอควร Sinologist (นักจีนวิทยา) ไม่ค่อยให้ความสำคัญแก่เรื่องจีนปัจจุบัน เพราะระเบียบวิธีศึกษาและขอบข่ายเนื้อหาอย่างไม่ชัดเจน เป็นเพียง “ปัญหาร้อนแรง” หรือ “เรื่องที่เป็นกระแส” ในช่วงเวลาหนึ่งเท่านั้น

หลังสงครามโลกครั้งที่สองและกำเนิดสาธารณรัฐประชาชนจีนความสนใจศึกษาการเมือง เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และเรื่องต่างๆ ของจีนยุคใหม่มีมากขึ้นจนแยกมาเป็น

วิชา Chinese Studies ซึ่งนิยมแปลว่าจงกั๋วเสว่ (中国学) แล้วพัฒนากำหนดหน้าจรมีสถานะในวงวิชาการเหนือ Sinology หรือฮั่นเสว่ (汉学) ตามแบบแผนที่เคยศึกษากันมา

ต่อปัญหาควรจะเรียกการศึกษาเรื่องจีนของชาวต่างชาติในต่างประเทศว่าอะไร ในวงวิชาการจีนยังมีความเห็นต่างกัน นักวิชาการส่วนมากยังแปลคำ Sinology ว่าฮั่นเสว่ (汉学) ตามความเคยชินเดิม แต่มีนักวิชาการกลุ่มหนึ่งค้านว่า เดิมคำว่าฮั่นเสว่ในภาษาจีนหมายถึงวิชาว่าด้วยศิลปวิทยาอยุธยาวงศ์ฮั่น ฮั่นวิทยา ไม่เหมาะที่จะนำมาใช้เรียกวิชาที่ชาวต่างชาติศึกษาเรื่องของจีน ทั้งความหมายตามรูปคำก็ไม่ครอบคลุมถึงเรื่องของคนเผ่าอื่นในจีน จึงควรใช้คำจงกั๋วเสว่ (中国学) แทน

ยังมีนักวิชาการอีกกลุ่มหนึ่งมีความเห็นว่าการศึกษาเรื่องจีนของชาวต่างชาติในยุคก่อนปฏิวัติอุตสาหกรรมหรืออย่างช้าก่อนสงครามโลกครั้งที่สองควรเรียกว่าฮั่นเสว่ (汉学 Sinology) ยุคหลังจากนี้เรียกว่าจงกั๋วเสว่ (中国学 Chinese Studies) ยุคแรกเน้นศึกษาจีนเก่าในด้านภาษา วรรณคดี ประวัติศาสตร์ และปรัชญา ยุคหลังเน้นศึกษาจีนยุคใหม่ด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมือง การต่างประเทศ เป็นสำคัญ บางท่านก็แยกให้ชัดไปเลยว่า กลุ่มแรกเรียกฉวนถ่งฮั่นเสว่ (传统汉学) หมายถึงจีนวิทยาแบบที่สืบทอดกันมา ยุคหลังเรียกเขียนได้จงกั๋วเสว่ (现代中国学) หมายถึงจีนศึกษายุคปัจจุบัน

ปัจจุบันนักวิชาการด้านมนุษยศาสตร์ชาวตะวันตกมักเรียกวิชาศึกษาเรื่องของจีนว่า Sinology พวกนักสังคมศาสตร์นิยมเรียกว่า Chinese Studies นักวิชาการจีนก็ขานรับโดยแปล Sinology ว่าฮั่นเสว่ (汉学) Chinese Studies ว่าจงกั๋วเสว่ (中国学) จากข้อมูลข้างต้น เหนอเฉยจึงมีความเห็นว่ ถ้าความหมายของ Sinology คือการศึกษาเรื่องราวหรือความรู้ที่เกี่ยวกับจีนแล้ว แม้เราจะแปลคำ Sinology ว่าฮั่นเสว่ (汉学) Chinese Studies ว่าจงกั๋วเสว่ (中国学) แต่หลังสงครามโลกครั้งที่สอง โดยเฉพาะอย่างยิ่งตั้งแต่ทศวรรษที่ 80 เป็นต้นมา เรื่องที่ศึกษาค้นคว้าในขอบข่ายของวิชา Sinology และ Chinese Studies มีส่วนใกล้เคียงซ้อนทับกันมากยิ่งขึ้น การใช้คำจงกั๋วเสว่ (中国学) ก็นความกว้างกว่าฮั่นเสว่ (汉学) รวมเรื่องที่ศึกษาไว้กว้างกว่า ยิ่งกว่านั้นปัจจุบันการศึกษาเรื่องจีนในต่างประเทศไม่ได้เน้น

แต่เรื่องการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมจีนยุคใหม่ แต่ให้ความสำคัญแก่ภาษา วรรณคดี ประวัติศาสตร์ และปรัชญาด้วย พิจารณาในแง่นี้ วิชาจกั๋วเสว่ (จีนศึกษา) ก็คือฮั่นเสว่ (จีนวิทยา) ที่ขยายตัวมานั่นเอง ใช้คำจกั๋วเสว่ไม่เพียงครอบคลุมเรื่องที่ศึกษากว้างกว่า ทั้งยังช่วยให้มีความรู้ความเข้าใจเรื่องจีนทั้งในอดีตและปัจจุบันรอบด้านยิ่งขึ้น ฉะนั้นจึงควรใช้คำจกั๋วเสว่ (中国学) แทนฮั่นเสว่ (汉学)

พอสรุปได้ว่าในวงวิชาการจีนนั้น มีความเห็นเรื่องคำฮั่นเสว่ (汉学 Sinology จีนวิทยา) กับจกั๋วเสว่ (中国学 Chinese Studies จีนศึกษา) ต่างกันเป็นสองพวก

พวกแรกถือว่าจกั๋วเสว่กับฮั่นเสว่มีความหมายเหมือนกัน เดิมฮั่นเสว่ (Sinology) ศึกษาเรื่องจีนยุคเก่า ต่อมาขอบข่ายที่ศึกษากว้างขึ้น รวมเรื่องจีนปัจจุบันด้วย จึงควรใช้คำจกั๋วเสว่ (Chinese Studies) แทน เพราะครอบคลุมเรื่องของคนเผ่าอื่นที่อยู่ในจีนด้วย เช่น ทิเบตศึกษา (西藏学) มองโกลศึกษา (蒙古学) ซึ่งวิชาเหล่านี้ควรจัดเป็นสาขาย่อยของจกั๋วเสว่ กลุ่มนี้มีความคิดทางการเมืองแฝงอยู่ด้วยว่า ประเทศจีนประกอบด้วยหลายชนเผ่าจะแบ่งแยกมิได้ ทั้งคำฮั่นเสว่ (Sinology) และจกั๋วเสว่ (Chinese Studies) ต้องมีความหมายครอบคลุมจีนทั้งหมด ไม่ใช่เฉพาะชนเผ่าฮั่น ปัจจุบันวิชานี้จึงควรเรียกว่าจกั๋วเสว่ มากกว่าฮั่นเสว่ แต่ถึงจะเรียกฮั่นเสว่ก็ต้องหมายถึงเรื่องของจีนทุกยุคและครอบคลุมเรื่องของจีนทุกเผ่า อันเป็นความหมายของ Sinology ที่ขยายกว้างในยุคหลัง ฉะนั้นฮั่นเสว่และจกั๋วเสว่มีความหมายไม่ต่างกัน ใช้แทนกันได้ แต่ควรใช้จกั๋วเสว่มากกว่า ตัวแทนกลุ่มนี้คนหนึ่งคือ เหวอเหยจง

อีกพวกหนึ่งมีความเห็นว่า ฮั่นเสว่ (汉学) กับจกั๋วเสว่ (中国学) ควรแยกเป็นคนละวิชาตามขอบข่ายเนื้อหาเดิมของวิชา Sinology และ Chinese Studies ฮั่นเสว่ (Sinology) ควรจะหมายเฉพาะความรู้เกี่ยวกับจีนยุคเก่าตามที่เคยใช้กันมา จกั๋วเสว่ (Chinese Studies) หมายถึง ความรู้เกี่ยวกับจีนยุคใหม่ บางท่านแยกความรู้เกี่ยวกับจีนยุคใหม่ที่เน้นเรื่องเศรษฐกิจ การเมือง การต่างประเทศ เป็นวิชาจกั๋วเหียนจิว (中国研究) เป็นสาขาหนึ่งของจกั๋วเสว่ คนสำคัญในกลุ่มนี้คนหนึ่งคือหลิวเจิ้ง

ในภาษาจีนมีศัพท์ที่เกี่ยวกับการศึกษาเรื่องจีนถึงสามคำ คือ ฮั่นเสว่ (汉学) จงกั๋วเสว่ (中国学) จงกั๋วเหียนจิว (中国研究) จึงมีการแจกแจงรายละเอียดมาก แต่บางท่านก็ถือว่าจงกั๋วเสว่กับจงกั๋วเหียนจิวเป็นวิชาเดียวกัน บ้างก็ถือว่าเป็นวิชาเดียวกันหมดทั้งสามคำ

ปัจจุบันหนังสือและสื่อความรู้ทางวิชาการส่วนมากของจีน เช่น เว็บไซต์คำ 汉学 ไปได้ (百度百科) แปลคำฮั่นเสว่ (汉学) ว่า Sinology จงกั๋วเสว่ (中国学) ว่า Chinese Studies ถือว่าเป็นวิชาเดียวกัน มีขอบข่ายเนื้อหาครอบคลุมทุกเรื่องเกี่ยวกับจีนตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน

ส่วนเว็บไซต์เรื่อง “汉学的定义 (ความหมายของคำฮั่นเสว่)” อธิบายคำ 汉学 (ฮั่นเสว่) ว่ามีความหมายนัยแคบและนัยกว้าง นัยแคบหมายถึงวิชาที่ศึกษาเรื่องภาษาวรรณคดี ประวัติศาสตร์ และปรัชญาจีนยุคเก่าเป็นสำคัญ แปลเป็นภาษาอังกฤษว่า Sinology นัยกว้างกินความถึงจงกั๋วเสว่ (中国学) ด้วย แปลเป็นภาษาอังกฤษว่า Chinese Studies คำ 中国研究 (จงกั๋วเหียนจิว) ก็แปลว่า Chinese Studies เหมือนกัน

กั๋วเสว่ (国学) : จินวิทยาของคนจีน

ในจีนมีวิทยาการสาขาหนึ่ง เนื้อหาเหมือน Sinology (ตามความหมายแคบหรือความหมายเดิม) จนถือได้ว่าเป็นวิชาเดียวกัน วิชานี้มีชื่อภาษาจีนว่า กั๋วเสว่ (国学) หมายถึง “วิทยาการของชาติ” บางทีเรียก “จงเสว่ (中学)” ในที่นี้หมายถึง “วิทยาการของจีน” หรือ “กั๋วกู่ (国故)” คือ “มรดกของชาติ” หรือ “กั๋วซุ่ย (国粹)” หมายถึง “รัตนะของชาติ” วิชานี้เกิดในประเทศจีนในยุคไล่เลี่ยกับวิชา Sinology ของตะวันตก

Sinology เกิดจากฝรั่งศึกษาเรื่องจีน กั๋วเสว่เกิดจากจีนตั้งรับวิทยาการจากฝรั่งตั้งแต่ยุคสงครามฝิ่นเป็นต้นมา

ฝรั่งมีสิ่งดีที่ควรเอาอย่างมากที่สุดคือ ความใฝ่ศึกษาเรื่องที่ประสบพบเห็นแล้วปรับปรุงให้ดีกว่าเดิม นำไปใช้พัฒนาศักยภาพด้านต่าง ๆ ของพวกตน เมื่อกองทัพมองโกลบุกยุโรป ฝรั่งตื่นกลัวปืนไฟและระเบิดอย่างง่าย ๆ ซึ่งจีนประดิษฐ์ขึ้นใช้ตั้งแต่ปลายราชวงศ์ซ่ง

บันทึกเรื่องเมืองจีนของ มาร์โค โปโล (ค.ศ. 1254 - 1324) ทำให้ฝรั่งซึ่งอยู่ในยุคฟื้นฟูศิลปวิทยา (ช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 14 - 16) สนใจจีนมาก เมื่อเดินเรือมาถึงจีนกันอย่างเป็นล่ำเป็นสันในยุคราชวงศ์หมิง ฝรั่งนำวิทยาการของจีนไปพัฒนาสร้างความเจริญก้าวหน้าให้พวกตนหลายอย่าง เช่น การสอบคัดเลือกคนเข้ารับราชการ ระบบผู้ตรวจราชการ การพิมพ์ ปืน หลังรัชกาลเฉียนหลงเป็นต้นมา จีนอ่อนแอล้าหลัง ฝรั่งก้าวหน้าและเข้มแข็งยิ่งขึ้น ในที่สุดฝรั่งใช้เข็มทิศซึ่งจีนประดิษฐ์ขึ้น นำเรือรบติดปืนใหญ่ที่พัฒนาไปจากปืนไฟและดินปืนซึ่งจีนเป็นผู้ค้นพบ รบชนะจนจีนต้องเซ็นสัญญายอมแพ้บนแผ่นกระดาษ ซึ่งจีนทำได้เป็นชาติแรกในโลก แล้วฝรั่งนำไปปรับปรุงใช้พิมพ์หนังสือพัฒนาความรู้ของพวกตน ความพ่ายแพ้ครั้งแรกคือ สงครามฝิ่นครั้งที่หนึ่งเมื่อ พ.ศ. 2383 - 2385

จากนั้นความพ่ายแพ้ครั้งแล้วครั้งเล่าทำให้จีนต้องกลักรู้สึกอับอาย คับแค้น ทั้งตื่นตระหนกและตื่นเตนในวิทยาการของฝรั่ง

ในที่สุดจีนเห็นความจำเป็นต้องเรียนรู้วิทยาการของฝรั่งและปรับปรุงบ้านเมืองของตนอย่างเร่งด่วน ในการนี้มีความเห็นต่างกันเป็นสองแนวทาง

พวกหนึ่งเห็นว่า ควรเอาความรู้และวัฒนธรรมของจีนเป็นฐาน รับวิทยาการฝรั่งมาเป็นเครื่องมือพัฒนาประเทศชาติบนพื้นฐานความเป็นจีน เรียกว่า “แก่นจีนใช้ฝรั่ง (中体西用)” พวกนี้มีจางจื่อต้ง (พ.ศ. 2380 - 2452) เป็นแกนนำคนสำคัญ พวกนี้เป็นฝ่ายอนุรักษ์นิยม

อีกพวกหนึ่งเห็นว่าควรปรับเปลี่ยนตามฝรั่งทั้งหมด (全盘西化) ยกเลิกใช้วิทยาการและระบบระบอบเก่าของจีน แต่ไม่ถึงกับทำลายล้าง มีฉินซื่อถง (พ.ศ. 2408 - 2441) เป็นผู้นำสำคัญคนหนึ่ง พวกนี้เป็นฝ่ายหัวก้าวหน้า

แต่ยังมีพวกหัวรุนแรงโจมตีวัฒนธรรมและระบบระบอบเก่าของจีน เช่น วิพาภย์ซงจื่อ มีฉินตุ่ชีว (พ.ศ. 2422 - 2485) เป็นแกนนำ

กลุ่มแรกใช้นโยบาย “จีนเป็นรากฐานฝรั่งเป็นเครื่องมือ” เห็นว่าเมื่อจะรับความเจริญของฝรั่งมาใช้ก็ต้องศึกษาและรักษาสิ่งที่ดีงามของจีนไว้เป็นรากฐานของการใช้ความรู้จากฝรั่ง

จึงทำให้เกิดการศึกษา ศิลปวิทยาการของจีนอย่างจริงจัง เป็นวิชาหนึ่งในสถาบันการศึกษา พร้อมกับเรียนวิทยาการแผนใหม่จากฝรั่งไปด้วย แขนงนำคนสำคัญด้านนี้ในยุคถัดมาคือ ดร.หู ซื่อ (พ.ศ. 2534 - 2505) วิทยาการจากฝรั่งนี้เรียกว่า “ซีเส่ว (西学) - วิทยาการจากตะวันตก” หรือ “หยางเส่ว (洋学) - วิทยาการจากต่างประเทศ”

ฉะนั้นจึงตั้งชื่อวิทยาการที่จีนมีมาแต่เดิมเป็นคู่กับวิทยาการจากตะวันตกว่า “จงเส่ว (中学) - วิทยาการของจีน” และ “กั๋วเส่ว (国学) - วิทยาการของชาติ” เนื่องจากวิทยาการพวกนี้เป็นมรดกตกทอดมาจากอดีต จึงเรียกว่า “กั๋วกู่ (国故) - มรดกของชาติ” เป็นของมีค่าที่ควรศึกษาและรักษาไว้ จึงเรียกว่า “กั๋วซุ่ย (国粹) - รัตนะของชาติ”

เนื้อหาที่ศึกษานั้นศึกษาวิทยาการเก่าของจีนทั้งหมด เดิมจีนแบ่งวิทยาการและหนังสือเกี่ยวกับวิทยาการเหล่านี้เป็น 4 หมวด คือ

1. จิง (经) แปลว่า หมวดคัมภีร์ ได้แก่ คัมภีร์และตำราเล่มสำคัญในลัทธิขงจื๊อทั้งหมด อาจเรียกว่าหมวดขงจื๊อวิทยา มีความสำคัญสูงสุด

2. สือ (史) แปลว่า หมวดประวัติศาสตร์ แต่เนื้อหาแยกย่อยได้ถึง 16 หมวด ครอบคลุมทั้งประวัติศาสตร์ การเมือง การปกครอง การทหาร วัฒนธรรมคือวิชาในสาขาประวัติศาสตร์ รัฐศาสตร์ นิติศาสตร์และอื่น ๆ อีก เป็นหมวดที่มีเนื้อหากว้างที่สุด

3. จื่อ (子) แปลว่า หมวดเมธี คือนักปราชญ์ในวิทยาการด้านต่าง ๆ ที่สำคัญคือปรัชญาเมธี แต่ก็มีนักวิชาการสาขาอื่นรวมอยู่ด้วยอีกมาก เช่น เกษตร แพทย์ ดาราศาสตร์ คณิตศาสตร์ อาจเรียกว่าหมวดปรัชญาและวิชาการ

4. จี (集) แปลว่า หมวดประชุมนิพนธ์ คือประชุมนิพนธ์ของบุคคลผู้มีชื่อเสียง หรือประชุมนิพนธ์วรรณกรรมต่าง ๆ เนื้อหาส่วนมากเป็นวรรณคดีนานาประเภท อาจเรียกว่าหมวดวรรณคดี

ในการศึกษาวิทยาการทั้งสี่หมวดนี้ ผู้ศึกษาต้องมีความรู้เรื่องรูปอักษร เสียง ความหมาย และการสืบค้นความหมายของคำตลอดจนประวัติคำที่เสียก่อน ดังนั้นจึงต้องเรียนวิชาอักษรวิทยา (文字学) สัทวิทยา (音韵学) นิรุกติศาสตร์ (训诂学) ก่อน สามวิชา

นี้เรียกรวมกันว่า ยู่วิชยา (小学) หมายถึงวิชาที่ต้องเรียนเป็นเบื้องต้น เป็นขั้นประถมศึกษา ในการศึกษาวิทยาการของชาติ (国学) ดังนั้นเนื้อหาของวิชากั๋วเสว่หรือวิทยาการของชาติ (จีน) จึงประกอบด้วยวิชา ยู่วิชยา (อักษรวิทยา สัทวิทยา นิรุกติศาสตร์) ขงจื่อวิทยา (จิง) ประวัติศาสตร์และวิชาที่เกี่ยวข้อง (สื่อ) ปรัชญาและวิชาการของเมธีต่าง ๆ (จื่อ) และประชุม นิพนธ์ทางวรรณกรรม (จี้) เนื้อหาหลักอยู่ที่สี่วิชาหลัง ยู่วิชยาเป็นวิชาเบื้องต้น

ต่อมามีผู้จัดหมวดหมู่เนื้อหาของกั๋วเสว่ (วิทยาการของชาติ) ใหม่ เป็นสี่หมวด เหมือนเดิม แต่ขอบข่ายเนื้อหากว้างออกไป ดังนี้

1. หมวดตรรกะ คือ ศาสนาและปรัชญา
2. หมวดสอบค้น คือ การสอบค้นทางประวัติศาสตร์ โบราณคดี และอักษรศาสตร์
3. หมวดวรรณวิทยา คือ ภาษาและวรรณคดี
4. หมวดศาสตร์เพื่อการปกครอง เนื้อหากว้างมากครอบคลุมทั้งเศรษฐศาสตร์ รัฐศาสตร์ นิติศาสตร์ แพทยศาสตร์ เกษตร วิศวกรรม ตลอดจนวิทยาศาสตร์ และอื่น ๆ

ศาสตร์ทั้งหมดนี้จะศึกษาแต่ความรู้ที่จีนมีมาแต่เดิมไม่ได้รับจากตะวันตก จึงเรียกรวมว่า “วิทยาการของชาติ (กั๋วเสว่ 国学)” หรือ “มรดกของชาติ (กั๋วกู่ 国故)” วิทยาการเหล่านี้ถือว่าคุณค่าความรู้ที่เกี่ยวกับลัทธิขงจื่อโดยเฉพาะอย่างยิ่งหลักธรรมคำสอนสำคัญที่สุด เป็นประธานของวิทยาการอื่นๆ ซึ่งมีเนื้อหากว้างขวางหลากหลายมาก ดังนั้นจางหมิงจึงนิยามความหมายของวิชา “กั๋วเสว่ วิทยาการของชาติ (จีน)” ไว้ว่า “วิทยาการด้านวัฒนธรรม ปรัชมปราคติของจีนซึ่งมีขงจื่อวิทยาเป็นเนื้อหาหลัก” ปรัชมปราคติหมายถึงสืบทอดกันมา วัฒนธรรมมีขอบข่ายกว้างครอบคลุมวิทยาการที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของคนในสังคมนั้นๆ ทุกด้าน ดร.หูซื่อ นักจีนวิทยาคนสำคัญของจีน ให้ความหมายของคำกั๋วกู่ (国故) หรือกั๋วเสว่ (国学) ไว้ว่า “วิทยาการที่ศึกษาประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมในอดีตของจีน”

ถ้าพิจารณาเนื้อหาแล้ว จะเห็นได้ว่ากั๋วเสว่ (国学) มีเนื้อหาเหมือนวิชา Sinology แบบเก่า คือ สรรพวิทยาเกี่ยวกับวัฒนธรรมจีนยุคเก่า ชื่อกั๋วเสว่ ซึ่งแปลว่า “วิทยาการของ

ชาติ” หมายถึงวิทยาการของชาติจีนอาจเรียกให้กระชับได้ว่า “จีนวิทยา” เช่นเดียวกับความหมายของ Sinology

ดังนั้นวิชาฮั่นเสว่ (汉学) ซึ่งมาจาก Sinology กับ กัวเสว่ (国学) จึงมีเนื้อหาแทบไม่ต่างกัน ถือว่าเป็นวิชาเดียวกันได้ ต่างกันแต่ฮั่นเสว่เป็นจีนวิทยานานาชาติ แต่กัวเสว่เป็นจีนวิทยาของจีน

สรุปความหมายของคำจีนวิทยาและจีนศึกษา

ในภาษาไทยมีชื่อวิชาที่ศึกษาเรื่องจีนสองคำคือ จีนวิทยา แผลจากคำ Sinology และจีนศึกษา แผลจาก Chinese Studies ถ้าถือตามเนื้อหาแต่ดั้งเดิมของ Sinology กับ Chinese Studies จีนวิทยาควรจะหมายถึงความรู้ที่เกี่ยวกับจีนยุคเก่า ตั้งแต่โบราณถึงสิ้นราชวงศ์ชิง เน้นด้านภาษา วรรณคดี ประวัติศาสตร์และปรัชญา เป็นสำคัญ แต่ต่อมามีผู้ใช้ในความหมายกว้างครอบคลุมเรื่องของจีนทุกยุคสมัยด้วย ส่วนจีนศึกษาหมายถึงความรู้ที่เกี่ยวกับจีนยุคใหม่ ตั้งแต่ยุคสาธารณรัฐจีนเป็นต้นมา เน้นด้านเศรษฐกิจ การเมือง การปกครอง และการต่างประเทศ เป็นสำคัญ ต่อมาขอบข่ายเนื้อหาของวิชา Sinology และ Chinese Studies ขยายกว้างออกจนปะปนซ้อนทับกัน คำจีนวิทยาและจีนศึกษาในภาษาไทยก็มีความหมายเปลี่ยนแปลงตามไปด้วยมักใช้แทนกันในความหมายว่าความรู้ที่เกี่ยวกับจีนทั้งหมดเหมือน ๆ กัน แต่คำจีนวิทยายังให้ความรู้สึกหรือความหมายนัยประหวัดว่าเป็นเรื่องของจีนยุคเก่ามากกว่าแฝงอยู่ด้วย และจีนศึกษาก็มีนัยความหมายเป็นเรื่องของจีนยุคใหม่มากกว่า หากเอาคำภารตวิทยา (Indology) และอินเดียศึกษา (Indian Studies) เป็นแนวเทียบแล้ว จีนวิทยาควรหมายถึงความรู้เรื่องจีนยุคเก่า จีนศึกษาหมายถึงการศึกษาเรื่องจีนทุกยุคโดยเน้นจีนยุคใหม่เป็นสำคัญ

แต่ความเป็นจริงในปัจจุบัน มีผู้ใช้คำจีนวิทยาทั้งความหมายนัยแคบและนัยกว้าง ซึ่งควรถือว่าถูกต้องทั้งสองฝ่าย เพราะภาษาไม่ได้เป็นไปตามหลักวิชาการเสมอไปแต่ขึ้นกับคน

ส่วนใหญ่ หากคนส่วนใหญ่ใช้จนเป็นที่ยอมรับกันไป สื่อสารได้ชัดเจนก็ถือว่ายุติถูกต้อง
ดังเช่นคำจีนวิทยานี้

แหล่งอ้างอิง

หนังสือ

กรรณา - เรื่องอุไร กุศลาสัย. ภารตวิทยา. สำนักพิมพ์สยาม. 2450.

龚鹏程 (กั๋งผิงฉิง). 国学入门 (เข้าสู่ประตูแห่งจีนวิทยา), 北京大学出版社, 2007.

何培忠 (เหอเพยจง), 当代国外中国学研究 (การศึกษาค้นคว้าจีนศึกษาในต่างประเทศ
ยุคปัจจุบัน). 商务印书馆, 2006.

李健昆等 (หลี่เจี้ยนคุนและคณะ). 国学课 (วิชาจีนวิทยา). 三联书店, 2007

刘正 (หลิวเจิ้ง). 图说汉学史 (ประวัติจีนวิทยาประกอบภาพ). 广西师范大学出版社,
2005.

张铭 (จางหมิง), 国学知识全读本 (ความรู้เรื่องจีนวิทยา). 武汉出版社, 2010.

章炎 (จางเหยียน), 国学的基础知识: (ความรู้เบื้องต้นทางจีนวิทยา). 台湾东方书店,
中华民国四十年出版.

“汉学”(จีนวิทยา). 中国大百科全书简明版 4 (สารานุกรมจีนฉบับย่อ เล่ม 4). 中国大
百科全书出版社

เว็บไซต์

汉学 (จีนวิทยา). ของ 百度百科 (สารานุกรมไป่ตู้)

汉学的定义 (ความหมายของคำฮั่นเสว่ - จีนวิทยา)

什么是国学 (กั๋วเสว่ - จีนวิทยาคืออะไร ของ 国学网 (เว็บไซต์กั๋วเสว่ - จีนวิทยา)

中国学 (จินศึกษา) ของ 百度百科 (สารานุกรมไป่ตู้)

ปาฐกถาพิเศษ*

เรื่อง ความเป็นมาของจีนวิทยาและจีนศึกษาในประเทศไทย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ถาวร ลิกขโกศล

ที่ปรึกษาศูนย์จีนศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

เรียนอาจารย์ผู้ใหญ่ทุกท่าน และท่านผู้มาร่วมงานนะครับ ของผมวันนี้พูดแบบง่าย ๆ เพราะไม่สันตติเรื่องการใช้ PowerPoint แล้วก็เห็นว่าเวลาไม่มากนัก แล้วก็พูดพอเป็นแนวทางสังเขป เพราะรายละเอียดจริง ๆ แล้ว หัวข้อมันใหญ่ ความเป็นมาของจีนวิทยาและจีนศึกษาในประเทศไทยนะครับ ก็พอสังเขป ก็ผมทำเอกสารมาชุดหนึ่ง จุ้นพูดถึงว่าจีนวิทยากับจีนศึกษา เดิมมันต่างกันยังไงนะครับ ละก็ส่วนอีกชุดหนึ่ง เขียนไม่ทัน

ความจริง ๆ จีนวิทยาและจีนศึกษา สองคำ ในภาษาไทย ในปัจจุบัน เราใช้แทนกันได้ เราใช้แทนกันได้ เพราะฉะนั้นเราจะเห็นว่าอย่างวารสารของมหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง เขาใช้จีนวิทยา แต่ของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ใช้วารสารจีนศึกษา แต่ถ้าเราไปดูเนื้อหาในวารสารของทั้ง 2 ฉบับ มันก็ครอบคลุมเรื่องจีนทุกเรื่องแหละ เพราะฉะนั้นคำว่าจีนวิทยากับจีนศึกษาในที่ที่เราใช้กันในภาษาไทย ถือว่าแทนกันได้ ใครจะใช้คำไหนก็ไม่ต้องเถียงกัน แต่ว่าถ้าเราดูที่มาของคำ คำว่า “จีนวิทยา” เจ้าคุณอนุমানราชธนท่านแปลจาก Sinology Indology คือภารตวิทยา แต่ที่นี้ทางภารตวิทยา เขาแยกชัดว่า อันนี้อาจารย์กรรณา อาจารย์อุไร เขียนไว้ว่า ถ้าใช้ว่า “ภารตวิทยา” หรือ Indology หมายถึงเรื่องอินเดียทางภาษาวัฒนธรรม และก็ในยุคเก่า แต่ถ้าเป็นอินเดียศึกษา Indian Studies เขาจะเป็นเรื่องยุคปัจจุบัน

ที่นี้ของเรา จีนวิทยา เราแปลจาก Sinology และส่วนจีนศึกษา ก็ชัด ๆ ว่าแปลจาก Chinese Studies เดิม 2 วิชา ในภาษาอังกฤษมันไม่ได้เหมือนกัน มโนทัศน์เรื่องจีนวิทยาเริ่ม

---

* คำกล่าวปาฐกถา

ปรากฏชัดเจนในคริสต์ศตวรรษที่ 19 นะครับ วันที่ 11 ธันวาคม ค.ศ. 1814 อยู่ในเอกสารหน้า 6 นะครับ ปี 1814 (พ.ศ. 2357) มีการประชุมจีนวิทยา หรือ Sinology ที่วิทยาลัยชาติฝรั่งเศส แต่ว่าวิชานี้ ปรากฏชัดเจนอย่างสมบูรณ์ก็ 1882 (พ.ศ. 2425) ที่นี้วิชานี้แต่เดิม ก็ศึกษาทางด้านภาษาวัฒนธรรมเป็นส่วนใหญ่ ก็เราจะเห็นว่าในนิยามของดิกชันนารี รุ่นเก่าในหน้า 1 ของ Longman Dictionary เขาบอกว่า Sinology: The study of Chinese language, history, literature etc. ก็คือหลาย ๆ อย่าง แต่ว่ามันจะเน้นไปทางภาษาวัฒนธรรมแล้วก็เป็นเรื่องของอดีตเป็นส่วนใหญ่ ส่วน Chinese Studies ในสถานกงสุลแล้ว เน้นเรื่องการทูต การต่างประเทศ ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ เน้นอันนี้เป็นใหญ่ ที่สถานกงสุลและสถานทูตเขาให้สถานกงสุล สถานทูตของเขาศึกษาสภาพปัจจุบันของประเทศจีน เพื่อจะเอาไปปรับเรื่องความสัมพันธ์ และนโยบายทางการเมืองการต่างประเทศ เดิมมีเท่านั้น แล้วก็ถือเป็นส่วนย่อยของ Sinology คือ Sinology ตอนหลัง ก็ขยายขอบเขตการศึกษากว้างขึ้น เราจะเห็นว่า Oxford Dictionary มันก็จะเพิ่มเรื่อง politics เข้ามา politics เรื่องการเมือง ส่วน Chinese Studies ยังเป็นวิชาเล็ก ๆ อยู่ ถ้าจะถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของ Sinology ก็ได้ แต่บางคนเขาก็แยกออกจากกัน ทางฝรั่งทางจีน เขาค่อนข้างจะซีเรียสกับเรื่องศัพท์พวกนี้ เขาก็จะถกเถียงกันเป็นเรื่องเป็นราว อย่างเขาบอกว่า ถ้าเป็น logy คือวิชา ซึ่งมันเป็นระบบวิชาการลงตัวแล้ว มีทฤษฎี มีอะไรเป็นรูปเป็นร่าง ถ้าเป็น Study ยังไม่ลงตัว ยังสำรวจศึกษาอยู่ แต่ว่าในที่สุดพอถึงปัจจุบัน Chinese Studies ก็เป็นเรื่องที่ศึกษาเป็นระบบลงตัวเหมือนกัน แต่ว่า โดยนัยยะ หรือความหมายในประวัติของคำ Sinology มันก็ยังมียิปประวัติไปในทางว่าเป็นเรื่องเก่า แล้วก็ Chinese Studies มียิปประวัติเป็นเรื่องใหม่ แต่ขอบข่ายจริง ๆ แล้วขยายมาซ้อนทับกัน ในภาษาอังกฤษก็ใช้แทนกันบ้าง ไม่แทนกันบ้าง แต่ในภาษาไทยเรา แทนกันจน เราไม่ได้ถือเพราะคนไทยเราง่าย ๆ คือถ้าเราเอาตามเกณฑ์หลักวิชา จินวิทยาควรจะเป็นเรื่องยุคเก่าเป็นหลัก แล้วก็จินศึกษาควรจะเป็นเรื่องยุคใหม่เป็นหลัก แต่ภาษาไม่ได้ขึ้นอยู่กับหลักวิชาเสมอไป ขึ้นอยู่กับความเคยชินของคนใช้ เพราะว่าเราไม่ได้แยกแยะอะไรชัดเจน อะไรที่เกี่ยวกับจีน ๆ เดิมเราก็เรียกกันจีนวิทยา แต่ว่าต่อมาคำว่าจีน

ศึกษาอาจจะคล่องปากกว่า ถ้าคนรุ่นเก่า รุ่นผม พวกเราจะหันคำว่าโทรภาพกับโทรทรรศน์ เดิม television เราเรียกโทรภาพ แต่ว่าโทรทรรศน์คือกล้องที่ส่องไปดูดาวดูอะไร แต่วามันไม่ติด เพราะคนก็เอาคำว่ากล้องโทรทรรศน์มาใช้เรียกโทรภาพ ซึ่งมันก็เป็นเรื่องของภาษา

เพราะฉะนั้นคำว่าจีนวิทยา จินศึกษาในภาษาไทย ก็ถือว่าแทนกันได้ แล้วถ้าจะนิยามที่ผมเขียนว่าจีนวิทยาคืออะไร ก็คือว่า ถ้าเราจะนิยามว่าจีนวิทยาคืออะไร มันก็คงจะต้องมีความหมายกว้าง ความหมายแคบ ความหมายแคบซึ่งเป็นความหมายเดิมก็คือ ความรู้เรื่องจีนทางภาษาและวัฒนธรรมแล้วก็เน้นเรื่องอดีตเป็นหลัก แต่ความหมายกว้าง ก็คือเรื่องจีนทั้งหมด ก็ใช้แทนกันกับจีนศึกษา ใช้แทนกัน แล้วเรียนให้ทราบว่าเป็นเปอร์เซ็นต์ที่เขียนเพราะว่า อาจารย์กรุณา กุศลาลัย ท่านเห็นผมเขียนเรื่องพวกนี้บ้าง ท่านก็ขอ บอกว่าเขียนออกมาสักทีเถอะ เรื่องจีนวิทยานะ จะได้คู่กับการติวทยาของผม เราคนตะวันออกเรื่องฝรั่งก็เรียนไปเถอะ ให้มันรู้ทันเขา แต่เรื่องของเราอะ เราต้องรู้จีนกับรู้อินเดีย ท่านบอกเพราะจีน practical มาก อินเดีย ก็ ideal มาก เพราะฉะนั้นถ้าเรารู้ทั้งจีน ทั้งอินเดีย จะเป็นประโยชน์อย่างมหาศาล จนกระทั่งเป็น 10 กว่าปีแล้วยังเขียนไม่เสร็จเลย (ฮา) ซึ่งเขียนอันนี้เป็นชุดแรกและก็ชุดที่ 2 คือจีนวิทยาและจีนศึกษาในประเทศไทยนี้แหละครับ ก็กำลังเขียนอยู่ ทีนี้ แต่ว่าถ้าทางจีน ไ้อ้โห เขาทะเลาะกันเป็นเรื่องใหญ่โตเลยนะ เพราะภาษาจีน เขามีคำว่า “ฮั่นเสวีย (汉学)” “จงกั๋วเสวีย (中国学)” “จงกั๋วเหียนจิว (中国研究)” แล้วเขายังมี “กั๋วเสวีย (国学)” ของเก่าเขาอีกนะครับ ทีนี้ ฮั่นเสวีย (汉学) คือแปลจาก Sinology เดิม แต่ต่อมาก็มีนักวิชาการอีกกลุ่มหนึ่ง เขาบอกว่า ฮั่น (汉) มันไม่พอ เพราะว่ามันเฉพาะชนเผ่าฮั่น เขาก็เลยเปลี่ยนเป็น จงกั๋วเสวีย (中国学) รวมทั้งหมด แต่แล้วส่วน Chinese Studies เขาแปลเป็น จงกั๋วเหียนจิว (中国研究) เพราะฉะนั้น Sinology เขาแปลเป็นสองศัพท์ พวกแนวเก่าก็แปลเป็นฮั่นเสวีย (汉学) พวกแนวใหม่ก็แปลเป็นจงกั๋วเสวีย (中国学) ส่วน Chinese Studies แปลเป็น จงกั๋วเหียนจิว (中国研究) ในเอกสารผม เป็นเรื่องการถกเถียงของนักวิชาการจีน อันนั้นท่านก็ไปดูรายละเอียดเอาจะครับ

แต่ว่าจีนยังมีอีกอันหนึ่ง ซึ่งเราต้องทิ้งเขาเลย เขามีกั๋วเสวีย (国学) คือพูดง่าย ๆ เวลาที่ฝรั่งมา แล้วจีนแพ้ฝรั่ง จีนเขาตระหนักเลยว่าเขาต้องเรียนรู้ตะวันตก แล้วการที่จะเรียนรู้ตะวันตกของเขา เขามีจุดมุ่งหมายว่าเรียนรู้เรื่องของฝรั่งนะ ที่เขาเรียกอีกนะ เรียนรู้ของอนารยชน เพื่อเอาไว้กำราบอนารยชน เรียนฝรั่ง เรียนเรื่องของฝรั่งเพื่อเอาไว้ปราบฝรั่งแล้วกัน มันก็กำลังจะเป็นจริง หลายท่านอาจจะไม่เห็นด้วยก็ไม่ใช่ไรนะครับ ซึ่งจะต่างจากของเรานะ ของเราสมัยรัชกาลที่ 5 ปฏิรูปประเทศ ส่วนเปิดประเทศในสมัยรัชกาลที่ 4 เปิดประเทศเพื่อให้ฝรั่งเห็นว่าเรามีอารยะพอแล้ว ไม่มารังแกเรา เรามีจุดมุ่งหมายแค่จะทำแค่เสมอเขา ทำตัวให้เสมอเขา เพื่อจะได้ไม่ถูกเขารังแก แต่ว่าจีนเขาไม่ใช่ ฉันทจะเรียนรู้ของคุณเพื่อเอาไปปราบคุณ เพราะว่าจีนเขามี ถ้าเราอ่านกำลังภายใน คล้ายกับว่าฮิมิวิชาสนของผู้ใช้คือเขาจะเอาของมึงมาเล่นงานมึง เพราะฉะนั้น ต้องขมเลยนะว่าเมื่อเขาคิดว่าเขาจะต้องเรียนตะวันตก เขาต้องรู้จักตัวเขาพอ ของเขามีภูมิปัญญาของเขาอยู่ เขาต้องเรียน เพราะฉะนั้นเขาจึงสร้างวิชา กั๋วเสวีย (国学) ขึ้นมา ซึ่งกั๋วเสวีย (国学) ในที่นี้ก็คือ “จงกั๋วเสวียชู่ (中国学术)” เป็นวิทยากรของจีน ตอนผมอ่านหนังสือเกี่ยวกับพวกนี้ผมรู้สึกไม่เข้าใจ คำว่า กั๋วเสวีย (国学) มันแปลว่าอะไร พออ่านไปแล้วถึงค่อยเข้าใจว่า คือวิทยากรของจีน แล้ววิทยากรของจีน มันก็คือมรดกอดีตนั้นแหละ แต่เป็นมรดกอดีตที่เขาคัดกรอง และศึกษาแบบวิพากษ์วิเคราะห์ว่า อะไรควรจะรักษาไว้ อะไรควรจะปรับไป เพราะฉะนั้นมันเป็นมรดกอันมีค่า เขาก็เรียกอีกอย่างว่า “กั๋วกู่ (国故)” คือมรดกของชาติ หรือเรียกว่า “กั๋วกู่ (国故)” รัตนของชาติ ทีแรกเลยเขาก็ศึกษาอันนี้แหละ วรรณกรรม 4 หมวด “จิงสื่อจื่อจี้” (经史子集) เป็นหลักเลย แต่ว่าต่อมามันขยายขึ้นนะ ขอบเขตของเนื้อหามันขยายไปมาก คุณก็จะเห็นว่ามันครอบคลุมวิทยากรทุกแขนงเลย ทั้งแพทยศาสตร์ การปกครอง อะไรต่ออะไรมากมาย (เนื้อหาจะอยู่ในหน้า 14) แต่ว่าเป็นเฉพาะของจีนที่มีมาแต่เดิม มรดกเดิม ขณะเดียวกันเขาก็ศึกษาตะวันตก ก็เป็น ซีเสวีย (西学) หรือหยางเสวีย (洋学) ก็คือวิชาการจากตะวันตก ส่วนกั๋วเสวีย (国学) อาจจะเรียกอีกอย่างว่า จงเสวีย (中学) คือวิทยากรดั้งเดิมของจีน

อันนี้เป็นเรื่องน่าทึ่งมากเพราะผมก็ไปเจอจริง ๆ เมื่อปี 2545 ผมไปเยี่ยมอาจารย์ กนกพรที่เมื่องนานกิง แล้วเราก็จะไปซื้อหนังสือกันในศูนย์หนังสือของมหาวิทยาลัยนานกิง เราก็คุยกันเรื่องหนังสือที่จะซื้อ เรื่องดิกชันนารี ก็มีอาจารย์ผู้ใหญ่อ่านหนึ่ง คงจะเกษียณแล้ว ท่านก็มาแนะนำว่า ชุดนี้ดีกว่าชุดนี้อย่างงี้ ๆ ตอนนั้นจีนยังไม่เข้า WTO ก็จะมีหนังสือเกี่ยวกับ WTO เกี่ยวกับเรื่องตะวันตกอะไร ออกมามากเลย ความรู้ใหม่ ๆ ในขณะเดียวกันพวก วรณคดีเก่า พวกวิชาการเก่า ๆ ก็มีออกมามาก ผมก็เลยถามท่านบอกว่า โอ้โฮ จีนกำลังจะไปสู่โลกสากล กำลังไปสู่การศึกษาวิทยาการตะวันตกอย่างเต็มที่ ทำไมพวกเขามาศึกษาเรื่องพวกนี้ เรื่องพวกนี้ออกมาเยอะมากเลย เขาบอกว่า อาจารย์ไม่ทราบหรือว่าที่ฝรั่งเขาเก่ง ๆ ขึ้นมาได้ เพราะเขาเรียนเรเนอซองต์ เขากลับไปหาภูมิปัญญาอดีตของเขา คือภูมิปัญญากรีก เราเป็นจีน เราไม่ต้องไปหาภูมิปัญญากรีก เพราะเรามีของเราเอง ในเมื่อเราจะสู้กับฝรั่ง เราก็ต้องรู้จักตัวเราดีพอก่อน เราต้องหันไปศึกษาอดีตของเรา โอ้โฮ ผมนึก ตายละ คนจีน อันนี้สุดยอด แล้วตอนนั้น ข้าวหอม มันกำลังมีชื่อเสียงมาก ผมจำได้เลย ดูข่าวเขาบอกว่าข้าวหอมของไทย ชะลอไว้ก่อนก็ได้ ยังไม่ต้องกินมากหรอก เราก็พัฒนาพันธุ์ข้าวหอมอยู่ ถึงอาจจะยังไม่ได้เท่าไทยก็เถอะ แต่เราก็จะต้องประสบความสำเร็จ แล้วตอนหลังเขาก็มีข้าวหอมของเขา ถึงมันไม่เหมือนข้าวหอมมะลิไทยอะ เพราะฉะนั้นอันนี้ เป็นสิ่งที่ทั้งน่าชื่นชมและน่ากลัวของจีน ในแง่ที่น่าชื่นชมคือเราควรเอาอย่าง แต่ในแง่ที่น่ากลัวก็คือว่า เขาเก่งมาก ๆ เลย ถ้าเราไม่ปรับตัวให้ทันเขา เราจะเสียเปรียบนะ แต่โชคดีที่จีนกับไทย ไทยมีศักยภาพสูงในการกลืน แล้วก็รับสิ่งที่ดีจากจีน

ข้อมูลพื้นฐานก่อนที่เราจะเข้าไปสู่เรื่องจีนวิทยาและจีนศึกษาของไทย จีนก็เลยมีทั้ง กั๋วเสวีย (国学) แล้วก็ หยางเสวีย (洋学) แล้ว กั๋วเสวีย (国学) ถ้าเราดูให้ดี เนื้อหาของกั๋วเสวีย (国学) ก็เหมือน Sinology แหะ เหมือนกันเลย เพียงแต่ Sinology มันเกิดจากฝรั่งศึกษาจาก แต่กั๋วเสวีย (国学) เกิดจากจีนจะศึกษาฝรั่งแล้วเขาก็เลยย้อนมาศึกษามรดกอดีตของเขาเอง อันนี้ก็พื้นฐาน

หัวข้อต่อไปก็คือ จินวิทยาและจินศึกษาในประเทศไทย ความจริงเรื่องจินที่เกี่ยวข้องกับสังคมไทยมาช้านาน หลักฐานที่ชัดเจน สมัยอยุธยาในวัดราชบูรณะก็จะมีพระเครื่องที่คนจีนสร้างแล้วก็มีอักษรจีนจารึกอยู่ข้างหลัง แล้วก็มีการตรกรรรมจินอะไร มันเกี่ยวข้องมาก แต่ว่าเราไม่มีหลักฐานว่าเราได้ศึกษาเรื่องจินเป็นกิจจะลักษณะหรือเปล่า แม้แต่วรรณกรรมก็ไม่ได้ปรากฏชัดเจนว่ามีการแปลหรือเปล่า แต่ที่นี้การศึกษาเรื่องจินวิทยาและจินศึกษาในประเทศไทย เราก็คงเริ่มได้จากสมัยรัตนโกสินทร์ ฉะนั้นต่อไปเวลาที่ผมใช้คำว่าจินวิทยา ผมจะใช้โดยนัยยะว่า “จินศึกษา” แต่โดยนัยยะว่าจากของเก่าก่อน เพราะฉะนั้นอาจเรียกว่าจากจินวิทยาสู่จินศึกษาว่าเป็นมาอย่างไร เราก็คงศึกษาได้จากงานเขียน

งานเขียนมี 2 กลุ่มใหญ่ งานทางวรรณกรรม ก็คือ 1) งานที่เราแปลมา 2) งานที่เราเขียนเองจากการศึกษาค้นคว้า งานที่เราเขียนจากการศึกษาค้นคว้า เป็นวิชาสาขาแต่ละสาขาไป ส่วนงานแปล เรารู้กันมาว่า แปลยุคแรกเลยก็คือแปลนิยายอิงพงศาวดารจีน เริ่มจากรัชกาลที่ 1 ถึงรัชกาลที่ 6 นิยายอิงพงศาวดารเป็นหลัก แต่ไม่ได้มีมีย่ออย่างอื่นนะ ตั้งแต่รัชกาลที่ 3 มาเราก็มีการแปลอย่างอื่น งานการศึกษาอย่างอื่น แต่มันไม่เด่นมาก ที่นี้ งานแปลในรัชกาลที่ 1 สามก๊กกับไซฮั่น คนก็มองว่ามีนัยยะทางการเมือง อย่างอาจารย์กรรณิการ์ สาทร ปรง อันนั้นท่านศึกษาสามก๊ก ไซฮั่น ราชธานี เรื่องการเมืองที่แฝงอยู่ แล้วก็อาจารย์สมบัติ ศึกษาเรื่องสามก๊ก อาจารย์กนกพรศึกษาเรื่องไซฮั่น อันนี้ในแง่หนึ่ง ก็คงใช้เป็นตำราพิชัยสงครามด้วย อย่างที่เราู้กันมา แต่ว่านัยยะทางการเมือง ในความเห็นผม ผมว่ามีอยู่บ้าง มีอยู่โดยเฉพาะไซฮั่น ผมไม่ค่อยได้มองเรื่องสามก๊ก ผมมองเรื่องไซฮั่น เพราะว่าผมเห็นที่ชัด ๆ ก็คือฉ้อปาอ่อง ผมว่าเป็นภาพลักษณ์ของพระเจ้าตาก พระเจ้าตากท่านรบเก่งมาก แต่พอปลายรัชกาล ท่านดูมาก ดูแล้วก็บุ่มบ่าม ถ้าเทียบกับรัชกาลที่ 1 ท่านสุขุมกว่า ก็จะเห็นว่า หลิวปัง ก็คือภาพลักษณ์ของรัชกาลที่ 1 และอันหนึ่งที่ค่อนข้างจะเห็นชัดคือ ซีฉู่ป้าหวาง หรือฉ้อปาอ่อง เชียงอวี๋ หม่าพระเจ้าอวี๋ตี้ พระเจ้าอวี๋ตี้ คือกษัตริย์ของรัฐฉู่โง่ ที่เขาเอามาเป็นประมุขร่วมเพื่อจะโค่นล้มฉิน ผมมองว่าเหมือนกับ พระเจ้าตากปราบฆ่ากรมหมื่นเทพพิพิธ ซึ่งเป็นโอรสของพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ มันมีนัยยะอย่างนี้ แล้วก็พระเจ้าตากเองท่านก็กระทำ

ด้วยความจำเป็น ท่านก็ต้องเก็บพวกราชวงศ์บ้านพลูหลวงที่เหลืออยู่ ทั้งลูกทั้งหลาน ก็เก็บหมด อันนั้นก็มีนัยยะอยู่ ที่นี้รัชกาลที่ 2 ก็มีเรื่องห้องสิน เลียดก๊ก ตั้งฮั่น ก็ยังเป็นเรื่องการศึกสงครามอยู่นะครับ แต่ว่าจะมีนัยยะทางการเมืองยังไงแค่นั้น ก็ต้องรอให้คนศึกษา

ที่นี้พอมารัชกาลที่ 3 เป็นจุดเปลี่ยนสำคัญเลย รัชกาลที่ 3 มีสิ่งหนึ่งซึ่งตอนที่ผมอ่านเจอทีแรกผมทึ่งมาก พอรู้ว่รัชกาลที่ 3 ในรัชกาลที่ 3 แพลลลูนอว์ ถึงจะแปลแค่ 10 บทก็เถอะ แล้ว 10 บทก็ไม่ได้ครบด้วย แต่มีบทหนึ่งบทสองที่แปลทุกข้อความ ทุกตอนมันเป็นตอนย่อย ๆ แต่บทที่ 9, 10 แปลเฉพาะบางประโยค อันนี้เป็นจุดสำคัญมาก เพราะว่าถ้าเราไปดู รัชกาลที่ 3 ท่านไม่เอาเลยเรื่องบันเทิง พอถึงรัชกาลที่ 3 ละครหลวงมีแต่ท่านก็ไม่ทำนุบำรุง ท่านก็ไม่ได้สนใจปีพาทย์หลวง ไม่เอาเลย ท่านฉลาด เวลาทีมงานท่านขอแรงจากพวกเจ้านาย ขอปีพาทย์จากเจ้านายไปทดลอง แล้วก็พวกศิลาปะอะไรที่พุ่มเฟือยไม่เอา แต่อะไรที่พอทำได้ อย่างวัดอรุณฯ ท่านทำต่อ ทำตามแบบแผนไทยอย่างดีเลย ทำตามแบบของพ่อ แต่อะไรที่พุ่มเฟือย เช่น สวนขวา อย่างนี้ ท่านปล่อยให้ร้างเลย แล้วส่วนที่ท่านสร้างใหม่เอาง่ายหมดเลย วัดในสมัยรัชกาลที่ 3 ตัดอะไรที่ไม่เป็นประโยชน์ใช้สอย ซ่อฟ้าใบระกาซึ่งเป็นที่อยู่ของนกพิราบ อันนี้สุดยอดแล้ว ที่เราไปมองว่าท่านอนุรักษ์นิยม ท่านไม่รับฝรั่ง แต่จริง ๆ มีหนังสือออกมาเล่มหนึ่งของสำนักพิมพ์มติชน ผมอ่านแล้วผมก็เห็นด้วยว่า ๆ จริง ๆ ลึก ๆ เรื่องการข่าวท่านดีมาก ท่านรู้ว่าอังกฤษตอนนั้นน่าจะรบกับจีนอยู่ ยังปราบอินเตียได้ไม่หมดแล้วยังรบกับพม่าอยู่ มีศึกทั้ง 3 ประเทศ ไม่มีทางเลยที่อังกฤษจะมาบีบไทยได้เต็มที่ เพราะฉะนั้นท่านยอมอังกฤษ ยอมเล็ก ๆ น้อย ๆ แต่เห็นไหม ท่านตระหนักว่าไทยกับตะวันตกจะมาอย่าง พระราชนิพนธ์อะไรละ ที่ท่านสั่งเสียตอนสิ้นรัชกาล แล้วท่านก็ส่งเสริมให้คนหนุ่ม ๆ รัชกาลที่ 4 พระปิ่นเกล้า สมเด็จเจ้าพระยาพวกนี้ศึกษาตะวันตก แต่ตัวท่านเอง ท่านจาริกวัดโพธิ์ นั่นคือการเรเนอซองต์ของตัวเอง ฟันฟูศิลปวิทยาของตัวเอง แล้วให้พระอมรโมลี ซึ่งเป็นพระนักปราชญ์ พระอมรโมลี (จี) ตอนนั้นท่านเป็นสมเด็จพระพุทโธษาจารย์อยู่ ตอนหลังมาเป็นเจ้าอาวาสวัดประยุรวงศาวาส เดิมท่านอยู่วัดราชบูรณะ หมอบรัดเลย์บอกว่าเป็นคนสยามที่ปราดเปรี๊ยะที่สุด ท่านรู้บาลีดี รู้เขมรดี แล้วก็ท่านคงจะรู้ภาษาจีน อาจจะไม่ถึงกับ

แปลได้นะ แต่ว่าท่านก็ต้องมีคนของท่านที่จะแปลได้ เพราะว่ามันนอกจากท่านจะอำนวยความสะดวกแปลหลุนอี่วแล้ว ท่านยังได้เป็นคนแปลสำนวนซุ่ยถึงอีก เรื่องซุ่ยถึงในรัชกาลที่ 4 โชคดีที่ว่าผมเป็นคนแต่จิว รู้เรียนหนังสือจีนเรียนภาษาแต่จิวมาก่อน สุภาชิตขงจู้บอกข้าพเจ้า อาตมาพระอมรมโกลี ได้แปลสุภาชิตจีนจากหนังสือฮักยี ทีแรกเราก็นึกเอ๊ะ อะไรนะ มันไม่มีหนังสือชื่อฮักยี แต่พอไปอ่านเนื้อหา เอ๊ะ มัน อะไรนะ “มีเพื่อนมาศึกษาด้วยจะไม่ อะไรมีความสุขหรือ” แต่ท่านก็แปลเป็นสำนวนคนเก่า ชื่อว่า “เสวียเออร์ฮักยี” เป็นภาษาแต่จิวพอดี ๆ ไป อ้อ ไซ่เลยคือหลุนอี่ว แต่ตอนนั้นผมยังเข้าใจผิดว่าแปลแค่สี่ตอน ตอนหลังผมก็เลยเอามาพิมพ์เผยแพร่เพื่อรักษาต้นฉบับ แล้วก็ให้อาจารย์ศิริวรรณ ที่มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ช่วยวิเคราะห์ อาจารย์ศิริวรรณก็ทำซะดีเลย วิเคราะห์ออกมาว่าแปลทั้งหมด 10 บท แต่ว่าไม่จบ ตอนที่ 9 ที่ 10 ไม่จบ แล้วก็วิเคราะห์วิธีการแปลหมด วิธีการแปลท่านน่าสนใจ

ถ้าเราเอาเกณฑ์การแปลสมัยนี้ไปจับท่าน เราคงจะตำหนิว่า อะไร มีเรื่องเล่าปีกับขงเบ้งจริงใจกันด้วย แบบก็ต้องมีการจริงใจอะไร คบกัน เหมือนอย่างเล่าปีกับขงเบ้งที่ไว้ใจกัน อะไรแบบนี้ ก็เรื่องสามก๊กมันหลังยุคขงจู้มาตั้งนาน อันนี้มันเป็นวิธีการของคนโบราณ เพราะว่า อันนี้ไม่ได้แปลแล้ว คือเขียนขยาย เพราะในเมื่อคนไทยคุ้นกับเรื่องสามก๊กดี ก็ยกตัวอย่างจากสามก๊ก อันนี้อาจารย์ศิริวรรณทำได้ดีมาก แล้วยังมีอีกเรื่องหนึ่งคือนางเคงเกียง สอนบุตร อันนั้นมันอยู่ในเหวินกวนจื่อ เรื่องจิ้งเจียงเจียวจื่อ เรื่องนี้ก็อาจจะแปลในสมัยรัชกาลที่ 3 ทำให้เห็นว่า ในรัชกาลที่ 3 ท่านสนใจในเรื่องวิชาการ เพราะว่าผู้หญิงในรัชกาลที่ 3 จะไม่ได้เก่งเรื่องงานเย็บปักถักร้อย ลูกสาวท่านคนหนึ่ง กรมหลวงวรเสรฐสุตา ซึ่งเป็นลูกสาวคนเล็กของท่าน ไม่เก่งงานเย็บปักถักร้อย แต่ภาษาไทยกับภาษาบาลี เป็นกรดเลย เป็นบรรณาธิการให้รัชกาลที่ 5 พระราชนิพนธ์ร้อยกรองในรัชกาลที่ 5 กรมหลวงวรเสรฐสุตาโปรดช่วยดูให้ แล้วก็บาลีนี่เก่งมาก หรือผู้หญิงที่รู้ภาษาอังกฤษดี อย่างคุณพุ่มนี่ ภาษาอังกฤษดีมาก เพราะว่าเวลาไปแต่งกลอนสักวายังใช้คำภาษาอังกฤษเลย เช่น คำถวายพระพรตอนจะจบถวายพรอย่างอังกฤษ อศิราชั้นชาฝ่าละออง long live เอย แบบนี้ เพราะฉะนั้นอันนี้เราเห็นจุดเปลี่ยน พัฒนาการสำคัญในรัชกาลที่ 3 ในหนังสือเล่มนี้ กรมศิลปากรเขาพิมพ์ เขารวมอยู่

ในพวกสุภาพชน แต่ตอนหลังผมได้จากของโรงพิมพ์วัดเกาะ เก่าอายุเกือบร้อยปีละมาอีกเล่มหนึ่ง จำนวนนี้ไม่เหมือนกัน แสดงว่าฉบับของกรมศิลปากรอาจจะถูกเกล้า ส่วนของโรงพิมพ์วัดเกาะ อาจจะเป็นสำนวนเดิม เพราะว่าภาษาในนั้นมันคล้าย ๆ กับสำนวนในหลุนอิว เป็นภาษาของคนอะ เช่น ผู้เป็นเจ้าบ้านผ่านเมือง อันนี้เป็นสำนวนพูดคนไทย เขาเรียกเจ้าบ้านผ่านเมือง แต่สำนวนของฉบับศิลปากรจะเป็นผู้ปกครองบ้านเมืองอย่างนี้เป็นต้น

ที่นี้เราก็จะเห็นว่าการศึกษา ขยายกว้างออกไปจากเรื่องบันเทิงละ ไปสู่ทางปรัชญาละ ที่นี้ทางรัชกาลที่ 4 ผมก็ยังไม่พบอะไรที่เป็นพิเศษนะฮะ ว่ามีอะไรออกมา ก็นอกจากพงศาวดารจีนที่แปลเพิ่ม แล้วก็เน้นเรื่องไปในเรื่องความบันเทิงนะ ไม่ได้เน้นไปเรื่องประโยชน์ใช้สอยแล้ว แต่ที่นี้พอถึงรัชกาลที่ 5 นี้ คงจะมีเรื่องอื่น คงจะมีการศึกษาเรื่องจีนอะไรมากขึ้น เพราะในรัชกาลที่ 5 คนจีนเข้ามาเยอะตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 3 รัชกาลที่ 5 นี้เจริญรุ่งเรืองมาก แล้วก็สร้างที่นั้งเวหาสจํารูญ พวกจีนสร้างถวายที่พระราชวังบางปะอิน แล้วก็แปลชื่อซะเพราะเลยนะ ภาษาจีนชื่อ เทียนหมิงเตียน (天明殿) ก็เวหาสจํารูญ เหมือนคนรุ่นเก่านี้เรื่องแปลหนังสือ คือจริง ๆ คนจีนโพนทะเลมากที่สุดที่เมืองไทย แล้วจีนโพนทะเลในเมืองไทยก่อนจีนเป็นคอมมิวนิสต์นะ ในอดีตในช่วงรัชกาลที่ 5 ถึงรัชกาลที่ 7 ภาษาจีนนี่เก่ง ทั้งภาษาจีนภาษาไทย แปลอะไรได้ดีเหลือเกิน อาจารย์เคยพาผมไปดูหนังสือพิมพ์จีนเก่า เจ้าฟ้าจักรพงษ์ภูวนาถ เขาแปลว่าหวงไท้ตี้ แล้วก็ในรัชกาลที่ 6 เขาเรียกพระนางเจ้าสว่างวัฒนาว่า “หวงอี” แต่พอถึงรัชกาลที่ 7 ท่านได้รับสถาปนาเป็นพระพันวัสสามาตุจฉาเจ้า เป็น “อีไท้โฮ่ว” เรียกเต็มว่า “อีโฮ่วหวงไท้โฮ่ว” เรียกสั้น ๆ ว่า “อีไท้โฮ่ว” โอ้โฮ เขาแยกกระทั่งว่า “หวงอี” กับ “อีไท้โฮ่ว” ต่างกัน ก็พระมาตุจฉา กับพันวัสสามาตุจฉาเจ้า น่าฟังมาก น่าฟังมากเลยละ แต่ว่าที่นี้ พอมาถึงรัชกาลที่ 5 เรื่องจีนคงมีการศึกษามากขึ้น รัชกาลที่ 5 ท่านเล่นพวกเครื่องปั้นดินเผา พวกเบญจรงค์อะไร ถึงกับส่งหม่อมราชวงศ์เชย กุญชร ไปประจำอยู่ที่จิ้งเต๋อเจิ้นเลยนะ เพราะว่าทางไทย ออกแบบลายไป แล้วสั่งไป แล้วก็หม่อมราชวงศ์เชยเก่งเรื่องศิลปะ แกจะอยู่งานพวกนี้ แกจะต้องไปคุมว่าให้ลายได้ คุณภาพสีอะไร ได้ แล้วก็รัชกาลที่ 5 ท่านโปรดของพวกนี้มาก แล้วของพวกนี้มันมีลายมือคนจีน ท่านเขียนเรื่องลายมงคลในเครื่อง

เคลือบเงิน ท่านอธิบายฮกลกซิวนะ สูดยอดเลย อธิบายเรื่องฮกลกซิว อธิบายดีมาก แล้วอันนี้ก็จะเห็นว่าพามาปลายรัชกาล 2452 ให้กรมพระยาดำรงแปลจดหมายเหตุ เรื่องของไทยในเอกสารจีน ขอบข่ายก็จะขยายไปสู่ประวัติศาสตร์แล้วเห็นไหม พอมารัชกาลที่ 6 กรมสมเด็จพระยาดำรงเขียนเรื่องคำอธิบายเรื่องเครื่องปั้น โตะ และเครื่องถ้วยจีน หนังสือเรื่องนี้ก็เป็นหนังสือเล่มใหญ่ แล้วมีเรื่องเกี่ยวกับจีนเยอะ มีศัพท์ภาษาจีนในนั้นเยอะหมดเลย ราชบัณฑิตยสถาน ซึ่งเดี๋ยวนี้เปลี่ยนเป็นราชบัณฑิตยสภา เขาก็กำลังทำอธิบายหนังสือเล่มนี้ อยู่ ว่าศัพท์จีนในนี้หมายถึงอะไร แล้วก็ศัพท์เทคนิคทางเครื่องปั้น อันนี้หมายถึงอะไร ก็กำลังทำอยู่

จะเห็นว่า จริง ๆ แล้ว รัชกาลที่ 5 ความสนใจท่านกว้าง แล้วสมเด็จพระยาดำรง ท่านเป็นคนขยัน ท่านไปอยู่ที่ไหนได้งานไปหมด งานอะไรนิด ๆ หน่อย ๆ ท่านก็สร้างเป็นชิ้นงานมาได้หมด อันนี้ก็ แล้วสมัยรัชกาลที่ 5 มีอีกอันนึง จิวเล่นเป็นไทยแล้ว ร้องไทยแล้ว ไม่ใช่เม้ง ป.ปลาทำก่อน ละครเจ้าพระยามหินทร์ เล่นเรื่องฮั่นเชียงจื่อหุยซี ฮั่นเชียงจื่อพบภรรยา ร้องเป็นภาษาไทย แต่งตัวเป็นจิวหมดเลย เล่นแบบจิวหมดเลย แต่ร้องเป็นภาษาไทย แล้วใช้ทำนองเพลงสำเนียงจีน แต่ทำนองเพลงจะไม่เหมือนจิวไทยของเม้ง ป.ปลา ใช้ทำนองเพลงไทยผสมสำเนียงจีน จึงฟังเป็นไทยมากกว่า แล้วในรัชกาลที่ 6 ปี 2467 พระสันตดอักษรสาร ซึ่งแกเป็นลูกจีน แกชื่อฮอก ก็คือผู้ ฮกแหละ แกเขียนเรื่องตำนานจิวในเมืองไทย ประวัติจิวในเมืองไทย ซึ่งผมเคยเอามาพิมพ์ แต่ฉบับที่พิมพ์ มันถูกตัดทอน เพราะว่าอาจารย์สมพงษ์ เกรียงไกรเพชร แกเอามาลงหนังสือแกแล้วแกตัดทอน เพิ่งได้ฉบับสมบูรณ์มา กำลังพิมพ์ใหม่ ไว้ในหนังสือชื่อนานาสาระจินวิทยา เดี่ยวหนังสือเล่มนี้ผมจะบอกตอนท้าย เพราะว่าแจกไปให้ตามสถาบันศึกษา ให้ซีพีเขาพิมพ์ อันนั้นนะดีมากเลย เป็นการศึกษาเรื่องจิวอย่างชนิดที่ว่าจิวในเมืองไทยมันเริ่มตั้งแต่จิวไซฉินอะไรต่ออะไร เป็นงานศึกษาเรื่องจิวในอดีตที่ดีที่สุด ก็ จะเห็นว่าการศึกษา ขยายขอบเขตกว้างออกไป แล้วก็พระสันตดอักษรก็ได้แต่งจิวที่มีบทเป็นไทย แล้วก็ใส่ทำนองเพลงสำเนียงจีนให้ละคร ให้คนไทยเล่น แล้วก่อนหน้านั้น กรมพระนราธิปฯ หม่อมต่วน ท่านก็แต่งเพลงสำเนียงจีนเล่นเรื่องจีน เป็นแบบจิวไทยเลย เพราะฉะนั้น

จีวไทย์มีมาก่อน แต่มันเป็นอีกแบบหนึ่งไม่เหมือนของเม้ง ป.ปลา เราจะเห็นว่ามันค่อนข้าง ขยายตัวมา ทีนี้พอมา 2469 มีสิ่งสำคัญเกิดขึ้นก็คือว่าตั้งราชบัณฑิตยสภา พอเป็นราช บัณฑิตยสภา มันก็มีการศึกษาอะไรที่ค่อนข้างเป็นกิจจลักษณะ พอตีปี 2470 ทูลกระหม่อม บริพัตรท่านอยากจะพิมพ์สามก๊กแจกในงานพระเมรุสมเด็จพระนางเจ้าสุซุมลมารศรี พระชนนีท่าน สมเด็จพระยาตำรางฯ ก็เลยชำระสามก๊ก โดยท่านได้พระเจนจันอักษรมา ช่วย สามก๊ก ฉบับที่พิมพ์เดิมโรงพิมพ์หมอบรัดเลย์พิมพ์ 3 ครั้งนะครับ เมื่อพิมพ์ 3 ครั้ง แล้ว ต่อมาโรงพิมพ์อื่น ก็นำไปพิมพ์ซ้ำ แต่ว่าพรูฟไม่ดี ก็เลยคลาดเคลื่อนไปเยอะ สมเด็จพระยา ตำรางฯ ท่านเห็นมันคลาดเคลื่อนไปมาก ท่านก็เลยให้พระเจนจันอักษรสอบเทียบกับฉบับ ภาษาจีน อันไหนที่ผิดท่านก็ปรับนิดหน่อย แต่ท่านไม่ได้ปรับจนเสียนะ คือของเดิมเขายังไม่ บางอันถ้าผิดไม่ร้ายแรงท่านก็คงไว้ แต่อันไหนที่ผิดร้ายแรง เช่นบอกว่า มาถึงรัชกาลพระเจ้า อันเต้ แผ่นดินจึงแตกเป็นสามก๊ก อันนั้นท่านก็เปลี่ยนเป็นถึงแผ่นดินพระเจ้าเหี้ยนเต้ เพราะฉะนั้นการชำระอันนี้สำคัญมากเลย แล้วท่านก็พิมพ์ เนื่องจากพิมพ์ในนามของราช บัณฑิตยสภาท่านก็เลยตั้งชื่อว่า สามก๊ก ฉบับบัณฑิตยสภา ท่านได้เขียนงานเล่มหนึ่ง ซึ่งเป็น งานสำคัญมากเลย ผมอาจจะถือว่าเป็นงานศึกษาจีนวิทยาอย่างที่เป็นระบบวิชาการเล่มแรก ก็คือ ตำนานหนังสือสามก๊ก จะเห็นว่าในตำนานหนังสือสามก๊ก พูดถึงนิยายอิงพงศาวดารจีน ทั้งหมดที่แปลมา แล้วท่านใช้วิธีสุ่ม ท่านสุ่มจากไปเรื่องที่สำคัญ ๆ เพราะจริง ๆ นิยายอิง พงศาวดารจีนพอมาถึงในรัชกาลที่ 6 มันแปลกันมาก เป็นร้อยเรื่อง แต่สมเด็จพระยา ตำรางฯ ท่านพูดถึงไว้ 34 เรื่อง แล้วคราวหลัง 34 เรื่อง ศึกษาภัณฑ์พาณิชย์นำเอามาพิมพ์ก็มี เรื่องได้ฮั่นเข้ามาอีกเรื่องก็กลายเป็น 35 เรื่อง งานอันนี้ อาจารย์กนกพรเขาเขียนไว้ในหนังสือ ของคณะศิลปศาสตร์ ที่เพิ่งออกไปเมื่อเร็ว ๆ นี้ เขาเขียนไว้เรื่องเกี่ยวกับนิยาย กลวิธีการแปล สำนวนคดี ร้อยแก้ว ตั้งแต่นิยายอิงพงศาวดารจีน นิยายกำลังภายใน นิยามเงินร่วมสมัยใน ปัจจุบัน อาจารย์กนกพรเขาทำไว้ มีข้อมูลเรื่องนี้ด้วย

แต่ว่าคนที่ศึกษาเรื่องนิยายอิงพงศาวดารจีนอย่างละเอียดมากคืออาจารย์วินัย สุกใส ตอนนี้อยู่ที่มหาวิทยาลัยทักษิณ เขาศึกษาละเอียด แต่ว่างานศึกษาของเขา ผม

ได้ขอเอามาลงในวารสารจินศึกษาของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ไปละ ท่านลองไปอ่านดูอันนี้เป็นข้อมูลที่ละเอียดที่สุด ย้อนกลับมาเรื่องสามก๊ก ท่านทำกระทงแผนที่ เพราะฉะนั้นแล้วผมว่าวิชาจินวิทยามันก็ต้องยกให้ท่านเป็นบิดา เพราะว่าท่านทรงบุกเบิกเขียนทั้งในนามส่วนตัว คือเรื่องตำนานเครื่องบิน ในนามสถาบันวิชาการ คือราชบัณฑิตยสถาน ท่านก็เขียนตำนานหนังสือสามก๊ก เป็นการเปิดศักราช ทำให้มีการศึกษาหนังสือสามก๊กกันอย่างจริงจัง เป็นจัง อาจารย์มาลินี อาจารย์ประพิณก็ทำธีสิสเรื่องแปลสามก๊ก อาจารย์มาลินีก็ไปทำปริญญาเอกก็ทำเรื่องสามก๊ก ถ้าสายสามก๊กก็ต้องหาอาจารย์มาลินีแล้วนะ เพราะว่าท่านทำทางนี้มา

พอมาถึงช่วง ตั้งแต่ก่อนถึง 2475 เล็กน้อย คืออย่างนี้ พอจีนปฏิวัติ 2454 มันส่งผลกระทบต่อเมืองไทยมาก เพราะว่าเมืองไทยก็สิ้นรัชกาลที่ 5 ซึ่งเป็นที่รักมากของคนพระบารมีสูงมาก รัชกาลที่ 6 ท่านก็ดี แต่พระบารมีท่านไม่สูงเท่ารัชกาลที่ 5 อันนี้เราพูดกันในแง่ข้อเท็จจริง เพราะฉะนั้นเวลาท่านขึ้นครองราชย์แล้ว มันก็เกิดอิทธิพลจากเก๊กเหม็งเมืองจีน ก็เกิดกบฏ ร.ศ. 130 เก๊กเหม็งเมืองจีน ส่งผลต่อไทยมากนะ แม้แต่วงการดนตรีไทย ครูปณินทวงศ์ ที่สมุทรสงคราม แยกแต่งเพลงชื่อว่าเพลงเก๊กเหม็ง ผมก็นึกว่าเพลงจะต้องคึกคัก ไปฟังแล้วเพลงหวานเพราะเหลือเกิน แต่เป็นสำเนียงจีน แต่แกตั้งชื่อว่าเก๊กเหม็ง ที่นี้มันก็เลยปี 2470 นายบุญเทียม อังกินันท์แปลซานหมินจู้ของซุนยัตเซ็น หนังสือพิมพ์หลักเมือง แล้วก็รวมเล่ม แต่ถูกสั่งเก็บ แล้วก็ปี 2470 กรมพระยาดำรงฯ ก็เขียนตำนานหนังสือสามก๊ก แล้วในช่วงเดียวกันนั้น ช่วงนั้นพระยาอนุমানราชธนก็เขียนลัทธิของเพื่อน โดยปี 2468 ท่านเครื่องเรื่องศาสนาคริสต์ก่อน แต่พอปี 2470 เขียนเรื่องพุทธศาสนาของทิเบต ซึ่งมันมาโยงกับจีน แล้วพอเดือนกุมภาพันธ์ 2471 ตอนนั้นถ้าคิดจากปัจจุบันมันคือ 2472 เขียนลัทธิศาสนาของจีน ก็จะทำให้เห็นว่าจินวิทยาเริ่มขยายไปทางเรื่องศาสนา แล้วพระยาอนุমানต่อมาปี 2479 ท่านได้เขียนหนังสือเรื่องไทย-จีน แจกในงานศพของพ่อท่าน อันนี้เรื่องไทยนะมันก็ไปเกี่ยวข้องกับจีน ท่านก็พูดถึงเรื่องประวัติของจีน แล้วก็อธิบายเรื่องภาษาจีน อักษรจีน 6

ประเภท แล้วภาษาจีนแบ่งออกเป็นภาษาถิ่นก็ถิ่น แต่เป็นแบบเก่า เพราะท่านเอามาจากหนังสือฝรั่ง

ในช่วงไล่ ๆ กัน นายเซียวฮุดเส็ง สิบญูเรื่องแปลประวัติงักฮุย ปี 2475 แล้วต่อมาก็ 2474 มีคนแปลไ่เปียเขียนสองสำนวน แปลจากตงอัวจี คนละโรงพิมพ์กันแปล แต่ของในสำนวนในต้นเขียนหมิ่น แปลดีมาก คือเขาไม่ได้แปลตรงภาษาจีนนะ อย่างบทกวีในนั้น เอาบทกวีของซุ่ยเฮามา บทหวงเหอโหลว แปลเป็นวสันต์ดิลกฉันท์ ถ่ายความตรงกับภาษาจีนสัก 50 เปอร์เซ็นต์ แต่มันยังเป็นวสันต์ดิลกฉันท์ที่เพราะเหลือเกิน หนังสือเล่มนั้น น่าอ่านมาก แต่ว่ามันมีอีกคนชื่อจุยเขียนแปล แต่เขาเน้นไปคนละ ทั้งสองคนเขาไม่ได้แปลหมดทั้งเล่ม เขาเก็บเอาแต่ประเด็นสำคัญที่เขาเห็นว่าสำคัญ ต้นเขียนหมิ่นเขาเก็บในด้านของการปฏิบัติธรรม เพราะเขาเน้นเรื่องธรรมะของเขียนทั้ง 8 ส่วนของจุยเขียนเขาเน้นในเรื่องปาฏิหารย์ แล้วก็พอปี 2484 นายเคงเหลียน สิบญูเรื่องแปลประวัติพระถังซัมจั๋ง ปี 2490 พระยาโกษากรณ วิจาร์ณแปลอุตตมสงฆ์ฟาเหียน บันทึกของหลวงจีนฟาเหียน ปี 2494 ท่านลิขิต อนุกุล เขียนเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างชาติไทยกับจีน

ช่วงนี้มีงานบันเทิงคติออกมาด้วย พอถึงรัชกาลที่ 6 เรื่องจีนมันเฟื่องฟูถึงที่สุดละ เพราะว่าหนังสือพิมพ์ต้องลงไม่งั้นไม่มีคนอ่าน แต่เรื่องจีนในหนังสือพิมพ์มันจะเป็นเรื่องเกร็ดละ เรื่องจีน นิยายจีนที่แปลเป็นไทย อาจารย์ชวัญดีได้ไปสัมภาษณ์คุณเนียน กูรมะโรหิต แล้วคุณเนียนก็แบ่งเกรดว่าแบ่งตามเนื้อหาได้ก็ระดับ อันนี้มีอยู่ในบทความของอาจารย์ชวัญดี ในวารสารธรรมศาสตร์

ในช่วง 2475 ถึง 2500 เรานึกว่ามันไม่มีอะไร บันเทิงคติเรามีเยอะเลยนะ คนที่แปลบันเทิงคติมาก คุณเนียน กูรมะโรหิต กับคุณอารีย์ ลีวีระ คุณเนียนแปลสุขอยู่จ้วน 2489 ลงในเอกชน แต่แปลไม่จบ แต่ว่าผมถ่ายไว้หมดเลยนะ เพราะว่าตอนที่สอนวรรณคดีจีนอะผมก็ได้เอามาให้นักศึกษาอ่านด้วย เพราะแปลดีมาก แล้วก็แปลหงหลงเมิ่ง สองบท แปลดีมาก หงโหลวเมิ่ง (ความฝันในหอแดง) แล้วก็แปลจินผิงเหมยลงสยามสมัย พอแปลไปได้หน่อยหนึ่ง ยาขอบออกจินผิงเหมย บุปผาในกุนชิตทอง ที่แปลจากภาษาอังกฤษ คุณเนียนแก็เป็นคนสุภาพ

กลัวว่าจะไปแข่งกับยาขอบเลยเลิกแปลเลย แล้วแกก็แปลนิยายรุ่นเก่าอะ มีหลิวอ้ว ผมไม่ได้เห็นอักษรจีนนะ ไปหยั่งจ้วน หยางกู่เหย แปลลงในเอกชน สามเรื่องนี้เป็นนิยายยุคเก่า แล้วก็นิยายสมัยใหม่ที่ยังมีต้นฉบับหาอ่านได้อยู่ก็คือ คนลากรถ นายอุฐเสียงจื่อ แปลดีครับ คุณเนียนแปลดีมาก เสียตาย อาจารย์ยง อิงคเวทย์ อาจารย์ผมเป็นเพื่อนกับท่านบอกเสียตายตอนหลังแกไปทางธรรมะธรรมโม เน้นเรื่องปฏิบัติธรรมอะไรซะมากก็เลยทิ้งงานพวกนี้ แล้วก็ยังแปลเรื่องสั้นจีนสมัยใหม่ เช่นเรื่องคนชายชาติ ลงในเอกชน แล้วการแปลในช่วง ช่วงหลัง 2475 ถึง 2500 ใช้ภาษาจีนกลางหมดละ เพราะฉะนั้นการใช้ภาษาจีนกลาง ไม่ใช่เพิ่งมามียุคนี้นะ มีตั้งแต่รุ่นนั้นแล้ว แล้วก็คุณอารีย์ ลีวีระนี่แปลหลายเรื่องเหมือนกัน ท่านเป็นนักหนังสือพิมพ์ ก็ลักษณะเดียวกับของคุณเนียนแหละใช้จีนกลาง แล้วก็แปลดีด้วย แต่เสียตายท่านก็ถูกยิง ขณะที่ไปเดินชายทะเล แล้วภรรยาคุณอารีรายคือผู้แปลเรื่องซุ่น (ฤดูใบไม้ผลิ)

เราก็จะเห็นว่าช่วงหลัง 2475 จนมาถึง 2500 เป็นช่วงที่เริ่มเติบโตขยายตัว ขยายตัวไปสู่วรรณกรรมอื่น ๆ แล้วก็เริ่มใช้ภาษาจีนกลาง แล้วมีการศึกษาภาษาเป็นวิชาการในเชิงจีนวิทยา ต่อมาในปี 2500 ในแง่บันเทิงคดีที่เราเห็นก็จะเป็นนิยายกำลังภายใน จาก 2500 มาถึง 2515 พอติ่มเป็นยุคสุกสุก ซึ่งรุ่นพวกเราก็คงจะรู้ว่ารุ่นนั้น เรียนหนังสือจีนก็เรียนไม่ได้ หนังสือถูกฟังเสียงมาก เพราะฉะนั้นงานสมัยนั้นนอกจากบันเทิงคดีแล้วก็ยังมีงานพฤกษศาสตร์ ปรัชญา ที่เด่นก็จะเรียนของอาจารย์เสถียร โพธิ์นันทะ เรื่องเด่นของท่านคือเมธีตะวันออกแล้วก็พวกพระสูตรมหายานทั้งหลาย เมธีตะวันออกก็ถือว่าต้องเป็นงานจีนวิทยาและที่เขียนเรื่องนักปรัชญาจีนเล่มแรก เล่มนี้ได้รางวัลยูเนสโก ปี 2508 แล้วก็อาจารย์เลียง เสถียรสุด อาจารย์เลียงนี่นอกจากท่านแปลสังคัมภีร์พุทธแล้ว ก็คือเรื่องคัมภีร์ขงจื้อ (หลุนอิว) ที่สำคัญอีกเล่มคือประวัติวัฒนธรรมจีน อันนี้เป็นงานเขียน เป็นงานที่ฮือฮามากนะ เพราะว่าตอนนั้นผมเรียนครูอยู่ พอพิมพ์ครั้งแรกออกมาปี 2509 เรื่องจีนมันเป็นเรื่องวิชาการในด้านต่าง ๆ แล้วท่านเขียนสนุก ท่านใช้ภาษาจีนแบบคนจีนง่าย ๆ แล้วต่อมาท่านก็เขียนเรื่องหลายชีวิตในพงศาวดารจีน ที่เอาเรื่องประวัติคนในเรื่องพงศาวดารจีนที่สนุก ๆ โดยท่านใช้ภาษาง่าย ๆ

แล้วงานบุกเบิกที่สำคัญของท่านคือหลุนอิว (คัมภีร์ขงจื้อ) 2517 แล้วก็เต้าเต๋อจิง คัมภีร์เหลาจื่อ 2517 เหมือนกัน แล้วคัมภีร์เหลาจื่อ ผมเชื่อว่าเป็นวรรณกรรมจีนที่แปลเป็นไทยหลายสำนวนที่สุด อันนี้อาจารย์ปกรณ์รวบรวมไว้ตอนนั้นได้ 20 กว่าสำนวน แล้วตอนหลังก็มีเพิ่มมาใหม่อีก อันนี้เดี่ยวผมจะต้องขออนุญาตอาจารย์ปกรณ์มาลงเวลาเขียนในเปเปอร์ ที่นี้ในช่วงนี้ก็มีงานอีกอย่างหนึ่งคือ กวินิพนธ์จีน อาจารย์ยง อิงคเวทย์ แปลตั้งแต่ปี 2507 แล้วก็แปลต่อมาจนถึง 2520 กว่า ๆ เล่มใหญ่หนามาก ซึ่งพิมพ์ไปแล้ว เผยแพร่ไปแล้ว ในวิวัฒนาการกวินิพนธ์ในช่วงนี้ กลัวคอมมิวนิสต์ งานจะออกมาจำพวกวรรณกรรมบันเทิง ซึ่งก็มีแต่นิยายกำลังภายใน พวกเกี่ยวกับการเมืองไม่มีเลย เพราะมันถูกปราบหมด แต่ว่าพอหลัง 14 ตุลา มากอย่างชนิดที่ไม่รู้จะว่าไงเลย แต่ว่าในเชิงวิชาการ มีอยู่หนึ่งก็คือช่วงปี 2509 งานของอาจารย์เขียน ธีระวิทย์ เรื่องวิวัฒนาการการปกครองของจีน ผมก็อ่านด้วยความตื่นเต้นมาก เพราะว่าเรียนวิชาประวัติศาสตร์ ตื่นเต้นตรงที่ได้รู้เรื่องจีน แล้วก็ท่านใช้ภาษาจีนกลาง ผมจำได้ว่าต้องเอาหนังสือท่านใส่ตัวอักษรจีนไว้ข้างท้ายด้วย เอาไปให้คนจีนอ่านอีกที่ทั้งจีนกลางทั้งแต้จิ๋วแล้วก็จ้อไ้ อันนี้เป็นเรื่องสำคัญ แล้วก็พอในช่วงประมาณ 2510 คนมันเหมือนถูกกดอยู่มาก มันก็มีคนหนึ่งชื่อวราลักษณ์ เป็นนามปากกา แปลประวัติศาสตร์จีนสมัยใหม่ไว้หลายเล่ม เช่น ปฏิวัติซินไฮ่ ปฏิวัติประวัติศาสตร์ยุคใกล้ แล้วในช่วงนี้มีคนสำคัญอีกคนหนึ่งคือคุณเฉลิม ยงบุญเกิด แปลเมืองไทยในจดหมายเหตุจีน อันนี้เกิดผลสะท้อนมาก เพราะว่าเมื่อแปลแล้วบอกว่าพระเจ้ารามคำแหงไม่ได้ไปเมืองจีน ท่านบอกว่าพระเจงจินอักษรแปลผิด หรืออาจจะเป็นเพราะต้นฉบับที่พระเจงจินอักษรได้มาคลาดเคลื่อน อันนี้ส่งผลสะท้อนในวงวิชาการมาก งานนี้ลงในวารสารศิลปากร แล้วก็ที่เป็นเล่มที่ยังใช้กันมาจนถึงปัจจุบันนี้แล้วมีคนอ้างอิงเยอะมากก็คือบันทึกเรื่องเจงละ “บันทึกขนบประเพณีเจงละ” เล่มนี้พิมพ์ครั้งแรก 2510 แล้วงานที่มีค่ามากอีกเล่มหนึ่ง คือคุณเฉลิม ท่านเป็นคนมีสตางค์ ไปถ่ายลิปิกกรมไทยสมัยราชวงศ์หมินจากหอสมุดที่ได้หวั่น จีนสมัยราชวงศ์หมิงมีหอชื่ออี้ก่วง ก็คือหอของอนารยชนต่าง ๆ ศึกษาภาษาต่างประเทศ เล่มเกี่ยวกับไทย มีศัพท์แปลไทยเป็นจีน

แปลจีนเป็นไทย แปลน่ารักมาก เช่น ฮองเฮา แปลความว่าแม่อยู่หัวพระยา แล้วก๊วยเพย แปลว่านางพระยา นางพระยายังต่ำกว่าแม่อยู่หัวพระยา

คุณเฉลิมได้ไปถ่ายมา แล้วก็ตอนนั้นมันเป็นลายมือเขียน ท่านก็อ่านแล้วก็พิมพ์กำกับไว้ แล้วก็งานที่เด่นของท่านอย่างมากคือ งานเปรียบเทียบคำไทยกับคำจีน เล่มนี้ออกปี 2512 เกือบจะได้รางวัล สปอ. รางวัล สปอ. ตั้งครั้งแรกปีนั้น มีบันทึกคดีกับสารคดี บันทึกคดีคือจดหมายจากเมืองไทยของโบตัน แต่สารคดี ผมติดตามข่าวหนังสือพิมพ์ สองเล่มที่ตีคู่กันมาคือภาษากฎหมายไทยของอาจารย์ธานินทร์ กับภาษาไทยภาษาจีน แต่ว่าภาษากฎหมายไทยได้ไป แต่ว่าเล่มนี้ก็ฮือฮามาก แม้ว่าวิธีการเปรียบเทียบของท่านมันจะไม่ค่อยถูกหลักภาษาศาสตร์นัก คือเอาเสียงปัจจุบันกับเสียงปัจจุบันมาเทียบกัน ถือเป็นงานบุกเบิกที่สำคัญ คนนี้ก็ถือเป็นคนบุกเบิกที่สำคัญ

คุณสังข์ พัทธโนทัยก็ทำเรื่องเกี่ยวกับสามก๊ก เช่น พิชัยสงครามสามก๊ก แล้วก็มีคนอื่นอีก แต่ว่าพอช่วงก่อนและหลัง 14 ตุลา โดยเฉพาะหลัง 14 ตุลา งานเกี่ยวกับสังคมนิยมออกมาเยอะเหลือเกิน อย่างปี 2517 จัดนิทรรศการจีนแดงที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ผมก็มาดูด้วยความตื่นเต้นมาก แต่ว่าพอมาดูแล้วผมก็ไม่เห็นด้วยหลายอย่าง เพราะในนิทรรศการกับหนังสือที่ออกมา จีนแดงนี้เลอเลิศประเสริฐศรีหมดเลย เราก็รู้สึกไม่ค่อยเชื่อ เพราะว่าตอนเด็ก ๆ ผมอ่านเสรีภาพ อเมริกาก็บอกว่าจีนเอาคนแก่ไปทำปุ๋ย ก็อามาผมอายุ 80 กว่ายังอยู่ดี เราก็เลยเป็นคนไม่ค่อยเชื่อเรื่องอะไรสุดโต่ง พอปี 2513 ผมไปเมืองจีน สมัยนั้นยังต้องใช้บัตรปันส่วนอาหารอยู่เลย ผมก็ไปเห็นรัฐสังคมนิยมในด้านลบ มันมีอะไรที่ตลกขำ ๆ เยอะเลย

ผมจะสรุปอย่างเร็วนะว่าช่วง 14 ตุลา ถึงแม้ว่ามันจะเกิด 6 ตุลา แต่มันปีเดียว พอหลังจาก 2520 มันก็กลับมาฟื้นอีก แล้วเราก็เปิดความสัมพันธ์กับจีน 1 กรกฎาคม ปี 2518 แต่มันก็เกิด 6 ตุลา 19 แต่ว่าพอหลังจากนั้นมา สถานการณ์มันก็คลี่คลาย แล้วพอหลัง 2525 มา พอ 200 ปีรัตนโกสินทร์ ก็มีการฉลอง มีหนังสือเกี่ยวกับจีนอะไรออกมาพอสมควร แล้วสมเด็จพระเทพรัตนฯ ท่านก็ เริ่มศึกษาภาษาจีน 2522 อันนี้ผมถามท่านเอง อันนี้อะไรที่ท่านเล่าพระราชทานก็ไม่ใช้เรื่องเสียหายก็เอามาเล่าต่อได้ ท่านก็บอกว่าสมเด็จพระพันปีหลวง

ทรงแนะนำให้ท่านเรียน แล้วท่านบอกว่าท่านเรียนที่แรก ท่านขยันท่านคัดทุกวัน ไปไหนก็มีสมุดคัด ท่านก็เล่าว่ามีผู้ใหญ่คนหนึ่งบอกว่าทูลกระหม่อมทำไมโปรดภาษาจีนออกหน้าอย่างนี้ เดียวคนจะพากันนิยมตาม ท่านบอกว่า เขาคงระแวงเรื่องคอมมิวนิสต์มั้ง อะไรที่เราทำแล้วคนอื่นไม่สบายใจก็ไม่ทำ ตั้งแต่บัดนั้นท่านก็ไม่ทำให้ใครเห็นอีกเลย ทรงศึกษาเลย อันนี้พอทรงเล่า ผมรักท่านมากเลย เพราะว่าท่านทำอะไร ทรงนึกถึงคนอื่น

หลังจาก 2525 เป็นต้นมา ก็จะมีนักวิชาการจีนศึกษามากมายเลย แต่ละคนก็มีผลงานเด่น ๆ กันไปคนละอย่างสองอย่าง ผมสรุปในฐานะที่เป็นศูนย์การเรียนรู้จีนศึกษาบรมราชกุมารี ฉะนั้นนักจีนศึกษา จินวิทยาคนแรกที่ต้องเอ่ยนามคือกรมสมเด็จพระเทพรัตนฯ เพราะงานของท่าน แบ่งได้ 3 กลุ่ม 1) งานแปลก็คือ หยกใสร่ายคำ กวีนิพนธ์จีน ทรงแปลไว้ร้อยกว่าบทที่ท่านเคยถ่ายมาให้ผมดู แต่ว่าตอนหลังพอเสร็จงานแล้วผมก็ถวายคืนไปเราก็ไม่ควรจะเก็บไว้ ถึงจะเป็นสำเนาเมื่อเสร็จงานแล้วถวายคืน ร้อยกว่าบท แปลเยอะมากเลยนะ แล้วก็เราได้คัดมาในหยกใสร่ายคำ ส่วนหนึ่ง แล้วก็ 2) งานสารคดีเกี่ยวกับจีน ไปเที่ยวจีน อันนี้มีเยอะเลย เมื่อทางคณะศิลปศาสตร์ถวายปริญญาเอกท่าน หนังสือเทพรัตนปริชา ก็จะมีผลงานท่าน ท่านเขียนหนังสือน่ารัก ท่านเป็นคนมีอารมณ์ขัน ที่ท่านเขียนบอกว่า “เขาบอกว่าแก้วหล่นไม่แตก...” แล้วท่านก็วงเล็บบอกว่า... (ถ้าไม่ขว้าง) ท่านมีอารมณ์ขันอย่างสุภาพ แล้วก็งานประเภทที่ 3) คืองานเชิงวิชาการ ในภาคผนวกของเที่ยวเมืองจีนทั้งหลาย พวกย่าแตนมั่งกร ไต้เมฆที่เมฆได้ ในภาคผนวกท่านจะมีความรู้เรื่องเงินที่ทรงค้นคว้าไว้ ในเล่มไหนไม่รู้ท่านก็มีเรื่องรัตนในห้องหนังสือ อีกเล่มหนึ่ง ท่านก็อธิบายว่าท่านแบ่งเขตการปกครองของจีนในอดีตและปัจจุบัน อันนั้นดีมาก ที่ท่านแปลจื้อจื้อซีว ท่านแปลว่าภูมิภาคปกครองตัวเอง ส่วนมากเราแปลว่าเขตหมด แต่ท่านแปลว่าภูมิภาค พระราชนิพนธ์เกี่ยวกับจีนสามอย่างของท่านก็คืองานแปล งานเขียนท่องเที่ยว แล้วก็งานวิชาการ งานแปลก็ผีเสื้อ เมฆเหิน น้ำไหล แล้วก็ฉากวน (ร้านน้ำชา) แล้วก็ยังทรงพระราชนิพนธ์เป็นภาษาจีนอีก อันนี้ก็ต้องยกเลยว่าคุณทรงเป็นนักจีนศึกษาคนสำคัญคนหนึ่งของไทย แล้วขอแทรกตรงนี้นิดนึงเกี่ยวกับพระนาม เดียวนี้ในสื่อทั้งหลายก็ยังใช้ว่า “ชื่อหลินทงกงจู่ (诗琳通公主)” ตลกมากเลย กงจู่คือ

ลูกสาวพระเจ้าแผ่นดิน ก็ในเมื่อใช้กงจู่ก็เท่ากับเป็นลูกรัชกาลที่ 10 สิ คือในราชวงศ์ฮั่น เขา
วางแบบไว้แล้วว่าลูกพระเจ้าแผ่นดินเรียกกงจู่ (公主) พี่สาวน้องสาวเรียกจั้งกงจู่ (长公主)
ถ้าเป็นอาเคว ก็เป็นไท้จั้งกงจู่ (太长公主) แต่ว่าในราชวงศ์หลัง ๆ ก็ใช้ตามบ้างไม่ใช่ตามบ้าง
แต่เขาก็ต้องเรียกตามสถานะว่า “หวงเม่ย (皇妹)” “หวงกู (皇姑)” แต่ว่าคุณจะใช้กงจู่ คุณ
ก็ต้องใช้จั้งกงจู่ แล้วท่านเป็นสมเด็จพระกนิษฐาธิราชฯ ผมก็นึกจีนไม่มีตำแหน่งแบบนี้
เพราะว่าผู้หญิงไม่ได้สำคัญมาก แต่ว่าจีนมีคำว่าหวงไท้ตี้ แล้วหนังสือพิมพ์รัชกาลที่ 6 ก็เรียก
เจ้าฟ้าจักรพงษ์ภูวนาว่า “หวงไท้ตี้ (皇太弟)” หลานที่เป็นรัชทายาทก็ควรเรียกว่า “หวงไท้
ซุน (皇太孙)” เพราะฉะนั้นเมื่อท่านเป็นสมเด็จพระกนิษฐาธิราชฯ ก็ต้องเรียกท่านว่า “หวง
ไท้เม่ยซือหลินทงจั้งกงจู่ (皇太妹诗琳通长公主)”

หมอตันม่อเซียงกับเจ้าคุณอนุমানราชธน เขียนคำที่เกี่ยวกับจีนในสารานุกรมจีนสอง
คน เจ้าคุณอนุมานฯ เขียนได้มากกว่าหมอตันม่อเซียง สารานุกรมทำปี 2496 ท่านก็เขียน
เรื่อยมา เช่น คำว่าจิว

อาจารย์ปรีดี เกษมทรัพย์ ถึงท่านจะแปลน้อย แต่่างานสำคัญของท่านคือลัทธิไตร
ประชาและรัฐธรรมนูญ 5 อำนาจของ ดร.ซุนยัตเซิน แล้วก็เสี่ยวจิงกัตตัญญูกถา

อาจารย์เขียน ท่านเขียนเกี่ยวกับการปกครองจีน

อาจารย์ประพทธี ศึกษาเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ทั้งหลาย หมิงสื่อลู่กับชิงสื่อลู่นี้เป็น
ผลงานที่สำคัญเลย

อาจารย์เจีย แยนจอง เขียนเกี่ยวกับ “คนไท้ไม่ใช่คนไทยแต่เป็นเครือญาติชาติ
ภาษา” แต่ข้อมูลในนั้นเกี่ยวข้องกับจีนเยอะแยะเลย แล้วก็มึปิกณกะคันคว่าเรื่องไทย ๆ มี
เรื่องจีนศึกษาเยอะมาก

อาจารย์สืบแสง ศึกษาเรื่องเสียมในจดหมายเหตุจีน ความสัมพันธ์ระหว่างสุโขทัยกับ
จีน พระเจ้ารามคำแหงในสมัยราชวงศ์หยวน อาจารย์สืบแสง เอาผลงานของคุณเฉลิมมาค้น
ต่อ แล้วก็เป็นที่ยุติไปเลยว่าของพระเจนจันอักษรคลาดเคลื่อน แต่อันนี้อาจารย์ขจรเล่าให้ผม

ฟังว่าท่านได้ไปดูลายมือเขียนของพระเจนน่ะ ท่านไม่ได้แปลผิด แต่มีหมึกแดงไปแก้ ท่านสุภัทรดิศไกรธมาก โกรธว่าเอาหลักฐานมาสิ

อาจารย์อาทร ฟุ้งธรรมสารช่วยได้มาก ตอนสาขาภาษาจีนเปิดใหม่ ๆ แล้วอาจารย์ก็มีงานเขียนเกี่ยวกับจีนมากพอสมควร

อาจารย์จุลชีพ อาจารย์สารสิน อาจารย์ศิริชัย สามท่านนี้ก็เป็นนักจีนศึกษาคนสำคัญ ผมอ่านงานท่านแต่ส่วนมากเป็นบทความก็เลยเดี๋ยวต้องรวบรวมงานพวกนี้

คุณสุภัทร ชัยวัฒน์พันธุ์ เขาใช้นามปากกา ส.สุวรรณ คนนี้ก็โอเคนะ ความรู้ภาษาจีนก็เขียนประวัติวรรณคดีจีน อาจารย์วรศักดิ์ มหัทธโนบล อันนี้ก็รุ่นเด็กลงมา คุณอดุลย์ รัตนมันเกษมซึ่งเสียไปแล้ว คนนี้ก็เขียนเยอะ แล้วก็อาจารย์พรพรรณ จันทโรนานนท์ แปลพวกงานเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ตั้งแต่ยุคแรก ๆ เลย แปลลงในวารสารศิลปากร และมีรวมเล่ม “วิถีจีน”

ถ้าเป็นเรื่องปรัชญา ต้องยกให้อาจารย์ปกรณ์ ลิมปบุญสรณ์ เดียวไปอ่านหนังสือชื่อ “นานาสาระจีนวิทยา” ที่เขเว่นๆ จะพิมพ์เผยแพร่ มีบทความเกี่ยวกับปรัชญาจีน 4 สำนัก “เต๋า-หฺรู-ฝ่า-มั่ว (道儒法墨)” ผมขอให้อาจารย์ปกรณ์เขียน แค่นี้อ่านก็คุ้มแล้ว

คุณทองแถม นาถจำนง อันนี้ถ้าแปลบทกวีนี้ สมัยนี้ต้องยกให้ทองแถมเขา ถ้าเรื่องเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา อาจารย์เศรษฐพงษ์ จงสงวน ถ้าเรื่องเกี่ยวกับพจนานุกรม คุณเชียรชัย เอี่ยมวรเมธ เขาทำเยอะกว่าคนอื่น แล้วก็อาจารย์ประสิทธิ์ ขวลิธธำรง ท่านนี้ทำพจนานุกรมแต่จิ๋ว-ไทยเล่มใหญ่ที่สุด

นอกจากนี้ยังมีท่านอื่นอีก แล้วพอเรามีสถาบันการศึกษา เราก็มีสถาบันเอเชียศึกษา เอเชียตะวันออกเฉียงศึกษามีการจัดกิจกรรม อย่างของเอเชียตะวันออกเฉียงศึกษาก็จัดครั้งนี้ และที่ผมภูมิใจมากเลย เพราะมันเป็นนานาชาติจริง ๆ เช่นจัดสัมมนาเรื่อง “แต่จิ๋ว-จากมาตุภูมิสู่พื้นทะเล”

พอมีสถาบันขงจื้อ ก็เกิดมีวารสารที่เกี่ยวกับจีนศึกษา-จีนวิทยาอยู่หลายสถาบัน ซึ่งสถาบันขงจื้อก็มีอยู่ถึงสิบห้าสิบหกแห่ง แล้วก็ยังมีชมรมของเอกชน เช่น ชมรมอาเซียนสยาม

จินวิทยาของซีพี เกิดขึ้นเพราะมีนักเขียนหญิงคนหนึ่งที่มีชื่อเสียงมาก แต่เขียนเรื่องเงินอย่าง ผิด ๆ ถูก ๆ แล้วคุณก่อก็คดีแกก็กลุ้มใจ บอกตายแล้วคนที่ไม่รู้หนังสือเงินกลายเป็นชั้นนำเรื่อง เงิน ก็เลยตั้งอาศรมนี้ขึ้นมา แล้วตอนหลัง คนจีนแคะเขาก็ตั้งชมรมเงินแคะศึกษา ผมก็ร้อนใจ มาบอกอาจารย์ประพุกที่ว่า อาจารย์แต่จิวเราเยอะกว่าแคะ เขามีชมรมแล้วเราไม่ตั้งหรือ อาจารย์ก็เลยตั้งแต่จิวศึกษา ตอนนี้อยู่กับมหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ ซึ่งก็ดูเป็น กิจลักษณะ ก็มีการสอนภาษาแต่จิวอะไรต่ออะไร ทางไหหลำก็มีไหหลำศึกษา แต่ว่ากว้างดั่ง กับฮกเกี้ยนไม่มี เพราะว่าจีนสองกลุ่มนี้กลายเป็นไทยไปเสียหมด

อันนี้ก็โดยสังเขปนะครับ ก็พอเห็นภาพว่าจากจินวิทยาในยุคแรก ๆ ก่อน 2475 จน มาถึงช่วง 2475-2500 เป็นช่วงที่กำลังจะเติบโต แต่ว่ามันโตแบบช้า ๆ ก็มีการใช้ภาษาจีน กลางอะไรต่ออะไร แล้วหลัง 2525 มาเป็นช่วงที่เฟื่องฟูมาก แต่รายละเอียด ผมได้เขียนไว้ใน เอกสารประกอบการบรรยายแล้ว ก็คงต้องให้ช่วยกันรวบรวม บางอย่างน่าจะกำหนดหัวข้อให้ นักศึกษาทำก็ได้ อย่างงานของนักจินวิทยาแต่ละท่าน มีงานอะไรบ้าง เพราะว่าผมคนเดียวก็ คงตามไม่ไหว เพราะว่าตอนนี้อยู่นอกวงการด้วย เอกสารอะไรก็ไม่ค่อยสมบูรณ์ ก็ขอจบเท่านี้ เป็นแนวทางเบื้องต้นเท่านั้น ถ้ามีอะไรที่ไม่คุ้มค่าเวลาก็ขอภัยด้วยนะครับ

การศึกษาการแปลกับการสื่อสารข้ามวัฒนธรรมจีน-ไทยผ่านซีรีส์จีนเรื่อง “Go Ahead”

ชมพูนุท รัตน์เลิศนาวิ
สาขาวิชาภาษาจีนเพื่อการสื่อสาร
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาวิธีการแปลความประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสารข้ามวัฒนธรรมจีน-ไทยผ่านซีรีส์จีนเรื่อง “Go Ahead” 2. วิเคราะห์ประเด็นทางภาษาและวัฒนธรรมที่แตกต่างกันจากการแปล โดยข้อมูลที่ใช้ในการศึกษา คือ บทบรรยายภาษาไทยของซีรีส์จีนเรื่อง “Go Ahead” ที่ได้จาก 3 แอปพลิเคชัน คือ WeTV iQIYI และ Viu ผลการวิจัยพบว่า ผู้แปลเลือกใช้วิธีการแปลความประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสารข้ามวัฒนธรรมจีน-ไทยทั้งหมด 4 แบบ คือ 1. แปลโดยยังคงรักษาภาพความคิดในภาษาจีนไว้และมีความหมายในภาษาไทย 2. แปลโดยไม่ยึดติดภาพความคิดในภาษาจีนแต่มีความหมายในภาษาไทย 3. แปลโดยเพิ่มคำอธิบายเพื่อถ่ายทอดภาพความคิดในภาษาจีนและมีความหมายในภาษาไทย 4. แปลโดยยึดภาพความคิดในภาษาจีนไว้แต่ไม่มีความหมายในภาษาไทย นอกจากนี้ ผู้เขียนยังพบประเด็นทางภาษาและวัฒนธรรมที่แตกต่างกันจากการแปลที่ไม่สามารถรักษาภาพความคิดในภาษาจีนไว้ได้ อันได้แก่ ภูมิหลังทางสังคม การอุปมาอุปไมย ประเพณีปฏิบัติ และการเล่นคำต่าง ๆ

คำสำคัญ : การแปล, การสื่อสารข้ามวัฒนธรรม, ซีรีส์จีน

1. บทนำ

ทักษะการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศทุกภาษา ประกอบด้วย 5 ทักษะสำคัญ คือ ทักษะการฟัง ทักษะการพูด ทักษะการอ่าน ทักษะการเขียน และทักษะการแปล ซึ่งในปัจจุบัน ทักษะการแปล โดยเฉพาะการแปลภาษาจีน ได้เพิ่มบทบาทและความสำคัญมากยิ่งขึ้น ดังจะเห็นได้จากการที่รัฐบาลจีนได้กำหนดทักษะการแปลเพิ่มในเกณฑ์การวัดระดับภาษาจีนตามประกาศมาตรฐานการเรียนรู้ทางภาษาจีนสำหรับชาวต่างชาติ ที่ประกาศใช้เมื่อวันที่ 30 มีนาคม พ.ศ.2564 อันจะส่งผลให้การสอบวัดระดับภาษาจีนในอนาคตมีการสอบภาคการแปลเพิ่มขึ้นจากเดิม แต่จากประสบการณ์การสอนภาษาจีนให้กับนักศึกษาชาวไทยตลอด 10 ปีของผู้วิจัย ผู้วิจัยพบว่านักศึกษาส่วนใหญ่ไม่ว่าจะเป็นผู้เรียนในระดับต้นหรือระดับสูง มักจะให้ความสำคัญกับทักษะการฟังและการพูดก่อนเสมอ ทั้งนี้เนื่องจากนักศึกษามองว่าทักษะการแปลเป็นทักษะที่ยาก และเป็นเรื่องไกลตัว ผู้สอนด้านทักษะการแปลจึงต้องคิดหาวิธีการและสื่อการสอนที่สามารถดึงดูดความสนใจของผู้เรียนได้ เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้และการฝึกฝนทักษะการแปลให้กับผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนเห็นความสำคัญของทักษะการแปล และเชื่อว่าการแปลไม่ใช่เรื่องไกลตัว

เพื่อจัดทำสื่อประกอบการเรียนการสอนรายวิชาการแปลและรายวิชาอื่น ๆ ให้สอดคล้องกับความสนใจของผู้เรียน ผู้วิจัยจึงสนใจรูปแบบการเรียนรู้ภาษาจีนนอกเวลาเรียนของผู้เรียนภาษาจีนในปัจจุบัน ที่มีความหลากหลายและเน้นการใช้เทคโนโลยีสื่อสารสนเทศต่าง ๆ มากขึ้น และทำแบบสำรวจพฤติกรรมการเรียนรู้ภาษาจีนนอกเวลาเรียนของนักศึกษาสาวิชาภาษาจีนเพื่อการสื่อสาร คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต ทั้ง 4 ชั้นปี จำนวน 153 คน ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 67.11 ของจำนวนนักศึกษาทั้งหมด 228 คนในปัจจุบัน พบว่า กิจกรรมยามว่างที่เกี่ยวกับภาษาจีนที่ผู้เรียนนิยมทำมากที่สุด 3 ลำดับคือ 1. ร้อยละ 70.6 ดูภาพยนตร์หรือซีรีส์จีน 2. ร้อยละ 61.4 ดูคลิปวิดีโอสั้นที่เกี่ยวข้องกับภาษาจีน 3. ร้อยละ 59.5 ฟังเพลงจีน และสื่อที่นักศึกษาเข้าใช้งานบ่อยที่สุดในชีวิตประจำวัน 3 ลำดับ คือ 1. ร้อยละ 28.8 Instagram 2. ร้อยละ 24.2 Facebook 3. ร้อยละ 17.6

Tiktok สำหรับช่องทางดูภาพยนตร์หรือซีรีส์เงินที่นักศึกษาเลือกใช้มากที่สุด 3 อันดับ คือ 1. ร้อยละ 60.1 แอปพลิเคชัน We TV 2. ร้อยละ 20.9 แอปพลิเคชัน iQIYI 3. ร้อยละ 11.1 Netflix โดยรูปแบบที่นักศึกษาเลือกรับชมภาพยนตร์หรือซีรีส์เงินมากที่สุด 3 ลำดับ คือ 1. ร้อยละ 87.6 รูปแบบเสียงจีน บทบรรยายใต้ภาพภาษาไทย 2. ร้อยละ 7.8 รูปแบบเสียงไทย บทบรรยายใต้ภาพภาษาจีน 3. ร้อยละ 2.6 รูปแบบเสียงจีน บทบรรยายใต้ภาพภาษาจีน จากความคิดเห็นเพิ่มเติมที่นักศึกษาเสนอในแบบสำรวจพบว่านักศึกษาส่วนใหญ่ชอบสื่อที่เป็นภาพเคลื่อนไหวทั้งภาพยนตร์ ซีรีส์ และคลิปวิดีโอสั้น เพราะนอกจากจะได้ศึกษาเรียนรู้ภาษา และวัฒนธรรมจีนแล้ว ยังสนุก น่าสนใจและน่าติดตาม

หลังจากที่ผู้วิจัยได้ทำการสำรวจแอปพลิเคชันสำหรับดูภาพยนตร์หรือซีรีส์เงินที่ได้รับความนิยมในประเทศไทย จากอุปกรณ์สมาร์ตโฟนซึ่งเป็นเครื่องมือหลักที่ผู้เรียนใช้ดูภาพยนตร์หรือซีรีส์เงินทั้งในระบบปฏิบัติการ iOS และ Android พบว่าแอปพลิเคชันที่ได้รับความนิยมสูงสุด 5 อันดับ คือ iQIYI Viu WeTV Netflix และ MONOMAX แต่เนื่องจาก Netflix มีค่าใช้จ่าย และภาพยนตร์หรือซีรีส์เงินใน MONOMAX ส่วนใหญ่เป็นรูปแบบพากย์เสียงไทย ผู้วิจัยจึงเลือกที่มาจากข้อมูลบทบรรยายภาษาไทยจาก 3 แอปพลิเคชัน คือ WeTV iQIYI และ Viu โดยผู้วิจัยเลือกศึกษาซีรีส์ที่มีความยาวกว่าภาพยนตร์ เพื่อให้มีข้อมูลของประเด็นการสื่อสารข้ามวัฒนธรรมมากเพียงพอที่จะนำมาใช้ศึกษาได้ และเรื่องที่ผู้วิจัยเลือกนำมาใช้เป็นกรณีศึกษาในครั้งนี้ ผู้วิจัยมีความประสงค์ใช้เป็นกรณีศึกษาประกอบการจัดการเรียนการสอนรายวิชาการแปลภาษาจีนให้กับนักศึกษาต่อไปเช่นกัน ผู้วิจัยจึงใช้เกณฑ์การคัดเลือกคือ 1. เป็นซีรีส์เงินที่ได้รับความนิยมและมีกระแสตอบรับที่ดี เพื่อการันตีคุณภาพและสามารถช่วยเสริมสร้างความน่าสนใจในการเรียนรู้ได้ 2. เป็นซีรีส์เงินที่มีเนื้อหาถ่ายทอดวิถีการดำเนินชีวิตจริงของชาวจีน สะท้อนวัฒนธรรมด้านต่าง ๆ ของคนจีนและประเทศจีนที่ใกล้เคียงกับชีวิตประจำวันจริงของนักศึกษา เพื่อทำให้เนื้อหาในการเรียนเป็นเรื่องใกล้ตัวมากขึ้น 3. เป็นซีรีส์เงินที่สามารถดูได้ในประเทศไทย นักศึกษาสามารถเข้าถึงได้ทุกคน และสามารถเลือกรูปแบบในการรับชมได้ทั้งแบบบทบรรยายภาษาไทยประกอบ และบทบรรยาย

ภาษาจีนประกอบ เพื่อให้สามารถศึกษาเปรียบเทียบการแปลคำทางวัฒนธรรมต่าง ๆ ได้นอกจากนี้ เนื่องจากรูปแบบที่นักศึกษาเลือกรับชมภาพยนตร์หรือซีรีส์จีนมากที่สุด อันดับที่ 1 คือ รูปแบบเสียงจีน บทบรรยายใต้ภาพภาษาไทย ดังนั้น การวิเคราะห์ประเด็นเรื่องคำทางวัฒนธรรมยังเป็นประโยชน์ต่อผู้เรียนทุกระดับชั้นในการเติมเต็มความรู้ทางด้านภาษาและวัฒนธรรมจีน ผู้วิจัยจึงได้ทำการสำรวจซีรีส์จีนประเภทยุคปัจจุบันที่มีเนื้อหาหลักเป็นช่วงวัยเรียน ย้อนหลัง 5 ปี (ปี 2561 – 2565) ใน 3 แอปพลิเคชันดังกล่าว พบว่ามีซีรีส์ที่จัดหมวดหมู่เนื้อหาเป็น 现代 (ยุคปัจจุบัน) และใช้คำค้นหาภาษาจีน 青春 (วัยรุ่น) หรือ 校园 (โรงเรียน/มหาวิทยาลัย) จำนวน 72 เรื่อง จากซีรีส์จีนทั้งหมดที่มีกว่า 488 เรื่อง โดยมีเรื่อง “Go Ahead” หรือ 以家人之名 (ต่อไปนี้จะใช้ชื่อ “Go Ahead”) เพียงเรื่องเดียวที่ปรากฏทั้ง 3 แอปพลิเคชัน และเป็นซีรีส์แบบไม่มีค่าใช้จ่ายทั้งหมด 40 ตอน อีกทั้ง “Go Ahead” ยังได้รับความนิยมและมีกระแสตอบรับที่ดีโดยมีคะแนนในแต่ละแอปพลิเคชันสูงที่สุด “Go Ahead” มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับครอบครัวและเป็นการเล่าเรื่องของตัวละครหลักในช่วงวัยเด็กจนถึงวันทำงาน คำศัพท์และประโยคที่ใช้ส่วนใหญ่ รวมถึงคำทางวัฒนธรรมต่าง ๆ สอดคล้องกับการใช้จริงในชีวิตประจำวัน ไม่มีคำศัพท์เฉพาะทางมากเกินไป ทำให้ผู้เรียนเข้าใจง่ายและสามารถนำไปปรับใช้ได้จริง

2. วัตถุประสงค์

1. ศึกษาวิธีการแปลความประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสารข้ามวัฒนธรรมจีน-ไทยผ่านซีรีส์จีนเรื่อง “Go Ahead”
2. วิเคราะห์ประเด็นทางวัฒนธรรมที่แตกต่างกันจากการแปล จากบทบรรยายภาษาไทยของซีรีส์จีนเรื่อง “Go Ahead”

3. ข้อมูลและวิธีการวิจัย

3.1 การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ศึกษางานวิจัยและเอกสารที่เกี่ยวข้อง

2. รวบรวมคำศัพท์หรือประโยคในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสารข้ามวัฒนธรรมจีน-ไทย ในซีรีส์จีนเรื่อง “Go Ahead” ทั้งหมด 40 ตอน จากบทบรรยายภาษาจีนของช่อง 华策影视官方频道 China Huace TV Official Channel ทาง YouTube และบทบรรยายภาษาไทยของ 3 แอปพลิเคชัน คือ WeTV iQIYI และ Viu โดยบันทึกข้อมูลในรูปแบบตาราง

3.2 การวิเคราะห์ข้อมูล

1. จำแนกรูปแบบการแปลบทบรรยายใต้ภาพจากตารางบันทึกข้อมูล โดยใช้แนวคิดการจัดแบ่งประเภทของการแปลที่สุพรรณิ ปิ่นมณี (2557) อ้างถึง Newmark (45-46) ว่าใช้หลักการแบ่งแยกระหว่างภาษาต้นฉบับและภาษาแปล คือ การแปลแบบเน้นที่การรักษาภาษาต้นฉบับ (SL emphasis) และการแปลแบบเน้นที่ความเข้าใจของผู้อ่านในภาษาแปล (TL emphasis) โดยผู้วิจัยพบว่าวิธีการแปลความประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสารข้ามวัฒนธรรมจีน-ไทย ที่พบในซีรีส์จีนเรื่อง “Go Ahead” มีทั้งหมด 4 วิธี แบ่งเป็น

1.1 การแปลแบบเน้นที่การรักษาภาษาต้นฉบับ (SL emphasis) 2 วิธี คือ

- แปลโดยยึดภาพความคิดในภาษาจีนไว้แต่ไม่มีความหมายในภาษาไทย
- แปลโดยยังคงรักษาภาพความคิดในภาษาจีนไว้และมีความหมายในภาษาไทย

1.2 การแปลแบบเน้นที่ความเข้าใจของผู้อ่านในภาษาแปล (TL emphasis)

2 วิธี คือ

- แปลโดยไม่ยึดติดภาพความคิดในภาษาจีนแต่มีความหมายในภาษาไทย
- แปลโดยเพิ่มคำอธิบายเพื่อถ่ายทอดภาพความคิดในภาษาจีนและมีความหมายในภาษาไทย

2. วิเคราะห์ประเด็นทางวัฒนธรรมที่แตกต่างกันจากการแปลในรูปแบบพรรณนา โดยไม่พิจารณาปัจจัยภายในอย่างความรู้ความสามารถของผู้แปล แต่พิจารณาเฉพาะปัจจัยภูมิหลังทางวัฒนธรรมที่แตกต่างระหว่างจีน-ไทย ซึ่งเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงได้ยาก

3. สรุปและรายงานผลการวิจัย

4. ทบทวนวรรณกรรม

ภาษาและวัฒนธรรมเป็นสองสิ่งที่ไม่สามารถแยกออกจากกันได้อย่างสิ้นเชิง การแปลจึงไม่ได้เป็นเรื่องของภาษาเท่านั้น แต่ยังเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมของผู้คนที่ใช้ภาษานั้นแบบนี้อาจแยกจากกันได้ด้วย ดังเช่นหนังสือของสุพรรณิ ปันมณี (2562) ที่กล่าวว่าคนแต่ละชาติแต่ละภาษาย่อมมีวัฒนธรรมเป็นของตนเอง ซึ่งไม่เหมือนของคนในชาติอื่นและวัฒนธรรมของชาตินั้น ๆ ได้ถ่ายทอดลงไปอยู่ในรหัสภาษาที่ใช้สื่อสารกันในแต่ละสังคม คนในแต่ละวัฒนธรรมมีวิธีการแสดงความคิดความเชื่อของตนผ่านสำนวนภาษาทั้งสิ้น สำนวนภาษาจึงสามารถบอกถึงมุมมองของผู้คนในภาษานั้น ๆ ที่มีต่อสิ่งต่าง ๆ ในสังคม รวมถึงวิถีชีวิตความเป็นอยู่ การนับถือศาสนา อุปนิสัย พฤติกรรม ดิน ฟ้า อากาศ อาหารการกิน เป็นต้น ดังนั้นผู้แปลต้องเทียบความหมายให้เป็นที่เข้าใจแก่ผู้อ่านบทแปลในอีกวัฒนธรรมหนึ่ง สอดคล้องกับที่รัชนีโรจน์ กุลธำรง (2552) อ้างถึง Snell-Hornby (1991:10) ว่า การแปลเป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับสังคมและวัฒนธรรมเป็นประการสำคัญ ผู้แปลจึงจำเป็นต้องมีความรู้ความสามารถไม่เพียงแต่ในด้านภาษา แต่ยังต้องมีความรู้เรื่องข้อเท็จจริงและข้อมูลเรื่องต่าง ๆ อย่างมหาศาล ตลอดจนมีความคุ้นเคยกับขนบธรรมเนียมและวิถีปฏิบัติต่าง ๆ ของคนส่วนใหญ่ ทั้งที่อยู่ในวัฒนธรรมของภาษาต้นฉบับและภาษาแปล

การศึกษางานแปลอาจจะใช้เป็นตัวอย่างร่วมเพื่อเรียนรู้การแปลได้ แต่ทักษะการแปลอย่างแท้จริง จะเกิดได้เมื่อลงมือฝึกฝนปฏิบัติด้วยตัวเองเท่านั้น ทั้งนี้ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการแปลอย่างดีที่สุด ก่อนจะลงมือแปล ผู้แปลควรศึกษาทฤษฎีและกระบวนการแปลก่อนเสมอ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเด็นที่เป็นการสื่อสารข้ามวัฒนธรรม

ศศรัรักษ์ เพชรเชิดชู (2555) กล่าวว่า การแปลเป็นการบูรณาการทักษะทางภาษาและความรู้ทางวัฒนธรรมไปใช้โดยตรงในชีวิตประจำวันและการทำงาน อาจกล่าวได้ว่าศาสตร์การแปลเป็นศาสตร์ ความสามารถของผู้แปลเป็นงานศิลป์ งานแปลควรประกอบขึ้นจากทั้งงานศาสตร์และศิลป์ การแปลไม่ใช่การถ่ายทอดภาษาเท่านั้น แต่เป็นการดึงเอาความหมายจากต้นฉบับออกมาให้ครบถ้วน แล้วจึงนำเอาความหมายนั้น ๆ ถ่ายทอดเป็นภาษาที่ต้องการให้เที่ยงตรงและสื่อความหมายทั้งความหมายตรงและความหมายแฝงได้สมบูรณ์ตรงตามวัตถุประสงค์เดิมของต้นฉบับมากที่สุด จากประสบการณ์การสอนวิชาการแปลภาษาจีนของผู้วิจัย พบว่าผู้เรียนการแปลโดยส่วนใหญ่มองว่าการแปลเป็นเรื่องยาก และยิ่งรู้สึกยากขึ้นอีกเมื่อต้องพบกับปัญหาเรื่องการสื่อสารข้ามวัฒนธรรม เพราะแต่ละวัฒนธรรมมีภูมิหลังและความเป็นมาที่ต่างกัน ส่งผลให้ภาษาที่ใช้สะท้อนความแตกต่างนั้นเสมอ ประเทศจีนกับประเทศไทยมีความแตกต่างกันทั้งด้านประวัติศาสตร์ ภูมิประเทศ ภูมิอากาศ ดังนั้นการใช้ชีวิต ประเพณี ความเชื่อ ย่อมแตกต่างกัน การแปลจากภาษาจีนเป็นภาษาไทยหรือภาษาไทยเป็นภาษาจีนจึงไม่ใช่เรื่องง่าย แต่ กนกพร นุ่มทอง (2563) เสนอว่า สำหรับผู้แปลมือใหม่ที่กังวลว่าตนจะแปลผิดพลาดจากต้นฉบับหรือไม่ อาจใช้หลักการว่า เมื่อใดแปลตรงตัวได้ อ่านรู้เรื่องก็แปลตรงตัว เมื่อใดแปลตรงตัวแล้วไม่สื่อความหรือได้ความหมายไม่ตรงกับที่ต้นฉบับก็ปรับสำนวนแปลจนสื่อความได้ กนกพร นุ่มทองและจตุวิทย์ แก้วสุวรรณ (2563) เห็นว่าหากผู้ส่งสารมีภูมิหลังทางวัฒนธรรมต่างกับผู้รับสาร สารเมื่อแปลแล้วผู้รับสารในปลายทางไม่เข้าใจ ผู้แปลจำเป็นต้องทำเชิงอรรถอธิบาย สำหรับปัญหาการแปลเกิดขึ้นเมื่อแต่ละวัฒนธรรมมีช่องว่างระหว่างกัน สุพรรณิ ปันมณี (2562) เห็นว่า การจะแปลให้ตรงกันทุกอย่างนั้นเป็นไปได้ยาก ผู้แปลต้องทำหน้าที่ถ่ายทอดวัฒนธรรมที่อยู่ในรหัสภาษานั้น ๆ นอกเหนือไปจากตัวภาษา นั้น ย่อมหมายความว่า ในการแปล ผู้แปลไม่เพียงต้องเข้าใจตัวภาษา แต่ต้องเข้าใจวัฒนธรรมของภาษาต้นฉบับด้วย นอกจากนี้ยังต้องสามารถถ่ายทอดภาษาและวัฒนธรรมของภาษาต้นฉบับออกมาเป็นเนื้อหาที่คนในวัฒนธรรมของภาษาแปลเข้าใจได้ด้วย

การแปลงานแต่ละประเภทก็มีความแตกต่างกันไป ทั้งในมุมมองของลักษณะงาน วัตถุประสงค์ของการแปล ความคาดหวังของผู้รับสาร ความคาดหวังของผู้จ้างงาน และข้อจำกัดต่าง ๆ ดังนั้น หลักการแปลที่ต้องคำนึงถึงก็ย่อมแตกต่างกันไป ธัชพล พงศ์ประสิทธิ์ (2564) กล่าวว่า การแปลบทบรรยายได้ภาพมีทั้งภาพ เสียง และคำพูดแบบตายตัวมาให้แล้ว สิ่งนี้นักแปลบทบรรยายได้ภาพต้องทำ จึงเป็นการแปลเพื่อส่งสารให้ผู้ชมเข้าใจจากต่อฉาก และในการแปลบทบรรยายได้ภาพมีข้อจำกัดสำคัญที่แตกต่างจากงานเขียนอยู่อย่างหนึ่ง คือ ข้อจำกัดทางเวลาและพื้นที่บนจอภาพที่จำกัด นักแปลต้องเลือกคำที่สั้นกระชับ เพื่อไม่ให้จำนวนตัวอักษรเกินพื้นที่และเวลาที่กำหนด แต่ในขณะเดียวกันก็ต้องถ่ายทอดความหมายจากภาษาต้นทางไปยังภาษาปลายทางให้เข้ากับสังคมและวัฒนธรรมของภาษาปลายทางให้มากที่สุดด้วย นอกจากนี้ คุณปิยาภรณ์ โอนทัยสินทวี ผู้ที่มีประสบการณ์ด้านการแปลบทพากย์และบทบรรยายได้ภาพภาษาจีนมานานกว่า 25 ปี ยังได้ให้สัมภาษณ์และให้ข้อมูลเกี่ยวกับการทำงานแปลบทบรรยายได้ภาพเมื่อ วันที่ 21 กันยายน 2565 ว่า การแปลบทบรรยายได้ภาพของซีรีส์จีนในปัจจุบันมีข้อจำกัดทางด้านเวลาเป็นอย่างมาก เนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงจากการซื้อขายลิขสิทธิ์ซีรีส์จีนทั้งเรื่องก่อนถ่ายทอดในประเทศไทยอย่างในอดีต มาสู่การถ่ายทอดซีรีส์จีนแบบสตรีมมิ่งอย่างในปัจจุบัน ส่งผลให้ผู้แปลมีเวลาไม่มากพอที่จะศึกษาหาข้อมูลเพิ่มเติมในการแปลงานแต่ละครั้ง และผู้แปลไม่สามารถทำความเข้าใจเรื่องราวของซีรีส์ทั้งหมดก่อนได้ ซึ่งส่งผลต่อการตัดสินใจในการเลือกใช้คำในบางกรณีได้ สำหรับคำแนะนำเมื่อต้องแปลความประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสารข้ามวัฒนธรรมจีน-ไทย เช่น การแปลสำนวนจีนหรือคำศัพท์เฉพาะทางที่ไม่มีในภาษาไทย คุณปิยาภรณ์เสนอว่า ควรเลือกรักษาลีลาเฉพาะของภาษาจีนไว้ โดยต้องให้ความสำคัญกับความถูกต้อง และเน้นความเข้าใจของผู้รับชมเป็นหลักเสมอ

จากการทบทวนวรรณกรรมดังกล่าวพบว่า ในปัจจุบัน การศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการแปลจีน-ไทยหรือไทย-จีนส่วนใหญ่เป็นการศึกษาจากงานเขียนประเภทนิยายหรือวรรณกรรม โดยยังมีการศึกษาการแปลในประเด็นคำศัพท์ทางวัฒนธรรมจีน-ไทยหรือไทย-จีน หรือ

ประเด็นด้านการสื่อสารข้ามวัฒนธรรมจีน-ไทยหรือไทย-จีนมีไม่มากนัก โดยเฉพาะการศึกษาจากบทบรรยายของภาพยนตร์หรือซีรีส์ ผู้วิจัยจึงต้องการศึกษาวิธีการแปลความ ประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสารข้ามวัฒนธรรมจีน-ไทยในซีรีส์จีน เพื่อใช้เป็นกรณีศึกษาประกอบการจัดการเรียนการสอนรายวิชาการแปลภาษาจีนให้สามารถดึงดูดความสนใจของผู้เรียนได้

5. ผลการศึกษา

วิธีการแปลความประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสารข้ามวัฒนธรรมจีน-ไทย ที่พบในซีรีส์จีนเรื่อง “Go Ahead” ที่เป็นการแปลแบบเน้นที่การรักษาภาษาต้นฉบับ (SL emphasis) คือ

5.1 แปลโดยยึดภาพความคิดในภาษาจีนไว้แต่ไม่มีความหมายในภาษาไทย

วรรณา แสงอร่ามเรือง (2563) กล่าวว่า การแปลเป็นการจัดระเบียบเรียงด้วยทฤษฎีใหม่ให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่กำหนดไว้และจัดเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมปลายทางและอ้างถึงไรส์และแฟร์เมียร์ (1984: 158) ว่าการแปลควรยึดหลักความเหมาะสมมากกว่าความเทียบเท่า ซึ่งความเหมาะสมนั้น หมายถึงแปลให้ตรงวัตถุประสงค์หรือหน้าที่ของการแปล ซึ่งผู้วิจัยเชื่อว่าวัตถุประสงค์ของการแปลบทบรรยายได้ภาพคือการทำให้ผู้ชมชาวไทยเข้าใจเหตุการณ์และความหมายที่ตัวละครแต่ละตัวต้องการสื่อในฉากต่าง ๆ อันอาจจะส่งผลถึงมุมมองและอคติที่มีต่อตัวละครใดตัวละครหนึ่ง แต่เนื่องจากข้อจำกัดในการทำงานแปลบางอย่าง จึงอาจจะยังคงพบการแปลที่เป็นอุปสรรคต่อการทำความเข้าใจได้บ้าง ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตารางที่ 1 : ตัวอย่างที่ 1

ตอนที่ 5 นาทีที่ 26:33		
ต้นฉบับภาษาจีน		嫁鸡随鸡嫁狗随狗
บทบรรยายได้ ภาพภาษาไทย	We TV	แต่งงานกับใครก็ต้องอยู่กับคนนั้นไปตลอดชีวิต
	iQIYI	แต่งงานกับไก่ก็ตามไก่ แต่งกับสุนัขก็ตามสุนัข
	Viu	ถ้าได้คู่ไม่ดีก็เป็นเวรเป็นกรรมของเราเอง

พจนานุกรม 汉语惯用语词典 และ 新华成语大词典 อธิบายไว้ตรงกันว่า 嫁鸡随鸡嫁狗随狗 หมายถึง ในสมัยก่อนการแต่งงานของชายหญิงไม่ได้ไปเป็นไปอย่างอิสระ แต่เป็นการคลุมถุงชนโดยพ่อแม่ สำนวนนี้ใช้ในการเปรียบเทียบว่า หลังจากที่ฝ่ายหญิงแต่งงานออกไป ไม่ว่าจะสามีจะดีหรือไม่ดีก็ต้องยอมรับชะตากรรม อยู่กินกันไปตลอดชีวิต หากแปลตรงตัวอาจจะได้แค่ความหมายว่า แต่งกับใครก็ต้องอยู่กับคนนั้น ซึ่งความหมายตามต้นฉบับใช้ในด้านลบ ที่หมายถึงต้องยอมรับชะตากรรมนั้นด้วย การแปลสำนวนนี้จึงควรแปลโดยอธิบายความหมาย เพื่อความเข้าใจที่ครบถ้วน เช่น แต่งกับใครก็ต้องยอมรับชะตากรรมอยู่กินกันไป (อาจจะไม่ใช่การแปลที่ดีที่สุด) โดยอาจต้องยอมละความเปรียบเทียบถึงไก่อับสุนัข เพื่อไม่ให้เกิดความสับสนในภาษาไทย

ตารางที่ 2 : ตัวอย่างที่ 2

ตอนที่ 12 นาทีที่ 31:31 - 32:30	
ต้นฉบับภาษาจีน	<p>李海潮：这个豆角的根啊，有一个特别神奇的作用，能让地理的氮老老实实在地待着。这个氮又有什么作用呢？这个氮呢，能够让玉米长得高高的。这玉米长得高高的豆角就能顺着它盘上去了。那这个南瓜为什么跟它们俩是好朋友啊？你看！这南瓜的叶子是不是特别大，能够给它们俩遮风挡雨，所以它们俩是特别好的朋友。你们说它们俩想谁呀？</p> <p>凌 霄：我们三个。</p> <p>李海潮：对。就像你们俩。</p> <p>李尖尖：爸，土里为什么会有蛋？</p> <p>贺子秋：笨蛋，这都不知道。肯定是鸡生的。</p> <p>凌 霄：俩笨蛋，李爸说的是一种营养素。</p> <p>李海潮：对。不是那个鸡蛋。咯咯咯咯哒，咯咯哒哒。不是那个蛋。</p>
บทบรรยายได้ ภาพภาษาไทย	We TV
	<p>หลี่ไห่เฉา : รากของถั่วฝักยาวต้นนี้นะ มีคุณประโยชน์ที่มหัศจรรย์อยู่หนึ่งอย่าง สามารถทำให้ ไนโตรเจนภายในดินอยู่ได้อย่างยาวนาน ส่วนไนโตรเจนนี้ มีประโยชน์อะไรนะหรือ ไนโตรเจนนี้นะ สามารถทำให้ข้าวโพดเติบโตสูง ๆ ส่วนข้าวโพดที่สูง ๆ ถั่วฝักยาวก็สามารถยึดลำต้นมัน เพื่อเลื้อยขึ้นไปได้ แล้วฝักของต้นนี้ ทำไม่ถึงเป็นเพื่อนกับมันทั้งสองได้ หนูดูสี ใบของฝักของต้นนี้ ใหญ่มากเลยใช่เปล่า สามารถเป็นที่กำบังฝนให้พวกมันทั้งสองได้ ดังนั้นพวกมันทั้งสาม ก็เลยเป็นเพื่อนที่ติดกันมาก พวกหนูว่า พวกมันทั้งสามเหมือนใครละ</p> <p>หลิงเซียว : เหมือนพวกเราสามคน</p> <p>หลี่ไห่เฉา : ถูกต้องแล้ว ก็เหมือนพวกหนูทั้งสามคนยังงี้ละ</p> <p>หลี่เจียนเจียน : พ่อคะ ทำไมในดินถึงมีไข่</p> <p>เหอจื่อชิว : เด็กโง่ แค่นี้ก็ยังไม่รู้ ก็ต้องเป็นไก่ที่ฟักไข่ไง</p>

ตอนที่ 12 นาทีที่ 31:31 - 32:30

<p>บทบรรยายได้ ภาพภาษาไทย</p>		<p>หลังเขียว : เจ้าโง่ทั้งสอง ที่พ่อหลี่พูดนะเป็นสารบารุงชนิดหนึ่ง หลี่ให้เฉา : ถูกต้องแล้ว ไม่ใช่ไก่กั้น กระตัก ๆ กระตัก ๆ ไม่ใช่ไก่อันนั้นนะ</p>
	<p>iQIYI</p>	<p>หลี่ให้เฉา : รากของถั่วฝักยาวนี้ มีคุณประโยชน์ที่แปลกประหลาดมาก สามารถทำให้ ไนโตรเจนในพื้นดิน อยู่หนึ่งๆ ได้ ไนโตรเจนนี้มีคุณประโยชน์ อะไรละ ไนโตรเจนนี้ สามารถทำให้ข้าวโพดสูงขึ้น เมื่อข้าวโพดโตขึ้นสูง ๆ แล้ว ถั่วฝักยาวก็สามารถโตขึ้นไปตามมันได้ แล้วฟักทองอันนี้ ละ ทำไมถึงเป็นเพื่อนสนิทกับพวกมันได้ละ ลูกดูสิ ใบของฟักทองนี้ใหญ่มากใช่ไหม มันสามารถบังลมและฝนให้พวกมันได้ ดังนั้นพวก มันสามคนเป็นเพื่อนที่ติดอกกันมาก พวกลูกว่า พวกมันทั้งสามเหมือนใครเอ่ย</p> <p>หลังเขียว : พวกเราสามคน หลี่ให้เฉา : ใช่แล้ว ก็เหมือนพวกลูกทั้งสามคนนั่นแหละ หลี่เจียนเจียน : พ่อคะ ทำไมในดินถึงมีไชล่ะคะ หื้อจื่อซิว : คนโง่ เรื่องแค่นี้ก็ไมรู้ ต้องเป็นไก่มาฟักไข่แน่นอน หลังเขียว : คนโง่ทั้งสองคน สิ่งที่พ่อหลี่พูดถึงนั้นเป็นสารอาหารชนิดหนึ่ง หลี่ให้เฉา : ใช่แล้ว ไม่ใช่ไก่อันนั้น กะตัก กะตัก กะตัก ไม่ใช่ไก่อันนั้น</p>
	<p>Viu</p>	<p>หลี่ให้เฉา : รากของถั่วฝักยาว ทำหน้าที่สำคัญเลยนะ รากมันกักเก็บไนเตรดในดินไว้ ไนเตรดมีไว้ทำอะไรนะเธอ มันช่วยให้ข้าวโพดโตง ข้าวโพด ทำหน้าที่เหมือนเชือก ช่วยให้ถั่วฝักยาวเติบโต แล้วทำไมฟักทองเป็นเพื่อนรักกับข้าวโพดและถั่วฝักยาวละ ก็ใบฟักทองใบใหญ่พวกนี้จะ เป็นที่กำบังฝนและแดดแดดให้พวกมันไง นี่แหละเหตุผลที่พวกมันเป็นเพื่อนรักกัน สามสหายพวกนี้เหมือนกับใครนะ</p> <p>หลังเขียว : เราสามคน</p>

ตอนที่ 12 นาทีที่ 31:31 - 32:30

หลี่ไห่เฉา : ไข่แล้ว ไข่เลย เหมือนลูกทั้งสามคน

หลี่เจียนเจียน : พ่อ ทำไมมีไข่ในดินคะ

เหอจื่อชิว : โจ้จั้ง ก็แม่ไก่มาวางไข่ไว้ไงล่ะ

หลิงเซียว : ไร่สาระ พ่อหลี่บอกว่ามันเป็นปุ๋ยให้กับดิน

หลี่ไห่เฉา : ถูกต้อง มันไม่ใช่ไข่จริง ๆ แค่เปลือกไข่ ไม่ใช่ไข่จริง ๆ

蛋 ที่หมายถึง ไนเตรตหรือไนโตรเจน กับ 蛋 ที่แปลว่าไข่ไก่ ในภาษาจีนออกเสียงว่า dàn (ต้าน) เหมือนกัน ทำให้หลี่เจียนเจียนซึ่งเป็นเด็กที่ยังไม่รู้จักไนเตรตหรือไนโตรเจน เมื่อได้ยินคำว่า 蛋 (ไนเตรตหรือไนโตรเจน) จึงคิดว่าเป็นคำว่า 蛋 (ไข่ไก่) และเกิดคำถามว่าทำไมในดินจึงมีไข่ ซึ่งในภาษาไทย ไนเตรตหรือไนโตรเจน กับ ไข่ไก่ ไม่ได้ออกเสียงเหมือนหรือคล้ายกัน ดังนั้นหากไม่มีการอธิบายเพิ่มเติม ก็จะไม่สามารถเข้าใจได้ว่าทำไมหลี่เจียนเจียนต้องถามถึงไข่ไก่ ผู้วิจัยมีความเห็นว่า ด้วยการจำกัดพื้นที่ของงานแปลบท บรรยายได้ภาพ ทำให้ไม่สามารถเพิ่มคำอธิบายที่ซับซ้อนมากได้ แต่ในกรณีเช่นนี้ สามารถเพิ่มคำอธิบายสั้น ๆ หลังคำถามของหลี่เจียนเจียนได้ว่า “พ่อคะ ทำไมในดินถึงมีไข่ล่ะคะ (ไข่ในภาษาจีนออกเสียงเหมือนคำว่าไนเตรต)” จะสามารถทำให้เข้าใจความต่อเนื่องของบทสนทนานี้ได้ดียิ่งขึ้น

ตารางที่ 3 : ตัวอย่างที่ 3

ตอนที่ 33 นาทีที่ 6:05		
ต้นฉบับภาษาจีน		这女儿是爸妈的小棉袄
บทบรรยายได้ ภาพภาษาไทย	We TV	ลูกสาวนะเป็นเสื้อนวมตัวน้อย ๆ ของพ่อแม่
	iQIYI	ลูกสาวคนนี้เป็นเสื้อกันหนาวตัวน้อยของพ่อกับแม่
	Viu	ลูกสาวเราเป็นแก้วตาดวงใจของเรา

棉袄 หมายถึงเสื้อนวมตัวหนาที่ใส่กันหนาวในฤดูหนาว 小棉袄 ในภาษาจีน จึงมักใช้ในการเปรียบเทียบกับลูกสาว ที่สนิทสนมกับพ่อแม่ ดูแลเอาใจใส่และให้ความรักความอบอุ่นกับพ่อแม่ ซึ่งในภาษาไทยไม่มีการเปรียบเทียบเช่นนี้ ดังนั้นการแปลตรงตัวว่าเสื้อกันหนาวในภาษาไทย จึงไม่สามารถสื่อถึงภาพความคิดได้เหมือนกับในภาษาจีน แต่สำหรับบางคนอาจจะมองว่าเป็นการแปลแบบรักษาอรรถรสความเป็นซีรีส์จีนไว้ ซึ่งก็ไม่ผิดเพียงแต่อาจจะสื่อความหมายได้ไม่ครบถ้วนสมบูรณ์ ตามสถานการณ์ในเรื่อง พ่อของถังชาน

(เพื่อนของนางเอก) พุดกับแม่ของถึงชานที่กำลังโกรธลูกสาวว่า มีลูกสาวนั้นดีแล้ว ลูกสาวเอาใจใส่ดูแลพ่อกับแม่ดี ซึ่งผู้วิจัยมีความคิดเห็นว่าในกรณีนี้อาจจะแปลได้ว่า ลูกสาวดูแลเอาใจใส่พ่อแม่ดี

5.2 แปลโดยยังคงรักษาภาพความคิดในภาษาจีนไว้และมีความหมายในภาษาไทย

กนกพร นุ่มทอง (2562) กล่าวใน หลักและข้อควรระวังในการแปลจีน-ไทย ไทย-จีน ว่า หากเป็นไปได้ผู้แปลควรรักษาสำนวนหรือโวหารภาพพจน์ไว้ เพราะเป็นการดีที่สามารถถ่ายทอดวัฒนธรรมให้ผู้อื่นได้รับรู้ รักษาภาพความคิดหรือการอุปมาอุปไมยในภาษาเดิม ทำให้ผู้รับสารทราบว่าคนต่างประเทศนั้นมีความคิดหรือวัฒนธรรมอย่างไร ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่าการแปลเช่นนี้ นับเป็นเป้าหมายสูงสุดของการแปล ซึ่งแม้ว่าจะเป็นการยาก แต่ก็ยังปรากฏตัวอย่างที่สามารถทำได้จริง โดยเฉพาะในประเด็นทางวัฒนธรรมที่จีนและไทยมีร่วมกัน ดังที่ผู้วิจัยพบว่าในซีรีส์จีนเรื่อง “Go Ahead” มีผู้แปลเลือกใช้วิธีการแปลโดยยังคงรักษาภาพความคิดในภาษาจีนไว้และมีความหมายในภาษาไทย ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตารางที่ 4 : ตัวอย่างที่ 4

ตอนที่ 1 นาทีที่ 18:18		
ต้นฉบับภาษาจีน		他就着急去相亲去了
บทบรรยายได้ ภาพภาษาไทย	We TV	เขาก็รีบไปดูตัวแล้ว
	iQIYI	เขาก็รีบร้อนที่จะไปดูคู่ครองซะแล้ว
	Viu	เขาก็รีบไปดูตัวซะแล้ว

相亲 ในบริบทของเรื่อง มีความหมายตรงกับความหมายที่ (2) ในพจนานุกรม 现代汉语词典 ฉบับที่ 7 หมายถึง การที่หญิงชายพบเจอกันผ่านการแนะนำของคนที่รู้จัก เพื่อหาคู่ครอง ซึ่งตรงกับคำว่า “ดูตัว” ในภาษาไทย เนื่องจากในวัฒนธรรมจีนและวัฒนธรรมไทยล้วนมีเรื่องการดูตัว แม้สื่อ การคลุมถุงชน แม้ว่าในประเทศไทยจะไม่ค่อยได้รับความนิยมนแล้ว แต่คนไทยยังคงเข้าใจภาพความคิดเรื่องการดูตัว และยังคงใช้คำว่า “ดูตัว”

ตารางที่ 5 : ตัวอย่างที่ 5

ตอนที่ 2 นาทีที่ 31:01		
ต้นฉบับภาษาจีน		这耳朵进那耳朵出
บทบรรยายได้ ภาพภาษาไทย	We TV	เข้าหูซ้ายทะลุหูขวา
	iQIYI	เข้าหูซ้ายทะลุหูขวา
	Viu	พวกเขาไม่ได้คิดจริงจังอะไรหรอก

这耳朵进那耳朵出 หรือคำแสลง (俚语) 左耳进右耳出 เป็นการพูดเปรียบเทียบว่าสิ่งที่ฟังนั้นเข้าทางหูซ้าย ออกทางหูขวา ไม่ได้ผ่านสมอง หมายถึงการไม่ตั้งใจ ฟัง หรือไม่ใส่ใจกับสิ่งที่ฟัง เช่นเดียวกับสำนวนในภาษาไทย เข้าหูซ้ายทะลุหูขวา

ตารางที่ 6 : ตัวอย่างที่ 6

ตอนที่ 3 นาทีที่ 39:15		
ต้นฉบับภาษาจีน		割肉还母
บทบรรยายได้ ภาพภาษาไทย	We TV	ควักเนื้อคืนให้แม่
	iQIYI	เฉือนเนื้อคืนแม่
	Viu	คืนเลือดเนื้อให้เธอ

割肉还母 เป็นสำนวนการพูดที่ใช้ในงานเขียนประเภทย้อนยุคหรือกำลังภายในจีน ที่ปรากฏในงานแปลภาษาไทยมานาน ทำให้ถึงแม้ว่าในภาษาไทยจะไม่มีสำนวน **เฉือนเนื้อคืนแม่** ก็ยังสามารถทำความเข้าใจความหมายที่แฝงอยู่ในสำนวนนี้โดยการแปลตรงตัวตามต้นฉบับ และยังได้รับอรรถรสความเป็นจีนด้วย

ตารางที่ 7 : ตัวอย่างที่ 7

ตอนที่ 6 นาทีที่ 25:10		
ต้นฉบับภาษาจีน		在别人屋檐下
บทบรรยายได้ ภาพภาษาไทย	We TV	อยู่ใต้ชายคาบ้านของคนอื่น
	iQIYI	ต้องเติบโตขึ้นมาในชายคาบ้านของคนอื่น
	Viu	ไปอยู่กับคนอื่น

屋檐 เมื่อใช้ในบริบทนี้ แม้ว่าจะไม่ได้หมายถึง ชายคาบ้านที่เป็นส่วนที่สูงสุดของหลังคาหรือปลายกันสาดที่ยื่นพ้นตัวเรือนออกมา¹ หากแต่มีความหมายในเชิงเปรียบเทียบ หมายถึงการพึ่งพาอาศัย หรือการได้รับการดูแลจากคนในบ้านหลังนั้น เหมือนกับคำว่า **ชายคาบ้าน** ในภาษาไทย จึงสามารถแปลตรงตัวได้โดยยังรักษาภาพความคิดในภาษาจีน พร้อมกับถ่ายทอดความหมายได้ครบถ้วนในภาษาไทย

ตารางที่ 8 : ตัวอย่างที่ 8

ตอนที่ 8 นาทีที่ 23:38		
ต้นฉบับภาษาจีน		这个孔子像
บทบรรยายได้ ภาพภาษาไทย	We TV	รูปปั้นขงจื้อนี้
	iQIYI	รูปปั้นของขงจื้ออันนี้
	Viu	แล้วก็เป็น รูปปั้นขงจื้อ

孔子 เป็นบุคคลสำคัญในประวัติศาสตร์จีนที่มีอิทธิพลต่อความเชื่อ การเมืองการปกครอง ตลอดจนวิถีชีวิตของชาวจีนเป็นอย่างมาก ซึ่งเป็นที่รู้จักในสังคมไทยมาอย่างช้านาน จึงสามารถเลือกใช้วิธีการแปลชื่อเฉพาะให้ตรงกับที่มีการใช้กันอย่างแพร่หลายอยู่แล้ว โดยไม่ต้องมีคำอธิบายเพิ่มเติมได้

ตารางที่ 9 : ตัวอย่างที่ 9

ตอนที่ 19 นาทีที่ 19:02		
ต้นฉบับภาษาจีน		我想多给她买点纸钱 烧过去
บทบรรยายได้ ภาพภาษาไทย	We TV	หนูอยากซื้อกระดาษเผาไปให้แม่เยอะหน่อย
	iQIYI	ฉันอยากซื้อกระดาษเงินเผาไปให้แม่เยอะหน่อย
	Viu	ฉันเลยส่งเงินกระดาษเผาให้แม่

ตามคำอธิบายความหมายของคำว่า 纸钱 ในพจนานุกรม 现代汉语词典 ฉบับที่ 7 พบว่าหมายถึงกระดาษที่ใช้เผาให้แก่คนตาย ภูตผี หรือเทพเจ้าตามประเพณีชาวบ้าน ซึ่งเป็นวัฒนธรรมจีนที่คนไทยเชื้อสายจีนในประเทศไทยคุ้นเคยเป็นอย่างดี และเนื่องจากเป็นวัฒนธรรมที่สืบทอดมายาวนาน จึงเป็นที่รู้จักในคนไทยทั่วไปด้วย เห็นได้จากการบัญญัติศัพท์คำว่า กงเด็ก ในพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2554 ว่า “น. การทำบุญให้แก่ผู้ตายตามพิธีของนักบวชนิกายจีนและญวน มีการสวดและเผากระดาษที่ทำเป็นรูปต่าง ๆ มีบ้านเรือน คนใช้ เป็นต้น. (จ. ว่า บุญคุณ).”² ดังนั้น จึงสามารถแปลตรงตัวเป็นกระดาษเงิน หรือใช้คำว่ากงเด็ก (ทับศัพท์การออกเสียงแบบภาษาจีนแต้จิ๋ว) ได้โดยไม่ต้องอธิบายเพิ่มเติม

ตารางที่ 10 : ตัวอย่างที่ 10

ตอนที่ 23 นาทีที่ 15:56		
ต้นฉบับภาษาจีน		谁先找谁 谁是狗
บทบรรยายได้ ภาพภาษาไทย	We TV	ใครมาก่อนคนนั้นเป็นหมา
	iQIYI	ใครมาหาใครก่อน คนนั้นเป็นหมา
	Viu	คนเริ่มต้นเป็นหมา

句 เป็นคำนามที่หมายถึงสุนัขหรือหมา เมฆม สอดส่องภุช (2549) ได้นำเสนอไว้ว่า เดิมทีหมาถือเป็นสัตว์มงคลในวัฒนธรรมจีน แต่ในยุคล่าอาณานิคม คุณค่าของ “หมา” เปลี่ยนไปในทางลบมากยิ่งขึ้น ซึ่งปรากฏให้เห็นในคำเปรียบเทียบ สุภาษิต คำพังเพย ทั้งในภาษาจีนและภาษาไทย ได้สะท้อนให้เห็นทัศนคติในทางลบที่คนมีต่อหมา ที่แฝงไปด้วยความเหยียดหยามและเกลียดชัง ดังนั้นในการใช้หมาเปรียบกับคนในบริบทนี้จึงทำให้เกิดภาพความคิดเหมือนกันทั้งในภาษาจีนและภาษาไทย

วิธีการแปลความประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสารข้ามวัฒนธรรมจีน-ไทย ที่พบในซีรีส์จีนเรื่อง “Go Ahead” ที่เป็นการแปลแบบเน้นที่ความเข้าใจของผู้อ่านในภาษาแปล (TL emphasis) คือ

5.3 แปลโดยไม่ยึดติดภาพความคิดในภาษาจีนแต่มีความหมายในภาษาไทย

กนกพร นุ่มทอง (2562) ให้ข้อเสนอแนะว่า หากไม่สามารถรักษาสำนวนหรือโวหารภาพพจน์ไว้ได้ ให้รักษาความหมายโดยปรับสำนวนหรือแปลเป็นภาษาธรรมดา เนื่องจากจะทำให้ผู้รับสารไม่เข้าใจภาพความคิดหรือการเปรียบเทียบนั้นว่ามีความหมายอย่างไร ควรมุ่งเน้นความเข้าใจของผู้รับสารเป็นหลัก ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่า ประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสารข้ามวัฒนธรรม เช่น ภูมิหลังทางสังคม การอุปมาอุปไมย ประเพณีปฏิบัติ ความเชื่อ มุกตลก การเล่นคำต่าง ๆ เป็นไปได้ยากที่จะแปลให้ได้ความหมายครบถ้วนโดยยังคงรักษาภาพความคิดในภาษาจีนไว้ได้ ผู้วิจัยพบว่าบางคำหรือสำนวนในซีรีส์จีนเรื่อง “Go Ahead” หากผู้แปลยึดติดกับภาพความคิดในภาษาจีน จะทำให้ไม่สามารถสื่อความหมายในภาษาไทยที่สอดคล้องกับความเคยชินในการใช้ภาษาของคนไทยได้ และหากผู้แปลเลือกแปลโดยไม่ยึดติดภาพความคิดในภาษาจีนแต่มีความหมายในภาษาไทย ก็จะทำให้มีประเด็นทางวัฒนธรรมบางส่วนที่แตกต่างกันจากการแปล ซึ่งจะทำให้ไม่สามารถถ่ายทอดวัฒนธรรมจีนดังกล่าวถึงผู้เรียนภาษาจีนที่เลือกรับชมในรูปแบบเสียงจีน บทบรรยายใต้ภาพภาษาไทย ดังความต้องการของผู้เรียนส่วนใหญ่ที่อยากเรียนรู้ทั้งภาษาและวัฒนธรรมไปพร้อมกับได้รับความบันเทิงจากการดูซีรีส์จีน ผู้วิจัยเห็นว่า ผู้สอนสามารถให้ความรู้เพิ่มเติมแก่ผู้เรียนในส่วนนี้ได้

ผู้วิจัยจึงขอเสนอตัวอย่างวัฒนธรรมที่แตกต่างกันจากการแปลที่จำเป็นต้องละทิ้งภาพความคิดในภาษาจีน เพื่อให้มีความหมายในภาษาไทย ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตารางที่ 11 : ตัวอย่างที่ 11

ตอนที่ 7 นาทีที่ 28:25		
ต้นฉบับภาษาจีน		喝西北风长大的
บทบรรยายได้ ภาพภาษาไทย	We TV	อ้าปากโตมาอย่างไม่มีจะกิน
	iQIYI	โตมาด้วยยืนอยู่บนทางแยก อ้าปากดื่มลมที่พัดจากทิศตะวันตกเฉียงเหนือ
	Viu	แล้วก็โตมา ไม่ต้องกินข้าวเธอ

喝西北风 ในบริบทของเรื่อง มีความหมายตรงกับความหมายที่ (1) ในพจนานุกรม 汉语惯用语词典 ใช้ในการเปรียบเทียบ หมายถึงหิวโหยไม่มีอะไรกิน มีที่มาจากลมตะวันตกเฉียงเหนือที่พัดมาจากไซบีเรีย ซึ่งเป็นลมหนาวที่มักจะพัดมาทางบริเวณภาคเหนือและภาคกลางของจีนในฤดูหนาว ดังนั้นในสมัยก่อนที่ความสามารถในการผลิตยังไม่พัฒนาเท่าที่ควร ผู้คนจำเป็นต้องกักตุนอาหารไว้กินในฤดูหนาว แต่สำหรับชาวบ้านที่ยากจนไม่มีอาหารกักตุน มีแต่ลมหนาวที่พัดอยู่ข้างนอกบ้าน ทำให้เกิดความคิดกินลมหนาวนั้นแทน จึงเกิดเป็นสำนวน 喝西北风 ที่ใช้เปรียบเทียบความอดอยากไม่มีอะไรกิน³ ดังนั้น ในประโยคนี้ หากแปลเป็นภาษาไทยตรงตัวตามต้นฉบับ คนไทยจะไม่สามารถเข้าใจได้ เนื่องจากความแตกต่างทางภูมิอากาศและภูมิประเทศ

ตารางที่ 12 : ตัวอย่างที่ 12

ตอนที่ 9 นาทีที่ 12:39	
ต้นฉบับภาษาจีน	身在曹营心在汉

บทบรรยายได้ ภาพภาษาไทย	We TV	ถึงตัวจะอยู่ฝ่ายตรงข้าม แต่ใจยังอยู่ที่เดิม
	iQIYI	ตัวอยู่ที่ค่ายของเฉาเซา ใจอยู่ที่ดินแดนอื่น
	Viu	หัวใจฉันไม่มีวันเปลี่ยนหรอก

身在曹营心在汉 ในพจนานุกรม 汉语惯用语词典 อธิบายไว้ว่า มีที่มาจากวรรณกรรมจีนเรื่อง สามก๊ก ในสมัยราชวงศ์ฮั่น หลังจากที่เล่าปี่โดนโจโฉโจมตีจนต้องหลบหนี และกวนอูซึ่งเป็นน้องชายร่วมสาบานของเล่าปี่พลัดหลงกับเล่าปี่ โจโฉก็ให้กวนอูอยู่ในค่ายของโจโฉ โดยไม่ว่าโจโฉจะตีต่อกวนอูเท่าไร ในใจของกวนอูก็ยังคงคิดถึงแต่เล่าปี่พี่ชาย 身在曹营心在汉 จึงใช้เปรียบเทียบกับกรณีที่ตัวอยู่ที่หนึ่ง แต่ใจอยู่อีกที่หนึ่ง ซึ่งหากแปลตรงตัว อาจจะทำให้คนไทยส่วนใหญ่ที่ไม่ทราบเรื่องราวในสามก๊ก ไม่เข้าใจความหมายเปรียบเทียบกับต้นฉบับต้องการสื่อ

ตารางที่ 13 : ตัวอย่างที่ 13

ตอนที่ 14 นาทีที่ 22:31		
ต้นฉบับภาษาจีน		别人家的父母都希望自己子女成龙成凤的
บทบรรยายได้ ภาพภาษาไทย	We TV	พ่อแม่บ้านอื่นต่างก็หวังว่า ลูกสาวลูกชายตัวเองจะประสบความสำเร็จ ทั้งเรื่องเรียนและเรื่องงาน
	iQIYI	พ่อแม่ของบ้านอื่นล้วนหวังว่า ลูกชายลูกสาวของตัวเองจะกลายเป็น มังกรเป็นนกฟีนิกซ์ มีอนาคตอันสดใสอย่างนั้น
	Viu	พ่อแม่คนอื่น ๆ มากมาย อยากให้ลูกประสบความสำเร็จ

龙 หรือมังกรเป็นสัตว์มหัศจรรย์ที่อยู่ในเทพนิยายจีน ชาวจีนมองมังกรเป็นสัตว์มงคล เป็นสัญลักษณ์ของความเป็นจีน และเชื่อว่าคนจีนเป็นลูกหลานของมังกร ในยุคศักดินา มังกรถูกใช้เป็นสัญลักษณ์ของฮ่องเต้ ของใช้ เครื่องแต่งกาย หรืออาวุธของฮ่องเต้ ล้วนแล้วแต่ประดับตกแต่งด้วยลายมังกร 凤 หรือนกฟีนิกซ์ ซึ่งในภาษาไทยหากแปลโดยใช้คำว่า หงส์

อาจจะทำให้นึกถึงหงส์ที่อยู่ในน้ำก็เป็นได้ สำหรับคนจีน 凤 นับเป็นราชาแห่งนกในนิทานพื้นเมืองโบราณของจีน ที่มีความสวยงาม และเป็นสัญลักษณ์มงคล Song Fang (2013) กล่าวว่าในภาษาจีนมีคำกล่าวที่ว่า 望子成龙, 望女成凤 โดยทั้ง 龙 และ 凤 ในประโยคดังกล่าวสำหรับคนจีน หมายถึง ความสามารถและสติปัญญาที่โดดเด่นเป็นพิเศษ ประโยคนี้จึงหมายถึงพ่อแม่ที่คาดหวังให้ลูกชายและลูกสาวเป็นคนที่ประสบความสำเร็จยอดเยี่ยมเลิศ ดังนั้น 成龙成凤 ในเรื่อง ที่ให้อัจฉริยะพบกับหลี่ไห่เฉาผู้เป็นพ่อ จึงเป็นอุปมาอุปไมยแฝงที่หมายถึง พ่อแม่คนอื่น ๆ ล้วนแต่มีความคาดหวังให้ลูกหลานทั้งหญิงทั้งชายของตนเอง กลายเป็นคนที่ประสบความสำเร็จยอดเยี่ยมเลิศ แต่หลี่ไห่เฉากลับคาดหวังแค่ให้ลูกของตัวเองมีความสุข ซึ่งแม้ว่าคนไทยส่วนใหญ่จะคุ้นเคยกับมังกรเป็นอย่างดี และพอจะเกิดภาพความคิดที่เป็นความยิ่งใหญ่ตามมาได้ แต่อาจจะไม่คุ้นเคยกับนกฟีนิกซ์และไม่เข้าใจอุปมาอุปไมยแฝงจากคำว่านกฟีนิกซ์ ดังนั้น หากแปลโดยใช้คำว่า มังกรและนกฟีนิกซ์ คนไทยอาจจะไม่เข้าใจว่าหมายถึง ประสบความสำเร็จ แต่เมื่อแปลโดยหลีกเลี่ยงคำว่า มังกรกับนกฟีนิกซ์ ก็จะทำให้ภาพความคิดของความยิ่งใหญ่สูญหายไป

ตารางที่ 14 : ตัวอย่างที่ 14

ตอนที่ 31 นาทีที่ 5:49		
ต้นฉบับภาษาจีน		我就是个吃瓜的
บทบรรยายได้ ภาพภาษาไทย	We TV	ฉันก็กินแตงโมอยู่เนี่ย
	iQIYI	ฉันก็แค่คนที่นั่งกินแตงโมนะ
	Viu	ฉันกินแตงโมอยู่เฉย ๆ แท้ ๆ

吃瓜 เป็นภาษาที่นิยมใช้ทางสื่ออินเทอร์เน็ตต่าง ๆ ในปัจจุบัน มีที่มาจากคำว่า 吃瓜群众 โดยคำว่า 瓜 เป็นคำที่ใช้เรียกรวมพืชประเภทฟักหรือแตง และ 瓜 ใน 吃瓜群众 หมายถึงเมล็ดพืชคั่วที่คนจีนนิยมนำมาเล่น เช่น เมล็ดทานตะวัน เมล็ดฟักทอง เมล็ดแตงโม

เป็นต้น 吃瓜群众 จึงหมายถึงผู้คนที่นั่งกินเมล็ดพืชคั่วอยู่รอบ ๆ เพื่อรอดูเรื่องราวหรือเหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้น ทั้งที่เรื่องนั้นไม่เกี่ยวข้องกับตนเอง ซึ่งใกล้เคียงกับคำว่า ไทยมุง ในภาษาไทย แต่ความหมายของ 瓜 ก็ได้มีการเปลี่ยนแปลงตามกาลเวลา จนในปัจจุบัน คนจีนนิยมหมายถึงแตงโม ดังนั้นแม้ว่าในเรื่อง หลี่เจียนเจียนจะกำลังกินแตงโม และคำว่า 吃瓜 ในเรื่องจะหมายถึงกินแตงโมจริง แต่ในต้นฉบับหลี่เจียนเจียนยังมีนัยยะแฝง หมายถึง เขาไม่เกี่ยวกับเรื่องนี้ด้วย ซึ่งไม่สามารถแปลให้คนไทยเข้าใจทั้งหมดได้ในประโยคเดียว ตัวบทที่ใช้ภาษาเป็นการเล่นคำเช่นนี้ รัชนิโรจน์ กุลธำรง (2552) คิดว่าเป็นตัวบทอีกประเภทหนึ่งที่แปลกยาก เพราะตัวภาษาที่ใช้มีลักษณะที่ “รูป” และ “ความหมาย” หลอมกันเป็นเนื้อเดียวกัน

5.4 แปลโดยเพิ่มคำอธิบายเพื่อถ่ายทอดภาพความคิดในภาษาจีนและมีความหมายในภาษาไทย

รัชนิโรจน์ กุลธำรง (2552) กล่าวใน ความรู้ความเข้าใจเรื่องภาษาเพื่อการแปล : จากทฤษฎีสู่การปฏิบัติ ว่า เมื่อไม่สามารถหาคำเทียบเคียงเพื่อถ่ายทอดความหมายในโมโนทัศน์ที่ทั้งสองภาษามีเหมือนกันได้ ผู้แปลไม่ควรคาดหวังว่าจะสามารถหาคำศัพท์ที่จะถ่ายทอดมโนทัศน์ที่อยู่ในคำศัพท์ของภาษาต้นฉบับได้ในคำศัพท์แบบเดียวกัน และอ้างถึงหนึ่งในกลวิธีขั้นต่อไปที่ Larson (1998: 171-176) กล่าวถึงคือ ใช้ถ้อยคำบรรยายความหมาย ผู้วิจัยพบว่า แม้การแปลบทบรรยายได้ภาพจะมีข้อจำกัดเรื่องความยาวของบทแปล เพราะพื้นที่ในการนำเสนอที่จำกัด แต่การบรรยายความหมายเพิ่มเติมเพื่อความเข้าใจของผู้รับสาร บางครั้งก็สำคัญ และสามารถทำได้ภายใต้ข้อจำกัดนั้น ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตารางที่ 15 : ตัวอย่างที่ 15

ตอนที่ 1 นาทีที่ 4:01		
ต้นฉบับภาษาจีน		这楼上楼下的
บทบรรยายได้ ภาพภาษาไทย	We TV	ชั้นบนชั้นล่างตึกเดียวกัน
	iQIYI	นี่เราเป็นเพื่อนบ้านชั้นบนชั้นล่างกันนะ
	Viu	เราเป็นเพื่อนบ้านกัน

ภาพที่ 1: เพื่อนบ้านชั้นบนชั้นล่าง

ภาพจาก ช่อง 华策影视官方频道 China Huace TV Official Channel ทาง YouTube

ในเรื่องเป็นตอนที่หลี่ไห่เฉาต้องการไปช่วยหลิงเหอผิงย้ายบ้าน จึงพูดประโยคนี้ เพื่อต้องการสื่อความหมายของความสัมพันธ์ “เพื่อนบ้าน” ที่ต้องช่วยเหลือซึ่งกันและกัน แต่เนื่องจากสภาพสังคมที่แตกต่างระหว่างจีนและไทย บ้านของคนจีนในเมืองมีลักษณะเป็นห้องในตึกสูง แต่บ้านของคนไทยส่วนใหญ่เป็นหลังเดี่ยวแยกกันไป ทำให้ภาพความคิดของคำว่า “เพื่อนบ้าน” ในภาษาจีน อาจจะหมายถึง คนที่อยู่ห้องตรงข้าม ห้องข้าง ๆ กัน หรือห้องที่ชั้นบนชั้นล่างติดกัน ดังนั้นในประโยคนี้ หากบอกแค่ชั้นบนชั้นล่าง จะไม่สื่อถึงภาพความคิดของความสัมพันธ์ “เพื่อนบ้าน”

ตารางที่ 16 : ตัวอย่างที่ 16

ตอนที่ 6 นาทีที่ 3:06		
ต้นฉบับภาษาจีน		喂，你这样小心变成望夫石啊
บทบรรยายได้ภาพภาษาไทย	We TV	นี่ เธอเป็นแบบนี้ระวังจะแข็ง กลายเป็นหินนารอรักนะ
	iQIYI	เฮ้ เธอทำตัวแบบนี้ระวังจะกลายเป็นหินนางคอยนะ (ผู้หญิงที่รอคอยสามีจนกลายเป็นหิน แสดงถึงความลุ่มหลง จนโง่หัวไม่ขึ้น)
	Viu	นี่ อย่ามัวยืนแข็งท้อเป็นก้อนหินสิ

望夫石 คือชื่อหินบนยอดเขาที่มีอยู่สองแห่งคือ บนเขาภูเขา มณฑลอานฮุย และ บนเขา Lion Rock ที่ฮ่องกง ซึ่งแม้ว่าที่มาของหิน 望夫石 ทั้งสองจะมีรายละเอียดแตกต่างกันบ้าง แต่จุดที่เหมือนกันคือเป็นหินที่เกิดจากผู้หญิงที่มายืนรอคอยสามีกลับมาหา โดยที่ฮ่องกงจะมีชื่อเรียกอีกอย่างคือ Amah Rock แต่เนื่องจากซีรีส์เรื่องนี้เป็นซีรีส์ของจีนแผ่นดินใหญ่ 望夫石 ที่ตัวละครพูดถึงจึงหมายถึงหินที่มณฑลอานฮุย เห็นได้ว่า หากแปลเพียงชื่อหินโดยวิธีการทับศัพท์ตามต้นฉบับ จะไม่สามารถเข้าใจความหมายที่ต้นฉบับต้องการสื่อได้ในภาษาไทย จึงต้องใช้วิธีแปลความหมายและเพิ่มคำอธิบาย

ตารางที่ 17 : ตัวอย่างที่ 17

ตอนที่ 7 นาทีที่ 36:54		
ต้นฉบับภาษาจีน		塞翁失马焉知非福
บทบรรยายได้ ภาพภาษาไทย	We TV	ชายชราสูญเสียม้า แต่กลับเป็นโชอันยิ่งใหญ่
	iQIYI	ชายชราสูญเสียม้า แต่กลับเป็นโชอันยิ่งใหญ่
	Viu	เรื่องร้ายอาจเป็นเรื่องดีที่จำแลงมา

成语 100: 汉英对照 บอกเล่าที่มาของสำนวน 塞翁失马 ได้ว่า ในสมัยโบราณ ชายแดนแห่งหนึ่ง มีชายชราคนหนึ่งทำม้าหาย 1 ตัว เพื่อนบ้านต่างพากันมาปลอบใจเขา เมื่อทราบข่าวนี้ เพราะไม่อยากให้เขาต้องทุกข์ใจหนัก แต่ชายชรากล่าวว่า “เดิม ม้าหาย เป็นเรื่องแย่ แต่ใครจะรู้ว่ามันจะไม่กลับกลายเป็นเรื่องดี” หลังจากนั้นอีกไม่กี่เดือน ม้าที่หายไปนั้นก็กลับมา ข้ำยังพาม้าติดกลับมาด้วยอีกตัว สำนวน 塞翁失马 จึงเป็นสำนวนที่ใช้ในการเปรียบเทียบว่าการสูญเสียหรือความล้มเหลวบางครั้งอาจจะเป็นเพียงเรื่องชั่วคราวที่จะนำมาซึ่งเรื่องดี ๆ หรือ เรื่องแย่ ๆ บางครั้งก็อาจจะกลับกลายเป็นเรื่องดีได้ในบางสถานการณ์ ดังนั้นการแปลสำนวน 塞翁失马焉知非福 ดังกล่าว สามารถรักษาภาพความคิดตาม

สำนวนจีนเรื่องชายชราสูญเสียขาไว้ได้ และสามารถสื่อความหมายของสำนวนจากคำอธิบายเพิ่มเติม “แต่กลับเป็นโชคอันยิ่งใหญ่” ได้

ตารางที่ 18 : ตัวอย่างที่ 18

ตอนที่ 8 นาทีที่ 23:55		
ต้นฉบับภาษาจีน		亲一下是稳过的意思
บทบรรยายได้ ภาพภาษาไทย	We TV	จูบทีนี้ จะหมายถึง ผ่านราบรื่น
	iQIYI	จูบก่อน ความหมายว่า ผ่านอย่างราบรื่น (เป็นคำพ้องเสียงของภาษาจีนที่แปลว่าเคยจูบแล้ว)
	Viu	จูบแบบนี้ แปลว่าผ่านแน่

亲 ที่หมายถึงจูบในภาษาจีนยังมีคำว่า 吻 ซึ่งออกเสียงว่า wěn เหมือนกับคำว่า 稳 ที่แปลว่ามั่นคง และคำว่า 过 ที่มีสองความหมายคือ เคย(ทำ) กับ ผ่าน ดังนั้นในประโยคนี้จึงต้องการเล่นเสียงคำว่า wěn guò โดยที่หลี่เจียนเจียนบอกให้พี่ชายทั้งสองคนจูบข้อสอบก่อน (เคยจูบ คือ wěn guò) เพื่อที่จะได้เป็นสิริมงคลที่หมายถึง ผ่านอย่างราบรื่น คือ wěn guò เช่นกัน ดังนั้นการอธิบายว่าเป็นคำพ้องเสียง จะทำให้เข้าใจภาพความคิดตามต้นฉบับดียิ่งขึ้น

ตารางที่ 19 : ตัวอย่างที่ 19

ตอนที่ 15 นาทีที่ 40:21 - 40:32		
ต้นฉบับภาษาจีน		郑舒然：我叫郑舒然，舒服的舒，自然的然。 李海潮：孜然的然。 李尖尖：自然。 李海潮：自然哪，我还以为孜然呢。
บทบรรยายได้ ภาพภาษาไทย	We TV	เจิ้งซูหฺรั้น: ผมชื่อเจิ้งซูหฺรั้น ซูที่มาจากคำว่าซูฝู (สบาย) หฺรั้นที่มาจากคำว่าจื่อหฺรั้น(ธรรมชาติ) ครับ หลี่ไห่เฉา : หฺรั้นที่มาจากคำว่าจื่อหฺรั้น (ยี่หฺร่า) สិនะ

ตอนที่ 15 นาทีที่ 40:21 - 40:32		
บทบรรยายได้ ภาพภาษาไทย		หลี่เจียนเจียน : จื้อหฺร้น(ธรรมชาติ) หลี่ไห่เฉา : จื้อหฺร้น(ธรรมชาติ) เหรอ ฉันคิดว่าจื้อหฺร้น (ยี่หฺร่า) เสียอีก
	iQIYI	เจิ้งซูหฺร้น: ผมชื่อเจิ้งซูหฺร้นครับ ซูที่มาจากคำว่าสบาย หฺร้นที่มาจากคำว่าธรรมชาติครับ หลี่ไห่เฉา : หฺร้นที่มาจากคำว่ายี่หฺร่านี้เอง หลี่เจียนเจียน : ออกเสียงว่าจื้อหฺร้นคะ (ภาษาจีนแปลว่าธรรมชาติ) หลี่ไห่เฉา : อ้อ จื้อหฺร้นเหรอเนี่ย พ่อ निकออกเสียงว่าจื้อหฺร้นซะอีก (ภาษาจีนแปลว่ายี่หฺร่า)
	Viu	เจิ้งซูหฺร้น: ผมชื่อเจิ้งซูหฺราน ซูที่แปลว่า “ดี” หฺรานที่แปลว่า “ธรรมชาติ” หลี่ไห่เฉา : หฺรานที่แปลว่า “ยี่หฺร่า” เหรอ หลี่เจียนเจียน : “ธรรมชาติ” ต่างหาก หลี่ไห่เฉา : ธรรมชาติเหรอ พ่อคิดว่ายี่หฺร่าซะอีก

เนื่องจากภาษาจีนเป็นระบบหนึ่งตัวอักษรหนึ่งพยางค์ และมีอักษรพ้องเสียงจำนวนมาก การแนะนำชื่อในวัฒนธรรมจีน จึงมักแนะนำด้วยวิธีการบอกว่าชื่อของตัวเองแต่ละตัวอักษรมาจากคำว่าอะไร เพื่อให้ผู้ฟังทราบว่าเป็นตัวอักษรตัวไหนและเข้าใจความหมายของชื่อไปพร้อมกัน เหมือนกับที่ตัวละครในเรื่องที่ชื่อ 舒然 แนะนำชื่อตัวเองกับพ่อของหลี่เจียนเจียนว่า 舒服的舒 自然的然 ซึ่งบทละครต้องการให้เป็นมุกตลก ที่พ่อของหลี่เจียนเจียนต้องการหยอกล้อแฟนของลูกสาวที่เพิ่งพบกันครั้งแรก พ่อของหลี่เจียนเจียนจึงกลับฟังเป็นว่า 孜然 ที่ออกเสียงคล้ายกันแต่ความหมายต่างกัน ซึ่งมีความหมายว่า ยี่หฺร่า ที่ไม่น่าจะใช้เป็นชื่อคน ดังนั้นในบทบรรยายส่วนนี้ จึงจำเป็นต้องแสดงเสียงอ่านและความหมายของ 自然 และ 孜然 ให้ชัดเจน

6. บทสรุป

ผู้วิจัยศึกษาการแปลบทบรรยายได้ภาพของซีรีส์จีนเพื่อใช้เป็นตัวอย่างประกอบการจัดการเรียนการสอนรายวิชาการแปล โดยเฉพาะการแปลคำทางวัฒนธรรม ซึ่งทั้ง 3 แอปพลิเคชันมีการเลือกใช้วิธีการแปลที่หลากหลายตลอดทั้งเรื่อง ทั้งนี้ ผู้วิจัยไม่มีเจตนาวิพากษ์วิจารณ์หรือตัดสินคุณค่างานแปลที่ยกตัวอย่างมา เพียงแต่ต้องการกรณีศึกษาที่ใกล้เคียงกับการใช้งานจริงในชีวิตประจำวันของผู้เรียนมากที่สุด เพื่อให้สามารถดึงดูดความสนใจของผู้เรียนได้ นอกจากนี้ เนื่องจากมีจำนวนนักศึกษาไม่น้อยที่ให้ความสนใจรับชมซีรีส์จีน ผู้วิจัยจึงวิเคราะห์เนื้อหาประเด็นทางภาษาและวัฒนธรรมที่แตกต่างกันจากการแปล เช่น การอุปมาอุปไมย ประเพณีปฏิบัติ ความเชื่อ มุกตลก การเล่นคำต่าง ๆ เพื่อเป็นเกร็ดความรู้ นอกบทเรียนให้กับนักศึกษาและกระตุ้นความกระตือรือร้นของนักศึกษาอีกทางหนึ่ง

หลังจากศึกษาการแปลในประเด็นการสื่อสารข้ามวัฒนธรรมจีน-ไทยผ่านซีรีส์จีนเรื่อง “Go Ahead” จากทั้ง 3 แอปพลิเคชัน ผู้วิจัยพบว่า มีประเด็นการสื่อสารข้ามวัฒนธรรมจีน-ไทยในซีรีส์จีนเรื่อง “Go Ahead” ทั้ง 40 ตอน จำนวน 141 จุด (ไม่นับจุดที่ปรากฏซ้ำหลายครั้ง) โดยในการแปลคำทางวัฒนธรรมต่าง ๆ ทั้ง 3 แอปพลิเคชัน มีการเลือกใช้วิธีการแปลทั้งแบบเน้นที่การรักษาภาษาต้นฉบับ (SL emphasis) และแบบเน้นที่ความเข้าใจของผู้อ่านในภาษาแปล (TL emphasis) รายละเอียดดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 20 : สรุปผลการศึกษาวิธีการแปลของทั้ง 3 แอปพลิเคชัน

วิธีการแปล	We TV		iQIYI		Viu	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
การแปลแบบเน้นที่การรักษาภาษาต้นฉบับ (SL emphasis)	71	50.35	78	55.32	45	31.91
1. แปลโดยยึดภาพความคิดในภาษาจีนไว้แต่ ไม่มีความหมายในภาษาไทย	20	14.18	29	20.57	11	7.80

2. แปลโดยยังคงรักษาภาพความคิดในภาษาจีนไว้และมีความหมายในภาษาไทย	51	36.17	49	34.75	34	24.11
การแปลแบบเน้นที่ความเข้าใจของผู้อ่านในภาษาแปล (TL emphasis)	70	49.65	63	44.68	96	68.09
3. แปลโดยไม่ยึดติดภาพความคิดในภาษาจีนแต่มีความหมายในภาษาไทย	63	44.68	55	39.01	96	68.09
4. แปลโดยเพิ่มคำอธิบายเพื่อถ่ายทอดภาพความคิดในภาษาจีนและมีความหมายในภาษาไทย	7	4.96	8	5.67	-	-

จากการศึกษาพบว่า แอปพลิเคชัน WeTV และ iQIYI เลือกใช้วิธีการแปลแบบเน้นที่การรักษาภาษาต้นฉบับ (SL emphasis) ร้อยละ 50.35 และ 55.32 ตามลำดับ ส่วนแอปพลิเคชัน Viu เลือกใช้วิธีการแปลแบบเน้นที่ความเข้าใจของผู้อ่านในภาษาแปล (TL emphasis) เป็นหลัก (ร้อยละ 68.09) นอกจากนี้ยังพบว่าในประเด็นการสื่อสารข้ามวัฒนธรรมจีน-ไทยในซีรีส์จีนเรื่อง “Go Ahead” ทั้งหมด 141 จุด ทั้ง 3 แอปพลิเคชันเลือกใช้วิธีการแปลโดยไม่ยึดติดภาพความคิดในภาษาจีนแต่มีความหมายในภาษาไทยมากที่สุด แสดงให้เห็นว่า แม้ว่าประเทศไทยกับประเทศจีนจะเป็นประเทศในทวีปเอเชียเหมือนกัน และมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้วัฒนธรรมซึ่งกันและกันมาอย่างยาวนาน แต่วัฒนธรรมจีนและวัฒนธรรมไทยก็ยังคงมีความแตกต่างกันอยู่น้อย โดยเฉพาะทางด้านภูมิหลังทางสังคม การอุปมาอุปไมย ประเพณีปฏิบัติ และการเล่นคำต่าง ๆ ส่งผลให้ผู้แปลนิยมแปลโดยไม่ยึดติดภาพความคิดในภาษาจีนแต่มีความหมายในภาษาไทย เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของการแปลบทบรรยายใต้ภาพซีรีส์ที่เน้นสร้างความบันเทิง

ด้วยข้อจำกัดที่แตกต่างของการแปลแต่ละประเภท รสนิยมและความต้องการของผู้รับสารที่แตกต่างกัน ประสบการณ์และความเชื่อของผู้ที่เกี่ยวข้องกับการทำงานแปลแตกต่างกัน ทำให้การตัดสินใจเลือกวิธีการแปลในแต่ละบริบทแตกต่างกันไปเช่นกัน ดังนั้นการตัดสินใจความดีงามของงานแปลอาจจะเป็นเพียงมุมมองส่วนตัวของใครบางคน แต่

การศึกษา เรียนรู้ และแลกเปลี่ยนมุมมองที่หลากหลายจะมีผลต่อทักษะความสามารถในการ
แปลงอย่างแน่นนอน ผู้วิจัยจึงขอเสนอให้ผู้ที่เกี่ยวข้องด้านการแปล ศึกษางานแปลในมุมมองที่
หลากหลาย และนำเสนอตัวอย่างหรือความเป็นไปได้ที่แตกต่าง เพื่อเป็นประโยชน์ต่อผู้อ่านที่
สนใจด้านการแปลต่อไป

เชิงอรรถ

- ¹ สืบค้นทางเว็บไซต์สำนักงานราชบัณฑิตยสภา <https://dictionary.orst.go.th/>
- ² สืบค้นทางเว็บไซต์สำนักงานราชบัณฑิตยสภา <https://dictionary.orst.go.th/>
- ³ สืบค้นทางเว็บไซต์ 百度百科
<https://baike.baidu.com/item/%E5%96%9D%E8%A5%BF%E5%8C%97%E9%A3%8E>

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

- กนกพร นุ่มทอง. 2563. ทักษะการแปลภาษาจีนเป็นภาษาไทย. กรุงเทพฯ: ภาควิชาภาษา
ตะวันออก คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- กนกพร นุ่มทอง และจตุวิทย์ แก้วสุวรรณ. 2563. การสร้างโมเดล 4PBL สำหรับการพัฒนา
กระบวนการเรียนการสอนวิชาการแปลภาษาจีนเป็นภาษาไทยและภาษาไทยเป็น
ภาษาจีนในระดับอุดมศึกษา. วารสารศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ปีที่ 21
ฉบับที่ 1.
- กนกพร นุ่มทอง และศิริวรรณ ลิขิตเจริญธรรม. 2562. หลักและข้อควรระวังในการแปลจีน-
ไทย ไทย-จีน. วารสารจินศึกษา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ปีที่ 12 ฉบับที่ 2.
- ธัชพล พงศ์ประสิทธิ์ และเกวลี เพชราทิพย์. 2564. การศึกษาลักษณะและกลวิธีการแปลคำ
ต้องห้ามในบทบรรยายใต้ภาพจากภาษาจีนเป็นภาษาไทยของซีรีส์วายจีน:

กรณีศึกษาซีรีส์วายเงินเรื่อง “รายนักรักเสฟติด”. วารสารจินศึกษา
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ปีที่ 14 ฉบับที่ 2.

เมฆม สอดส่องกฤษ. 2549. หมาในภาษาและวัฒนธรรมจีน. วารสารศิลปศาสตร์ คณะศิลป-
ศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี ปีที่ 2 ฉบับที่ 2.

รัชนีโรจน์ กุลธำรง. 2552. ความรู้ความเข้าใจเรื่องภาษาเพื่อการแปล. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์
แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

วรรณมา แสงอร่ามเรือง. 2563. ทฤษฎีและหลักการแปล. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่ง
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ศศรัักษ์ เพชรเชิดชู. 2555. การแปลจีน-ไทยเบื้องต้น. กรุงเทพฯ: โครงการเผยแพร่ผลงาน
วิชาการ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุพรรณิ ปันมณี. 2557. การแปลขั้นสูง. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุพรรณิ ปันมณี. 2562. แปลผิด-->แปลถูก : คัมภีร์การแปลยุคใหม่. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์
แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ภาษาจีน

Dictionary Editing Office, Institute of Linguistics, Chinese Academy of Social
Sciences 中国社会科学院语言研究所词典编辑室: 《现代汉语词典》
(第7版), 北京: 商务印书馆, 2021。

Huang Binhong 黄斌宏: 《汉语惯用语词典》, 北京: 商务印书馆国际有限
公司, 2009。

Lexicographical Center of Commercial Press 商务印书馆辞书研究中心: 《新
华成语大词典》, 北京: 商务印书馆, 2020。

Song Fang 宋芳: 《认知隐喻视角下的龙凤文化意象初探》, 泰山学院学
报, 2013, 35(5), 107 页。

Yin Binyong 尹斌庸: 《成语 100: 汉英对照》, 北京: 华语教学出版社,
1999。

วิพากษ์บทความ

การศึกษาการแปลกับการสื่อสารข้ามวัฒนธรรมจีน-ไทยผ่านซีรีส์จีน

เรื่อง “Go Ahead”

โดย อาจารย์ภาวิน มาลัยวงศ์

คณะศิลปศาสตร์

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

สวัสดีท่านผู้บริหาร คณาจารย์ นักศึกษาทุกท่าน และผู้เข้าร่วมประชุมวิชาการ วันนี้รู้สึกเป็นเกียรติมากที่ได้มาอยู่บนเวทีแห่งนี้ ต้องขอขอบคุณศูนย์จินศึกษาฯ และสถาบันเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษาฯ ที่เชิญมาพูดคุยกัน เมื่อก็อาจารย์ชมพูบอกว่ตื่นเต้นเพราะเป็นมือใหม่ จะบอกอาจารย์ว่ก็ตื่นเต้นเหมือนกัน เพราะเป็นมือใหม่ในฐานะผู้วิจารณ์เหมือนกัน แต่ว่าในวันนี้มาในฐานะกัลยาณมิตร และก็หวังว่คอมเมนต์ของตัวเองจะเป็นประโยชน์ต่ออาจารย์ ก่อนอื่นที่จะเริ่มพูดคุยเรื่องประเด็นต่าง ๆ ขออนุญาตให้ภูมิหลังนิดนึงว่ตัวเองไม่เนอร์ภาษาจีน แต่ว่าไม่สามารถอ้างได้ว่ตัวเองเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านภาษาจีน แต่ว่าตัวเองสนใจสอนและศึกษาด้านการสื่อสารข้ามวัฒนธรรม อาจารย์เก็บ feedback ที่คิดว่เป็นประโยชน์ไปแล้วกันนะครั้บ ส่วนตัวคิดว่หัวข้อน่าสนใจมาก แล้วก็ตอนทางศูนย์จินติดต่อมาก็รับรับเลย เพราะคิดว่เป็นโอกาสดีที่จะทำให้ได้ดูซีรีส์ แต่ตัวเองไม่ได้ดูครบทั้งสี่สิบตอนหรือหกสิบตอนนะครั้บอาจารย์ เพราะว่ไม่มีเวลา แต่ก็รับดู แล้วก็คิดว่งานเขียนของอาจารย์ผมไม่แน่ใจว่จะตีพิมพ์หรือเปลว่ วันนี้ที่อาจารย์ชมพูทสรุปรวมเป็นส่วนหนึ่งครว่ ๆ แค่นั้นเอง จริง ๆ แล้วถ้าตีพิมพ์อยากเชิญชวนทุกท่านได้ไปอ่าน เพราะว่ในตัวที่เป็นบทความละเอียดมากกว่านี้ ก็คิดว่อาจารย์เรียบเรียงชัดเจน แบ่งสัดส่วนโดยเฉพาะช่วงเริ่มต้นที่พูดถึงที่มาวิธีการศึกษา ผมไม่มีปัญหา คืออ่านแล้วก็ชื่นชอบ อยากจะชื่นชมตรงนี้ แล้วก็แต่ส่วนที่ตัวเองคิดว่ถ้าเพิ่มได้ แล้วมันจะชัดเจนมากกว่านี้ คือส่วนที่ทบทวนวรรณกรรมครั้บอาจารย์

ตอนแรกตื่นตื่นมาก เพราะว่าอาจารย์เปิดมาด้วยชื่องานของอาจารย์สุพรรณิ ปันมณี ตัวเองเป็นลูกศิษย์อาจารย์สุพรรณิเลยแอบตื่นตื่นเล็กน้อยที่เห็นชื่อครูของตัวเองในงานชิ้นนี้ แต่ว่าการทบทวนวรรณกรรมการแปลในช่วงเริ่มของอาจารย์ ผมแอบคิดว่ามันเป็นวรรณกรรม การแปล ที่เป็นตัวบทรับอาจารย์ แต่นี่ไม่ได้หมายความว่า ผมไม่ได้บอกว่าอาจารย์ทบทวน วรรณกรรมไม่รอบด้านนะครับ เพราะว่า การแปลซับไตเติลมันเป็นเรื่องใหม่มาก ๆ และตัวเอง ก็แอบไปค้นคว้าเพิ่มเติม ผมคิดว่าทบทวนวรรณกรรมที่อาจารย์ใส่มาครบถ้วนแล้วเท่าที่ใน แวดวงวิชาการสังคมไทยมีอยู่ ณ ตอนนี้อยู่ แต่เรื่องแปลซับไตเติลที่ผมอ่านรู้สึกอาจารย์จะมี ย่อหน้าสุดท้ายที่อ้างอิงถึงรัชพล พงศ์ประสิทธิ์ เป็นย่อเดียว ที่อาจารย์ชมพูนุท ถ้าผมเข้าใจผิด อาจารย์แก้ได้เลยนะครับ พูดถึงการแปลซับไตเติล แล้วก็จริง ๆ ผมคิดว่าก่อนหน้านี้ เราพูด การแปลวรรณกรรม การแปลโดยรวมและก็มี การแปลซับไตเติลอยู่แค่หน้าเดียว ส่วนตัวคิดว่า ถ้าเราเพิ่มส่วนตรงนั้นได้ โดยที่แบบว่าในเมื่อมันไม่ได้มีการศึกษาเรื่องนี้มาก่อน และคิดว่าถ้า เราไปสัมภาษณ์ เพราะว่าจะมีคนทำงานเรื่องนี้เยอะ อันนี้ขออนุญาตให้ข้อมูลเผื่อว่าจะเป็น ประโยชน์ เพราะว่าลูกศิษย์ตัวเองทำเรื่องแปลซับไตเติลซีรีส์พวกนี้เยอะเหมือนกัน มันเป็น การทำงานที่ค่อนข้างน่าสนใจ ก็คือซีรีส์มันยาวใช้ใหม่ครับอาจารย์ เพราะฉะนั้นคน ๆ เดียว เขาจะทำทั้งหมดไม่ได้ อย่างลูกศิษย์ตัวเองก็จะมีเอเจนต์คนหนึ่งมารับงานทั้งหมด แล้วก็แบ่ง กันไป ยกตัวอย่างสิบคนก็แบ่งกันไป เพราะฉะนั้นคำบางคำ วลีบางวลี คือสิบคนสไตล์ไม่ เหมือนกันอยู่แล้ว แต่เขาจะมีเอเจนต์คนหนึ่งคอยดูภาพรวม คอยกำหนดว่าคำนี้ใช้อะไร และก็เวลาแปลความย้อนแย้ง คือเวลาพวกเขาดูใช้ใหม่ครับ ตอนที่ตัวเองดูนี่คือปลายทางแล้ว และก็การสื่อสารไม่ได้เห็นแค่ตัวหนังสือของซับไตเติลเพียงอย่างเดียว แต่ว่าเห็นภาพด้วย อย่างฉากที่อาจารย์ชมพูนุทว่าเมื่อกี้ที่เพื่อนบ้านอยู่คนละชั้น จริง ๆ แล้ว “คนละชั้น” เรา แอบคิดว่าไม่ต้องมีก็ได้ เพราะว่าความหมายมันทำงานร่วมกันระหว่างตัวแปลซับไตเติล ข้างล่างกับภาพใช้ใหม่ครับ แต่ว่าคนแปลจะไม่เห็นตัวบทเลย สถานีหรือว่าช่องจะไม่ให้ไป เพราะว่าเขาไม่อยากให้ข้อมูลตรงนั้นหลุด เพราะฉะนั้นการทำงานของนักแปลที่แปลซับ ไตเติล เขาจะเห็นแค่ตัวสคริปต์ส่งมาให้ และเขาก็แบ่งกันไป เพราะฉะนั้นกระบวนการทำงาน

ของคนแปลซับไตเติล คือเขาต้องคิดภาพในหัวว่าในนั้นจะเกิดอะไรขึ้นบ้าง ผมคิดว่าเป็นสาเหตุที่เขาคิดว่า “แปลมากไป แปลน้อยไป” และอีกอย่างหนึ่งมันมีข้อจำกัดครบเวลาแปลซับไตเติล เรื่องจำนวนคำ จำนวนเคาะต่าง ๆ เขาจะมีเลยว่า อาจารย์เคยดูหนังใช้ไหมครับ ข้างล่างมันมีกฎว่าเราจะอ่านได้ภายในเวลาที่วินาที เพราะฉะนั้นการให้ข้อมูลเพิ่มเติมที่บอกว่าวงเล็บไป ส่วนใหญ่เราจะไม่ทำกัน เพราะว่าเราต้องสามารถอ่าน แล้วจบตรงนั้น แล้วเขามีนับจำนวนเคาะ เพราะฉะนั้น แต่เข้าใจว่าเราศึกษา เราจะนำซีรีส์ไปใช้ประโยชน์ทางการศึกษา เพราะฉะนั้นเรา มันเหมือนการแปลวรรณกรรม

วิธีคิดของเราก็คือ สมมุติเราแปลวรรณกรรมแล้วเราใส่ footnote ด้านล่างว่าอันนี้มันหมายความว่าอย่างไร ในหนังเรามี footnote อย่างนั้น ในซีรีส์เรามี footnote อย่างนั้นไม่ได้ อันนี้คือข้อจำกัด เพราะว่าผมคิดว่าถ้าเพิ่มส่วนนั้นไปโดยไม่ได้มีการศึกษาเรื่องนี้ เราลองคุยและสัมภาษณ์ แล้วเราก็เอามาสรุปเพิ่มตรงทบทวนวรรณกรรมสักนิดนึง คนจะได้เห็นว่าผู้อ่านจะได้รู้ว่า แล้วมันจะไปกับวัตถุประสงค์ของอาจารย์ ที่อาจารย์เขียนว่าการศึกษาร้านนี้เราเขียนขึ้นเพื่อสร้างความเข้าใจ เราไม่ได้ตัดสินใจว่าเขาแปลดีหรือไม่ดี ถ้าเราไปแทรกทบทวนวรรณกรรมตรงนั้นไปเพิ่ม คนจะได้เข้าใจว่า ตัวนักแปลเอง ซับไตเติล มันมีข้อจำกัดต่าง ๆ ในการสื่อสาร บางทีเขารู้แหละว่าการแปลแบบนี้คือโยนภาระให้คนดูไปศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมในเรื่องข้อจำกัดต่าง ๆ เขาทำได้มากที่สุดแค่นั้น แล้วก็บางอย่างแปลเกินแปลเพิ่มมา เพราะว่าเขาไม่รู้ว่าจะถ้าแปลไปแค่นี้คนฟังคนดูจะเข้าใจไหม เพราะว่าเราไม่เห็นภาพในนั้น อย่างฉากที่ทำให้จูบกระดากนั้นนะครับอาจารย์ ส่วนตัวผมคิดว่าเขาพยายามจินตนาการว่าในนั้นมีอะไรบ้าง เพราะว่าเวลาสร้างความหมายในฐานะผู้ดู เราดูภาพดูอักษรไปด้วยกัน แต่ว่านักแปลไม่มีตรงนั้น ก็ในนี้คือส่วนของทบทวนวรรณกรรม

วัตถุประสงค์แบบฉบับว่า จิตใจดีมากเลย อย่างตัวเองนี่คือ ผมเห็นอาจารย์บอกว่าทำการศึกษาร้านนี้เพื่อสร้างความเข้าใจ ในบทสรุปก็พยายามเน้นเรื่องนี้อีก แต่ส่วนตัวก็คิดว่าการศึกษาเราก็ตัดสินใจได้แล้ว ไม่ต้องกังวลว่า เราจะไปทำให้ใครเขารู้สึก เราไม่ได้ไปวิจารณ์เขา เราวิจารณ์งานที่เขาทำ ส่วนตัวคิดว่าโอเค

แล้วก็ที่นี้อาจารย์บอกว่ามีตัวอย่างทั้งหมด 141 จุด และก็อาจารย์ชมพูนุทจำแนกการแปลออกเป็น 4 ประเภท อันนี้ผมขออนุญาตให้เพิ่มเติม เพราะว่าเมื่อกี้คาดว่าอาจารย์น่าจะกังวลเรื่องเวลา 4 ประเภท มีการแปลที่เก็บความคิดภาษาจีนไว้ แล้วก็ เป็นภาษาไทยที่เท่ากัน เป็นการแปลที่เท่าเทียม ที่นี้นักแปลหลาย ๆ คน ทฤษฎีการแปล เขาบอกว่าการแปลที่ดีไม่ใช่การแปลที่เท่าเทียม แต่ว่าเป็นการแปลที่ให้ปลายทางสามารถเข้าใจได้ ที่นี้เราต้องการใช้การแปลในวัตถุประสงค์อื่นด้วย อันนี้ส่วนตัวคิดว่าในตัววิเคราะห์ข้อมูลเพิ่มไปนิดนึง เพราะว่ามันเหมือนกับว่าการแปลมีวัตถุประสงค์หนึ่งคือ การแปลคือการสื่อสารให้ปลายทางเข้าใจได้ และการแปลที่ดีผมคิดว่าเราต้องทิ้งทิ้งตัวบทต้นทางให้ได้ อันนี้เขาก็ยังถกเถียงกันอยู่ อันนี้พออาจารย์เอามาศึกษาครั้งนี้ มันไม่ได้ว่าสื่อสารอย่างเดียว อาจารย์อยากใช้การแปลมากกว่านั้น โดยใช้เพื่อการศึกษาให้นักเรียนและนักศึกษาสามารถเข้าใจด้วย เพราะฉะนั้นเราไม่ได้ดูแค่ว่าเขาเข้าใจภาษาปลายทาง เราอยากให้เขาเข้าใจความคิดในภาษาต้นทางด้วย ถ้าเราระบุไว้เลยว่าเหตุผลที่เรามองว่า ที่เราอยากให้เป็นคือการแปลที่เท่าเทียม ก็คือความคิดวัฒนธรรมจีนยังอยู่ในขณะที่การใช้ภาษาไทยก็ไม่บิดเบือน อันนี้คือประเภทแรกข้อแรกที่อาจารย์เก็บตัวอย่าง ข้อที่สองคือการแปลโดยละทิ้งตัวบทภาษาจีน แต่ว่าภาษาไทยสื่อสารไหลลื่น อันนี้คือสองข้อแรก ข้อที่สามก็คือการแปลที่ให้ข้อมูลเพิ่มเติม ยกตัวอย่างเช่นวงเล็บธรรมชาติเมื่อกี้ แล้วก็ประเภทที่สี่คือการแปลโดยที่ไม่สนใจภาษาไทย คนจะเข้าใจหรือเปล่า แต่ว่าเก็บต้นฉบับภาษาจีนไว้ อันนี้คือสี่ประเภท

ตอนที่วิเคราะห์ข้อมูลผมคิดว่า เมื่อกี้อาจารย์ไล่เรียงว่าตัวอย่างประเภทที่หนึ่งมีอะไรบ้าง ประเภทที่สองมีอะไรบ้าง สามสี่มีอะไรบ้าง ที่นี้พอตอนจบผมแอบมีคำถามว่า แล้วสี่อย่างนี้ 141 จุด มันไปกองอยู่ตรงไหนมากที่สุด เพราะว่าผมคิดว่าถ้าเราใช้ข้อมูลตรงนั้น ได้ ข้อมูลตรงนั้นเพิ่มเติม มันจะนำไปสู่การอภิปรายที่กว้างขวางมากขึ้น ถ้าเราดูสี่ประเภทที่คุยกันเมื่อสักครู่นี้นะครับอาจารย์ ถ้าการแปลประเภทที่หนึ่งกับประเภทที่สองมากกว่าสามกับสี่รวมกัน นั่นหมายความว่าวัฒนธรรมไทยกับวัฒนธรรมจีนคล้ายคลึง ทาบทับกันสนิทมาก เพราะว่าถ้าเรายึดประเภทที่หนึ่งเรายึดความคิดภาษาจีนแปลเป็นไทยได้เลย ที่ไม่มีอะไรที่

เหลื่อมล้ำแสดงว่าสองวัฒนธรรมสามารถถ่ายทอดได้เท่าเทียมกัน และก็ประเภทที่สอง หมายความว่าความคิดในแบบจีนถ่ายทอดเป็นภาษาไทยได้ ถึงแม้ว่าจะไม่ตรงกันเป๊ะ แต่เรามีความคิดลักษณะเดียวกัน แต่ว่าเราอาจจะใช้ศัพท์คนละประเภท ต้นไม้คนละอย่าง แต่วามันใกล้เคียงกันมาก คือหนึ่งกับสองรวมกันความน่าสนใจมันจะไม่มีแล้ว มันจะกลายเป็นว่าไทยกับจีนมีความใกล้เคียงสนิทแบบกันมาก เราคิดเหมือน ๆ กัน เราพูดคล้ายกัน แต่ถ้าสามกับสี่ เยอะกว่านั้นหมายความว่าแสดงว่าสองวัฒนธรรมมีความต่างกันเยอะ อย่างตัวเองทำภาษาอังกฤษสามกับสี่จะเยอะกว่า เพราะว่าวัฒนธรรมตะวันออกกับตะวันตก ที่นี้ตัวเองก็ไม่แน่ใจว่า 141 จุด ที่อาจารย์ชมพูนุทศึกษา ตัวอย่างมันไปอยู่หนึ่งกับสองหรือสามกับสี่ ที่นี้ถ้าเป็นสามกับสี่ ผมว่าเราสามารถอภิปรายต่อได้ อันนี้อ่านสนุกมาก อยากให้อาจารย์เขียนเพิ่มเติมจะได้แบบว่าอ่านเพิ่มมากขึ้น ถ้าสามกับสี่เยอะหมายความว่าเรามีความต่างกันสองวัฒนธรรมเยอะ แล้วผู้แปลเลือกที่จะแก้ปัญหาเวลาความต่างมันเกิดขึ้น ถูกไหมครับ เพราะฉะนั้นเราจะมีกระบวนการคิดที่พยายามจะแก้ไขปัญหา ผมก็ไม่แน่ใจว่าสามกับสี่เยอะว่าหนึ่งกับสอง หรือว่าอะไรยังไง อยากฝากไว้ว่าอาจจะเป็น paper ชิ้นถัดไปของอาจารย์ อันนี้คือเราให้ตัวอย่างแล้วว่ามันมีอะไรบ้างนะครับแล้วก็ศึกษาต่อเอาได้ แต่ว่าจากตัวอย่างที่เห็นนะครับอันนี้ แอบเป็นคนที่ไม่ได้ nice เท่าอาจารย์ชมพูนุท เราแอบเห็นว่าตัวอย่างที่แปลบางอย่างผมคิดว่านักแปล อันนี้ผมตัดสินนะครับ อย่างบางอย่างภาษาไทยที่อ่านมันก็ไม่สื่อสารนะครับอาจารย์ เพราะว่าผมแอบคิดว่านักแปลเองก็มีปัญหาว่าจะยึดต้นแบบดี หรือว่าจะยึดปลายทางดี อันนี้คือความคิดเห็นส่วนตัว ไม่แน่ใจว่าอาจารย์ชมพูนุท เดี่ยวให้คอมเมนต์ที่เขียนไว้ก็ได้ ก็คร่าว ๆ มีประมาณนี้ที่ตัวเองนั้นจดมา ขอขอบคุณมากนะครับ

กลวิธีการแปลวาทะภาษาจีนโบราณเป็นภาษาไทยในหนังสือเรื่อง

“เพลงกระบี่ สี่จิ้นผิง”¹

Zhou Xianmei²

ดิเรก หงษ์ทอง³

ฉันทพร เสรีชัยกุล⁴

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิธีการแปลที่นักแปล คือ ชาญ ธนประกอบ ใช้ในการแปลวาทะภาษาจีนโบราณเป็นภาษาไทยในหนังสือ “เพลงกระบี่ สี่จิ้นผิง” โดยใช้กรอบแนวคิดกลวิธีการแปลของ Joseph L. Malone (1988) เป็นแนวทางหลักในการวิเคราะห์ ผลการวิจัยพบว่า มีการใช้กลวิธีการแปลของ Malone (1988) ทั้งหมด 6 กลวิธี ได้แก่ 1. Equation 2. Substitution 3. Divergence 4. Reduction 5. Diffusion และ 6. Reordering นอกจากนี้ยังพบกลวิธีการแปลอื่น ๆ อีก 3 กลวิธี คือ 7. การแปลแบบตรงตัว 8. การแปลแบบตีความ และ 9. การแปลแบบเอาความ การศึกษาครั้งนี้ยังนับความถี่ของการใช้กลวิธีการแปลแต่ละประเภท และวิเคราะห์วัตถุประสงค์ของการเลือกใช้กลวิธีดังกล่าวอีกด้วย เพื่อทราบเจตนาของการเลือกใช้ โดยกลวิธีการแปลที่พบมากที่สุด คือ Divergence พบร้อยละ 34.25 ของกลวิธีการแปลทั้งหมด กลวิธีนี้ใช้ในการสรรคำแปลเพื่อวัตถุประสงค์สำคัญ 4 ประการ ได้แก่ เพื่อสื่อถึงความเก่าแก่ของวาทะต้นฉบับ เพื่อให้สอดคล้องกับบริบทเฉพาะของวาทะต้นฉบับ เพื่อให้ได้จำนวนพยางค์ที่เท่ากันหรือใกล้เคียงกับจำนวนพยางค์ของคำในวาทะต้นฉบับ และเพื่อสร้างความไพเราะด้านเสียงในวาทะฉบับแปล

คำสำคัญ : กลวิธีการแปล, วาทะภาษาจีนโบราณ, เพลงกระบี่ สี่จิ้นผิง, ชาญ ธนประกอบ

1. บทนำ

“เพลงกระบี่ สี่จิ้นผิง” เป็นหนังสือเกี่ยวกับการเมืองของจีน มีชาญ ธนประกอบแปลจากต้นฉบับภาษาจีนชื่อว่า “习近平用典 (สี่จิ้นผิงย่งเตี้ยน)” เป็นภาษาไทย หนังสือนี้มีความสำคัญในแง่ของการรวบรวมแนวคิดการบริหารบ้านเมืองของสี่จิ้นผิง ประธานาธิบดีจีนคนปัจจุบัน ซึ่งนำวาทะโบราณหลายวาทะไปกล่าวในเวทีประชุมต่าง ๆ วาทะเหล่านี้มีอายุเก่าแก่มากกว่า 2,000 ปี มาจากปรัชญาจีนโบราณที่ถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่น และยังคงมีอิทธิพลต่อคนจีนในยุคปัจจุบัน โดยสี่จิ้นผิงนำวาทะเหล่านี้มาประยุกต์ใช้กับการปกครองบริหารประเทศจีน หนังสือเล่มนี้แสดงให้เห็นถึงเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมจีน และเป็นแนวทางที่ดีในการผสมผสานวัฒนธรรมดั้งเดิมเข้ากับแนวทางปฏิบัติในปัจจุบัน

สี่จิ้นผิง เป็นประธานาธิบดีของสาธารณรัฐประชาชนจีนในตำแหน่งผู้นำสูงสุดในปัจจุบัน หากนับตั้งแต่สาธารณรัฐประชาชนจีนสถาปนาขึ้นจนผ่านมาถึงยุคสมัยที่ 5 ในปัจจุบันซึ่งเป็นยุคสมัยของสี่จิ้นผิง ถือเป็นยุคที่ประเทศจีนมีความเจริญรุ่งเรืองสูงสุด เพราะทรงเสถียรภาพด้านการทหาร เทคโนโลยี และเศรษฐกิจ โดยประเทศจีนมีเศรษฐกิจขนาดใหญ่เป็นอันดับสองของโลกรองจากสหรัฐอเมริกา และเป็นประเทศที่ทำการค้าใหญ่เป็นอันดับหนึ่งของโลก จัดเป็นคู่ค้าที่ใหญ่ที่สุดของประเทศแทบทุกประเทศ และในด้านการทหารยังมีการใช้จ่ายทางการทหารมากเป็นอันดับสองของโลกรองจากสหรัฐอเมริกา⁵ สิ่งเหล่านี้แสดงให้เห็นว่า สี่จิ้นผิงมีความสามารถในการปกครองประเทศและสามารถบริหารประเทศจีนให้ยิ่งใหญ่จนเป็นที่ประจักษ์ต่อสายตาของประชาคมโลก

หนังสือ “เพลงกระบี่ สี่จิ้นผิง” เป็นหนังสือที่มีคุณค่าในด้านการเผยแพร่วัฒนธรรมจีน จึงมีการแปลและวางจำหน่ายกว่า 13 ประเทศทั่วโลก และได้รับความนิยมอย่างมาก โดยเฉพาะในประเทศไทยเพราะนับตั้งแต่การตีพิมพ์ครั้งแรกในเดือนมีนาคม พ.ศ. 2562 ถึงเมษายน พ.ศ. 2565 ซึ่งผ่านระยะเวลามา 3 ปี เศษ หนังสือแปลเรื่องนี้ได้รับการตีพิมพ์แล้ว

จำนวน 7 ครั้ง และยังได้รับการจัดอันดับวรรณกรรมแปลขายดีของร้านหนังสือซีเอ็ดบุ๊คในปี พ.ศ. 2562 อีกด้วย

นอกจากนี้ ผู้แปลเป็นนักแปลที่เชี่ยวชาญและมีชื่อเสียงในการแปลภาษาจีนเป็นภาษาไทย ด้วยชาญ ธนประกอบ คือ เจ้าของรางวัล “สุรินทราชา พ.ศ. 2562” รางวัลนี้เป็นรางวัลที่สมาคมนักแปลและล่ามแห่งประเทศไทยมอบแด่นักแปลและล่ามผู้มีผลงานดีเด่น เผยแพร่เป็นเวลานาน ผู้แปลที่ได้รับรางวัลนี้เป็นผู้มีผลงานที่มีคุณภาพ และสร้างคุณูปการแก่วรรณกรรม สังคม และประเทศชาติ

ด้วยคุณค่าต่าง ๆ ข้างต้น จึงทำให้ผู้วิจัยเห็นความสำคัญในการศึกษาหนังสือแปลเรื่อง “เพลงกระบี่ สี่จันทน์ผิง” ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้เลือกศึกษาประเด็นการใช้กลวิธีการแปลในการแปลวาทะภาษาจีนโบราณเป็นภาษาไทย เนื่องจากวาทะต่าง ๆ ในหนังสือแปลเล่มนี้เป็นวาทะจีนโบราณที่มีความงดงาม ล้ำลึก ซึ่งเมื่อแปลเป็นภาษาไทยนอกจากความแตกต่างระหว่างโครงสร้างภาษาแล้ว ยังต้องพบกับอุปสรรคอื่น ๆ อีกด้วย ผู้แปลจึงต้องอาศัยความรู้ทั้งในตัวบทและนอกตัวบทของวาทะ และยังต้องมีความสามารถในการใช้ภาษาปลายทาง การแปลวาทะภาษาจีนโบราณเป็นภาษาไทยจึงไม่ใช่เรื่องที่อาจทำได้ง่ายนัก จากการทบทวนวรรณกรรม พบว่ายังไม่มียานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับกลวิธีการแปลวาทะในหนังสือแปลเรื่องนี้ และงานวิจัยที่ผ่านมาที่ศึกษากลวิธีการแปลหนังสือภาษาจีนเป็นไทยมีน้อยมาก อาทิ กนกพร นุ่มทอง (2552)⁶ ซึ่งศึกษาเรื่อง “การแปลวรรณกรรมจีนเรื่องไซ่ฮั่นในสมัยรัชกาลที่ 1” และมาลี วรลัคนากุล (2560)⁷ ซึ่งศึกษาเรื่อง “การศึกษาวิเคราะห์กลวิธีการแปลวรรณกรรมนวนิยายกำลังภายในฉบับแปลภาษาไทยเรื่อง “กระบี่ใจพิสุทธิ์ 1” จากต้นฉบับภาษาจีนเรื่อง เหลียนเฉิงเจวีย (连城诀)” ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาหนังสือแปลเรื่อง “เพลงกระบี่ สี่จันทน์ผิง” ว่ามีการใช้กลวิธีการแปลกลวิธีใดบ้าง โดยการวิจัยครั้งนี้จะเป็นประโยชน์ในการศึกษาการแปลภาษาจีนเป็นภาษาไทย เพราะจะทำให้ผู้อ่านได้เข้าใจถึงประสิทธิภาพและข้อจำกัดของการแปลภาษา ตลอดจนเห็นศักยภาพของนักแปลที่สามารถรังสรรค์ผลงานแปลออกมาสู่

แวดวงวรรณกรรม จนทำให้ผู้อ่านภาษาปลายทางได้ขยายมุมมองและโลกทัศน์ด้วยงานต้นฉบับที่มาจากวัฒนธรรมอื่น โดยเฉพาะวัฒนธรรมของชาติมหาอำนาจของโลกที่สำคัญในปัจจุบันอย่างสาธารณรัฐประชาชนจีน

2. วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาวิธีการแปลที่ผู้แปลได้เลือกใช้ในการแปลวาทะจีนโบราณเป็นภาษาไทย ในหนังสือ “เพลงกระบี่ สีจิ้นผิง”

3. ขอบเขตของการวิจัย

วาทะภาษาจีนโบราณ 135 รายการจากต้นฉบับหนังสือภาษาจีนเรื่อง “习近平用典 (สีจิ้นผิงย่งเตี้ยน)” ซึ่งเรียบเรียงและตีพิมพ์โดยสำนักพิมพ์เหรินหมินรื่อเป้า (人民日报) พ.ศ. 2558 และวาทะแปลภาษาไทย 135 รายการจากหนังสือแปลเรื่อง “เพลงกระบี่ สีจิ้นผิง” ของสำนักพิมพ์เซนจ์พลัส ซึ่งแปลโดยชาญ ธนประกอบ และตีพิมพ์เผยแพร่ครั้งแรกในปี พ.ศ. 2562

4. ระเบียบวิธีการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยผู้วิจัยได้ดำเนินตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. รวบรวมข้อมูลวาทะภาษาจีนทั้งหมด 135 รายการจากหนังสือเรื่อง “习近平用典 (สีจิ้นผิงย่งเตี้ยน)” เปรียบเทียบกับวาทะแปลภาษาไทยจำนวน 135 รายการจากหนังสือแปลเรื่อง “เพลงกระบี่ สีจิ้นผิง”

2. ศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องและแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับกลวิธีการแปลของนักวิชาการชาวไทยและชาวต่างประเทศ โดยใช้กลวิธีการแปลของ Joseph L. Malone (1988) เป็นกรอบแนวคิดหลักในการวิเคราะห์ และใช้กลวิธีการแปลของสัญญาวิ สายบัว (2553) และ Peter Newmark (2557) เสริมเพื่อให้ครอบคลุมกลวิธีต่าง ๆ ที่พบรายละเอียดของกลวิธีการแปลแต่ละกลวิธีจะกล่าวถึงในส่วนการวิเคราะห์

3. วิเคราะห์กลวิธีการแปลวาทะแต่ละวาทะตามแนวคิดทฤษฎีที่กล่าวถึงข้างต้น พร้อมหาความถี่และค่าร้อยละของกลวิธีการแปลต่าง ๆ ที่พบ หากมีการใช้กลวิธีการแปลใดซ้ำในวาทะเดียวจะนับซ้ำ เพื่อแสดงให้เห็นว่ามีการใช้กลวิธีการแปลกลวิธีใดมากที่สุด รวมถึงวิเคราะห์ว่าการแปลโดยใช้กลวิธีดังกล่าวมีเพื่อจุดมุ่งหมายใด

4. นำเสนอผลการวิจัยแบบพรรณนาวิเคราะห์

5. เนื้อหา

จากการศึกษากลวิธีการแปลที่ใช้ในการแปลวาทะภาษาจีนโบราณเป็นภาษาไทย จำนวน 135 รายการในหนังสือ “เพลงกระบี่ สี่จิ้นผิง” ตามแนวทางของ Joseph L. Malone (1988) พบว่ามีการใช้กลวิธีการแปลทั้งสิ้น 6 กลวิธี ดังนี้

1. **กลวิธี Equation** หมายถึง การแปลโดยการใช้คำยืมหรือคำทับศัพท์ ทำให้ภาษาต้นฉบับกับฉบับแปลมีความเหมือนและความเท่าเทียมกันโดยตรงที่สุด⁹ จากการศึกษา พบว่ามีการใช้กลวิธีนี้จำนวน 13 ครั้ง โดยมีวัตถุประสงค์ในการใช้จำนวน 2 ประการ ดังนี้

1.1 การใช้คำทับศัพท์เพื่อถ่ายทอดชื่อเฉพาะ พบว่ามีทั้งการใช้คำทับศัพท์ชื่อสถานที่ ชื่อพืช และชื่อบุคคล เช่น

(1) ภาษาต้นฉบับ : 不识庐山真面目，只缘身在此山中。⁹

ภาษาฉบับแปล : (วาทะลำดับที่ 134) ไม่รู้โฉมหน้าหลูซานจริง เพราะกายอิงอยู่ในเขาหลูซาน¹⁰

จากตัวอย่างข้างต้นจะพบว่า มีการแปลโดยการใช้คำทับศัพท์ซึ่งยืมคำจากภาษาต้นฉบับภาษาจีน คำว่า “庐山” คำนี้แปลเป็นภาษาไทยโดยใช้วิธีการทับศัพท์ด้วยการถอดเสียง เป็น “หลูซาน” เนื่องจากเป็นชื่อสถานที่ที่รู้จักกันในจีนตั้งแต่สมัยโบราณ ปัจจุบันมีชื่อเสียงทั่วโลก เพราะเป็นแหล่งมรดกโลกที่ตั้งอยู่ในมณฑลเจียงซี ประเทศจีน และเป็นหนึ่ง

ในสถานที่อันเป็นศูนย์กลางทางจิตวิญญาณทั้งของศาสนาพุทธ ลัทธิขงจื้อ และลัทธิเต๋าของจีน¹¹ ผู้แปลจึงเลือกใช้คำทับศัพท์เมื่อต้องแปลคำดังกล่าว

1.2 การใช้คำทับศัพท์เพื่อรักษากลิ่นอายภาษาจีนโบราณ พบในตัวอย่างต่อไปนี้

(2) ภาษาต้นฉบับ : 不积跬步，无以至千里；不积小流，无以成江海。¹²

ภาษาฉบับแปล : (วาทะลำดับที่ 63) ไม่สะสมทีละก้าวมิอาจเป็นพันลี้ มีรวมธารน้อยใหญ่มิอาจเป็นแม่น้ำและทะเล¹³

จากตัวอย่างข้างต้นจะพบว่า มีการแปลโดยใช้คำทับศัพท์ซึ่งยืมคำจากภาษาจีนว่า “里” หรือ “ลี้” คำนี้เป็นหน่วยวัดระยะทางของจีนในสมัยโบราณ เรียกกันว่า ไมล์จีน ปัจจุบันเทียบกับความยาวมาตรฐานคือ 500 เมตร¹⁴ โดยคำว่า “千里” ในตัวบทนี้ไม่ได้มีความหมายเพียงตามรูปคำที่หมายถึง 500 กิโลเมตรเท่านั้น แต่มีความหมายที่กว้าง หมายถึง ระยะทางที่ยาวไกล หากแปลตรงตัวด้วยการคำนวณเป็นกิโลเมตรจะทำให้สื่อความหมายของต้นฉบับไม่ครบถ้วน ผู้แปลจึงเลือกใช้คำทับศัพท์เพื่อรักษากลิ่นอายภาษาต้นฉบับที่เป็นภาษาจีนโบราณ และเจตนาแฝงที่ต้นฉบับต้องการสื่อ

2. กลวิธี Substitution หมายถึง การนำคำอื่นมาแทนที่คำที่เป็นคำแปลของคำภาษาต้นฉบับตามพจนานุกรม¹⁵ จากการศึกษาพบว่ามีการใช้กลวิธีนี้จำนวน 60 ครั้ง โดยวัตถุประสงค์ในการเลือกใช้คือ เพื่อสื่อความหมายของคำในภาษาต้นฉบับให้ชัดเจนตามบริบทในวาทะภาษาจีน ดังนี้

2.1 การแทนที่คำในภาษาต้นฉบับด้วยคำใหม่ จากการศึกษาพบว่ามีการใช้หลายกรณี ได้แก่ การตัดคำเดิมทิ้งและใช้คำใหม่ที่มีความหมายใหม่มาแทนที่ การตัดคำเดิมทิ้งและใช้คำใหม่ที่มีความหมายเกี่ยวข้องกันมาแทนที่ การใช้คำที่มีความหมายกว้างแทนคำที่มีความหมายเฉพาะเจาะจง และการใช้คำที่มีความหมายเฉพาะเจาะจงแทนคำที่มีความหมายกว้าง เช่น

ตัวอย่างการตัดคำเดิมทิ้งและใช้คำใหม่ที่มีความหมายใหม่มาแทนที่

(3) ภาษาต้นฉบับ : 德莫高于爱民，行莫贱于害民。¹⁶

ภาษาฉบับแปล : (วาทะลำดับที่ 7) มิมีธรรมใดสูงกว่าการรักราษฎร มิมีความเลว ไตทรามกว่าการทำร้ายราษฎร¹⁷

จากตัวอย่างข้างต้นจะพบว่า มีการเลือกคำแปลคำอื่นมาแทนที่คำในภาษาต้นฉบับ กล่าวคือคำว่า “行” พจนานุกรมจีน-ไทยฉบับใหม่ได้ให้ความหมายว่า “การกระทำ”¹⁸ ซึ่งเป็นคำที่มีความหมายเป็นกลาง หากแปลตรงตามต้นฉบับ หมายถึง ไม่มีการกระทำใดเลยไปกว่าการทำร้ายราษฎร ผู้แปลได้เลือกตัดคำเดิมทิ้งคือ “การกระทำ” และใช้คำใหม่ที่มีความหมายใหม่มาแทนที่ โดยคำใหม่นี้มีความหมายเชิงลบ ด้วยคำว่า “ความเลว” หมายถึง การกระทำชั่วช้าเพราะจงใจฝ่าฝืนศีลธรรม¹⁹ การใช้คำว่า “ความเลว” แทน “การกระทำ” จะช่วยสื่อความหมายให้ชัดเจนยิ่งขึ้น เพราะว่า “ความเลว” เป็นที่ตรงข้ามกับคำว่า “ธรรม” ในวรรคก่อนหน้าซึ่งมีความหมายเชิงบวก

ตัวอย่างการตัดคำเดิมทิ้งและใช้คำใหม่ที่มีความหมายเกี่ยวข้องกันมาแทนที่

(4) ภาษาต้นฉบับ : 少年辛苦终身事，莫向光阴惰寸功。²⁰

ภาษาฉบับแปล : (วาทะลำดับที่ 64) อายุยังน้อยต้องหมั่นเพียร อย่าเอนเอียง เกียจคร้านผลาญเวลา²¹

จากตัวอย่างข้างต้นจะพบว่า มีการเลือกคำแปลคำอื่นมาแทนที่คำในภาษาต้นฉบับ กล่าวคือคำว่า “辛苦” พจนานุกรมจีน-ไทยฉบับใหม่ได้ให้ความหมายว่า “เหน็ดเหนื่อย”²² แต่เมื่อพิจารณาความหมายจากบริบทของวาทะต้นฉบับแล้ว จะพบว่าในภาษาต้นฉบับ ต้องการจะแนะนำว่า เมื่ออายุยังน้อยต้องพยายามหาความรู้เพื่อเป็นประโยชน์ต่อชีวิตที่เหลือ อย่าเกียจคร้านปล่อยเวลาให้ผ่านไปโดยไร้ประโยชน์ ผู้แปลได้เลือกตัดคำเดิมทิ้งคือ “เหน็ดเหนื่อย” และใช้คำใหม่ที่มีความหมายใหม่มาแทนที่ โดยคำใหม่นี้มีความหมายเหมาะสมและมีความหมายเชิงบวก ด้วยคำว่า “หมั่นเพียร” หมายถึง ความพยายามที่จะทำการสิ่งใดสิ่ง

หนึ่งให้สำเร็จ²³ การใช้คำว่า “หมั่นเพียร” แทนคำว่า “เหน็ดเหนื่อย” เป็นการตัดคำเดิมทิ้ง และใช้คำใหม่ที่มีความหมายเกี่ยวข้องกันมาแทนที่ เพราะในการขยันหมั่นเพียรทำเรื่องใดเรื่องหนึ่งย่อมทำให้เหน็ดเหนื่อย

ตัวอย่างการใช้คำที่มีความหมายกว้างแทนคำที่มีความหมายเฉพาะเจาะจง

(5) ภาษาต้นฉบับ : 泾溪石险人兢慎，终岁不闻倾覆人。却是平流无石处，时时闻说有沉沦。²⁴

ภาษาฉบับแปล : (วาทะลำดับที่ 128) ธารน้ำไหล หินแฉ่งคนหวั่นหวาด มิเคยยิน ว่าคนพลาดจมน้ำหาย แต่ธารน้ำไร้หินไร้อันตราย กลับยินว่ามีคนตายอยู่ร่ำไป²⁵

จากตัวอย่างข้างต้นจะพบว่า มีการเลือกคำแปลคำอื่นมาแทนที่คำในภาษาต้นฉบับ กล่าวคือคำว่า “泾溪” ในต้นฉบับหมายถึง ชื่อธารน้ำในอำเภอจินอยู่ในมณฑลอันฮุย²⁶ ซึ่งมีความหมายเฉพาะเจาะจง แต่ผู้แปลได้เลือกใช้คำที่มีความหมายกว้างมาแทนที่ กล่าวคือคำว่า “ธารน้ำไหล” ซึ่งคำนี้ไม่ได้มีความหมายระบุถึงแม่น้ำสายใดสายหนึ่ง การใช้ “ธารน้ำไหล” แทนชื่อธารน้ำ เป็นการใช้คำที่มีความหมายกว้างแทนคำที่มีความหมายเฉพาะเจาะจง เพราะ “泾溪” เป็นชื่อเฉพาะและไม่ใช่รู้จักกันในภาษาแปล การแทนที่ไม่ทำให้สูญเสียความหมายของต้นฉบับ และยังสามารถช่วยให้ผู้อ่านภาษาแปลเข้าใจง่ายขึ้น

ตัวอย่างการใช้คำที่มีความหมายเฉพาะเจาะจงแทนคำที่มีความหมายกว้าง

(6) ภาษาต้นฉบับ : 政如农功，日夜思之。²⁷

ภาษาฉบับแปล : (วาทะลำดับที่ 19) การปกครองเหมือนการเพาะปลูกของชาวนา ครุ่นคิดทุกวันคืน²⁸

จากตัวอย่างข้างต้นจะพบว่า มีการเลือกคำแปลคำอื่นมาแทนที่คำในภาษาต้นฉบับ กล่าวคือคำว่า “农功” พจนานุกรมจีน-ไทยฉบับใหม่ได้ให้ความหมายว่า “งานการเกษตร”²⁹ แต่ผู้แปลเลือกใช้คำว่า “การเพาะปลูกของชาวนา” แทนคำว่า “งานการเกษตร” โดยคำว่า “งานการเกษตร” หมายถึง งานที่ทำการเกี่ยวกับการปลูกพืช การเลี้ยง

สัตว์ และการทำการประมง³⁰ มีความหมายกว้างสามารถแทนได้หลายอย่าง แต่คำว่า “การเพาะปลูกของชาวนา” ในภาษาไทยมีความหมายเฉพาะเจาะจง หมายถึง การใช้ที่ดินเพาะปลูกข้าว การใช้คำว่า “การเพาะปลูกของชาวนา” แทน “งานการเกษตร” เพื่อระบุให้ชัดเจนยิ่งขึ้นว่างานนั้นหมายถึงการเพาะปลูกของชาวนา และช่วยสื่อความหมายของต้นฉบับให้ชัดเจนยิ่งขึ้น เพราะการปกครองบ้านเมืองต้องใส่ใจเหมือนการปลูกข้าวของชาวนา การปลูกข้าวต้องทำงานเช้าจนค่ำ หลังการหว่านเมล็ดพันธุ์แล้ว ก็กังวลทุกวันคืนกับสภาพอากาศฝนหรือแห้งแล้ง งานจะได้ประสพผลสำเร็จต้องใช้เวลา และต้องผ่านความพยายามและความใส่ใจอย่างมาก เช่นเดียวกับการปกครอง

3. กลวิธี Divergence หมายถึง คำหนึ่งคำในภาษาต้นฉบับสามารถเทียบเท่ากับคำในภาษาแปลได้มากกว่าหนึ่งคำ โดยผู้แปลสามารถเลือกใช้คำที่เหมาะสมกับบริบทในต้นฉบับ³¹ จากการศึกษาพบว่ามีการใช้กลวิธีนี้จำนวน 240 ครั้ง โดยมีวัตถุประสงค์ในการเลือกใช้กลวิธีนี้จำนวน 4 ประการ ได้แก่ การเลือกคำแปลเพื่อให้สอดคล้องกับความเก่าแก่ของต้นฉบับ การเลือกคำแปลเพื่อให้สอดคล้องกับบริบทเฉพาะของต้นฉบับ การเลือกคำแปลเพื่อสร้างความสมดุลเรื่องจำนวนพยางค์ และการเลือกคำแปลเพื่อสร้างความไพเราะด้านเสียงแก่งานแปล โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

3.1 การเลือกคำแปลเพื่อให้สอดคล้องกับความเก่าแก่ของต้นฉบับ เนื่องจากต้นฉบับเป็นภาษาจีนโบราณที่สืบทอดมายาวนาน เมื่อนำมาแปลเป็นภาษาไทย ผู้แปลจึงเลือกสรรคำศัพท์ภาษาไทยบางคำมาถ่ายทอดความหมายเพื่อให้เหมาะสมกับความเก่าแก่ของต้นฉบับ เช่น

(7) ภาษาต้นฉบับ : 一花独放不是春, 百花齐放满春园。³²

ภาษาฉบับแปล : (วาทะลำดับที่ 83) บุปผาบานเดียว ชั่วสันต์ ร้อยบุปผาบาน พร้อมกัน วสันต์ เต็มสวน³³

จากตัวอย่างข้างต้นจะพบว่า มีการแปลโดยไม่แปลตรงตัว แต่เลือกใช้คำไวพจน์ในภาษาแปลที่มีความหมายเดียวกับคำในภาษาต้นฉบับ ได้แก่ คำว่า “花” “春” และ “不是” คำทั้งสามคำนี้หากแปลตรงตัวตามความหมายในพจนานุกรมจีน-ไทยฉบับใหม่ หมายถึง “ดอกไม้” “ฤดูใบไม้ผลิ” และ “ไม่ใช่” ตามลำดับ³⁴ แต่ผู้แปลเลือกใช้คำไวพจน์ที่มีลักษณะเป็นภาษาในวรรณคดีโบราณที่เหมาะสมกับตัวบทต้นฉบับที่เป็นวรรณกรรมจีนโบราณแทนคำแปลปกติ โดยใช้คำยืมภาษาบาลีสันสกฤต คือคำว่า “บุปผา” แทนคำว่า “ดอกไม้” “วสันต์” แทน “ฤดูใบไม้ผลิ” ซึ่งคำภาษาบาลีและสันสกฤตปรากฏในวรรณคดีไทยตั้งแต่สมัยสุโขทัย และเป็นที่ยอมรับในการนำไปใช้ในการแต่งวรรณคดีมากขึ้นในสมัยต่อมา³⁵ และ “ใช่” แทน “ไม่ใช่” โดยคำว่า “ใช่” ในที่นี้ใช้ในความหมายปฏิเสธ ดังที่ราชบัณฑิตยสถาน กล่าวว่า คำว่า “ใช่” บางทีก็ใช้เป็นคำปฏิเสธหมายความว่า ไม่ใช่ เช่น ใช้นางเกิดในบุพมา สุริวงศ์พงศาก็หาไม่ (อิเหนา).³⁶ ซึ่งก็เป็นคำที่ปรากฏในวรรณคดีโบราณของไทยเช่นกัน

3.2 การเลือกคำแปลเพื่อให้สอดคล้องกับบริบทเฉพาะของต้นฉบับ คำบางคำในภาษาจีนสามารถสะท้อนวัฒนธรรมเฉพาะด้านจีนได้ เมื่อต้องแปลเป็นภาษาไทยจึงต้องคำนึงถึงความหมายทางวัฒนธรรมดังกล่าวด้วย ส่งผลให้ต้องเลือกคำแปลให้สอดคล้องกับบริบทเฉพาะของต้นฉบับ จากการศึกษาข้อมูลพบว่ามีกรเลือกคำแปลเพื่อให้สอดคล้องกับบริบทศาสนา เช่น

(8) ภาษาต้นฉบับ : 雄关漫道真如铁。人间正道是沧桑。长风破浪会有时。³⁷

ภาษาฉบับแปล : (วาทะลำดับที่ 112) เส้นทางด่านสงกวนแกร่งเหมือนเหล็กมรรควิถีที่ถูกต้องของโลกช่างยากเย็น แต่ต้องมีสักวันที่ฟันฝ่าคลื่นลมเหล่านี้ไปได้³⁸

จากตัวอย่างข้างต้นจะพบว่า คำว่า “道” หากแปลตรงตัวตามความหมายในพจนานุกรมจีน-ไทยฉบับใหม่ หมายถึง “ทาง”³⁹ คำนี้ในที่นี้ไม่ได้มีความหมายตามรูปคำที่ใช้ทั่วไป ซึ่งหมายถึง ถนนหนทาง แต่มีความเกี่ยวข้องกับปรัชญาจีนโบราณ กล่าวคือคัมภีร์เต๋า

ได้ใช้คำนี้ในความหมายว่า เป็นสัจภาวะสูงสุดซึ่งปราศจากรูปร่าง พันวิสัยภาษา ความคิด และความเข้าใจของมนุษย์ เชื่อว่าเป็นต้นกำเนิดและจุดหมายปลายทางของสรรพสิ่ง แม้ความเชื่อนี้จะมีที่มาจากลัทธิเต๋า แต่ก็ได้แพร่หลายไปยังคตินิยมอื่น ๆ ด้วย ทั้งลัทธิขงจื้อ ตลอดจนศาสนาและปรัชญาตะวันออก⁴⁰ ด้วยเหตุนี้จึงอาจส่งผลให้ผู้แปลเลือกใช้คำว่า “มรรควิถี” แทนคำว่า “ทาง” เพื่อช่วยสื่อความหมายในภาษาต้นฉบับให้ชัดเจนขึ้น เนื่องจากคำว่า “มรรควิถี” ประกอบด้วยคำว่า “มรรค” ที่เป็นคำยืมบาลีสันสกฤต และในพระพุทธศาสนาเป็นชื่อแห่งโลกุตระธรรมคู่กับ ผล และคำว่า “วิถี” หมายถึง แนวทาง⁴¹ ซึ่งสอดคล้องกับต้นฉบับภาษาจีนซึ่งเป็นคำในทางปรัชญาและศาสนา

3.3 การเลือกคำแปลเพื่อสร้างความสมดุลเรื่องจำนวนพยางค์ จากการศึกษาพบว่าการเลือกคำแปลเพื่อสร้างความสมดุลระหว่างจำนวนพยางค์ของคำในวาทะต้นฉบับและภาษาปลายทาง และการเลือกคำแปลเพื่อสร้างความสมดุลระหว่างจำนวนพยางค์ในวรรคหน้า-วรรคหลัง เช่น

(9) ภาษาต้นฉบับ : 非淡泊无以明志，非宁静无以致远。⁴²

ภาษาฉบับแปล : (วาทะลำดับที่ 43) ผู้ไม่สมถะย่อมไม่อาจแสดงถึงปณิธานได้อย่างกระจ่าง ผู้ไม่สงบย่อมไม่อาจมองการณ์ไกลได้⁴³

จากตัวอย่างข้างต้นจะพบว่า คำว่า “淡泊” หากแปลตรงตัวตามความหมายในพจนานุกรมจีน-ไทยฉบับใหม่ หมายถึง “ไม่ยินดีในร้ายในลาภยศสักอย่าง”⁴⁴ แต่ผู้แปลเลือกใช้คำที่มีความหมายใกล้เคียงกันมาแทนคำแปลปกติ คือคำว่า “สมถะ” ซึ่งหมายถึง มัคน้อย⁴⁵ เพื่อให้ปรับถ้อยคำในบทแปลให้กระชับ ส่งผลให้พยางค์ในคำแปลมีจำนวนใกล้เคียงกับจำนวนพยางค์ในต้นฉบับ โดยคำว่า “淡泊” มีจำนวน 2 พยางค์ และคำว่า “สมถะ” มี 3 พยางค์

3.4 การเลือกคำแปลเพื่อสร้างความไพเราะด้านเสียงแก่งานแปล จากการศึกษาพบว่า มีการเลือกใช้คำแปลเพื่อสร้างความไพเราะด้วยการส่งสัมผัสเสียงพยัญชนะ และการเลือกคำแปลเป็นคำซ้อนที่มีเสียงพยัญชนะต้นเดียวกัน เช่น

(10) ภาษาต้นฉบับ : 天下事未尝不败于专而成于共。⁴⁶

ภาษาฉบับแปล : (วาทะลำดับที่ 46) ไต ๆ ในโลกหล้ามิมีการใดมีเสื่อมเสียเพราะการเอาแต่ใจและจักสำเร็จได้ด้วยการร่วมแรงร่วมใจ⁴⁷

จากตัวอย่างข้างต้นจะพบว่า คำว่า “天下” หากแปลตรงตัวตามความหมายในพจนานุกรมจีน-ไทยฉบับใหม่ หมายถึง “โลก”⁴⁸ แต่ผู้แปลเลือกนำคำว่า “หล้า” ซึ่งหมายถึงโลก เช่นกัน⁴⁹ ซ้อนกับคำแปลเดิม การใช้คำไวพจน์มาซ้อนกันเป็น “โลกหล้า” ช่วยให้ภาษาในบทแปลดูสละสลวยมากขึ้นเพราะคำซ้อนดังกล่าวที่มีการส่งสัมผัสเสียงพยัญชนะ /ล/ ระหว่างพยางค์หน้ากับพยางค์หลัง

4. กลวิธี Reduction หมายถึง การแปลโดยการตัดคำหรือข้อความบางส่วนในภาษาต้นฉบับที่มีความซ้ำซ้อน ยุ่งเหยิง หรือทำให้เข้าใจผิดออกจากภาษาฉบับแปล⁵⁰ จากการศึกษาพบว่าการใช้กลวิธีนี้จำนวน 140 ครั้ง โดยวัตถุประสงค์ในการเลือกใช้กลวิธีนี้คือการตัดคำออกเพื่อความกระชับของวาทะแปล

จากการศึกษาพบว่าการตัดคำที่มีความหมายซ้ำกับคำอื่นในวรรคเดียวกันออก มีการละประธาน มีการตัดภาษาพิเศษในภาษาจีนโบราณที่ไม่จำเป็นต้องแปลออกซึ่งมีทั้งหมด 4 คำ ได้แก่ คำว่า “焉” “也” “矣” และ “之” เช่น

(11) ภาษาต้นฉบับ : 见贤思齐焉，见不贤而内自省也。⁵¹

ภาษาฉบับแปล : (วาทะลำดับที่ 41) เห็นผู้ทรงภูมินึกอยากเสมอเหมือน เห็นผู้มิใช่ผู้ทรงภูมิก็เตือนตนเองในใจ⁵²

จากตัวอย่างข้างต้นจะพบว่า มีการตัดคำว่า “焉” และคำว่า “也” ออกจากบทแปลโดยคำว่า “焉” และ “也” ในที่นี่ทำหน้าที่เป็นศัพท์เสริมท้ายประโยค เพื่อแสดงการจบของ

ประโยค⁵³ ไม่ได้มีความหมายในภาษาต้นฉบับ เป็นลักษณะการใช้ภาษาพิเศษในภาษาจีนโบราณ การตัดคำเหล่านี้่ออกช่วยให้ภาษาในบทแปลดูกระชับ และไม่สูญเสียความหมายของภาษาต้นฉบับแต่อย่างใด

5. กลวิธี Diffusion หมายถึง การขยาย หรือเพิ่มคำ หรือวลี ข้อความเข้าไปในประโยค เพื่อให้เป็นไปตามหลักไวยากรณ์ในภาษาฉบับแปล หรือเพื่อให้ความหมายของประโยคในภาษาฉบับแปลมีความสมบูรณ์และชัดเจนมากขึ้น⁵⁴ จากการศึกษาพบว่ามีการใช้กลวิธีนี้จำนวน 204 ครั้ง โดยมีวัตถุประสงค์ 4 ประการ ได้แก่ การเติมคำเพื่อขจัดความหาคบของ ความหมายในวาทะแปล การเติมคำเพื่อสื่อความหมายของคำในภาษาต้นฉบับให้ชัดเจนตามบริบท การเติมคำเพื่อเสริมให้ความหมายในวาทะแปลให้เข้มข้นยิ่งขึ้น และการเติมวลีเพื่อเสริมให้ความหมายในวาทะแปลมีชัดเจนยิ่งขึ้น โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

5.1 การเติมคำเพื่อขจัดความหาคบของวาทะแปล พบว่ามี การเติมคำหลายชนิด ได้แก่ คำนาม คำกริยา คำสันธาน และส่วนขยาย เพื่อตอบสนองต่อวัตถุประสงค์ดังกล่าว เช่น

(12) ภาษาต้นฉบับ : 纸上得来终觉浅， 绝知此事要躬行。⁵⁵

คำแปลปกติ : ได้จากตำรามักตื่นเงิน จะรู้ให้ถึงแก่นต้องปฏิบัติ (แปลโดยผู้วิจัย)

ภาษาฉบับแปล : (วาทะลำดับที่ 61) ความรู้ที่ได้จากตำรามักตื่นเงิน จะรู้ให้ถึงแก่นต้องปฏิบัติ⁵⁶

จากตัวอย่างข้างต้นจะพบว่า มีการแปลโดยเติมคำว่า “ความรู้” เข้ามา เนื่องจากวาทะต้นฉบับเป็นภาษาจีนโบราณ โดยปกติจะนิยมใช้คำน้อย และมีการละคำหรือวลี เมื่อนำมาแปลเป็นภาษาอื่นจำเป็นต้องเติมส่วนที่ละไว้โดยพิจารณาถ้อยคำที่จะเติมเข้ามาจากบริบทของเนื้อความในภาษาต้นฉบับ เพื่อให้ผู้อ่านภาษาแปลเข้าใจความหมายได้อย่างถูกต้อง การเติมคำว่า “ความรู้” ข้างต้นเป็นการเติมคำนามที่เป็นประธานเข้ามาช่วยให้ผู้อ่านในภาษาแปลสามารถเข้าใจความหมายอย่างถูกต้อง และไม่ทำให้ความหมายผิดเพี้ยน เพราะความรู้คือสิ่งที่ได้มาจากตำรา

5.2 การเติมคำเพื่อสื่อความหมายของคำในภาษาต้นฉบับให้ชัดเจนตามบริบท พบว่ามีการเติมคำหลายชนิด ได้แก่ คำนาม คำกริยา และส่วนขยาย เพื่อตอบสนองต่อวัตถุประสงค์ดังกล่าว เช่น

(13) ภาษาต้นฉบับ : 审度时宜，虑定而动，天下无不可为之事。⁵⁷

คำแปลปกติ : พินิจพิจารณาได้เหมาะสมกับเวลา คิดให้รอบคอบแล้วจึงทำ โลกนี้จะไม่มียิ่งสิ่งใดที่ทำได้ (แปลโดยผู้วิจัย)

ภาษาฉบับแปล : (วาทะลำดับที่ 22) พินิจพิจารณาได้เหมาะสมกับสถานการณ์และเวลา ไตร่ตรองให้รอบคอบแล้วจึงกระทำการ ได้ฟ้ามียิ่งสิ่งใดที่กระทำมิได้⁵⁸

จากตัวอย่างข้างต้นจะพบว่า มีการแปลโดยเติมคำว่า “สถานการณ์และ” เข้ามา คำว่า “สถานการณ์” หมายถึง เหตุการณ์ที่กำลังเป็นไป⁵⁹ เมื่อพิจารณาจากบริบทของเนื้อความในภาษาต้นฉบับแล้ว คำว่า “时” ในวาทะนี้ไม่ได้สื่อความหมายทั่วไปที่หมายถึง “เวลา” เพียงเท่านั้น แต่หมายถึง “สถานการณ์และเวลา” ผู้แปลจึงเติมคำว่า “สถานการณ์” เข้ามาช่วยสื่อความหมายของภาษาต้นฉบับให้ครบถ้วนและชัดเจน

5.3 การเติมคำเพื่อเสริมความหมายในวาทะแปลให้เข้มข้นยิ่งขึ้น พบมีการเติมคำหลายชนิดเพื่อจุดมุ่งหมายดังกล่าว ได้แก่ คำนาม คำกริยา คำวิเศษณ์ คำบุพบท คำสันธาน และคำช่วยกริยา เช่น

(14) ภาษาต้นฉบับ : 山积而高，泽积而长。⁶⁰

คำแปลปกติ : เขาสะสมดินจึงสูง แม่น้ำสะสมหยาดหยดจึงยาวไกล (แปลโดยผู้วิจัย)

ภาษาฉบับแปล : (วาทะลำดับที่ 91) ขุนเขาสะสมดินจึงสูง ตระหง่าน แม่น้ำสะสมหยาดหยดจึงยาวไกล⁶¹

จากตัวอย่างข้างต้นจะพบว่า มีการแปลโดยเติมคำว่า “ขุน” และ “ตระหง่าน” เข้ามา คำว่า “ขุน” หมายถึง ใหญ่⁶² การเติมคำว่า “ขุน” ช่วยทำหน้าที่ขยายประธานคือ “山”

ที่แปลว่า เขา⁶³ ช่วยบ่งชี้ขนาดของเขาและให้เห็นภาพชัดเจนยิ่งขึ้น ส่วนคำว่า “高” หมายถึง “สูง”⁶⁴ มีคำว่า “ตระหง่าน” เป็นคำขยายคำนี้ หมายถึง สูงเด่นเป็นสง่า⁶⁵ การเติมคำว่า “ตระหง่าน” ในที่นี้เป็นการใช้คำซ้อนเพื่อเสริมความหมายให้ชัดเจน เป็นการยกย่องความ มุมนานะของขุนเขาในการก่อร่างสร้างตัวจนยิ่งใหญ่ได้

5.4 การเติมวลีเพื่อเสริมให้ความหมายในวาทะแปลมีความชัดเจนยิ่งขึ้น เช่น

(15) ภาษาต้นฉบับ: 合抱之木，生于毫末；九层之台，起于累土。⁶⁶

คำแปลปกติ : ไม้ใหญ่ขนาดคนโอบเกิดจากต้นกล้าเล็ก ๆ บันได 9 ชั้นมาจากดิน ที่สะสม (แปลโดยผู้วิจัย)

ภาษาฉบับแปล : (วาทะลำดับที่ 50) ไม้ใหญ่ขนาดคนโอบเกิดจากต้นกล้าเล็ก ๆ บันได 9 ชั้นมาจากดินที่สะสมที่ละน้อย⁶⁷

จากตัวอย่างข้างต้นจะพบว่า มีการเติมนามวลีว่า “ที่ละน้อย” เพื่อให้ความหมายใน ภาษาแปล มีความละเอียดและให้ภาพชัดเจนขึ้น ทำให้ผู้อ่านเข้าใจ การสะสมจนเป็น บันไดที่สูงได้นั้นมาจากการสะสมที่ละน้อย เป็นสิ่งที่ค่อย ๆ ดำเนินมาทีละนิด ๆ ซึ่งสอดคล้อง กับคำว่า “毫末” ของวรรคก่อนหน้าที่แปลว่า “เล็ก ๆ”⁶⁸

6. กลวิธี Reordering เป็นกลวิธีที่ผู้แปลเรียบเรียงภาษาแปลโดยการวางลำดับคำ วลีในตำแหน่งที่แตกต่างจากภาษาต้นฉบับเพื่อให้ถูกต้องตามระเบียบของภาษาแปล⁶⁹ จาก การศึกษาพบว่ามีการใช้กลวิธีนี้จำนวน 71 ครั้ง และวัตถุประสงค์ในการเลือกใช้ คือ การปรับ โครงสร้างประโยคให้ถูกต้องตามไวยากรณ์ภาษาฉบับแปล เช่น

(16) ภาษาต้นฉบับ : 治政之要在乎安民，安民之道在于察其疾苦。⁷⁰

ภาษาฉบับแปล : (วาทะลำดับที่ 5) หัวใจของการปกครองอยู่ที่ให้ราษฎรเป็น สุข วิถีแห่งการทำให้ราษฎรเป็นสุขอยู่ที่การเฝ้าสังเกตความทุกข์ร้อนของพวกเขา⁷¹

จากตัวอย่างข้างต้นจะพบว่า มีการแปลโดยการเรียงลำดับคำใหม่ให้สอดคล้องกับ ไวยากรณ์ภาษาไทย ในภาษาจีนใช้รูปแบบโครงสร้าง คำขยายนามนำหน้าคำนาม แต่ใน

ภาษาไทยใช้รูปแบบโครงสร้าง คำนามนำหน้าคำขยายนาม โดยคำว่า “治政” ซึ่งแปลว่า “การปกครอง” เป็นคำนามจะวางข้างหน้าคำขยายคำนามคือคำว่า “之要” ซึ่งแปลว่า “หัวใจของ”⁷² รวมเป็นนามวลี “治政之要” หากแปลตามลำดับว่า “การปกครองของหัวใจ” จะทำให้ไม่สามารถสื่อความหมายในภาษาไทยได้ ผู้แปลจึงต้องเรียงลำดับคำใหม่เป็น “หัวใจของการปกครอง” ให้ถูกต้องตามไวยากรณ์ภาษาไทยและสื่อความหมายได้ถูกต้อง ส่วนนามวลี “安民之道” ก็เช่นเดียวกัน คำว่า “安民” ซึ่งแปลว่า “การทำให้ราษฎรเป็นสุข” เป็นคำนามจะวางข้างหน้าคำขยายคำนามคือคำว่า “之道” ซึ่งแปลว่า “วิถีแห่ง”⁷³ หากแปลตามภาษาต้นฉบับโดยไม่ปรับเปลี่ยนจะได้ข้อความว่า “การทำให้ราษฎรเป็นสุขวิถีแห่ง” ซึ่งไม่สามารถสื่อความหมายในภาษาไทยได้เข้าใจ ผู้แปลจึงต้องเรียงลำดับคำใหม่เป็น “วิถีแห่งการทำให้ราษฎรเป็นสุข”

ส่วนกลวิธีการแปลอื่น ๆ เป็นกลวิธีการแปลที่พบนอกเหนือไปจากกลวิธีการแปลทั้ง 6 ประการข้างต้นของ Malone ที่ได้กล่าวไป จากการวิเคราะห์ข้อมูลพบกลวิธีการอื่น ๆ อีก 3 กลวิธี ได้แก่ กลวิธีการแปลแบบตรงตัว กลวิธีการแปลแบบตีความ และกลวิธีการแปลแบบเอาความ โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

7. กลวิธีการแปลแบบตรงตัว หรือแบบคำต่อคำ เป็นกลวิธีถ่ายทอดความหมายตรงตามคำในภาษาต้นฉบับโดยไม่มีการปรับเปลี่ยน เพื่อรักษาความหมายและโครงสร้างของต้นฉบับไว้⁷⁴ จากการศึกษาพบว่ามีการใช้กลวิธีนี้จำนวน 3 ครั้ง เช่น

(17) ภาษาต้นฉบับ : 智者求同, 愚者求异。⁷⁵

ภาษาฉบับแปล : (วาทะลำดับที่ 89) ผู้ทรงปัญญาแสวงจุดร่วม ผู้โง่เขลาแสวงจุดต่าง⁷⁶

ลำดับที่	ต้นฉบับภาษาจีน	ความหมายตามรูปคำ	ความหมายของคำแต่ละคำที่ใช้ในฉบับแปล
1	智者	ผู้ทรงปัญญา	ผู้ทรงปัญญา
2	求	แสวง	แสวง
3	同,	จุดร่วม	จุดร่วม
4	患者	ผู้โง่เขลา	ผู้โง่เขลา
5	求	แสวง	แสวง
6	异。	จุดต่าง	จุดต่าง

จากตัวอย่างข้างต้นจะพบว่า มีการแปลแบบตรงตัวหรือแปลแบบคำต่อคำ ซึ่งเป็น การแปลที่พยายามรักษาความหมายและโครงสร้างของต้นฉบับไว้มากที่สุด มุ่งความถูกต้อง แม่นยำเป็นหลัก เนื่องจากตัวอย่างวาทะภาษาจีนกับฉบับแปลภาษาไทยมีโครงสร้างประโยคที่ เหมือนกัน โดยเรียงคำแบบ ประธาน (ผู้ทรงปัญญา, ผู้โง่เขลา) + กริยา (แสวง) + กรรม (จุด ร่วม, จุดต่าง)

8. กลวิธีการแปลแบบตีความ ใช้ในกรณีที่คำในภาษาต้นฉบับมีความหมายในเชิง เปรียบเทียบ ซึ่งเป็นสิ่งที่ผู้อ่านภาษาแปลอาจไม่เข้าใจ จึงต้องตีความคำดังกล่าวแล้วใช้ ความหมายที่ได้จากการตีความถ่ายทอดเป็นถ้อยคำในภาษาแปล⁷⁷ จากการศึกษาพบว่าการ ใช้กลวิธีนี้จำนวน 7 ครั้ง เช่น

(18) ภาษาต้นฉบับ : 利民之事，丝发必兴；厉民之事，毫末必去。⁷⁸

คำแปลปกติ : การใดเป็นผลดีต่อราษฎร แม้จะเป็นเส้นใยเส้นผมยังพึงกระทำ การใดเป็นผลร้ายต่อราษฎร แม้จะเป็นปลายขนก็มีพึงกระทำ (แปลโดยผู้วิจัย)

ภาษาฉบับแปล : (วาทะลำดับที่ 10) การใดเป็นผลดีต่อราษฎร แม้จะเล็กน้อย ยังพึงกระทำ การใดเป็นผลร้ายต่อราษฎร แม้จะเล็กน้อยก็มีพึงกระทำ⁷⁹

จากตัวอย่างข้างต้นจะพบว่า มีการแปลโดยการตีความ คือมีการเปลี่ยนอุปลักษณณ์คำ ว่า“丝发” ซึ่งแปลว่า“เส้นใยเส้นผม” และ “毫末” ซึ่งแปลว่า “ปลายขน”⁸⁰ เป็น

“เล็กน้อย” อันเป็นการนำเอาคุณสมบัติของเส้นใย เส้นผม หรือส่วนปลายสุดของขนอ่อนซึ่งมีขนาดเล็กมากมากแล้วแทนคำเดิมในภาษาต้นฉบับ การแปลในที่นี้แม้จะทำให้เข้าใจความหมายได้ แต่โวหารภาพพจน์ในต้นฉบับก็จะหายไป แต่จำเป็นต้องเปลี่ยน เพื่อให้วาทะแปลสื่อความหมายได้ชัดเจนในภาษาปลายทาง

9. กลวิธีการแปลแบบเอาความ เป็นกลวิธีการแปลที่ไม่ได้รักษาโครงสร้าง ความหมาย ท่วงทำนอง หรือรูปแบบของต้นฉบับอย่างเคร่งครัด นักแปลใช้กลวิธีนี้เพื่อสร้างความเข้าใจแก่ผู้อ่านฉบับแปล โดยต้องการให้ผู้อ่านบทแปลสามารถเข้าใจความหมายของต้นฉบับได้ง่ายยิ่งขึ้น⁸¹ จากการศึกษาพบว่ามีการใช้กลวิธีนี้จำนวน 28 ครั้ง เช่น

(19) ภาษาต้นฉบับ : 思皇多士，生此王国。王国克生，维周之桢；济济多士，文王以宁。⁸²

ภาษาฉบับแปล : (วาทะลำดับที่ 76) ด้วยองค์กษัตริย์มีผู้มีความรู้ความสามารถมากมาย จึงครองแผ่นดินเช่นนี้ ด้วยรักษาไว้ซึ่งวิธีการใช้คนของราชวงศ์โจว จึงทำให้ผู้มีความรู้ความสามารถมากมายยินดีรับใช้ กษัตริย์เหวินหวังจึงปกครองแผ่นดินด้วยความสงบสุขรุ่งเรือง⁸³

ลำดับที่	ต้นฉบับ ภาษาจีน	ความหมายตามรูปคำ	ความหมายของคำแต่ละคำที่ใช้ใน ฉบับแปล
1	思	คำช่วยนำประโยค, ไม่มีความหมาย	ด้วยองค์กษัตริย์มีผู้มีความรู้ ความสามารถมากมาย จึงครอง แผ่นดินเช่นนี้ ด้วยรักษาไว้ซึ่ง วิธีการใช้คนของราชวงศ์โจว จึงทำให้ ผู้มีความรู้ความสามารถมากมายยินดี รับใช้ กษัตริย์เหวินหวังจึงปกครอง แผ่นดินด้วยความสงบสุขรุ่งเรือง
2	皇	กษัตริย์	
3	多	มากมาย	
4	士,	ผู้มีความรู้ความสามารถ	
5	生	เกิดใน	
6	此	นี้	
7	王国。	แผ่นดิน	
8	王国	แผ่นดิน	
9	克	สามารถ	
10	生,	เจริญเติบโต	
11	维	เป็น	
12	周	ราชวงศ์โจว	
13	之	ของ	
14	桢;	เสาหลัก	
15	济济	มากมาย	
16	多	มากมาย	
17	士,	ผู้มีความรู้ความสามารถ	
18	文王	กษัตริย์เหวินหวัง	
19	以	จึง	
20	宁。	สงบสุข	

จากตัวอย่างข้างต้นพบว่า มีการแปลแบบเอาความ เนื่องจากต้นฉบับเป็นวาหะจิ้น
โบราณที่ใช้คำน้อยแต่สื่อความมาก โดยความหมายที่ภาษาต้นฉบับต้องการจะสื่อนั้นไม่ได้เป็น

ความหมายเพียงตามรูปคำ จึงต้องพิจารณาจากบริบทของต้นฉบับ เมื่อถอดความหมายของคำตรงตามความหมายของรูปคำตามตารางข้างต้นแล้ว จะเห็นได้ว่ายังไม่สามารถสื่อความหมายของต้นฉบับได้ ผู้แปลจึงเลือกกลวิธีการแปลแบบเอาความมาถ่ายทอดความหมาย โดยนำความหมายของคำต่าง ๆ มาเรียบเรียงใหม่อีกครั้ง และตัดแปลงเนื้อหาตามความเหมาะสม

3. บทสรุปและอภิปรายผล

จากการศึกษากลวิธีการแปลในการแปลวาทะภาษาจีนโบราณเป็นภาษาไทยทั้งหมด 135 รายการที่พบในหนังสือ “เพลงกระบี่ สีจิ้นผิง” ของชาวยุ ธนประกอบนั้น พบว่ามีการใช้กลวิธีการแปลของ Malone (1988) สัญฉวี สายบัว (2553) และ Peter Newmark (1988) รวมทั้งสิ้น 9 กลวิธี ได้แก่ 1. Equation 2. Substitution 3. Divergence 4. Reduction 5. Diffusion 6. Reordering 7. การแปลแบบตรงตัว 8. การแปลแบบตีความ 9. การแปลแบบเอาความ เมื่อเรียงลำดับกลวิธีการแปลข้างต้นตามความถี่และร้อยละที่พบจากมากไปหาน้อย จะปรากฏดังตารางด้านล่างนี้

ตารางที่ 1 กลวิธีการแปลเรียงตามความถี่และร้อยละที่พบจากมากไปหาน้อย

กลวิธีการแปล	ความถี่	ร้อยละ
1. Divergence	240	31.33
2. Diffusion	204	26.63
3. Reduction	140	18.28
4. Reordering	71	9.27
5. Substitution	60	7.83
6. การแปลแบบเอาความ	28	3.66
7. Equation	13	1.70
8. การแปลแบบตีความ	7	0.91

กลวิธีการแปล	ความถี่	ร้อยละ
9. การแปลแบบตรงตัว	3	0.39
รวม	766	100

จากตารางข้างต้นสามารถสรุปเกี่ยวกับกลวิธีการแปลที่พบจากมากไปหาน้อย พร้อม วัตถุประสงค์ในการเลือกใช้กลวิธีดังกล่าวแต่ละกลวิธีดังต่อไปนี้

1. กลวิธีการแปลแบบ Divergence พบทั้งหมด 240 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 31.33 เป็นกลวิธีการแปลที่ผู้แปลนำมาใช้ในการแปลมากที่สุด พบว่ามีวัตถุประสงค์ในการเลือกใช้กลวิธีนี้จำนวน 4 ประการ ได้แก่ 1.) การเลือกคำแปลเพื่อให้สอดคล้องกับความเก่าแก่ของต้นฉบับ 2.) การเลือกคำแปลเพื่อให้สอดคล้องกับบริบทเฉพาะของต้นฉบับ 3.) การเลือกคำแปลเพื่อสร้างความสมดุลเรื่องจำนวนพยางค์ 4.) การเลือกคำแปลเพื่อสร้างความไพเราะด้านเสียงแก่งานแปล วัตถุประสงค์ดังกล่าวสอดคล้องกับทฤษฎีการแปลวรรณกรรมของวัลยา วิวัฒน์ศร ซึ่งได้กล่าวถึงขั้นตอนการถ่ายทอดความหมายหรือการแปลในการทำงานแปลว่า จะต้องพิจารณาภาษาที่จะใช้ในถ่ายทอดความหมายให้สอดคล้องกับภาษาของต้นฉบับ โดยจะต้องพิจารณาความเก่า-ใหม่ของภาษา ระดับของภาษา เสียงในภาษาการแปล และต้องคำนึงถึงบริบททางวัฒนธรรม รวมถึงต้องคำนึงถึงผู้อ่านในภาษาแปลด้วย⁸⁴

2. กลวิธีการแปลแบบ Diffusion พบทั้งหมด 204 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 26.63 เป็นกลวิธีที่ผู้แปลเลือกใช้ด้วยวัตถุประสงค์ 4 ประการ ได้แก่ 1.) การเติมคำเพื่อขจัดความหตแคบของ ความหมายในภาษาแปล 2.) การเติมคำเพื่อสื่อความหมายของคำในภาษาต้นฉบับให้ชัดเจนตามบริบท 3.) การเติมคำเพื่อเสริมความหมายในวาทะแปลให้เข้มข้นยิ่งขึ้น และ 4.) การเติมวลีเพื่อเสริมให้ความหมายในวาทะแปลชัดเจนยิ่งขึ้น

3. กลวิธีการแปลแบบ Reduction พบทั้งหมด 140 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 18.28 พบว่า 1.) มีการตัดคำที่มีความหมายซ้ำกับคำอื่นในวรรคเดียวกันออก 2.) การละประธาน และ 3.) การตัดภาษาพิเศษในภาษาจีนโบราณที่ไม่จำเป็นต้องแปลออกไป

4. กลวิธีการแปลแบบ Reordering พบทั้งหมด 71 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 9.27 พบว่ามีการปรับโครงสร้างประโยคให้ถูกต้องตามไวยากรณ์ภาษาฉบับแปล คือ ไวยากรณ์ภาษาไทยเพื่อความเข้าใจที่ถูกต้อง

5. กลวิธีการแปลแบบ Substitution พบทั้งหมด 60 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 7.83 พบว่ามี 1.) การตัดคำเดิมทิ้งและใช้คำใหม่ที่มีความหมายใหม่มาแทนที่ 2.) การตัดคำเดิมทิ้งและใช้คำใหม่ที่มีความหมายเกี่ยวข้องกันมาแทนที่ 3.) การใช้คำที่มีความหมายกว้างแทนคำที่มีความหมายเฉพาะเจาะจง และ 4.) การใช้คำที่มีความหมายเฉพาะเจาะจงแทนคำที่มีความหมายกว้าง

6. กลวิธีการแปลแบบเอาความ พบทั้งหมด 28 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 3.66 เป็นกลวิธีการแปลที่ผู้แปลไม่ได้รับรักษาโครงสร้าง ความหมาย ท่วงทำนอง หรือรูปแบบของวาทะต้นฉบับเอาไว้ แต่นำเอาความหมายที่ถ่ายทอดจากคำต่าง ๆ ในภาษาต้นฉบับมาเรียบเรียงใหม่ด้วยภาษาปลายทาง โดยมีการตัดแปลงข้อความตามความเหมาะสม เพื่อให้ผู้อ่านภาษาแปลสามารถเข้าใจความหมายของต้นฉบับได้ง่ายยิ่งขึ้น

7. กลวิธีการแปลแบบ Equation พบทั้งหมด 13 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 1.70 เป็นกลวิธีการที่ผู้แปลนำถ้อยคำในต้นฉบับมาใช้ในฉบับแปลโดยใช้วิธีการทับศัพท์ด้วยการถอดเสียง เนื่องจากเป็นชื่อเฉพาะที่ไม่ควรแปล หรือเพื่อรักษากลิ่นอายของภาษาต้นฉบับที่เป็นภาษาจีนโบราณ

8. กลวิธีการแปลแบบตีความ พบทั้งหมด 7 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 0.91 เป็นกลวิธีการที่ผู้แปลใช้ในกรณีที่คำในภาษาต้นฉบับมีความหมายเปรียบเทียบ และเป็นสิ่งที่ผู้อ่านฉบับแปลอาจไม่เข้าใจ ผู้แปลจึงต้องตีความคำดังกล่าวแล้วใช้ความหมายที่ได้จากการตีความถ่ายทอดเป็นถ้อยคำในภาษาแปล เพื่อสร้างความเข้าใจแก่ผู้อ่านภาษาแปล

9. กลวิธีการแปลแบบตรงตัว พบทั้งหมด 3 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 0.39 เป็นกลวิธีการที่ผู้แปลถ่ายทอดความหมายตรงตามภาษาต้นฉบับโดยไม่มีการปรับเปลี่ยน เพื่อรักษาความหมาย

และโครงสร้างของต้นฉบับ เนื่องจากวาทะต้นฉบับภาษาจีนกับฉบับแปลภาษาไทยมีโครงสร้างประโยคที่เหมือนกัน การแปลตรงตัวจะไม่ทำให้เกิดปัญหาในการทำเข้าใจของผู้อ่านในภาษาแปล

ทั้งนี้การใช้กลวิธีการแปล 4 กลวิธีข้างต้น ได้แก่ Diffusion, Reduction, Reordering และ Equation ในการแปลภาษาจีนโบราณเป็นภาษาไทยสอดคล้องกับผลการวิจัยของกนกพร นุ่มทองที่กล่าวว่า ในการแปลจีน-ไทย และไทย-จีนมีหลักและข้อควรระวัง คือในการแปลต้องรู้จักตัด เติมให้เหมาะสมกับวิธีการแสดงออกในภาษาปลายทาง และเรียบเรียงประโยคตามโครงสร้างภาษาปลายทางหรือตามความนิยมในภาษาปลายทาง ในกรณีที่คำที่เป็นชื่อเฉพาะต้องแปลให้ตรงกับธรรมเนียมปฏิบัติที่มีมา ซึ่งมี 4 วิธี โดยมี 1 ใน 4 วิธีดังกล่าว คือ การทับศัพท์⁸⁵

โดยสรุปแล้ว กลวิธีการแปลที่พบในการแปลวาทะภาษาจีนโบราณเป็นภาษาไทยในหนังสือ “เพลงกระบี่ สี่จิ้นผิง” ของชาญ ธนประกอบ มีหลากหลายกลวิธี ซึ่งมีผลต่อการถ่ายทอดงานแปลในหลายลักษณะเพื่อนำไปสู่จุดมุ่งหมายสำคัญ คือ การถ่ายทอดความหมายของต้นฉบับไว้อย่างครบถ้วน และชัดเจนมากที่สุด เพื่อให้ผู้อ่านภาษาแปลได้เข้าใจความลึกซึ้งของวาทะโบราณของจีนซึ่งเป็นชาติที่มีวัฒนธรรมอันเก่าแก่และเป็นมหาอำนาจของโลกชาติหนึ่งในปัจจุบัน

ข้อเสนอแนะ

บทความนี้เป็นการศึกษาวิธีการแปลวาทะจีนโบราณเป็นภาษาไทยในหนังสือเรื่อง “เพลงกระบี่ สี่จิ้นผิง” ที่แปลโดยชาญ ธนประกอบ หากศึกษาผลงานการแปลหนังสือเรื่องอื่น ๆ ที่แปลโดยนักแปลคนเดียวกัน เพื่อวิเคราะห์ว่ามีการใช้กลวิธีการแปลเหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไร อาจช่วยให้เห็นแนวทางในการประยุกต์ใช้กลวิธีการแปลต่าง ๆ ในการแปลภาษาจีนเป็นภาษาไทยชัดเจนมากขึ้น

เชิงอรรถ

- ¹ บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์ระดับปริญญาโทฉบับที่เรื่อง “กลวิธีการแปลและกลวิธีทางภาษาในหนังสือเรื่อง สี่จีนผิงย่งเตียน ฉบับภาษาไทย”
- ² นิสิตปริญญาโทฉบับที่ สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ อีเมลล์: zhou.x@ku.th
- ³ อาจารย์ ดร. ประจักษ์ภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ อีเมลล์: direk.h@ku.th
- ⁴ อาจารย์ ดร. ประจักษ์ภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ อีเมลล์: thanwaporn.n@ku.th
- ⁵ ศิวพล ละเอียดสกุล, “จีน-อเมริกา การขับเคี่ยวแห่งศตวรรษและผลกระทบต่อประเทศไทย,” วารสารรัฐศาสตร์ปริทรรศน์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ปีที่ 6 ฉบับที่ 1 (2562) : หน้า 303.
- ⁶ กนกพร นุ่มทอง, “การแปลวรรณกรรมจีนเรื่องไซอันในสมัยรัชกาลที่ 1,” วารสารมนุษยศาสตร์, ปีที่ 16 ฉบับที่ 2 (2552).
- ⁷ มาลี วรลัคนากุล, “การศึกษาวเคราะห์กลวิธีการแปลวรรณกรรมนวนิยายกำลังภายในฉบับแปลภาษาไทยเรื่อง “กระบี่ใจพิสุทธิ์ 1” จากต้นฉบับภาษาจีนเรื่องเหลียนเฉิงเจวีย (连城诀),” วารสารวิชาการคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ปีที่ 13 ฉบับที่ 2 (2560).
- ⁸ Malone, Joseph. L, The science of linguistics in the art of translation, (New York: University of New York Press, 1988), p 19.
- ⁹ People's Daily Press, 《习近平用典》, (China: People's Daily Press, 2562), p 295.
- ¹⁰ ชาญ อนุประกอบ, เพลงกระบี่ สี่จีนผิง, (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ เซนจ์พลัส, 2562), หน้า 434.
- ¹¹ คล่อง ศิริประภารธรรม, คู่มือท่องเที่ยวประเทศจีน, (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สุขภาพใจ, 2552), หน้า 363.
- ¹² People's Daily Press, 《习近平用典》, p 137.
- ¹³ ชาญ อนุประกอบ, เพลงกระบี่ สี่จีนผิง, หน้า 220.
- ¹⁴ เสียรชัย เอี่ยมวรเมธ, พจนานุกรมจีน-ไทย ฉบับใหม่, (กรุงเทพฯ: บริษัทรวมสาส์นจำกัด, 2560), หน้า 815.
- ¹⁵ Malone, Joseph. L, The science of linguistics in the art of translation, p 20.
- ¹⁶ People's Daily Press, 《习近平用典》, p 15.
- ¹⁷ ชาญ อนุประกอบ, เพลงกระบี่ สี่จีนผิง, หน้า 51.
- ¹⁸ เสียรชัย เอี่ยมวรเมธ, พจนานุกรมจีน-ไทย ฉบับใหม่, หน้า 1561
- ¹⁹ ความหมายของคำว่าความเลว. [ออนไลน์]. จากพจนานุกรม addnine เว็บไซต์ : <https://www.addnine.com/web/dict/search/ความเลว> (สืบข้อมูล: 30 เมษายน 2565).
- ²⁰ People's Daily Press, 《习近平用典》, p 223.
- ²¹ ชาญ อนุประกอบ, เพลงกระบี่ สี่จีนผิง, หน้า 139.
- ²² เสียรชัย เอี่ยมวรเมธ, พจนานุกรมจีน-ไทย ฉบับใหม่, หน้า 1552.
- ²³ ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554, (กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชันส์, 2556).
- ²⁴ People's Daily Press, 《习近平用典》, p 283.
- ²⁵ ชาญ อนุประกอบ, เพลงกระบี่ สี่จีนผิง, หน้า 420.

-
- ²⁶ เสียรชัย เอี่ยมวรเมธ, พจนานุกรมจีน-ไทย ฉบับใหม่, หน้า 690.
- ²⁷ People's Daily Press, 《习近平用典》, p 41.
- ²⁸ ชาญ ธนประกอบ, เพลงกระบี่ สี่จิ้นผิง, หน้า 90.
- ²⁹ เสียรชัย เอี่ยมวรเมธ, พจนานุกรมจีน-ไทย ฉบับใหม่, หน้า 1552.
- ³⁰ ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554.
- ³¹ Malone, Joseph. L, The science of linguistics in the art of translation, p 29.
- ³² People's Daily Press, 《习近平用典》, p 181.
- ³³ ชาญ ธนประกอบ, เพลงกระบี่ สี่จิ้นผิง, หน้า 276.
- ³⁴ เสียรชัย เอี่ยมวรเมธ, พจนานุกรมจีน-ไทย ฉบับใหม่, หน้า 103, 214, 553.
- ³⁵ วิสันต์ ภูแก้ว, ภาษาบาลีสันสกฤตที่เกี่ยวข้องกับภาษาไทย,(กรุงเทพฯ: ภาควิชาภาษาไทยและภาษาตะวันออก มหาวิทยาลัยศรีนครินทร วิโรฒ ประสานมิตร, 2528).
- ³⁶ ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554.
- ³⁷ People's Daily Press, 《习近平用典》, p 243.
- ³⁸ ชาญ ธนประกอบ, เพลงกระบี่ สี่จิ้นผิง, หน้า 366.
- ³⁹ เสียรชัย เอี่ยมวรเมธ, พจนานุกรมจีน-ไทย ฉบับใหม่, หน้า 275.
- ⁴⁰ พจนานุกรมสันติ. 2562. วิถีแห่งเต๋า. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ openbooks.
- ⁴¹ ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554.
- ⁴² People's Daily Press, 《习近平用典》, p 93.
- ⁴³ ชาญ ธนประกอบ, เพลงกระบี่ สี่จิ้นผิง, หน้า 161.
- ⁴⁴ เสียรชัย เอี่ยมวรเมธ, พจนานุกรมจีน-ไทย ฉบับใหม่, หน้า 263
- ⁴⁵ ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554
- ⁴⁶ People's Daily Press, 《习近平用典》, p 99.
- ⁴⁷ ชาญ ธนประกอบ, เพลงกระบี่ สี่จิ้นผิง, หน้า 170.
- ⁴⁸ เสียรชัย เอี่ยมวรเมธ, พจนานุกรมจีน-ไทย ฉบับใหม่, หน้า 1,363.
- ⁴⁹ ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554.
- ⁵⁰ Malone, Joseph. L, The science of linguistics in the art of translation, p 46.
- ⁵¹ People's Daily Press, 《习近平用典》, p 89.
- ⁵² ชาญ ธนประกอบ, เพลงกระบี่ สี่จิ้นผิง, หน้า 157.
- ⁵³ เสียรชัย เอี่ยมวรเมธ, พจนานุกรมจีน-ไทย ฉบับใหม่, หน้า 1,607, 1,637.
- ⁵⁴ Malone, Joseph. L, The science of linguistics in the art of translation, p 55.
- ⁵⁵ People's Daily Press, 《习近平用典》, p 145.
- ⁵⁶ ชาญ ธนประกอบ, เพลงกระบี่ สี่จิ้นผิง, หน้า 231.
- ⁵⁷ People's Daily Press, 《习近平用典》, p 47.
- ⁵⁸ ชาญ ธนประกอบ, เพลงกระบี่ สี่จิ้นผิง, หน้า 97.

- ⁵⁹ ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554.
- ⁶⁰ People's Daily Press, 《习近平用典》, p 197.
- ⁶¹ ชาญ ธนประกอบ, เพลงกระบี่ สี่จิ้นผิง, หน้า 299.
- ⁶² ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554.
- ⁶³ เสียรชัย เอี่ยมวรเมธ, พจนานุกรมจีน-ไทย ฉบับใหม่, หน้า 1,189.
- ⁶⁴ เรื่องเดียวกัน, หน้า 425.
- ⁶⁵ ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554.
- ⁶⁶ People's Daily Press, 《习近平用典》, p 109.
- ⁶⁷ ชาญ ธนประกอบ, เพลงกระบี่ สี่จิ้นผิง, หน้า 183.
- ⁶⁸ เสียรชัย เอี่ยมวรเมธ, พจนานุกรมจีน-ไทย ฉบับใหม่, หน้า 514.
- ⁶⁹ Malone, Joseph,L, The science of linguistics in the art of translation, p 65.
- ⁷⁰ People's Daily Press, 《习近平用典》, p 11.
- ⁷¹ ชาญ ธนประกอบ, เพลงกระบี่ สี่จิ้นผิง, หน้า 45.
- ⁷² เสียรชัย เอี่ยมวรเมธ, พจนานุกรมจีน-ไทย ฉบับใหม่, หน้า 1634, 1818, 1820, 1835.
- ⁷³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 6, 275, 942, 1820.
- ⁷⁴ Newmark, Peter, Approaches to Translation,(London: Phoenix, 1988), p 46.
- ⁷⁵ People's Daily Press, 《习近平用典》, p 193.
- ⁷⁶ ชาญ ธนประกอบ, เพลงกระบี่ สี่จิ้นผิง, หน้า 293.
- ⁷⁷ ลัญฉวี สายบัว, หลักการแปล, (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2553), หน้า 90.
- ⁷⁸ People's Daily Press, 《习近平用典》, p 21.
- ⁷⁹ ชาญ ธนประกอบ, เพลงกระบี่ สี่จิ้นผิง, หน้า 60.
- ⁸⁰ เสียรชัย เอี่ยมวรเมธ, พจนานุกรมจีน-ไทย ฉบับใหม่, หน้า 353, 514, 1303.
- ⁸¹ Newmark, Peter, Approaches to Translation, pp 46-47.
- ⁸² People's Daily Press, 《习近平用典》, p 165.
- ⁸³ ชาญ ธนประกอบ, เพลงกระบี่ สี่จิ้นผิง, หน้า 256.
- ⁸⁴ วัลยา วิวัฒน์ศร, การแปลวรรณกรรม, (กรุงเทพฯ: โครงการเผยแพร่ผลงานวิชาการ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2557), หน้า 154.
- ⁸⁵ กนกพร นุ่มทอง, “หลักและข้อควรระวังในการแปลจีน-ไทย ไทย-จีน,” วารสารจินศึกษา, ปีที่ 12 ฉบับที่ 2 (2562) : หน้า 112-148.

บรรณานุกรม

กนกพร นุ่มทอง. 2552. การแปลวรรณกรรมจีนเรื่องไซ่ฮั่นในสมัยรัชกาลที่ 1. วารสารมนุษยศาสตร์ ปีที่ 16 ฉบับที่ 2.

----- 2562. หลักและข้อควรระวังในการแปลจีน-ไทย ไทย-จีน. วารสารจินศึกษา ปีที่ 12 ฉบับที่ 2.

คล่อง ศิริประภาธรรม. 2552. คู่มือท่องเที่ยวประเทศจีน. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สุขภาพใจ.

ชาญ ธนประกอบ. 2562. เพลงกระบี่ สีจิ้นผิง. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ เซนจ์พลัส.

เจียรชัย เอี่ยมวรเมธ. 2560. พจนานุกรมจีน-ไทย ฉบับใหม่. กรุงเทพฯ: บริษัทรวมสาส์น จำกัด.

พจนา จันทร์สันติ. 2562. วิถีแห่งเต๋า. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ openbooks.

มาลี วรลัคนากุล. 2560. การศึกษาวิเคราะห์ทฤษฎีการแปลวรรณกรรมนวนิยายกำลังภายใน ฉบับแปลภาษาไทยเรื่อง “กระบี่ใจพิสุทธิ์1” จากต้นฉบับภาษาจีนเรื่องเหลียนเฉิงเจวี่ (连城诀). วารสารวิชาการคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง ปีที่ 13 ฉบับที่ 2.

ราชบัณฑิตยสถาน. 2556. พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554. กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชันส์.

วัลยา วิวัฒน์ศร. 2557. การแปลวรรณกรรม. กรุงเทพฯ: โครงการเผยแพร่ผลงานวิชาการ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

วิสันต์ ภูแก้ว. 2528. ภาษาบาลีสันสกฤตที่เกี่ยวข้องกับภาษาไทย. กรุงเทพฯ: ภาควิชาภาษาไทยและภาษาตะวันออก มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.

ศิวพล ละอองสกุล. 2562. จีน-อเมริกา การขับเคลื่อนแห่งศตวรรษและผลกระทบต่อประเทศไทย. วารสารรัฐศาสตร์ปริทรรศน์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ปีที่ 6 ฉบับที่ 1.

สัญญาวี สายบัว. 2553. หลักการแปล. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

สุพรรณิ ปันมณี. 2557. การแปลขั้นสูง. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

----- . 2562. แปลผิด แปลถูก: คัมภีร์การแปลยุคใหม่. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

Malone, Joseph,L. 1988. The science of linguistics in the art of translation. New York: State University of New York Press.

Newmark, Peter. 1988. Approaches to Translation. London: Phoenix.

People's Daily Press. 2562. 《习近平用典》. China: People's Daily Press.

พจนานุกรม addnine. 2565. ความหมายของคำว่าความเลว. สืบค้น 30 เมษายน 2565.

จาก <https://www.addnine.com/web/dict/search/ความเลว>

วิพากษ์บทความ

กลวิธีการแปลวาทะภาษาจีนโบราณเป็นภาษาไทยในหนังสือ เรื่อง "เพลงกระบี่ สี่จิ้นผิง"

โดย อาจารย์กนิษฐา สีสามณี

นักวิชาการอิสระ

คณะมนุษยศาสตร์

มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย

ขอบคุณค่ะ สวัสดิ์อาจารย์ปรกรณ์ด้วยนะคะ สวัสดิ์คณบดีผู้จัดงานของศูนย์จีนทุกท่าน
นะคะ คิดถึงมากเลย แล้วก็สวัสดิ์อาจารย์พี่ ๆ น้อง ๆ ทุกท่านนะคะ วันนี้ต้องขอภัยนะคะที่
ไม่สามารถเดินทางไป ณ จุดเกิดเหตุได้ (หัวเราะ) ขอออกอากาศจากทางบ้านแล้วกันนะคะ ก็
ยินดีมากและขอบคุณมากเลยคะที่ทางศูนย์จีนให้เกียรติเชิญมาวิพากษ์บทความนะคะ
บทความชิ้นนี้เห็นชื่อหัวข้อแล้วก็มีความค่าต่อวิชาการแปลอยู่แล้วละคะ เพราะว่าต้นฉบับที่เป็น
ภาษาจีนโบราณและทั้งฉบับแปลด้วยนะคะก็เป็นผลงานที่น่าสนใจ นอกจากนี้ก็ยังสังเกตเห็น
ว่างานวิจัยที่เป็นด้านการแปลทุกอย่างเลยเนี่ย ผู้วิจัยทำงานหนักมากเป็นสองเท่าเลยนะคะ
ต้องอ่านทั้งฉบับภาษาไทยแล้วก็ภาษาจีนใช้ใหม่คะ เพราะฉะนั้น ภาษาต้นทางและภาษา
ปลายทางก็ต้องดีมาก ต้องแตกฉานมากเลยนะคะ ต้องขอขอบคุณและชื่นชมผู้วิจัยด้วยนะ
คะที่หยิบงานชิ้นนี้มาทำ คือลำพังชื่อผลงานแปลของคุณชาญนี่ ดิฉันก็คิดไว้ในใจอยู่แล้วละนะ
คะ ว่าการศึกษางานแปลของท่านก็น่าจะทำนานแล้วนะคะ ผลงานท่านก็มีอยู่มาก ถ้าเอามา
ศึกษาทั้งหมดเลยทำเป็นเล่มใหญ่ไปเลย น่าจะน่าอ่านดีนะคะ พออ่านมาถึงตอนจบก็เห็น
ข้อเสนอแนะของผู้วิจัยเราก็คงคิดตรงกันนะ (หัวเราะ)

เพราะว่าผลงานของท่านก็มีมาก แล้วก็ทันสมัยด้วยนะคะ ถ้าได้หยิบมาศึกษามันก็จะ
เป็นยุคสมัยของกระบวนการแปลจีน-ไทยนะคะ โดยมีงานของคุณชาญนี่แหละเป็นตัวแทนได้
อีกท่านหนึ่งที่มีคนทำแล้วนะคะ อาจารย์รำพรรณ รักศรีอักษร ผลงานแปลของท่านนี้เป็น
งานเน้นวรรณกรรมร่วมสมัยนะคะ ที่เรียกเป็นอาจารย์ก็เพราะว่าดิฉันก็ได้อ่านงานแปลของ

ท่านแล้วก็เก็บความรู้บางอย่างมาใช้บ้าง มีประโยชน์มากนะคะในงานสอน แล้วก็ในการทำงานของตัวเองด้วย ก็ควรค่าแก่การศึกษาไว้ค่ะ เป็นหลักฐานแห่งยุคสมัยได้นะคะ จริง ๆ รวมทั้งนักแปลชาวจีนด้วยนะคะ นักแปลชาวจีนที่ภาษาไทยดี ๆ เก่ง ๆ แตกฉาน รุ่นใหม่ ๆ ก็มีมากมายนะคะ ถ้าได้ศึกษาแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันได้ ในด้านการใช้ภาษาไทยในการแปลมันจะเป็นรอยเท้าทางวัฒนธรรม เราจะได้เห็นพัฒนาการนะคะ

ต้องออกตัวก่อนนะคะว่าบทความชิ้นที่ส่งมานี้ ดิฉันก็ได้อ่านจากฉบับก่อนการแก้ไขนะคะ และฉบับที่แก้แล้ว และได้จับหนังสือเล่มจริง ๆ ไม่กี่วันนะคะ หากว่าวิพากษ์คลาดเคลื่อนไปจุดไหนก็ต้องขอภัยไว้ ณ ที่นี้ด้วยนะคะ

สำหรับผลงานวิจัยชิ้นนี้นะคะ พบว่าถ้าท่านอ่านบทวิจัยก็จะเห็นได้เลย ในความเป็นจริง งานแปลชิ้นหนึ่ง ๆ เนี่ย มันจะผสมผสานระหว่างกลวิธีการแปลที่หลากหลายมากนะคะ ดังเช่นผู้วิจัยก็ได้แจกแจงไปแล้วในบทความ แล้วก็ในบรรยายเมื่อสักครูนะคะ ซึ่งกล่าวสำหรับผลงานชิ้นนี้ ถ้าเรามองย้อนกลับไปตั้งแต่ต้นฉบับนะคะ ภาษาต้นทางเนี่ย ก็จะพบว่ามีลักษณะอย่างหนึ่ง ก็คือมันไม่ใช่งานเขียนชิ้นเดียว ก็คือไม่ได้เขียนแบบที่เดียวเสร็จหรือเป็นเรื่องเดียวอะไรอย่างนี้ แต่เป็นงานที่เรียบเรียงขึ้นมาจากปาฐกถาบ้าง งานปราศรัยบ้าง บทความหรือบทสัมภาษณ์นะคะ ซึ่งก็หมายถึงคัดกรองมาจากสิ่งที่ประธานาธิบดีสีจิ้นผิงพูดหรือเขียนเอาไว้ต่างกรรมต่างวาระนะคะ ซึ่งเขาเขียนอะไรไว้จากบทความปกิณกะหรือพูดอะไรไว้ในปาฐกถามันก็จะมีเนื้อหาสาระอยู่เกี่ยวกับเรื่องหนึ่งเรื่องใดใช่ไหม แล้วก็จะมีประโยคข้อคิดหรือวาทะใดปรากฏขึ้นมา หรือถูกใช้เพื่อสะท้อนแนวคิดอะไรของเขา เขาก็เอามารวบรวมไว้ แล้วก็ที่น่าสังเกตอีกอย่างก็คือ เนื้อหาที่ประธานาธิบดีสีจิ้นผิงกล่าวถึงในเรื่องเนี่ย เป็นสถานการณ์ปัจจุบันซึ่งมีความแตกต่างกันในแง่กาลเวลากับประโยควาทะพวกนี้นะคะ ทุกตัวอย่างเลยนะคะที่หยิบมามันเป็นปรัชญาแนวคิดโบราณใช่ไหมคะ ดังนั้นจึงมีความลึกซึ้งอย่างมากที่ผู้แปลต้องทำงานอย่างหนักไม่เพียงแค่ว่าจะต้องประสานความเข้าใจ หรือเชื่อมสะพานระหว่างแนวคิดโบราณให้เข้าถึงความเข้าใจหรือการรับรู้ของผู้อ่านในยุคสมัยปัจจุบัน และก็ต้องให้ตอบสนองกับเรื่องราวที่เขาอ้างถึงด้วยอย่างนี้นะคะเพื่อจะจุดประกายความคิดต่อผู้อ่านหรือผู้ฟังได้ และ

จะต้องคำนึงถึงความเข้ากันของบริบทภาษาปลายทางด้วย หมายความว่า เมื่อเป็นภาษาไทย คนไทยอ่านแล้วก็ควรจะได้จุดประกายความคิดได้ด้วยนั่นเองนะคะ เพราะฉะนั้นในส่วนของท่านผู้แปลก็จะเห็นเลยว่าท่านก็ทำงานหนักมากนะคะ ผ่านกระบวนการคิดมามากนะคะ มีความซับซ้อนนะคะในต้นฉบับนี้

ดิฉันมีประเด็นที่อยากจะแชร์อยู่ 3 ประเด็นนะคะ ที่ในงานวิจัยนี้ยังไม่ได้ลงลึกหรือที่ดิฉันอ่านแล้วยังไม่เห็นคล้อยตามในนั้นบางข้อนะคะ ประการแรก ก็คืองานชิ้นนี้รวบรวมขึ้นเพื่อเผยแพร่ในลักษณะเฉพาะกลุ่มและก็เฉพาะกิจ ดังที่กล่าวไว้ในบทบรรณาธิการที่ผู้เขียนเขียนเอาไว้ชัดเจนเลยนะคะว่า ตั้งใจจะสื่อสารถึงใคร ก็คือ เขาต้องการจะเผยแพร่แนวคิดของผู้นำสีจิ้นผิงในฐานะเลขาธิการใหญ่พรรคคอมมิวนิสต์จีนไปสู่สมาชิกพรรคระดับต่าง ๆ และรวมไปถึงเจ้าหน้าที่รัฐที่ทำงานในฝ่ายบริหาร ปกครอง เรียกได้ว่าเป็นสารจากผู้นำก็ไม่ผิดเรื่องนี้เขาพิมพ์เอาไว้เลยนะคะในช่วงต้นของบทบรรณาธิการ ดิฉันอ่านให้ฟังนะคะ เขาบอกว่า “เพื่อความเข้าใจถึงจิตวิญญาณ จิตวิญญาณก็คืออยู่ในเครื่องหมายคำพูด ในบทปราศรัยและบทความของท่านเลขาธิการใหญ่สีจิ้นผิง และมีความเข้าใจอย่างถูกต้องลึกซึ้งต่อแก่นแท้ ถ้อยคำ ความหมาย และภูมิหลังเหล่านั้น” นะคะ เพราะฉะนั้นอันนี้คือจุดประสงค์ของหนังสือเล่มนี้นะคะ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเนี่ย เมื่อพิจารณาถึงผู้จัดพิมพ์ หรือในที่นี้ก็คือ ผู้เขียนงานชิ้นนี้ก็คือคณะบรรณาธิการของพีเพิลเดลี (People Daily) นะคะ ก็คือ เทรินหมินรื่อเป่าเนี่ย ก็ยังเป็นสื่อที่เป็นกระบอกเสียงของพรรคอีกด้วยนะคะ พีเพิลเดลีนี้ เป็นสื่อที่เป็นทางการนะคะ หมายถึง เป็นของพรรคคอมมิวนิสต์เลยนะคะ เป็นตัวจริงยิ่งกว่า ชินหัว ในความเห็นส่วนตัวนะคะ ในฐานะที่จากประสบการณ์ส่วนตัวนะคะแปลงาน-เขียนข่าว ซึ่งมีทั้งที่อ่านจากในพีเพิลเดลี ทั้งชินหัวด้วยเนี่ย เราเห็นว่าการนำเสนอข่าวในชินหัวจะมีสีสันกว่าด้วยซ้ำนะคะ เป็นสื่อของทางการจีนก็จริงแต่ว่าเนื้อหาหลากหลาย นำเสนอข่าวจีนในแง่ที่เป็นมุมที่ตอบสนองผู้อ่านทั่วโลก ผู้อ่านทั่วไปนะคะ แต่ของเทรินหมินรื่อเป่าเนี่ย เราจะมองว่ามันเป็นสื่อที่ค่อนข้างจะเจาะกลุ่มผู้อ่านชาวจีนมากกว่า ในเวลาที่มีเหตุการณ์สำคัญของประเทศ ของบ้านเมืองหรือเวลาที่ตัวแทนพรรคหรือผู้นำพรรคท่านจะแสดงความคิดเห็นต่อเรื่องหนึ่งเรื่องใดที่เป็น

ทางการมาก ๆ เราก็จะไปอ่านที่บรรณารักษ์ของเทรินหมินรือเป่า แล้วก็พบว่าสื่ออื่น ๆ ก็จะมีก็อป ๆ ไป อย่างนั้นนะนะคะ เพราะฉะนั้นอันนี้ก็จะเป็นทางการมาก ๆ เลย ลักษณะของต้นฉบับในแบบนี้เนี่ยนะคะ ด้วยภาษาที่ใช้ก็จะเป็นลักษณะไวยากรณ์ที่บางที บางคนอ่านแล้วจะไม่ค่อยคุ้นเท่าไร ค่อนข้างที่จะยึดแบบแผนมากนะคะ ยึดแบบแผนมากที่ว่าลักษณะจะมีประเด็นไม่มากในบทความหนึ่ง ๆ นะคะ หรืออย่างในบรรณารักษ์ ถ้าท่านอ่านวิธีเขียนของคุณหยางเจิ้นอู่ ที่เป็นหัวหน้ากองบรรณารักษ์หรือผู้เรียบเรียงหนังสือเล่มนี้นะคะ คือจะไม่ค่อยมีประเด็นมากเท่าไร ประเด็นไม่ค่อยซับซ้อนแต่ที่ยาวเนี่ยคือ ภาษาที่ใช้มีวาทศิลป์ ใช้ประโยคซ้ำ ๆ เน้นย้ำ ตอกย้ำ แล้วก็เน้นย้ำอีก อะไรวางนี้ ซึ่งเวลาที่เราแปลข่าวของพีเพิลเดลีมาเขียนข่าวเนี่ย เราจะมองในแง่ว่า คุณค่าความเป็นข่าว ก็อาจจะมีความน่าเชื่อถืออยู่นะคะ เพราะว่าเป็นสื่อของทางการ แต่ว่ามันจะไม่ได้เนื้อหาสาระอะไรเท่าไร

อันนี้คือตามประสบการณ์ส่วนตัว ก็คือ พูดตรง ๆ ว่าเป็นการเขียนแนวแบบนี้มันจะไม่ใช่ว่าผู้อ่านที่เป็นบุคคลทั่วไปจะหยิบมาอ่าน หนังสือเล่มนี้ก็อาจพิจารณาว่าเป็นหนังสือสำหรับผู้ที่มีความสนใจเฉพาะด้านนะคะ คือไม่ว่าท่านจะหยิบหนังสือเล่มนี้ขึ้นมาด้วยเหตุผลใดนะคะ อาจเพราะอยากจะทำวิจัยอ่านหนังสืออะไร หรือสนใจเรื่องการศึกษา หรือสนใจด้านรัฐศาสตร์การปกครองของจีนยุคสมัยใหม่ หรือแนวคิดชั้นนำในยุคสมัยใหม่ของท่าน ประธานาธิบดีสีจิ้นผิง ท่านจะอยากอ่านหนังสือเล่มนี้นะคะ แต่คงไม่มีใครอยากอ่านเล่น ๆ นะคะ อ่านให้จบยากนะคะ คือความเป็นหนังสือเฉพาะกลุ่ม เฉพาะกิจนี้แหละ มันก็จะยิ่งส่งผลให้แนวทางการเขียนเป็นทางการ แล้วบทบาทหน้าที่ของบรรณารักษ์บริหาร หยางเจิ้นอู่ รวมถึงคณะผู้จัดพิมพ์ก็เป็นเหมือนโจทย์บังคับด้วย ก็คือตีกรอบให้หนังสือเล่มนี้มันมีบทบาทฐานะที่เป็นสารสำคัญของพรรคคอมมิวนิสต์ที่สมาชิกทุกคนจำเป็นต้องอ่าน ซึ่งมันส่งผลไม่มากนักน้อยนะคะต่อแนวทางการแปลด้วยที่คาดว่า การแปลของผู้แปลเนี่ยจะต้องแปลทั้งหมด ไม่สามารถแปลแบบสรุปความได้ แล้วยิ่งแปลแบบเอาความยิ่งไม่ได้เลยนะคะ อันนี้ในส่วนเนื้อหาแนวคิดผู้นำนะคะ ไม่ใช่เฉพาะแค่วาทะนะคะ แล้วก็จะต้องใช้การแปลแบบคำต่อคำด้วยเป็นหลัก ซึ่งในงานวิจัยชิ้นนี้นะคะก็ค่อนข้างเลือกวิธีวิจัยโดยนำกลวิธีการแปลตามแบบ

แนวคิดของมาโลนที่ดูภาษาแปลในระดับโครงสร้างและระดับคำ ซึ่งอันนี้ค่อนข้างจะตรงจุดนะคะ ก็ถือว่าถูกต้องที่ใช้แนวคิดนี้มาวิเคราะห์นะคะ

ประการต่อมาจะวิเคราะห์ในด้านวิธีการนำเสนอของหนังสือเล่มนี้เนี่ย มีความคล้ายตำราภาษาและวัฒนธรรมจีนมากเลยนะคะ เท่าที่ดิฉันดูนะคะ เพราะนอกจากวาทะหรือถ้อยคำที่คัดสรรมารวบรวมเป็นหัวข้อแล้วยังมีเนื้อหาที่เกี่ยวกับย่งเตียน (用典) ก็คือกล่าวในด้านที่ว่าแนวคิดนั้นได้จุดประกายอย่างไร ก่อให้เกิดการนำมาปรับใช้ในปัจจุบันหรือเป็นแนวทางปฏิบัติที่ดั่งตามความเห็นของผู้นำที่ปรากฏตามสื่อสาธารณะในวาระต่าง ๆ ก็จะสังเกตเห็นได้ว่าในส่วนที่เป็น ย่งเตียน ตรงนี้ก็คือการ ถอดรหัสอะคะ ในหนังสือเล่มนี้ก็จะมีส่วนนะคะ มีวาทะ มีถอดรหัสอะคะแล้วก็เดี่ยวนะคะอีก 2 ส่วน ก็จะอธิบายทีละส่วนนะคะ ตรงส่วนนี้ (ย่งเตียน) จะสังเกตเห็นว่ามีคำที่ปรากฏบ่อยอย่างเช่น “สี่จิ้นผิงแนะนำว่า” “สี่จิ้นผิงมีความเห็นว่า” “สี่จิ้นผิงเน้นย้ำเสมอว่า” “สี่จิ้นผิงสังเกตพบว่า” เป็นต้น ซึ่งตรงนี้แหละมันยิ่งเห็นชัดเจนเลยว่า ผู้เขียนเป็นบุคคลที่สามที่มาเล่าให้เราฟังอีกชั้นหนึ่ง ซึ่งเขาก็จะแบบว่า เป็นผู้คิดมาแล้วละอีกชั้นหนึ่ง ส่วนที่สองของหนังสือเล่มนี้ก็คือจะมี เตียนกู่ (典故) ทั้งหลาย ก็คือ ทำนองว่าเล่าเรื่องสมัยก่อนว่ามันมีแนวคิดนี้ปรากฏขึ้นในตำราหรือเป็นวรรณคดีในวรรณกรรมโบราณเรื่องไหน ใครเคยพูดเอาไว้ ก็คือภูมิหลังนั่นเองอะนะคะ ว่ามีที่มาที่ไปในประวัติศาสตร์อย่างไร ส่วนสุดท้ายจะเป็น เจี้ยซือ (解釋) ก็เป็นคำอธิบายรายละเอียดของวาทะหรือวรรณคดีที่ถูกอ้างถึงว่ามันปรากฏขึ้นมาได้อย่างไรและเชื่อมโยงกับคำสอนเรื่องใด หรือมีคุณค่าอะไร ในลักษณะการเขียนนี้มันก็จะดูไม่ใช่การเขียนแบบเชิงอรรถเลย คือมันคล้ายตำรามากอะคะ เอาออกมาข้อสอบได้คะ (หัวเราะ) ถ้าท่านไปเปิดเล่มนี้หนามากเลยนะคะ

รูปแบบวิธีการนำเสนอแนวนี้แหละมันก็อาจเป็นตัวช่วยให้เรามองเห็นทิศทางการแปลอีกมุมหนึ่งก็ได้นะคะว่า อาจเป็นหรือไม่เป็นวาทะนำแนวคิด หรืออาจเป็นหรือไม่เป็นวาทะเสริมแนวคิด หรือทั้งวาทะและแนวคิดต่างมีความหมายต่อกันและกัน สำหรับความเห็นดิฉันนะคะ ดิฉันมองว่าหนังสือเล่มนี้ต้องการจะชูแนวคิดของสี่จิ้นผิงผ่านการนำเสนอคำสอนโบราณ หรือให้ความสำคัญกับแนวคิดของสี่จิ้นผิงมากกว่า ส่วนวาทะนี่ก็เป็นส่วนเสริม หรือใน

วงเล็บเป็นจุดขายทางวัฒนธรรมนั่นเองนะคะ เพราะว่าถ้าเรานึกให้ดี จริง ๆ แล้วท่านสี่จิ้นผิง ไม่ได้กำลังมาสอนว่าวาทะนี้หมายความว่าอะไร แต่กำลังสื่อสารอะไรบางอย่างกับผู้รับสาร คือ ผู้อ่านหรือผู้ฟังก็ตีนะคะ และบางช่วงบางตอนเท่านั้นแหละที่ท่านอ้างอิงถึงถ้อยคำโบราณเหล่านี้ ดิฉันจึงมองว่ามันเป็นเพียงส่วนที่แทรกอยู่ในเมสเสจของผู้นำนะคะ ถ้าเป็นแบบนี้แล้วเนี่ย การแปลในส่วนที่เป็นคำอธิบายทั้งหลายเหล่านี้อาจเป็นเนื้อหาหลัก ส่วนที่เป็นวาทะคำสอนก็อาจมองว่าเป็นหัวเรื่อง ดิฉันจึงมองไว้ว่าเขาให้น้ำหนักการแปลทั้งสองส่วนที่มีความหมายเท่า ๆ กัน หมายความว่าเวลาคุณอ่านวาทะนี้หรืออ่านหัวเรื่องนี้ คุณต้องการคำอธิบายอีกเพื่อที่จะทำความเข้าใจได้ทั้งหมด แล้วมันก็อาจจุดประกายความคิดหรือนำไปใช้ประโยชน์ได้นั่นเอง ซึ่งในวงเล็บเนี่ย ในทิศทางที่ประธานาธิบดีหรือผู้นำต้องการสื่อด้วยนะคะ ดังตัวอย่างในบทความวิจัยชิ้นนี้บางตัวอย่างก็อ่านแล้วมันไม่อาจจะเข้าใจได้โดยตัวมันเองอะคะ คือ คุณอ่านมันคุณจะไม่เข้าใจ คุณจะต้องไปอ่านคำอธิบายหรือไปอ่านว่ามันมีที่มาอย่างไรคุณถึงจะเข้าใจ อันนี้ในความเห็นดิฉันนะคะ ฉะนั้นดิฉันก็เลยจะเห็นแย้งกับบทสรุปของการศึกษานิดหนึ่ง ที่บอกว่า กลวิธีการแปลที่ผู้แปลเลือกมาเพื่อวัตถุประสงค์ต่าง ๆ เนี่ย นี่ยังมองไม่เห็นว่ามันมีความสัมพันธ์ระหว่างความถี่ในการใช้กลยุทธ์วิธีการแปลนั้น ๆ ว่ามันสะท้อนจุดประสงค์ของผู้แปลตามนั้นอย่างไร ดิฉันยังมองไม่เห็นว่ามันสัมพันธ์กันอย่างไรนะคะ เพราะว่า ถ้าฟังก์ชันการอ่านวาทะพวกนี้ คำแปลของวาทะพวกนี้เนี่ยมันไม่ได้ทำให้เราเข้าใจมันโดยตัวมันเองได้ทั้งหมด ความหมายมันยังไม่ครบถ้วน มันจำเป็นจะต้องอาศัยการอธิบายที่เป็นส่วนที่ผู้เรียบเรียงพรรณนาเอาไว้ท้ายวาทะอีกนะคะ จึงจะเข้าใจความหมาย และอีกอย่างหนึ่งเราก็มั่นใจไม่ได้ด้วยนะคะว่าจะสามารถเข้าถึงแก่นแท้ของความหมายดั้งเดิมของมันได้จริง เพราะมันถูกคัดสรรมาแล้ว เพื่อวัตถุประสงค์บางอย่างโดยอยู่ภายใต้กรอบแนวคิดของท่านผู้นำ

ดังตัวอย่างวาทะที่ 83 นะคะ ซึ่งอยู่ในบทความของคุณ ในหนังสือที่ดิฉันใช้อ่าน อาจเป็นฉบับที่ตีพิมพ์คนคนละเวลากับของคุณก็ได้เนคะ แต่ว่าเป็นเรื่องเดียวกันนี่นะคะ ตามหนังสือในมือดิฉันหน้า 276 ตัวอย่าง “ร้อยบุปผาบานพร้อมกันวสันต์เต็มสวน” เขาบอกว่าในนี้ที่มาจาก กุจินเสียนเหวิน (古今贤文) ในสมัยราชวงศ์หมิง-ชิง ถ้าย้อนกลับไปดูจริง ๆ

ต้นฉบับที่เขียนว่า “อิ้วตูฟาง ปูชื่อขุน ปายฮัวฉีฟาง ขุนหมานหยวน” ไม่รู้ว่า “ขุนหมานหยวน” หรือ “หมานขุนหยวน” นะ ลองไปดูว่าต้นฉบับจริงพิมพ์อย่างไรนะคะ จริง ๆ แล้วมันเป็น หยิ่นเชิน (引伸) ด้วยซ้ำ คือ เป็นการเอาถ้อยคำโบราณมาสร้างคำที่มีความหมายใหม่ ขยายความหมายใหม่จากบทกวี จากความหมายเดิม ความเดิมในกู่จินฯ เนี่ยไม่ใช่ “ปายฮัวฉีฟาง” นะคะ ถ้าดิฉันผิดต้องขออภัยนะคะ ลองไปเช็คดูอีกทีนะคะ มันมาจาก “อิ้วตูฟาง ปูชื่อขุน ว่านจื่อเชียนหง ขุนหมานหยวน” (一花独放不是春，万紫千红春满园。) ว่านที่แปลว่าหมื่นนะคะ จื่อคือสีม่วง เชียนพัน หง แดงอะนะคะ สีสันทลากลหลายเลย ในสวนนั้น นึกภาพออกใช่ไหม ดอกเดียวมันไม่ใช่ฤดูใบไม้ผลิอะ แต่หลาย ๆ สี สีสัน สีสันเป็นหมื่น สีม่วงเป็นหมื่น สีแดงเป็นพัน มันจึงจะเป็น ขุนเทียน อันนี้มันอยู่ในกู่จินเสียนเหวิน ซึ่งกู่จินเสียนเหวินเขาจะมีแบ่งหลายประเภทใช่ไหม อันนี้เป็นเหอจิวเพียน (合作篇) เหมือนเป็นฉบับรวมที่มุ่งเน้นสั่งสอนเรื่องความสมัครสมานสามัคคีหรือการทำงานกันทำ หรือการอยู่ร่วมกันท่ามกลางความหลากหลาย ดิฉันเข้าใจว่าแบบนี้ละคะ ถ้าผิดพลาดต้องขออภัยด้วยนะคะ เนี่ยดิฉันถึงว่ามันไม่ได้มาจากวาทะดั้งเดิมจริง ๆ ท่านอาจนำมาดัดแปลงหรือพูดใหม่ด้วยบริบทใหม่เพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในวาระที่ท่านนำมาใช้ อย่างในวาทะนี้อยู่ในหมวดที่เกี่ยวกับวิสัยทัศน์ของท่านที่เกี่ยวกับการอยู่ร่วมกัน เป็นปราศรัยที่ท่านกล่าวไว้ที่สำนักงานใหญ่องค์การยูเนสโกนะคะ อันนี้ก็คือพูดถึงความหลากหลายทางวัฒนธรรมของคนบนโลกใบนี้นะคะ ซึ่ง “ปายฮัวฉีฟาง” วรรณิ์ฟังแล้วก็ไปนึกถึง “ปายฮัวฉีฟาง ปายเจียเจิงหมิง” (百花齐放，百家争鸣。) อย่างไม่รู้ละคะ ที่ท่านประธานเหมาเคยพูดเอาไว้ อาจมีความเชื่อมโยงอะไรบางอย่างก็ได้ละคะ เพราะฉะนั้นนี่ก็สะท้อนให้เห็นถึงว่า วาทะเหล่านี้ อาจไม่ได้บรรยายหรืออธิบายถึงแก่นแท้ความหมายดั้งเดิมจริง ๆ อันนี้คือตัวอย่างเล็ก ๆ นะคะ

ส่วนประการสุดท้ายที่ดิฉันเห็นว่า ถ้าหากท่านได้พิจารณาถึงคำสอนนะคะในภาษาต้นทาง ภาษาจีน ก็จะพบอีกว่า คำสอนที่ผู้นำจีนนำมาแทรกในสารของท่าน ในวาระต่าง ๆ เป็นคำประพันธ์ที่แต่งขึ้นในรูปแบบฉันทลักษณ์ที่แตกต่างกันนะคะ คือพูดอีกอย่างก็คือ เป็นโวหารที่ผลิตขึ้นในยุคสมัยที่แตกต่างกัน ดังตัวอย่างเช่น เดียวดิฉันเล่าให้ฟังก็ได้ ดัง

ตัวอย่าง อ่านที่แปลมาเลยละกันนะคะว่า “เห็นผู้ที่ทำความดีแล้วรู้ว่าตนนี้ทัดเทียม เห็นผู้ทำความชั่วเหมือนเอามือลงน้ำเดือด” อันนี้อยู่ในหลุนอวี้นะคะ ยุคซุนชิว้นะคะ อันนี้คือเป็นยุคเก่านะคะ ดูอีกวาเทหนึ่งนะคะ “ผู้รู้มีผู้รักชอบ ผู้รักชอบมีผู้ยินดี” อันนี้ก็หลุนอวี้นะคะ ซุนชิว้นะคะ คือท่านฟังรอบแรกอาจไม่รู้เรื่องเห็นปะ ดิฉันไม่รู้เรื่องแต่ท่านอาจจะรู้เรื่องที่ท่านวิจัยมาก็ถูกคะ คือคำเงินมันจะเป็นการใช้ค่าน้อยใช้ใหม่คะ ที่ท่านผู้เรียบเรียงหนังสือขึ้นมา ก็จากหลายยุคสมัยคะ โจวก็มี ช่งก็มี หรืออย่างอันนี้ก็น่าสนใจคะ “ธารน้ำไหลหินแข็งคนหัวนหวาด มิเคยยินว่าคนพลาดจมน้ำหาย แต่ธารน้ำไรหินไรอันตราย กลับยินว่ามีคนตายอยู่รำไป” อันนี้เป็นกลอนคะ บทกวีสมัยถึงนะคะ อันนี้คือตัวอย่างสั้น ๆ คะ ที่ดิฉันเห็นว่าฉันทลักษณ์ก็ไม่เหมือนกันแล้วอะนะคะ วิธีการประพันธ์เนี่ยก็ไม่เหมือนกัน ยุคสมัยก็ไม่เหมือนกันด้วยนะคะ ซึ่งอันนี้แหละ ด้วยปัจจัยตรงนี้นะคะ มีการบังคับจำนวนคำกิติ หรือการสัมผัสเสียงของอักขระกิติ หรือการใช้คำในยุคนั้นต่าง ๆ กิติ การใช้คำในรูปแบบการประพันธ์แตกต่างเหล่านี้เนี่ย ส่งผลให้ผู้แปลไม่อาจจะเลือกกลวิธีใดวิธีหนึ่งทั้งเล่มนะคะ ซึ่งแน่นอนว่าเขาก็ไม่ทำกันอยู่แล้วใช้ใหม่คะ ดังนั้นเนี่ยจึงไม่แปลกที่จะเห็นกลวิธีการที่หลากหลายขนาดนี้นะคะ การเลือกกลวิธีใดมาก็ตามมาใช้กับแนวคิดใด ๆ ก็ต้องผ่านกระบวนการคิดมาแล้วด้วย ซึ่งอย่างที่กล่าวไปแล้ว มีทั้งเบื้องหลัง วาเทนี้ปรากฏอยู่ในวาระไหนอย่างนี้นะคะ ก็สะท้อนให้เห็นถึงวิธีการทำงานที่น่าศึกษามากของผู้แปลผลงานชิ้นนี้ด้วยนะคะ

ซึ่งในประเด็นสุดท้ายนี้เนี่ย ผลการศึกษาผู้วิจัยก็พบว่ากลวิธีการแปลที่พบมากที่สุดคือ แบบ Divergence ใช้ใหม่คะ ที่หนึ่งคำแทนภาษาไทยได้หลายคำ วัตถุประสงค์ที่สาธยายมาว่าผู้แปลเลือกใช้เพื่ออะไร เพื่อให้สอดคล้องกับความเก่าแก่ของต้นฉบับ เพื่อให้สอดคล้องกับบริบทเฉพาะของต้นฉบับ เพื่อสร้างสมดุลเรื่องจำนวนพยางค์ แล้วก็เพื่อสร้างความไพเราะด้านเสียง นี่มันก็ข้างเป็นลักษณะที่สอดคล้องกับข้อบังคับในฉันทลักษณ์นั่นเองนะคะ แต่เนื่องจากวิธีวิจัยที่ตั้งเอาไว้เพื่อค้นหาวิธีการแปลเท่านั้นยังไม่ได้ลงลึกในจุดนี้ แต่ว่าการวิเคราะห์กลวิธีการวิเคราะห์การแปล ในตัวอย่างที่ 7-10 ในไฟล์บทความนะคะ ดิฉันอ่านในไฟล์พีดีเอฟนะคะ บทความหน้า 7-8 ตัวอย่างที่ 7-10 มันเป็นกวีนิพนธ์นั่นเอง ซึ่งมัน

น่าสนใจมากเลยนะคะ ซึ่งอันนี้จริง ๆ คิดว่ามันอาจปรากฏในกลวิธีอื่น ๆ ก็ได้นะคะ กวีนิพนธ์หรือฉันทลักษณ์ต่าง ๆ เนี่ยนะคะ ในฉบับต้นทางหรือภาษาต้นทาง ซึ่งถ้าหากท่านได้วิเคราะห์คุณสมบัติของภาษาต้นทางประกอบไปด้วยอาจมองเห็นอะไรมากขึ้นนะคะ ในฐานะที่ภาษาต้นทางจากจีนเนี่ยไม่เพียงแต่เป็นภาษาจีนโบราณด้วยกันเท่านั้น แต่ยังมีความแตกต่างในแง่ของฉันทลักษณ์แล้วก็ในแง่ของไวยากรณ์จีนที่บังคับอยู่ ในการใช้ภาษาจีนในแต่ละยุคสมัย ซึ่งมันก็มีพัฒนาการของมันที่แตกต่างกันอยู่ด้วย

ดิฉันเห็นว่าถ้าหากมีโอกาสได้ย้อนกลับไปดูฉันทลักษณ์ของภาษาต้นทางแรกไปด้วย แล้วก็ดึงมันขึ้นมาอธิบายเสริมอาจทำให้เห็นผลลัพธ์ที่มีความหมายมากทีเดียวเลยนะคะ แล้วก็ข้อสรุปของการศึกษาชิ้นนี้ก็อาจได้เห็นรายละเอียดมากขึ้น โดยเฉพาะในแง่ของภาษาวรรณกรรม แล้วก็คุณก็จะมองเห็นว่าภาษาปลายทางยังเป็นการใช้ภาษาภาพพจน์ไปอีกนะคะ ซึ่งภาษาภาพพจน์ก็มีการใช้ในรายละเอียดอีกเยอะเลยใช้ใหม่คะ เพราะในงานวิจัยท่านก็พบแล้วว่าผู้แปลไม่ได้มีการใช้คำที่มีความหมายตรงตามในพจนานุกรมเลยใช้ใหม่คะ คุณจะเทียบแต่ละตัวอย่าง คุณจะเทียบใช้ใหม่ ว่าพจนานุกรมใช้ว่าอะไร คุณพบแล้วว่ามันไม่ใช่คำที่อยู่ในความหมายตรงตามพจนานุกรมเลย นี่แหละ เราจะได้เห็นฝีมือของผู้แปลอีกระดับด้วย แล้วก็ไม่ว่าถ้าท่านได้ศึกษางานชิ้นอื่น ๆ ของคุณชาณูร่วมด้วยอีกก็อาจได้เห็นเอกลักษณ์บางอย่างของผู้แปลท่านนี้ แล้วก็อาจเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาของนักแปลรุ่นน้อง ๆ ต่อไป

ความเห็นก็ประมาณนี้นะคะ ก็ขอจบการวิพากษ์เพียงเท่านี้ ก็ขอให้สนุกกับงานวิจัยครั้งต่อไปนะคะ ขอบขอบคุณมากค่ะ

วิเคราะห์แนวคิดและที่มาของปรัชญาจีน ในพรหมชาลโพธิสัตว์ศีล

---เรื่องข้อห้ามการบริโภคเนื้อและผักฉุน 5 ชนิด

กิตติศักดิ์ กิตติสุภปัทมา

นักศึกษาระดับปริญญาเอกคณะปรัชญาและศาสนา

Minzu University of China (金地薩, 中央民族大學博士生)

บทคัดย่อ

พระพุทธศาสนาได้เข้าสู่ประเทศตั้งแต่ในสมัยฮั่นตะวันออก และได้กลายเป็นศาสนาที่สำคัญของชาวจีนในสมัยถัง ความเชื่อและคำสอนในพระพุทธศาสนาได้ซึมซับสู่กลายเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมจีน และถึงแม้ในปัจจุบันพระพุทธศาสนาไม่ได้เป็นศาสนาหลักของประเทศจีนแล้ว แต่แนวคิด คำสอน ปรัชญาต่าง ๆ ของพระพุทธศาสนายังคงฝังลึกอยู่ในวัฒนธรรมจีนตลอดมา ถึงแม้ว่าพระพุทธศาสนาจะถือกำเนิดมาจากอินเดีย แต่เมื่อพระพุทธศาสนาได้เข้าสู่ดินแดนจีนแล้ว ก็มีการปรับตัวผสมผสานกับแนวคิด ปรัชญาต่าง ๆ ของจีน เช่น แนวคิดดั้งเดิม แนวคิดในลัทธิเต๋า ลัทธิขงจื้อ จนทำให้พระพุทธศาสนาในจีนกลายเป็นพระพุทธศาสนาแบบจีนที่มีคำสอนและแนวคิดเป็นเอกลักษณ์ของตัวเอง ที่แตกต่างไปจากพระพุทธศาสนาดั้งเดิม พระพุทธศาสนาเถรวาท และพระพุทธศาสนาหายนแบบอินเดีย

โพธิสัตว์ศีล เป็นศีลที่สำคัญของผู้ที่นับถือพระพุทธศาสนาหายน ทั้งฝ่ายนักบวชและฝ่ายฆราวาสผู้ครองเรือน โพธิสัตว์ศีลของพระพุทธศาสนาหายนที่สำคัญมีอยู่สองประเภทใหญ่ๆ โดยแบ่งตามสายการสืบทอดได้แก่ คือ พรหมชาลโพธิสัตว์ศีล กับ โยคจารย์โพธิสัตว์ศีล สำหรับที่มาของพรหมชาลโพธิสัตว์ศีลนั้นนักวิชาการก็ยังคงถกเถียงและยังสรุปไม่ได้ถึงที่มาที่แน่ชัด แต่เมื่อได้มาวิเคราะห์ถึงเนื้อหาละเอียดพบว่า มีบางส่วนของพรหมชาลโพธิสัตว์ศีลนั้นเป็นแนวคิดในปรัชญาจีน ตัวอย่างเช่น ในเรื่องข้อห้ามการฉน

เนื้อและผักกุนห้ำชนิดนั้น เป็นแนวคิดในวัฒนธรรมจีนจากลัทธิเต๋า จึงเป็นได้ว่าเนื้อหาส่วนหนึ่งของพรหมชาลโพธิสัตว์ศิลนั้ถือกำเนิดขึ้นในดินแดนจีน โดยได้รับอิทธิพลของแนวคิดปรัชญาของจีนเข้ามา และต่อมาก็ได้มาเป็นส่วนหนึ่งของพระพุทธศาสนามหายานแบบจีน

งานวิจัยฉบับนี้เป็นการวิจัยในเชิงประวัติศาสตร์ โดยใช้เอกสารชั้นปฐมภูมิและทุติยภูมิ เพื่อหาหลักฐานมายืนยันให้เห็นปรากฏการณ์ดังกล่าว และได้แสดงให้เห็นว่าพระพุทธศาสนาในจีนนั้น ถึงแม้ว่าจะมีต้นกำเนิดมาจากอินเดีย แต่เมื่อเข้ามาในดินแดนจีนก็ได้อิทธิพลของแนวคิดและปรัชญาต่าง ๆ ของจีน เกิดปฏิสัมพันธ์ขึ้นมา ทำให้แนวคิดเหล่านั้นได้กลายมาเป็นส่วนหนึ่งของพระพุทธศาสนาขึ้นมา และต่อมาแนวคิดของพระพุทธศาสนานั้นก็ได้อิทธิพลต่อแนวคิด ความเชื่อ ค่านิยม ของชาวจีนอีกทอดหนึ่งต่อไป

คำสำคัญ: พรหมชาลสูตร, โพธิสัตว์ศิล, มหายน, ปรัชญาจีน

1. บทนำ

พระพุทธศาสนาถือกำเนิดที่อินเดีย และต่อมาก็ได้ไปเจริญยังดินแดนส่วนต่าง ๆ เช่น เอเชียกลาง เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ต่อมาหลังจากที่จีนได้เปิดเส้นทางสายไหมเพื่อการค้าขึ้น ก็ได้มีการเดินทางติดต่อระหว่างผู้คนในเอเชียกลางและดินแดนจีน จึงเป็นเหตุให้พระพุทธศาสนาได้เข้ามาสู่ดินแดนจีนในสมัยราชวงศ์ฮั่นตะวันออก และได้กลายเป็นศาสนาที่สำคัญของชาวจีนในสมัยถัง ความเชื่อและคำสอนในพระพุทธศาสนาได้ซึมซับสู่กลายเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมจีน และถึงแม้ในปัจจุบันพระพุทธศาสนาไม่ได้เป็นศาสนาหลักของประเทศจีนแล้ว แต่แนวคิด คำสอน ปรัชญาต่าง ๆ ของพระพุทธศาสนายังคงฝังลึกอยู่ในวัฒนธรรมจีนตลอดมา

ถึงแม้ว่าพระพุทธศาสนาจะถือกำเนิดมาจากอินเดีย แต่เมื่อพระพุทธศาสนาได้เข้าสู่ดินแดนจีนแล้ว ก็มีการปรับตัวผสมผสานกับแนวคิด ปรัชญาต่าง ๆ ของจีน เช่น แนวคิดดั้งเดิม แนวคิดในลัทธิเต๋า ลัทธิขงจื้อ จนทำให้พระพุทธศาสนาในจีนกลายเป็นพระพุทธศาสนาแบบจีนที่มีคำสอนและแนวคิดเป็นเอกลักษณ์ของตัวเอง ที่แตกต่างไปจากพระพุทธศาสนาดั้งเดิม พระพุทธศาสนาเถรวาท และพระพุทธศานามหายานแบบอินเดีย

สำหรับพระพุทธศาสนาที่เจริญในจีนนั้น จัดเป็นพระพุทธศาสนาฝ่ายมหายาน ที่มีหลักเป้าหมายคือการสร้างบารมีเป็นพระโพธิสัตว์เพื่อจะได้โปรดสรรพสัตว์ ดังนั้นการปฏิบัติตนเพื่อความเป็นมหายานจึงต้องมีการรับศีลพระโพธิสัตว์ โดยโพธิสัตว์ศีล เป็นศีลที่สำคัญของผู้ที่นับถือพระพุทธศานามหายาน ทั้งฝ่ายนักบวชและฝ่ายฆราวาสผู้ครองเรือน โพธิสัตว์ศีลของพระพุทธศานามหายานที่สำคัญมีอยู่สองประเภทใหญ่ๆ โดยแบ่งตามสายการสืบทอดได้แก่ คือ พรหมชาลโพธิสัตว์ศีล กับ โยคจารย์โพธิสัตว์ศีล

สำหรับที่มาของพรหมชาลโพธิสัตว์ศีลนั้นนักวิชาการก็ยังคงถกเถียงและยังสรุปไม่ได้ถึงที่มาที่แน่ชัด แต่เมื่อได้มาวิเคราะห์ถึงเนื้อหาอย่างละเอียดพบว่า มีบางส่วนของพรหมชาลโพธิสัตว์ศีลนั้นเป็นแนวคิดที่ไม่มีในพระพุทธศาสนา แต่เป็นแนวคิดที่พบในปรัชญาความเชื่อดั้งเดิมของจีนทั้งในเต๋าและขงจื้อ โดยเฉพาะเรื่องของการห้าม การฉันทนื้อและผักฉุนห้า

ชนิดนั้น เป็นแนวคิดในวัฒนธรรมจีนจากลัทธิเต๋า จึงเป็นที่น่าสงสัยว่าแนวคิดนี้เข้ามาอยู่ในพระพุทธศาสนาและมาเป็นสิกขาบทในพรหมชาลโพนีสต์ได้อย่างไร

งานวิจัยฉบับนี้เป็นการศึกษาในเชิงประวัติศาสตร์ โดยใช้เอกสารชั้นปฐมภูมิและทุติยภูมิ เพื่อหาหลักฐานมาสนับสนุนสมมติฐานที่ได้ตั้งขึ้นมาว่า แนวคิดเรื่องการห้ามฉันมังสะและผักฉุนนั้นเป็นแนวคิดที่มาจากลัทธิเต๋าและขงจื้อ แต่ต่อมาก็ได้ถูกทำไปสอดใส่ ในพรหมชาลโพนีสต์ และในก็ได้มาเป็นส่วนหนึ่งของพระพุทธศาสนาเถรวาท และงานวิจัยชิ้นนี้จะได้อธิบายสาเหตุและลำดับขั้นตอนของการที่แนวคิดนี้ได้เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของโพนีสต์ดังกล่าวยกด้วย

2. ปรัชญาจีนและความเชื่อของชาวจีน

ประเทศจีนมีประวัติศาสตร์ที่ยาวนานมากกว่า 5,000 ปี วัฒนธรรมจีนเป็นวัฒนธรรมที่เจริญมายาวนาน ชาวจีนมีปรัชญาและความเชื่อเป็นของตนเองมาแต่โบราณ ทั้งจากปรัชญาความเชื่อที่เกิดจากคนในท้องถิ่นเอง และปรัชญาความเชื่อที่รับมาจากต่างถิ่นแล้วมาปรับเป็นปรัชญาความเชื่อของตนเอง โดยปรัชญาและความเชื่อของจีน สามารถแบ่งได้เป็น 4 ประเภทใหญ่ ๆ คือ

1) ศาสนาและความเชื่อดั้งเดิม (原始宗教)¹

ความเชื่อทางศาสนาดั้งเดิมของมนุษย์เกิดขึ้นจากความไม่เข้าใจในธรรมชาติ และการเกรงกลัวอำนาจของธรรมชาติ จึงมีพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับการบูชาธรรมชาติเกิดขึ้น ซึ่งความเชื่อเหล่านี้มีการพัฒนามาพร้อม ๆ กับพัฒนาการทางสังคมและการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์ โดยความเชื่อในศาสนาดั้งเดิมของชาวจีนเกิดมาตั้งในในยุคหินเก่า โดยมีการค้นพบทางโบราณคดีจะพบร่องรอยที่เกี่ยวข้องกับพิธีศพ การบูชาผีและบูชาธรรมชาติ ซึ่งศาสนาและความเชื่อของจีนด้านนี้สามารถแบ่งย่อยได้เป็น 3 ประเภทใหญ่ ๆ คือ 1) การบูชาธรรมชาติ (自然崇拜) 2) การบูชาผีและเทวดา (鬼神崇拜) และ 3) การบูชาบรรพบุรุษ (祖先崇拜)

2) ลัทธิเต๋า (道教)²

คำสอนของลัทธิเต๋าก่อเกิดโดยเหล่าจื้อเป็นหลัก โดยคำสอนของลัทธิเต๋าวัดจะอิงเกี่ยวกับเรื่องของธรรมชาติ การอยู่ร่วมกันธรรมชาติ การอยู่อย่างเป็นธรรมชาติ และยังเกี่ยวข้องกับการฝึกกายและใจ โดยในการฝึกกายนั้น ลัทธิเต๋าวัดจะเน้นเรื่องการดูแลและร่างกายด้วยวิธีต่าง ๆ เช่น อาหารการกิน ยาอายุวัฒนะ การเดินลมปราณ เป็นต้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อความยืนยาวของอายุ และความเป็นเซียนซึ่งเป็นอมตะ ส่วนในเรื่องของการฝึกจิตนั้น เต๋าวัดจะเน้นเรื่องการปล่อยวาง การเข้าถึงธรรมชาติ การทำสมาธิ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อความหลุดพ้น และเข้าถึงความเป็นเต๋า

3) ลัทธิขงจื้อ (儒家)³

ลัทธิขงจื้อถือกำเนิดโดยขงจื้อ ซึ่งเป็นบุคคลที่มีชีวิตอยู่ช่วงบ้านเมืองจีนเกิดภาวะสงคราม ดังนั้นปรัชญาคำสอนของขงจื้อและศิษย์ จึงเน้นไปเพื่อหาวิธีการเพื่อให้บ้านเมืองสงบสุข และเน้นเรื่องการวางตนให้เหมาะสมกับสถานะของตนเอง เพื่อความสงบสุขของสังคม เช่น กล่าวถึงคุณธรรมความเมตตาของผู้ปกครองบ้านเมือง คุณธรรมความจงรักภักดีของประชาชน คุณธรรมความเมตตาของบิดามารดา คุณธรรมความกตัญญูของบุตรและศิษย์ เป็นต้น

4) พระพุทธศาสนาเถรวาท

พระพุทธศาสนาถือเป็นการเชื่อและปรัชญาที่มาจากต่างถิ่น เพราะพระพุทธศาสนาถือกำเนิดที่อินเดีย ต่อมาหลังพุทธปรินิพพานประมาณ 500 ปีก็เกิดพระพุทธศาสนานิกายมหายานขึ้นมา และต่อมาพระพุทธศาสนานี้ก็ได้ไปเผยแผ่ยังดินแดนเอเชียกลาง และได้เข้าสู่ประเทศจีนในเวลาต่อมา ซึ่งเมื่อพระพุทธศาสนาได้เข้ามาสู่ดินแดนจีนก็มีการปรับตัวเพื่อให้เข้ากับวัฒนธรรมดั้งเดิมที่มีอยู่ก่อนแล้วในท้องถิ่น และมีการหลอมรวมกันกับแนวคิดของเต๋าและขงจื้อ จนกลายเป็นพระพุทธศาสนาแบบจีนที่มีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตน เช่น มีเรื่องของการเซ่นไหว้พระโพธิสัตว์ เรื่องของการกินเจ เป็นต้น

จะเห็นว่าก่อนที่พุทธศาสนาเข้ามาสู่ดินแดนจีนนี้ ดินแดนจีนมีปรัชญาและความเชื่อเป็นของตนเองอยู่ก่อนแล้ว ดังนั้น เมื่อพระพุทธศาสนาเข้ามาจึงมีการปะทะกันทางความคิด และต่อมาก็มีการปรับตัวหลอมรวมกันทางคิดกับความเชื่อที่มีอยู่ก่อนแล้วขึ้นมา

3. พระพุทธศาสนาหายานในจีน

พระพุทธศาสนามีกำเนิดมาจากอินเดีย ในยุคพุทธกาลนั้นพระพุทธศาสนายังคงอยู่ในดินแดนมัชฌิมประเทศของอินเดีย แต่หลังจากพุทธปรินิพพานในสมัยพระเจ้าอโศกมหาราช และสมัยพระเจ้ากนิษกะมหาราช ก็ได้มีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาไปยังดินแดนต่าง ๆ เช่น เอเชียกลาง เอเชียตะวันออกเฉียงใต้

ในดินแดนจีนเมื่อมีการเกิดขึ้นของเส้นทางสายไหมในสมัยราชวงศ์ฮั่น จึงทำให้เกิดมีการติดต่อกับดินแดนทางตะวันตกของจีน (西域) เพื่อทำการติดต่อค้าขาย ต่อมาพระพุทธศาสนาจึงได้เข้ามาสู่ดินแดนจีนโดยผ่านเส้นทางสายไหม โดยในยุคแรกมีพระจากเอเชียกลางได้เข้าสู่ดินแดนจีน และต่อมาก็มีชาวจีนได้ศรัทธาอันนับถือพระพุทธศาสนาและออกบวชเป็นพระภิกษุในพระพุทธศาสนาเกิดขึ้น ต่อมาพระพุทธศาสนาก็ค่อย ๆ ได้เจริญขึ้นและเจริญสูงสุดในสมัยราชวงศ์ถัง ซึ่งในยุคนั้นจะมีนิกายต่าง ๆ ที่มีคำสอนเป็นของตนเองเกิดขึ้นมากมาย และยังมีนิกายที่มีกำเนิดขึ้นมาใหม่จากจีน เช่น นิกายหว่าเียน (華嚴宗) และนิกายเทียนไถ (天台宗) เป็นต้น

3.1 กำเนิดพระพุทธรูปหายาน

พระพุทธศาสนาถือกำเนิดขึ้นในดินแดนอินเดีย เมื่อประมาณ 2,600 ปีที่ผ่านมา เมื่อพระสัมมาสัมพุทธเจ้าปรินิพพาน พระสาวกก็มีความเห็นเกี่ยวกับพระธรรมคำสั่งสอนที่แตกต่างกัน ต่อมาจึงมีการเกิดการแตกเป็นนิกายขึ้น โดยในช่วงแรกมีการแตกเป็น 2 นิกายคือ เถรวาทและมหาสังฆิกวาท ต่อมาหลังพุทธกาลได้ประมาณ 200 ปี พระพุทธศาสนาก็ได้

แตกถึง 20 นิกาย ซึ่งทุกนิกายจัดเป็นฝ่ายสาวกยาน แต่หลังจากพุทธปรินิพพานได้ประมาณ 500 ก็มีแนวคิดของพระพุทธานามหายานเกิดขึ้น

การกำเนิดขึ้นของพระพุทธานามหายานมีหลายทฤษฎี และหลายตำนาน ดังเช่น ฝ่ายมหายานเองเชื่อว่าคำสอนของพระพุทธานามหายานนั้นกำเนิดมาจากพระพุทธเจ้า แต่ถูกเก็บรักษาไว้ที่ถ้ำพญานาค และต่อมาท่านนาคาชุนก็ได้มาค้นพบและนำคำสอนของพระพุทธานามหายานมาเผยแผ่⁴

แต่นักวิชาการเชื่อว่ากำเนิดของพระพุทธานามหายานนั้น เกิดจากกลุ่มปฏิรูปพระพุทธานามหายานซึ่งเป็นกลุ่มคนรุ่นใหม่ ได้นำคำสอนในพระพุทธานามหายานมาสอนให้เหมาะกับยุคสมัย และต่อมาก็มีการเผยแผ่และพัฒนาคำสอนไปเรื่อย ๆ จนในที่สุดก็ได้เกิดเป็นนิกายใหม่เกิดขึ้น ซึ่งแนวคิดของพระพุทธานามหายานจะมีความแตกต่างกันไปจากแนวคิดของพระพุทธานามหายานแบบดั้งเดิม⁵

3.2 แนวคิดและหลักการเรื่องพระโพธิสัตว์ของพระพุทธานามหายาน

จากกำเนิดขึ้นของพระพุทธานามหายาน พบว่าเกิดจากกลุ่มของนักปฏิรูปศาสนารุ่นใหม่ ที่ต้องการเผยแผ่พระพุทธานามหายานวิธีใหม่ เช่น เป็นพระโพธิสัตว์ฆราวาส และมีวัตถุประสงค์สูงสุดคือบรรลุนิพพานเป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้าองค์ต่อ ๆ ไป แต่ในระหว่างการสร้างบารมีนี้จำเป็นต้องบำเพ็ญวัตรของพระโพธิสัตว์ กลุ่มคนฝ่ายมหายานจึงได้พัฒนาและสร้างคัมภีร์ของฝ่ายมหายานขึ้นมา โดยคัมภีร์ของฝ่ายมหายานมีความแตกต่างกับคัมภีร์ดั้งเดิมของฝ่ายเถรวาท ที่จะมีการยกย่องสรรเสริญพระโพธิสัตว์ กล่าวถึงหลักธรรมคำสอนของฝ่ายมหายาน และหลักปฏิบัติตนเพื่อความเป็นพระโพธิสัตว์ ดังนั้นในคัมภีร์ของพระพุทธานามหายานจึงมีการกล่าวถึงพระพุทธเจ้าและโพธิสัตว์องค์ต่าง ๆ ทั้งพระพุทธเจ้าและพระโพธิสัตว์ในอดีต หรือในดินแดนพุทธเกษตรอื่น ๆ นอกเหนือจากโลกของเรา

แต่ในยุคแรกนั้นนักบวชฝ่ายมหายานยังไม่ได้มีพระวินัยเป็นของตนเอง แต่คงได้ปฏิบัติตามพระวินัยของฝ่ายเถรวาท แต่ได้มีการเพิ่มเติมหลักปฏิบัติตนเพื่อความเป็นมหายาน เกิดขึ้นควบคู่กันไปด้วย จนในที่สุดก็ได้มีการเกิดขึ้นของโพธิสัตว์ศิล หรือวินัยของผู้ที่จะปฏิบัติตนเพื่อเป็นพระโพธิสัตว์เกิดขึ้นมา ซึ่งการเกิดขึ้นของโพธิสัตว์ศิลนั้น เป็นการเกิดขึ้นแบบต่อเนื่องค่อยเป็นค่อยไป มีการปรับปรุงและเพิ่มเติมเนื้อหาเข้าไป เพื่อความเหมาะสมกับยุคสมัย และในสุดโพธิสัตว์ศิลก็ได้ถือเป็นพระวินัยสำคัญที่นักบวชและฆราวาสต้องถือปฏิบัติเพื่อการบำเพ็ญตนเป็นพระโพธิสัตว์

3.3 พระพุทธศาสนาเข้าสู่ดินแดนจีน

พระพุทธศาสนาเข้าสู่ดินแดนจีนในสมัยฮั่น ในปัจจุบันนักวิชาการทางประวัติศาสตร์ ศาสนาได้รวบรวมสมมุติฐานที่ได้กล่าวถึงการเข้ามาของพระพุทธศาสนาสู่ดินแดนจีนได้ถึง 20 กว่าสมมุติฐาน⁶ ดังตัวอย่างเช่น ในคัมภีร์หมิงฝอลุ่น (明佛論) ของหลิวซงจง (劉松宗) ได้กล่าวอ้างถึงคัมภีร์ซานไห่ (山海) ของป้ออี้ว่า ป้ออี้ (伯益, ประมาณ 2000 ปีก่อน ค.ศ.) ซึ่งผู้ช่วยของพระเจ้าอวี่ (禹) ปฐมกษัตริย์แห่งราชวงศ์เซี่ย (夏朝) ได้กล่าวถึงพระสัมมาสัมพุทธเจ้าไว้ “บุคคลผู้เป็นที่รักของชาวอินเดีย ท่านมีเมตตาต่อปวงชน” (天毒之國偈人而愛人)⁷ หรือตำนานความฝันของจักรพรรดิฮั่นหมิงตี้ที่ได้ฝันเห็นเทวดากายสีทอง ที่เชื่อว่าเป็นองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า แต่มาจักรพรรดิฮั่นหมิงตี้จึงได้ส่งราชทูตไปอัญเชิญพระพุทธศาสนาจากอินเดีย และพระองค์ได้สร้างวัดม้าขาว (白馬寺) ขึ้นมาเป็นวัดแรกในพระพุทธศาสนา เพื่อเป็นอนุสรณ์ที่ได้นำพระพุทธศาสนาเข้ามาสู่ประเทศจีนได้สำเร็จ⁸ แต่นักวิชาการทางประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนาเห็นว่าเนื้อหาส่วนนี้ได้ถูกแต่งต่อเติมเข้ามาในคัมภีร์ในยุคสมัยหลัง เนื่องมาจากการแข่งขันกันขององค์กรทางพระพุทธศาสนาและลัทธิเต๋า ทำให้มีการกล่าวอ้างว่าศาสนาของตนมีประวัติและตำนานที่เก่าแก่กว่าอีกฝ่ายหนึ่ง⁹ นอกจากนี้ นักวิชาการยังเชื่อว่าการเข้ามาของพระพุทธศาสนาสู่แผ่นดินจีนในครั้งแรกนั้น ไม่น่าจะมีการจดบันทึกไว้อย่างเป็นทางการ แต่น่าจะเป็นการเข้ามาโดยธรรมชาติอย่างค่อย ๆ

เป็นค่อย ๆ ไปจากการติดต่อกันระหว่างจีนกับดินแดนทางตะวันตกโดยผ่านเส้นทางสายไหม¹⁰ โดยในขบวนการเวลานั้นก็ได้มีพระภิกษุในพระพุทธศาสนาจากเอเชียกลางอยู่ด้วย ซึ่งท่านเหล่านั้นได้นำพระพุทธศาสนาเข้าไปเผยแผ่โดยไม่ได้นำคัมภีร์ต้นฉบับเข้าไปด้วย แต่มีการท่องจำคัมภีร์ไว้แล้วมาถ่ายทอดจดบันทึกในภาษาจีนอีกทอดหนึ่ง¹¹ จนกระทั่งต่อมาเมื่อพระพุทธศาสนาได้เป็นที่รู้จักกันอย่างแพร่หลายในระยะหนึ่งแล้ว จึงจะมีการจดบันทึกถึงเรื่องราวของพระพุทธศาสนาขึ้นเป็นครั้งแรก โดยบันทึกทางพระพุทธศาสนาที่นักประวัติศาสตร์เชื่อถือว่าเป็นบันทึกเรื่องราวของพระพุทธศาสนาเป็นครั้งแรก คือบันทึกของท่านอ๋องหลิวอิงเจ้าเมืองฉู่ (楚王劉英) ในสมัยฮั่นตะวันตกที่ได้บันทึกว่าท่านและครอบครัวได้ใช้เงินทำบุญในพระพุทธศาสนามากมายจนเป็นเหตุให้เงินสำหรับใช้ส่งพระราชสำนักส่วนกลางลดน้อยลง¹² จากบันทึกของท่านอ๋องหลิวอิงเจ้าเมืองฉู่นี้ แสดงให้เห็นว่าอย่างน้อยในสมัยฮั่นตะวันตกในยุคที่ท่านอ๋องหลิวอิงเป็นเจ้าเมืองฉู่ นั้น พระพุทธศาสนาจะเข้ามาสู่ดินแดนจีนได้สักระยะหนึ่งแล้ว เพราะมีการกล่าวถึงการทำทานของท่านอ๋องหลิวอิงเจ้าเมืองฉู่และครอบครัว แสดงให้เห็นว่าท่านและครอบครัวคงได้ศึกษาพระพุทธศาสนา จนเกิดศรัทธาในหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาแล้วระยะหนึ่ง ซึ่งต่อมาท่านจึงได้ทำทานเพื่อส่งเสริมและสนับสนุนงานในพระพุทธศาสนา ดังที่ปรากฏในคัมภีร์ดังที่กล่าวมา และอาจสันนิษฐานได้นอกจากนี้เนื่องจากฉู่หวังอิงแล้ว ในเมืองจีนก็คงมีประชาชนเป็นจำนวนหนึ่งที่ได้นับถือพระพุทธศาสนาเป็นที่เรียบร้อยแล้ว

3.4 การปะทะหล่อหลอมของแนวคิดดั้งเดิมของจีนกับพระพุทธศาสนา

แต่ก่อนที่พระพุทธศาสนาจะเข้าสู่ดินแดนจีนนั้น ชาวจีนก็มีศาสนา ปรัชญาและความเชื่อเป็นของตนเองมาก่อนแล้ว ซึ่งสามารถแบ่งเป็นกลุ่มใหญ่ได้ 3 ประเภทคือ 1) ศาสนาดั้งเดิมที่สอนเรื่องการบูชาเทพเจ้า การบูชาผีบรรพบุรุษ การบูชาเจ้าพ่อเจ้าแม่ เทพเจ้าในธรรมชาติ 2) ลัทธิเต๋า ที่สอนเรื่องการปฏิบัติธรรมดูแลจิตใจเพื่อการหลุดพ้น 3) ลัทธิขงจื้อ ที่สอนเรื่องการอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างมีความสุข¹³ ซึ่งศาสนาและความเชื่อเหล่านี้ได้

ปลูกฝังหยั่งลึกอยู่ในวัฒนธรรมชาวจีนตลอดมา โดยเฉพาะความเชื่อในศาสนาตั้งเดิมนั้น เป็นความเชื่อที่ได้รับการสืบทอดกันมาอย่างยาวนาน ตั้งแต่มนุษย์เริ่มมีการรวมกลุ่มและแบ่งหน้าที่ทำงานกันขึ้น

ดังนั้นเมื่อพระพุทธศาสนาเข้ามาจึงได้รับการต่อต้านจากศาสนิกของความเชื่อและลัทธิที่มีมาก่อน โดยเฉพาะลัทธิขงจื้อ เพราะเป็นลัทธิที่ผู้ปกครองแผ่นดินศรัทธาและนับถือ โดยลัทธิขงจื้อได้กล่าวหาว่า พระพุทธศาสนาไม่ได้เป็นศาสนาของชาวจีน แต่เป็นศาสนาของคนป่าเถื่อนที่ได้เดินทางมาเผยแผ่ยังดินแดนจีน และพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่ไม่รู้จักความกตัญญู เนื่องจากนักบวชในพระพุทธศาสนาไม่เลี้ยงดูบิดามารดา ได้ละทิ้งครอบครัวไป ออกบวช ซ้ำยังมีการโกนผมเสมือนเป็นการทำลายร่างกายที่บิดามารดาอมอบให้ นอกจากนี้ นักบวชในพระพุทธศาสนายังไม่มีคุณธรรมเรื่องความเคารพ เพราะพระสงฆ์ไม่ทำความเคารพต่อจักรพรรดิซึ่งเป็นโอรสแห่งสวรรค์ที่ถูกส่งลงมาปกครองแผ่นดิน¹⁴ อีกทั้งยังเป็นผู้เอาเปรียบสังคมเนื่องจากเป็นผู้ไม่ทำงานแต่มีอาหารกิน ไม่ได้ทอผ้าแต่มีเสื้อผ้านุ่ม¹⁵ จากการถูกกล่าวหาโดยลัทธิขงจื้อ จึงเป็นเหตุให้ในยุคแรกของการเข้ามาของพระพุทธศาสนาสู่ดินแดนจีนนั้น พระพุทธศาสนาได้รับการต่อต้านอย่างหนักจากผู้ที่มีอำนาจปกครอง ดังนั้นในช่วงแรกพระพุทธศาสนาจึงยังไม่ได้ได้รับความนิยมในหมู่ประชาชนชาวจีนเท่าที่ควร ด้วยเหตุนี้พระพุทธศาสนาจึงต้องมีการปรับตัว เพื่อให้สามารถคงอยู่ได้ในดินแดนจีน แต่เนื่องจากแนวคิดทางพระพุทธศาสนาเป็นแนวคิดใหม่ เป็นสิ่งใหม่ที่ชาวจีนไม่รู้จัก การใช้คำสอนในพระพุทธศาสนามาสอนคนจีนเลย หรือการใช้คำศัพท์เฉพาะในพระพุทธศาสนามากล่าวสอนคนจีนเลยจึงเป็นเรื่องที่เป็นไปด้วยความยากลำบาก ดังนั้นในยุคแรกนั้น ทางคณะสงฆ์จึงมีการใช้แนวคิดเก้อ้อฟ้อเจี้ยว (格義佛教)¹⁶ ซึ่งคือการนำคำหรือแนวคิดที่มีมาก่อนแล้วในวัฒนธรรมจีนยืมมาใช้ในพระพุทธศาสนา เช่น การยืมคำว่าเต๋า (道) มาแทนคำว่ามรรคนิพพาน ใช้คำว่าคง (空) มาแทนคำว่าสุญญตา ใช้คำว่าจื้อหุ้ย (智慧) มาแทนคำว่าปัญญา เป็นต้น

นอกจากนี้ในการเผยแพร่พระพุทธศาสนาในยุคแรกนั้น ถ้าคำสอนใดในพระพุทธศาสนามีความสอดคล้องเข้ากันได้กับคำสอนดั้งเดิมในปรัชญาจีนก็จะได้รับการยอมรับและถ่ายทอดต่อไปดินแดนจีน เช่น เรื่องกฎแห่งกรรมในพระพุทธศาสนากับลัทธิขงจื้อ¹⁷ เรื่องสุญญตาของพระพุทธศาสนากับเรื่องความว่างในลัทธิเต๋า เรื่องเมตตากรุณา (慈悲) ของพระพุทธศาสนากับเรื่องเมตตา (仁) ในปรัชญาขงจื้อ เป็นต้น แต่ถ้าสิ่งไหนที่เข้ากันไม่ได้ ก็มีการปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมด้วยวิธีต่าง ๆ เช่น เพื่อลบล้างคำกล่าวหาที่ว่าพระพุทธศาสนาไม่ได้สอนเรื่องความกตัญญู ทางคณะสงฆ์จึงได้ช่วยกันแปลคัมภีร์ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องความกตัญญู (孝經) ขึ้นมา เช่นคัมภีร์พ่อชัวฟู่หมู่เอนหนานเป่าจิง (佛說父母恩難報經 คัมภีร์พระดำรัสพระพุทธเจ้าเรื่องบุญคุณบิดามารดาตอบแทนได้ยาก) คัมภีร์พ่อชัวเสี่ยวจื่อจิง (佛說孝子經 คัมภีร์พระดำรัสพระพุทธเจ้าเรื่องลูกกตัญญู) หรือกระทั่งในที่สุดก็ได้มีการแต่งคัมภีร์ขึ้นมาใหม่ (偽經) ซึ่งเป็นคัมภีร์ที่เขียนขึ้นมาทีหลังโดยการเลียนแบบพุทธพจน์หรือคัมภีร์ในพระไตรปิฎกขึ้นมาเพื่อให้ชาวจีนได้เข้าใจพระพุทธศาสนามากขึ้น¹⁸ เช่นคัมภีร์ฟู่หมู่เอนจิงจริงเปียนเหวิน (父母恩重經變文 คัมภีร์โคลงบุญคุณบิดามารดามากล้น) และคัมภีร์มู่เหลียนจิวหมู่เปียนเหวิน (目連救母變文 คัมภีร์โคลงพระมหาโมคคัลลานะโปรดมารดา) โดยคัมภีร์เหล่านี้จะมีการนำแนวคิดเรื่องความกตัญญูจากปรัชญาจีนมารวมกับแนวคิดเรื่องความกตัญญูในพระพุทธศาสนา จึงเป็นเหตุให้ในเวลาต่อมาคำสอนในพระพุทธศาสนา ก็ได้รับการยอมรับจากชาวจีนมากยิ่งขึ้น

จากการผ่านการปะทะ เปลี่ยนแปลง หลอมรวมกันทางความคิด จากพระพุทธศาสนาและปรัชญาจีน ดั้งเดิม ทำให้พระพุทธศาสนาสามารถเจริญรุ่งเรืองปักหลักได้ในดินแดนจีน มีการพัฒนาสืบต่อไป จนกระทั่งถึงสมัยราชวงศ์ถัง พระพุทธศาสนามีการความเจริญและมีการแตกเป็นนิกายต่างเพิ่มขึ้นมากมาย¹⁹ และพบว่าคำสอนของพระพุทธศาสนาในยุคที่ศาสนาพุทธได้รับการยอมรับและขยายไปทั่วจีนนั้น เป็นคำสอนที่มีการผสมผสาน กับแนวคิดคิดของจีนมาแล้ว

หรือแม้กระทั่งในสิกขาบทของพระพุทธศาสนาฝ่ายมหายาน ก็ยังมีแนวคิดของปรัชญาจีน เข้าไปแทรกอยู่ด้วย ดังเช่น ในพรหมชาลศีลโพธิสัตว์พบกว่า ในส่วนของสิกขาบทบางข้อ ก็เป็นน่าสงสัยว่า เป็นแนวคิดในพระพุทธศาสนา หรือแนวคิดของปรัชญาจีน ที่ถูกสอดแทรกเข้าไปในคัมภีร์ ซึ่งงานวิจัยฉบับนี้จะได้ทำการวิเคราะห์ เพื่อหาที่และเหตุผลของการสอดแทรกแนวคิดในปรัชญาจีนที่เข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของสิกขาบทดังกล่าวนั้น

4. พรหมชาลโพธิสัตว์ศีล

พระพุทธศาสนานิกายมหายานไม่มีวินัยปิฎกที่จัดเป็นหมวดหมู่อย่างกับของฝ่ายสาวกยานหรือนิกายเถรวาทบ้านเรา²⁰ พระวินัยที่พระพุทธศาสนาฝ่ายมหายานใช้นั้นมี 2 ประเภทคือ 1) พระวินัยปาฏิโมกข์ของฝ่ายสาวกยาน เช่น พระวินัยของนิกายสรวาสติวาทธรรมคูปตะมหาสังฆิกะและมหิศาสกะ ซึ่งเทียบเท่าได้กับพระวินัย 227 ข้อของพระภิกษุฝ่ายเถรวาทในบ้านเรา โดยพระวินัยปาฏิโมกข์ของนิกายเหล่านี้ได้ถูกแปลถ่ายทอดสู่ภาษาจีน และ 2) พระวินัยโพธิสัตว์ โพธิสัตว์ศีล ซึ่งเป็นสิกขาบทที่นักบวชและฆราวาส ฝ่ายมหายานต้องถือปฏิบัติ เพราะลัทธิมหายานสอนให้ปรารถนาพุทธภูมิเป็นสำคัญ ดังนั้นบุคคลจึงต้องถือปฏิบัติตามโพธิสัตว์ศีลอย่างเคร่งครัด

โพธิสัตว์ศีลของพระพุทธศาสนาฝ่ายมหายานที่สำคัญมีอยู่สองประเภทใหญ่ๆ โดยแบ่งตามสายการสืบทอดได้แก่ คือ พรหมชาลโพธิสัตว์ศีล (梵網經菩薩戒) กับ โยคจารย์โพธิสัตว์ศีล (瑜伽菩薩戒) โดยพรหมชาลโพธิสัตว์ศีลนั้นมีที่มาจากคัมภีร์พรหมชาลสูตร (梵網經) ส่วนโยคจารย์โพธิสัตว์ศีลมีที่มาจากคัมภีร์โยคจารย์ภูมิศาสตร์ (瑜伽師地論)

4.1 ประวัติความเป็นมาของคัมภีร์พรหมชาลสูตรฝ่ายมหายาน

คัมภีร์พรหมชาลสูตรของฝ่ายมหายานนี้มีชื่อเต็มว่า ฟานหวังจิงหลูเสอน่าฟอชัวผุซ่าซินตี้เจ๋ผินตี้สือ (梵網經盧舍那佛說菩薩心地戒品第十) แต่มักเรียกกันโดยย่อว่า ฟานหวังจิง (梵網經) หรือพรหมชาลสูตร ซึ่งชื่อของคัมภีร์นี้เป็นชื่อเดียวกันกับคัมภีร์พรหม

ชาลสูตรของเถรวาท แต่เนื้อหาภายในไม่ได้มีความเกี่ยวข้องกับคัมภีร์พรหมชาลสูตรของเถรวาทแต่อย่างใด โดยเชื่อกันว่าคัมภีร์พรหมชาลสูตรนี้ ได้รับการแปลจากภาษาสันสกฤตเป็นภาษาจีนโดยพระกุมารชีพ ในรัชสมัยจักรพรรดิฉินเหวินหวาน (秦文桓) แต่จากคัมภีร์ชูซันจ๋างจี้จี้ (出三藏記集) กลับไม่ได้มีชื่อพรหมโพธิสัตว์ศีล และไม่มีกล่าวว่าพรหมชาลสูตรว่าเป็นผลงานการแปลของท่านกุมารชีพ ด้วยเหตุนี้ นักวิชาการจึงเชื่อว่าท่านกุมารชีพไม่ได้เป็นผู้แปลพรหมชาลสูตรนี้ แต่เชื่อว่าคัมภีร์พรหมชาลสูตรนี้ได้รับความนิยมนิยมและมีการเผยแพร่เป็นอย่างมากในสมัยกลางศตวรรษที่ 5 ถึงปลายศตวรรษที่ 5 และจากเนื้อความท้ายคัมภีร์ของการการบันทึกมีการระบุว่าคัมภีร์นี้ได้แปลมาจากต้นฉบับภาษาสันสกฤตที่มีเนื้อหายาวกว่าฉบับแปลมาก และในบทนำของพรหมชาลสูตรก็ได้บันทึกว่าม้วนที่ 1 นี้มีความยาวถึง 81 ส่วน²¹ แต่ในปัจจุบันก็ไม่มีใครได้พบคัมภีร์ต้นฉบับฉบับนั้นเลย จึงมีนักวิชาการเชื่อว่าต้นฉบับเดิมในภาษาสันสกฤตได้หายสาบสูญไปแล้ว²²

ในสมัยต่อมาก็ได้มีการเขียนคัมภีร์อรรถกถาเพื่อใช้อธิบายขยายความพรหมชาลสูตรขึ้นมาอีกหลายคัมภีร์ เช่น คัมภีร์ผู้ฆ่าเจ้อ้อชู (菩薩戒義疏) ของท่านจ้ออี่ (智顓) คัมภีร์ฟานหวังจิงผู้ฆ่าเจ้อ้อชู (梵網經菩薩戒本疏) ของท่านธรรมคุป (法藏) เป็นต้น รวมถึงในศักราชเทียนเจียนที่ 18 (天監十八年) จักรพรรดิเหลียงอูตี้ (梁武帝) ก็ได้เขียนคัมภีร์ชูเจียเหรินโช่วผู้ฆ่าเจ้อ้อชู ม้วนที่ 1 (出家人受菩薩戒法卷第一) เพื่อสรุปความสำคัญของคัมภีร์พรหมชาลสูตรขึ้นมาอีกด้วย²³ ซึ่งจะเห็นได้ว่าคัมภีร์พรหมชาลสูตรและพรหมชาลโพธิสัตว์ศีลนี้มีความสำคัญมาก แต่อย่างไรก็ตามความเป็นมาของคัมภีร์นี้ ก็ยังมีความไม่ชัดเจน

4.2 เนื้อหาของคัมภีร์พรหมชาลสูตรฝ่ายมหายาน

เนื้อหาของพรหมชาลสูตรแบ่งเป็น 2 ม้วนหรือ 2 ส่วน โดยในส่วนแรกจะกล่าวถึงพระศากยมุนีพุทธเจ้า ซึ่งปรากฏพระองค์ที่ปัทมะครรณะโลก (華藏世界) ซึ่งเป็นที่ประทับของพระไวโรจนพุทธเจ้า (盧舍那佛) โดยพระไวโรจนพุทธเจ้าทรงแสดงปาฏิหาริย์จำแลง

ธรรมกายของพระองค์เป็นพระพุทธรูปเจ้านับประมาณมิได้ และพระพุทธรูปเหล่านั้นได้ทรงออก
จากปัทมครรภ เพื่อเสด็จไปแสดงพระธรรมเทศนายังสรวงสวรรค์ชั้นต่าง ๆ

ส่วนเนื้อหาในส่วนที่ 2 จะกล่าวถึงโพธิสัตว์ศีล โดยพรหมชาลโพธิสัตว์ศีลนี้แบ่งเป็น
คุรุอาบัติ หรืออาบัติหนัก 10 ข้อ และจุลอาบัติ หรืออาบัติเบา อีก 48 ข้อ โดยมีรายละเอียด
ดังต่อไปนี้

คุรุอาบัติ 10 ข้อ²⁴ ได้แก่

- 1) ฆ่าสัตว์ (佛子！若自殺、教人殺、方便讚歎殺...是菩薩波羅夷罪。)
- 2) ลักทรัพย์ (若佛子！自盜、教人盜、方便盜...是菩薩波羅夷罪。)
- 3) ประพฤติผิดในกาม (若佛子！自婬、教人婬...是菩薩波羅夷罪。)
- 4) พูดปด (若佛子！自妄語、教人妄語、方便妄語...是菩薩波羅夷罪。)
- 5) ดื่มสุรา (若佛子！自酤酒、教人酤酒...是菩薩波羅夷罪。)
- 6) ว่าร้ายผู้พุทธบริษัท 4 (若佛子！自說出家、在家、菩薩、比丘、比丘尼罪過，教人說罪過...是菩薩波羅夷罪。)
- 7) ยกตนข่มท่าน (若佛子！自讚毀他、亦教人自讚毀他...是菩薩波羅夷罪。)
- 8) ตระหนี่ (若佛子！自慳、教人慳、慳因、慳緣...是菩薩波羅夷罪。)
- 9) โทสะ (若佛子！自瞋、教人瞋，瞋因、瞋緣...是菩薩波羅夷罪。)
- 10) ให้อภัยพระรัตนตรัย (若佛子！自謗三寶、教人謗三寶...是菩薩波羅夷罪。)

ซึ่งอาบัตินี้กล่าวข้างต้นถ้าผู้ใดปฏิบัติถือว่าเป็นอาบัติหนัก ทำให้ขาดจากการเป็นพระโพธิสัตว์ ไม่สามารถแก้โดยการขอขมาหรือปลงอาบัติได้²⁵

ส่วนลหุอาบัติ 48 ข้อ มีดังเช่น

- 1) ไม่เคารพอาจารย์ เพื่อนร่วมชั้น (見上座、和上、阿闍梨、大同學... 應起承迎、禮拜、問訊。而菩薩反生憍心、慢心、癡心... 犯輕垢罪。)
- 2) ดื่มสุราเมรัย (若佛子！故飲酒而生酒過失無量... 若故自飲、教人飲者，犯輕垢罪。)
- 3) บริโภคมังสะ (若佛子！故食肉。一切肉不得食... 若故食者，犯輕垢罪。)
- 4) บริโภคผักฉุน 5 ชนิด (若佛子！不得食五辛：大蒜、革葱、慈葱、蘭葱、興蕖... 若故食者，犯輕垢罪。)
- 5) ไม่ตักเตือนผู้ต้องอาบัติ (若佛子！見一切眾生犯八戒、五戒、十戒... 應教懺悔。而菩薩不教懺悔... 犯輕垢罪。)
- 6) ไม่เคารพผู้สอนผู้ปฏิบัติมหายาน (若佛子！見大乘法師、大乘同學、同見同行... 即起迎來送去、禮拜供養。... 若不爾者，犯輕垢罪。)
- 7) ไม่ฟังไม่รับศีล (若佛子！一切處有講毘尼經律... 若不至彼聽受者，犯輕垢罪。)
- 8) ละทิ้งคำสอนมหายาน (若佛子！心背大乘，常住經律言非佛說，而受持二乘聲聞、外道惡見、一切禁戒邪見經律者，犯輕垢罪。)
- 9) ไม่ช่วยเหลือคนป่วย (若佛子！見一切疾病人... 見病不救者，犯輕垢罪。)
- 10) มีอาวุธสำหรับฆ่าสัตว์ (若佛子！不得畜一切刀杖、弓箭、鉞斧、鬪戰之具... 若故畜一切刀杖者，犯輕垢罪。)

จากครุอาบัติ 10 ข้อ ลหุอาบัติ 48 ข้อนั้น เมื่อนำมาวิเคราะห์แยกแยะถึงที่มา ก็ สามารถแยกได้เป็น 4 ประเภทคือ

1) อาบัติส่วนที่เป็นแนวคิดของฝ่ายมหายานที่ปรับมาจากแนวคิดดั้งเดิมของ พระพุทธศาสนา เช่น การไม่ตั้งใจศึกษาพระธรรมฝ่ายมหายาน การไม่ตั้งใจสอนพระธรรมฝ่าย มหายาน เป็นต้น

2) อาบัติส่วนที่เป็นแนวคิดดั้งเดิมของพระพุทธศาสนา เช่น ห้ามฆ่าสัตว์ ห้ามลัก ทรัพย์ ห้ามประพฤตินอกใจกัน ห้ามดื่มสุรา ห้ามร้องรำดูมโหรีสพ เป็นต้น

3) อาบัติส่วนที่เป็นแนวคิดที่ตรงกันระหว่างพระพุทธศาสนาและคำสอนดั้งเดิมของ จีน เช่น เรื่องของการห้ามอกตัญญู การไม่เคารพผู้อาวุโส การไม่มีเมตตาช่วยเหลือสรรพสัตว์ เป็นต้น

4) อาบัติส่วนที่ไม่ได้เป็นแนวคิดในพระพุทธศาสนา แต่เป็นแนวคิดในปรัชญาและ ความเชื่อดั้งเดิมของจีน ซึ่งได้แก่เรื่อง การไม่บริโภคมังสะ และการไม่บริโภคผักฉุน 5 ชนิด ซึ่ง แนวคิดของอาบัติตรงส่วนนี้เป็นที่น่าสนใจว่ามีที่มาจากแหล่งใด และเข้ามาเป็นแนวคิดใน พรหมชาลโพรสิสต์วศิลป์ได้อย่างไร

5. วิเคราะห์อาบัติเรื่องการห้ามบริโภคมังสะและผักฉุน 5 ชนิด

สิกขาบทที่กล่าวมานี้เป็นสิ่งที่นักบวชและศาสนิกของพระพุทธศานามหายาน จำเป็นต้องถือปฏิบัติ เนื่องด้วยเป็นวัตรสำหรับผู้ที่ปรารถนาพุทธภูมิ แต่ก็เป็นที่น่าสังเกตว่าศีล ข้อ 3 ห้ามบริโภคมังสะ และศีลข้อ 4 ห้ามบริโภคผักฉุน 5 ชนิดในลหุอาบัตินั้น มีความขัดแย้ง กับคำสอนของพระพุทธศาสนาแบบดั้งเดิม และวัตรห้ามฉนเนื้อและผักฉุนนี้เป็นวัตรพระ สัมมาสัมพุทธเจ้าและพระสาวกไม่ได้ถือปฏิบัติ และเมื่อพิจารณาถึงเรื่องของผักฉุน 5 ชนิด อันได้แก่ 1) หอม 2) กระเทียม 3) ทุเรียน 4) หลักเกียว 5) เองกือ ก็พบว่าเป็นผักที่เป็นข้อห้ามใน ลัทธิเต๋าอีกด้วย จึงเป็นไปได้หรือไม่ที่ข้อความในสิกขาบทส่วนที่ห้ามบริโภคเนื้อและผักฉุน 5 ชนิดดังกล่าว เป็นแนวคิดที่ถูกใส่เพิ่มเติมเข้าไปทีหลัง

สำหรับที่มาของพรหมชาโลภิสต์ศีลนั้นนักวิชาการก็ยังคงมีการถกเถียงและยังสรุปไม่ได้ถึงที่มาที่แน่ชัด แต่เมื่อได้มาวิเคราะห์ถึงเนื้อหาอย่างละเอียดพบว่า มีบางส่วนของพรหมชาโลภิสต์ศีลนั้นเป็นแนวคิดในปรัชญาจีน ตัวอย่างเช่น ในเรื่องของข้อกำหนดการฉันเนื้อและผักฉุนห้าชนิดนั้น เป็นแนวคิดในวัฒนธรรมจีนจากลัทธิเต๋า จึงเป็นได้ว่าเนื้อหาส่วนหนึ่งของพรหมชาโลภิสต์ศีลนั้นถือกำเนิดขึ้นในดินแดนจีน โดยได้รับอิทธิพลของแนวคิด ปรัชญาของจีนเข้ามา และต่อมาแนวคิดความเชื่อนี้ก็ได้กลายมาเป็นส่วนหนึ่งของพระพุทธศาสนา มหายานแบบจีน

เพื่อพิสูจน์สมมุติฐานดังกล่าวนี้ ผู้เขียนจึงได้ทำการตามหาค้นคว้าและวิเคราะห์ข้อมูลเป็นลำดับขั้นตอนดังต่อไปนี้

- 1) กำเนิดแนวคิดการงดบริโภคเนื้อสัตว์และผักฉุน 5 ชนิด ในพระพุทธศาสนา
- 2) สาเหตุของการนำแนวคิดนี้เข้าสู่พระพุทธศาสนา
- 3) ตามหาว่าแนวคิดนี้มีมาก่อนในปรัชญาจีนหรือไม่

5.1 กำเนิดแนวคิดการงดบริโภคเนื้อสัตว์และผักฉุน 5 ชนิดในพระพุทธศาสนา

สำหรับเรื่องกำเนิดแนวคิดการงดบริโภคเนื้อสัตว์และผักฉุน 5 ชนิด ในพระพุทธศาสนานั้น เมื่อได้ค้นถึงแหล่งกำเนิดก็พบว่า มีจุดเริ่มต้นจากจักรพรรดิเหลียงอู่ตี้จึงได้จัดงานงดสุราและมังสะ (斷酒肉文法會) ขึ้นที่อุโบสถหาวาลิน (華林殿) ในวันที่ 22 เดือน 5 ศักราชเทียนเจียนที่ 10 (ค.ศ.511) และได้นิมนต์ท่านฝ่าหวิน เจ้าอาวาสวัดกวงไจ้ (光宅寺法雲法師) มาเทศน์เรื่องการบริโภคมังสะจะตัดเมล็ดพันธุ์แห่งความเมตตา จากมหาปริณิพพานสูตร²⁶ และในเหตุการณ์นี้จักรพรรดิเหลียงอู่ตี้ก็ได้ให้พระภิกษุและภิกษุณีสงฆ์มาร่วมงานในครั้งนี้จำนวน 1,448 รูปได้ถือวัตรงดบริโภคมังสะอีกด้วย²⁷ และในงานดังกล่าว นั้น จักรพรรดิเหลียงอู่ตี้ก็ได้กล่าวว่า “จากวันนี้เป็นต้นไป ศิษย์เซียวเอียน ถ้าได้ทำตัวประมาทไปดื่มสุราหรือรับประทานเนื้อสรรพสัตว์ จนกระทั่งนมและไข่ ขอให้เหล่าเทพและผีทั้งหลายได้มาดลบันดาลให้ศิษย์ตกรกด้วย”²⁸

แต่พบว่าหลังจากงานวันนั้นเพียงวันเดียวคณะพระภิกษุและภิกษุณีสงฆ์ต่างก็ได้สงสัยในที่มาของพระราชโองการการงดฉันมังสะของจักรพรรดิเหลียงอู่ตี้ เนื่องจากในสิกขาบทไม่มีข้อห้ามเรื่องการงดฉันมังสะ จึงไม่ถือปฏิบัติตามพระบรมราชโองการดังกล่าว ด้วยเหตุนี้ในเวลาต่อมาคือวันที่ 29 เดือน 5 ศักราชเทียนเจียนที่ 10 (ค.ศ.511) จักรพรรดิเหลียงอู่ตี้จึงจัดงานนี้ขึ้นมาอีกครั้งหนึ่ง และได้นิมนต์ท่านฝ่าเขาจากวัดจงเวียน (莊嚴寺法超) ท่านเชิงเปี่ยนจากวัดเฟิงเฉิง (奉誠寺僧辯) และท่านเป่าตู้จากวัดกวงไจ้ (光宅寺寶度) ซึ่งเป็นพระภิกษุผู้ทรงความรู้และทรงพระวินัยมาไขปัญหานี้อีกครั้งหนึ่ง²⁹ เช่น มีพระถามว่าในพระวินัยไม่ได้บัญญัติเรื่องนี้ไว้ ท่านฝ่าเขาก็ได้ตอบว่า พระวินัยมีเพียงหนึ่งเดียว แต่คนเข้าใจเนื้อหาที่แตกต่างกัน ถึงแม้ว่าในพระวินัยจะอนุญาตให้บริโภคเนื้อบริสุทธ์ 3 ประการได้ แต่เป้าหมายและความหมายที่แท้จริงของพระวินัยคือต้องการให้งดบริโภคเนื้อทั้งหมดตลอดไป³⁰

จากเหตุการณ์ดังกล่าวได้แสดงให้เห็นว่าในยุคนั้นพระภิกษุ ภิกษุณีจีนยังไม่ได้ถือวัตรงดบริโภคเนื้อสัตว์และผักฉุน 5 ชนิด จึงอาจเป็นไปได้ว่าโพธิสัตว์ศีลในยุคนั้นยังไม่มีการบัญญัติเรื่องนี้ลงไปในสิกขาบท ต่อจากนั้นอีก 8 ปี ในปีศักราชเทียนเจียนที่ 18 (ค.ศ.519) จักรพรรดิเหลียงอู่ตี้ได้รับสมาทานโพธิสัตว์ศีลจากพระธรรมอาจารย์หุยเยว (會紹) และในงานนั้นพระองค์ก็ได้ทำบุญถวายสังฆทานแก่พระภิกษุ ภิกษุณีสงฆ์และได้มีพระบรมราชโองการให้พระภิกษุ ภิกษุณีและฆราวาสผู้มาร่วมงานทั้ง 48,000 คนนี้งดบริโภคมังสะและผักฉุน 5 ชนิดตลอดชีพ³¹ โดยผู้มาร่วมงานทั้งคณะสงฆ์ เชื้อพระวงศ์ ข้าราชการ ขุนนาง ฆราวาสต่างก็รับศีลโพธิสัตว์ด้วยกันทั้งสิ้น³²

แต่เมื่อได้พิจารณากิจกรรมที่จักรพรรดิเหลียงอู่ตี้ได้จัดขึ้นในเวลาต่าง ๆ นั้นพบว่า มีข้อน่าสังเกตหลายประการ เช่น ในปีศักราชเทียนเจียนที่ 10 (ค.ศ.511) ที่จักรพรรดิเหลียงอู่ตี้ได้จัดงานดสุราและมังสะนั้น ถ้าในครั้งนั้นโพธิสัตว์ศีลมีข้อห้ามของการงดฉันมังสะแล้ว เพราะเหตุใดในงานครั้งแรกและครั้งที่สองนั้นทางผู้จัดงานจึงไม่ได้นำพรหมชาลโพธิสัตว์ศีลมาอ้างอิง แต่ให้พระสงฆ์ผู้ทรงสิกขาบท 3 รูปมาตอบคำถามแทน จนกระทั่งเวลาผ่านไปถึง 8 ปี ในปี

ศักราชเทียบเจียนที่ 18 (ค.ศ.519) ทางคณะของทีมงานจึงค่อยนำพรหมชาโลโพธิสัตว์ศีลออกมาอ้างอิงว่า ข้อห้ามเรื่องการฉันทมังสะนั้นเป็นข้อห้ามในศีลโพธิสัตว์

นอกจากนี้ยังเป็นที่น่าสังเกตว่า เมื่อครั้งจักรพรรดิเหลียงอู่ตี้ได้จัดงานดสุรามังสะในปีศักราชเทียบเจียนที่ 10 (ค.ศ 511) หลังจากวันงานเพื่อคณะสงฆ์ที่มาร่วมงานได้ถามถึงแหล่งอ้างอิงในสิกขาบทของพระวินัย แต่ทางทีมงานไม่สามารถหาให้ได้ จึงได้ให้พระวินัยธรผู้ทรงความรู้เป็นผู้ออกมาวิสาขนาปัญหาต่าง ๆ แทน และหลังจากนั้นต่อมาพบว่าได้มีการแปลพระวินัยขึ้นเป็นจำนวนมากในสมัยของจักรพรรดิเหลียงอู่ตี้ ดังเช่นคัมภีร์เจี๋ยเจ้ปี่ชิวหนีฝ่า (教戒比丘尼法 ศีลของภิกษุณี) คัมภีร์ลวี่เฟินอู่ปู้จี้ (律分五部記 พระวินัย 5 บท) คัมภีร์ลวี่เฟินสือปาปู้จี้ (律分十八部記 พระวินัย 15 บท) คัมภีร์สือช่งลวี่อู่ไปหลอฮัน (十誦律五百羅漢 พระวินัยฉบับมุขปาฐะของพระอรหันต์ 500 รูป) เป็นต้น³³ ยิ่งไปกว่านั้นในคัมภีร์ชวีเกาเซิงจ้วน (續高僧傳 คัมภีร์บันทึกประวัติพระอริยสงฆ์ฉบับหลัง) ซึ่งเป็นคัมภีร์ที่บันทึกประวัติของพระภิกษุผู้อยู่ในแต่ละสมัยได้บันทึกไว้ว่า พระธรรมอาจารย์หุยเจี๋ยแห่งราชวงศ์เหลียง (梁慧皎法師) ได้แต่งคัมภีร์อรรถกถาของมหาปรินิพพานสูตรและพรหมชาลสูตรรวมอยู่ด้วย³⁴ จึงอาจเป็นไปได้ว่าพรหมชาลสูตรในส่วนที่กล่าวถึงเรื่องโพธิสัตว์ศีลนั้นได้ถูกแต่งเพิ่มเติมเข้ามาในทีหลัง

ซึ่งเหตุการณ์อาจเป็นไปได้ใน 2 กรณีคือ

กรณีแรก อาจเกิดจากเมื่อพรหมชาลสูตรได้เข้าสู่แผ่นดินจีนไม่นานก็ได้มีการนำแนวคิดเรื่องการห้ามการฉันทมังสะและผักฉุนเพิ่มเติมลงไปในพรหมชาลสูตรฉบับแรกของท่านกุมารชิพ จึงเป็นเหตุให้เรื่องของการห้ามการฉันทมังสะและผักฉุนได้รับการสืบทอดมาในพรหมชาลสูตร และในที่สุดก็ได้ถูกจักรพรรดิเหลียงอู่ตี้นำมาใช้ในการอ้างอิงและบังคับให้คณะสงฆ์ได้ถือมังสวิรัต

กรณีที่ 2 อาจเกิดจากจักรพรรดิเหลียงอู่ตี้เองได้สั่งให้มีการนำแนวคิดการห้ามฉันทมังสะและผักฉุนเพิ่มเติมลงไปข้อห้ามในโพธิสัตว์ศีลเอง

เมื่อวิเคราะห์จากเหตุการณ์ความเป็นไปได้ในทั้ง 2 กรณีนั้นพบว่า ในกรณีแรกมีความเป็นไปได้น้อยกว่า เนื่องจากถ้าแนวคิดเรื่องการถือมังสวิรัตินี้มีอยู่ตั้งแต่แรกแล้วนั้น แต่เพราะเหตุใดจักรพรรดิเหลียงอู่ตี้จึงไม่ได้นำพรหมชาลสูตรนี้มาอ้างอิงตั้งแต่แรกในการจัดงานดสุรามังสะเมื่อปีศักราชเทียนเจียนที่ 10 (ค.ศ.511) ยกเว้นแต่เป็นเพราะพระองค์เพิ่งทราบในภายหลังว่าในพรหมชาลสูตรมีการห้ามมังสะและผักฉุน แต่เมื่อได้วิเคราะห์ก็พบว่าเหตุการณ์ดังกล่าวนี้เป็นไปได้อย่าง เนื่องจากคณะสงฆ์ที่ช่วยเหลือและสนับสนุนจักรพรรดิเหลียงอู่ตี้ล้วนแต่เป็นพระผู้ทรงความรู้ และทรงพระวินัย จึงเป็นไปได้ยากที่ท่านเหล่านั้นจะไม่ทราบว่าในพรหมชาลสูตรจะมีข้อห้ามเรื่องการฉันมังสะอยู่ จึงไม่นำมาใช้อ้างอิง

ส่วนในกรณีหลังนั้น มีความเป็นไปได้สูงกว่า เนื่องจากจักรพรรดิเหลียงอู่ตี้ศรัทธาในพระพุทธศาสนา และต้องการป้องกันไม่ให้พระพุทธศาสนาเสื่อมเสีย จึงได้จัดงานดสุรามังสะขึ้น แต่เมื่อเหล่าบรรดาพระภิกษุและภิกษุณีสงฆ์ได้ถามหาข้อห้ามในการฉันมังสะที่อยู่ในพระวินัย แต่ในครั้งนั้นเมื่อไม่สามารถหาคัมภีร์มาเป็นแหล่งอ้างอิงได้ จึงได้แต่อาศัยให้พระผู้ทรงพระวินัยมาเป็นผู้วิสันนาแทน ต่อมาเมื่อผ่านเหตุการณ์ครั้งนั้นไป จึงเป็นไปได้ว่าพระองค์ได้มีการนำข้อห้ามเรื่องการฉันมังสะนี้มากำหนดไว้ในสิกขาบทของโพธิสัตว์ศีล

จากข้อมูลข้างต้นนี้ได้แสดงให้เห็นว่าแนวคิดการงดบริโภคมังสะนั้นไม่ใช่แนวคิดในพระพุทธศาสนา และพระภิกษุภิกษุณีสงฆ์ในจีนยุคแรกก็ไม่ได้ถือวัตรนี้ และวัตรนี้ก็มีแนวโน้มว่ายังไม่ได้ถูกบัญญัติเป็นสิกขาบทในพรหมชาลโพธิสัตว์ศีลแต่ต่อมาในรัชสมัยของจักรพรรดิเหลียงอู่ตี้ก็ได้มีการนำแนวคิดนี้ไปบัญญัติเป็นสิกขาบทในพรหมชาลโพธิสัตว์ศีล

5.2 วิเคราะห์สาเหตุของการนำแนวคิดห้ามบริโภคมังสะและผักฉุนเข้ามาสู่

พระพุทธศาสนา

เมื่อไปค้นคว้าประวัติของจักรพรรดิเหลียงอู่ตี้ เราก็จะพบถึงสาเหตุของการที่จักรพรรดิเหลียงอู่ตี้นำวัตรงดการบริโภคมังสะและผักฉุนเข้ามาในพระพุทธศาสนา กล่าวคือจักรพรรดิเหลียงอู่ตี้ถือกำเนิดในสมัยต้าหมิงที่ 8 (大明 8 年) (ค.ศ.464) ในตระกูลขุนนางที่

นับถือคำสอนของลัทธิเต๋าและขงจื้อ ต่อมาหลังจากการล่มสลายของราชวงศ์ฉี พระองค์ก็ได้รวมชาติแล้วสถาปนาราชเหลียง (梁朝) ขึ้นมาและได้สถาปนาพระองค์เป็นปฐมจักรพรรดิแห่งราชวงศ์เหลียงในปี ค.ศ. 502 โดยพระองค์ได้นำเอาคำสอนในคัมภีร์ซ่งชู่ (尚書) ของลัทธิเต๋าที่กล่าวว่า “ฟ้าคุ้มครองบุคคล ใช้ลิขิตชีวิตปวงชน” (天監其德，用集大命) มาตั้งเป็นชื่อศักราชว่าเทียนเจียน (天監)³⁵ ต่อมาในปีแรกของการครองราชย์ จักรพรรดิเหลียงผู้ที่ได้ฝันเห็นพระพุทธรูปคันธาระและพระสงฆ์ชาวอินเดีย โดยพระสงฆ์รูปนั้นได้กล่าวกับพระองค์ในความฝันว่าดินแดนทางตะวันออกของอินเดีย (คือดินแดนจีน) จะมีจักรพรรดิผู้เป็นอริยะได้บังเกิดขึ้น และในอีก 10 ปีข้างหน้า จักรพรรดิผู้นั้นทำให้พระพุทธรูปศาสนาเจริญรุ่งเรืองและปกครองคณะสงฆ์ให้อยู่ในระเบียบวินัย และหลังจากที่พระองค์ครองราชย์ได้ 3 ปี ก็ได้เปลี่ยนมานับถือพระพุทธศาสนา³⁶

ในยุคของจักรพรรดิเหลียงผู้ตั้งนั้นพระภิกษุและภิกษุณีได้เพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมากดังในศักราชหมู่ที่ 3 (普通 3 年, ค.ศ 522) ขุนนางชื่อกั๋วจู่เฉิน (郭祖深) ได้สังเกตเห็นว่าในแผ่นดินเหลียงนี้มีพระภิกษุและภิกษุณีสงฆ์เป็นจำนวนมากเกินไป จนเกรงว่าจะกระทบต่อความมั่นคงของแผ่นดิน โดยกล่าวว่า “เกรงว่ามีคนมาจากทิศต่าง ๆ เพื่อมาเข้าวัด ทุก ๆ บ้านพากันโกนศีรษะเพื่อบวช พื้นที่หนึ่งตารางฟุตจะมีพระหนึ่งรูป ไม่มีใครมาฟื้นฟูแผ่นดิน (恐方來處處成寺，家家剃落，尺土一人，非複國有。)³⁷ ขุนนางกั๋วจู่เฉินจึงได้ถวายคำแนะนำถึงวิธีลดจำนวนพระภิกษุและภิกษุณีสงฆ์แก่จักรพรรดิเหลียงผู้ตั้งว่า ควรสั่งให้พระถือมังสวิรัตินับแต่ฝึก และให้พระที่มีอายุน้อยกว่า 40 ปีลาสิกขา และแม้แต่ตัวของจักรพรรดิเหลียงผู้ตั้งเองก็เกรงว่าถ้ามีพระจำนวนมากขึ้น จะมีพระสงฆ์ที่ปฏิบัติไม่ดีเข้ามาปะปนอยู่ และพระสงฆ์ที่ประพฤติไม่ดีเช่นมีการฉ้อโกงมังสะอยู่นั้นจะทำให้พระพุทธรูปในภาพรวมเสื่อมลง โดยพระองค์ได้กล่าว “ฆราวาสดื่มสุรากินมังสะ ไม่มีใครเกลียดชัง นักบวชถ้าฉ้อสุราและมังสะ ทำให้คนดูแคลนพระพุทธรูป (在家人雖復飲酒噉肉，無有譏嫌。出家人若飲酒噉肉，使人輕賤佛法。)³⁸ และพระองค์ยังได้กล่าวว่า ถ้า

นักบวชในพระพุทธศาสนายังบริโภคสุราและมังสะอยู่ ก็ไม่ต่างอะไรกับพวกเดียริยเลย (出家人猶嗜飲酒噉食魚肉，是則為行同於外道)³⁹

ดังนั้นเมื่อได้วิเคราะห์ถึงการกระทำของจักรพรรดิเหลียงอุ้ตี่พบว่า พระองค์อาจมีเจตนาดีเพื่อปกป้องพระพุทธศาสนาอย่างแท้จริง เพราะถึงแม้ว่าการฉันมังสะจะไม่ได้เป็นข้อห้ามในพระธรรมวินัย แต่ในดินแดนจีนนี้การฉันเนื้อสัตว์อาจจัดอยู่ในข้อห้ามประเภทโลกวัชชะ คือการกระทำที่โลกติเตียนได้

ส่วนสาเหตุที่คณะสงฆ์ยอมปฏิบัติตามที่เหลียงอุ้ตี่สั่งมานั้น ก็อาจเกิดจากความเกรงใจพระผู้ใหญ่ที่สั่งมา หรืออาจเกิดจากความกลัวในพระราชอำนาจของเหลียงอุ้ตี่ก็เป็นไปได้ เพราะเนื่องจากเหลียงอุ้ตี่มองว่า ผู้ที่บริโภคมังสะนั้น เป็นพระปลอม และตนจำเป็นต้องใช้พระราชอำนาจแก้ปัญหานี้ให้หมดไป (復飲酒噉肉不如法者，弟子當依王法治問。諸僧尼若被如來衣不行如來行，是假名僧，與賊盜不異。如是行者猶是弟子國中編戶一民，今日以王力足相治問。)⁴⁰

5.3 แนวคิดดบบริโภคมังสะและผักฉุน 5 ชนิด กับปรัชญาและหลักปฏิบัติของเต๋า และขงจื้อ

จากข้อมูลข้างต้นดังกล่าวได้แสดงให้เห็นว่า การไม่บริโภคเนื้อและผักฉุนนั้นเป็นแนวคิดที่มีอยู่แล้วในจีน แต่ยังไม่ได้อยู่ในพระพุทธศาสนา จึงเป็นไปได้ว่าแนวคิดนี้มีอยู่ในวัฒนธรรมความเชื่อของจีนในลัทธิต่าง ๆ และจากคั่นคว้าต่อทำให้พบว่าแนวคิดเรื่องการงดบริโภคมังสะนั้นมีผู้ถือปฏิบัติเพื่อเป็นการไว้ทุกข์แก่บิดามารดาที่ได้ละโลกไปได้มีการถือปฏิบัติอยู่แล้วในสังคมชาวจีนก่อนแล้ว ดังในพงศาวดารสมัยฉีใต้ (南齊書) ได้บันทึกไว้ว่าหลิวซ่านหมิง เหตุเพราะบิดามารดาเสียชีวิตจึงได้งดบริโภคเนื้อสัตว์⁴¹ หรือในพงศาวดารสมัยเหลียง (梁書) มีการบันทึกว่าอู่เจิ้งอู่ เมื่อมารดาละโลก ก็ได้ถือศีลกินผักไปตลอดชีวิต⁴² และนอกจากนี้ในพงศาวดารสมัยราชวงศ์ฮั่น (漢書) ได้บันทึกถึงเรื่องราวของหวังหม่าง (王莽)

เจ้าเมืองแคว้นซินเฉา (新朝) ได้ถือมังสวิรัตเมื่อบ้านเมืองประสบทุกข์เพื่อส่งบุญให้บ้านเมืองได้สงบสุข⁴³

นอกจากนี้ในความเชื่อของศาสนาดั้งเดิมและความเชื่อของลัทธิเต๋า ยังมีการกล่าวถึงหลักปฏิบัติเพื่อเป็นเซียนมาตั้งแต่สมัยราชวงศ์ฉิน ซึ่งผู้ที่จะเป็นเซียนได้ต้องงดบริโภคมังสะ ซึ่งแม้แต่จักรพรรดิฉินซีฮ่องเต้ ก็ได้รับแนวคิดเรื่องการเป็นเซียนและเรื่องอายุวัฒนะมาจากปรัชญาของศาสนาดั้งเดิมของจีนเช่นเดียวกัน⁴⁴ ซึ่งจากตัวอย่างดังกล่าวจะเห็นได้ว่าแนวคิดเรื่องการงดบริโภคมังสะเป็นสิ่งที่มียู่แล้วในดินแดนจีน และมีแนวโน้มว่าแนวคิดนี้จะเป็นที่ตั้งาม เกี่ยวข้องกับบุญกุศล นักบวช นักปฏิบัติธรรมควรถือปฏิบัติ

ส่วนเรื่องการงดบริโภคผักฉุน 5 ชนิดนั้นก็มีความเชื่อของลัทธิเต๋ามีอยู่ก่อนแล้วในสังคมจีน ก่อนที่พระพุทธศาสนาจะเข้ามา กล่าวคือเต๋าจะมีแนวคิดที่สำคัญคือ ศิลปะการดูแลสุขภาพและการปฏิบัติตนเพื่อความเป็นเซียนหรือเป็นเทพ⁴⁵ โดยมีเรื่องของหลักปฏิบัติด้านอาหาร หลักปฏิบัติด้านร่างกายและลมปราณ การปฏิบัติดีสมาธิ และการเล่นแร่แปรธาตุ เช่น ยาอายุวัฒนะ⁴⁶ ซึ่งหลักปฏิบัติด้านอาหารนั้นจะมีข้อห้ามไม่รับประทานอาหาร 3 ประเภทคือ สุรา เนื้อสัตว์ และผักฉุน 5 ชนิด⁴⁷

จากข้อมูลดังกล่าวมาแล้วข้างต้น ได้แสดงให้เห็นว่าแนวคิดการงดบริโภคมังสะและผักฉุน 5 ชนิดนี้ เป็นแนวคิดที่มีอยู่แล้วในความเชื่อของชาวจีน และต่อมาแนวคิดนี้ก็ได้อำมาอยู่ในพระพุทธศาสนา และนอกจากเรื่องของสิกขาบทห้ามบริโภคเนื้อสัตว์และผักฉุน 5 ชนิดแล้ว ยังพบว่า เนื้อความในช่วงต้นของคัมภีร์พรหมชาลสูตรนั้น มีการกล่าวถึงเรื่องของแดนปทุมคัพพะ (蓮花藏世界) ซึ่งเป็นแนวคิดของนิกายฮว่าเอียน (華嚴宗) โดยกล่าวว่า “ในขณะนั้นพระศากยมุนีพุทธเจ้าได้เสด็จจากแดนปทุมคัพพะ ไปยังทิศตะวันออกยังวิมานของเทพยดาต่าง ๆ เพื่อแสดงพระธรรมเทศนา” (爾時釋迦牟尼佛，從初現蓮花藏世界，東方來入天王宮中說魔受化經已)⁴⁸ จากข้อความดังกล่าวนี้ เห็นได้ว่าเนื้อหาของพรหมชาลสูตรนั้นได้มีแนวคิดเรื่องแดนปทุมคัพพะซึ่งเป็นแนวคิดของนิกายฮว่าเอียน แต่นิกายฮว่าเอียนนี้มีจุดกำเนิดในดินแดนจีน จึงเป็นไปได้ว่าแนวคิดเรื่องแดนปทุมคัพพะได้ถูก

สอดแทรกเข้าไปในคัมภีร์พรหมชาลสูตรในยุคหลังที่พระพุทธศาสนาเข้าสู่ดินแดนจีนแล้วเช่นกัน

6. บทสรุป

พุทธเป็นศาสนาที่มาจากต่างชาติ ก่อนเข้ามาสู่ดินแดนจีนนั้น ในดินแดนจีนมีแนวความคิดความเชื่อปรัชญาอยู่ก่อนแล้ว ทำให้แนวคิดดั้งเดิมของจีนได้เข้ามาในพระพุทธศาสนาเช่นเดียวกัน เรื่องของการแทรกเข้ามาของแนวคิดห้ามฉันทมังสะและผักฉุน ซึ่งเป็นแนวคิดที่มีต้นกำเนิดมาจากปรัชญาและความเชื่อของจีน แต่ต่อมาได้เข้ามาเป็นแนวคิดทางพระพุทธศาสนา และได้เข้ามาเป็นสิกขาบาทในพรหมชาลโพธิสัตว์ศีล ซึ่งเป็นพระวินัยที่สำคัญของฝ่ายมหายาน ซึ่งการเกิดปรากฏการณ์ดังกล่าวนี้ สามารถสรุปเป็นสมมุติฐานโดยย่อตามลำดับได้ดังนี้

- 1) คณะสงฆ์ในยุคแรกยังไม่มีกรถือสิกขาบทเรื่องการงดบริโภคมังสะและผักฉุน (แต่มีแนวคิดเรื่องเรื่องวัตรปฏิบัติเพื่อความเป็นพระโพธิสัตว์แล้ว)
- 2) จักรพรรดิเหลียงอู่ตี้ เกิดในครอบครัวที่นับถือลัทธิเต๋าและขงจื้อ ต่อมาได้เปลี่ยนมานับถือพระพุทธศาสนา ในศักราชเทียนเจียนที่ 4 (ค.ศ. 505)
- 3) จักรพรรดิเหลียงอู่ตี้ได้จัดงานตัดสุรามังสะในศักราชเทียนเจียนที่ 10 (ค.ศ. 511) เพื่อสั่งให้คณะภิกษุภิกษุณีสงฆ์งดฉันทมังสะ แต่ถูกต่อต้านจากคณะภิกษุ ภิกษุณีสงฆ์ว่าสิกขาบทดังกล่าวไม่เคยมีมาก่อน
- 4) 8 ปีต่อมาใน ศักราชเทียนเจียนที่ 18 (ค.ศ.519) จักรพรรดิเหลียงอู่ตี้รับศีลพระโพธิสัตว์ และสั่งให้ข้าราชการบริวารพร้อมประชาชนรับศีลพระโพธิสัตว์ด้วย และงดบริโภคมังสะและผักฉุน 5
- 5) แนวคิดการงดฉันทมังสะและผักฉุน กลายเป็นสิกขาบทที่สำคัญในพรหมชาลโพธิสัตว์ศีล และในพระพุทธศาสนาฝ่ายมหายานแบบจีนไปในที่สุด

จึงเห็นได้ว่าพระพุทธศาสนาและปรัชญาต่าง ๆ ของจีนมีอิทธิพลกันและกันขึ้นมา จึงเป็นเหตุให้แนวคิดจากปรัชญาจีนได้กลายมาเป็นส่วนหนึ่งของพระพุทธศาสนาขึ้นมา และต่อมาแนวคิดของพระพุทธศาสนาใหม่นี้ ก็ได้กลับไปมีอิทธิพลต่อแนวคิด ความเชื่อ ค่านิยมของชาวจีนอีกทอดหนึ่งต่อไป

เชิงอรรถ

-
- ¹ Ma Tianxiang 麻天祥、姚彬彬、沈庭著:《中國宗教史》，武漢:武漢大學出版社，2011，27-47 頁。
- ² Qing Xitai 卿希泰、唐大潮著:《道教史》，南京:江蘇人民出版社，2006。
- ³ Feng Youlan 馮友蘭著:《中國哲學史，上冊》，上海:華東師範大學出版社，2000，29-65 頁。
- ⁴ 《華嚴遊意》(CBETA 2022.Q3, T35, no. 1731, p. 1a6-15)
- ⁵ Shi Yinshun 釋印順著:《初級大乘佛教之起源與開展》，北京:中華書局，2011。
- ⁶ Tang Yongtong 湯用彤:《漢魏兩晉南北朝佛教史》，上海:上海人民出版社，2015，2 頁。
- ⁷ 《弘明集》，《大正藏》，(CBETA 2022.Q3,T52, no. 2102, p. 12, b28)
- ⁸ Zhang Mantao 張曼濤主編:〈漢魏兩晉南北朝篇〉，《現代佛教學術叢刊(上)》，台北:大乘文化，1978，1-12 頁。
- ⁹ Tang Yongtong 湯用彤:《漢魏兩晉南北朝佛教史》，上海:上海人民出版社，2015，2 頁。
- ¹⁰ Yeshang junjing 野上俊靜等著；釋聖嚴譯:《中國佛教史概說》，台北:台灣商務，1993，9-10 頁；Zhongcun Yuan 中村元等著；余萬居譯:《中國佛教發展史》，台北:天華，1984，12 頁。
- ¹¹ Tang Yongtong 湯用彤著:《漢魏兩晉南北朝佛教史》，台北:台灣商務，1991，405 頁。
- ¹² Zhang Mantao 張曼濤主編:〈漢魏兩晉南北朝篇〉，《現代佛教學術叢刊(上)》，台北:大乘文化，1978，1-12 頁。；《後漢書》〈楚王英傳〉。
- ¹³ Ma Tianxiang 麻天祥、姚彬彬、沈庭著:《中國宗教史》，武漢:武漢大學出版社，2011。
- ¹⁴ Yang Huinan 楊惠南著:《佛教思想發展史論》，台北:三民，1993，257-270 頁。
- ¹⁵ 《續正藏》(CBETA 2022.Q3,X84, no. 1583, pp. 623c)
- ¹⁶ He Xirong 何錫蓉:〈從「格義」方法看印度佛學與中國哲學的早期結合〉，《上海社會科學院學術季刊》，1998 年第 1 期，95-103 頁。

¹⁷ พระพุทธศาสนาเชื่อว่าบุญบาปเป็นเรื่องเฉพาะตน ใครทำใครได้ แต่ลัทธิขงจื้อเชื่อว่าบุญบาปสามารถถ่ายทอดจากพ่อสู่ลูก จากรุ่นสู่รุ่นได้

¹⁸ Yeshang junjing 野上俊靜等著；釋聖嚴譯：《中國佛教史概說》，台北：台灣商務，1993，38 頁。

¹⁹ คล้ายกับการแยกคณะหรือสาขาในมหาวิทยาลัย กล่าวคือ คณะใดในมหาวิทยาลัย ถ้ามีผู้วิจัย ผู้ศึกษาเป็นจำนวนมาก ก็จะมีผลงานการวิจัย ความรู้ใหม่เกิดขึ้นมามาก และสามารถแยกคณะหรือสาขาใหม่เพื่อการวิจัยเฉพาะทางได้มากขึ้น การแตกนิกาย และการเกิดขึ้นใหม่ของนิกายต่าง ๆ ในสมัยดังก็สามารถชี้ให้เห็นถึงความเจริญของพระพุทธศาสนาได้เช่นเดียวกัน

²⁰ Lao Zhengwu 勞政武著：《佛教戒律學》，北京：佛教文化出版社，1999，147-148 頁。

²¹ 《梵網經》卷 1 (CBETA 2022.Q3, T24, no. 1484, p.997a14)

²² Qu Dacheng 屈大成：〈從古文本論《梵網經》之真偽〉，《普門學報》，2007，(39)：5，18 頁。

²³ Yan Shangwen 顏尚文：〈梁武帝受菩薩戒及捨身同泰寺與“皇帝菩薩”地位的建立〉，《東方宗教研究》，1：43-89 頁。

²⁴ 《梵網經》卷 2 (CBETA 2022.Q3, T24, no. 1484, p. 1004b11-1005a-24)

²⁵ 《梵網經》卷 2，(CBETA 2022.Q3, T24, no. 1484, p. 1005a16-24)；Lao Zhengwu 勞政武著：《佛教戒律學》，北京：佛教文化出版社，1999，243-244 頁。

²⁶ คัมภีร์มหาปริณิพพานสูตรของฝ่ายมหายานมีเนื้อหาต่างจากของฝ่ายเถรวาท

²⁷ 《佛祖統紀》卷 37 (CBETA 2022.Q3, T49, no. 2035, p. 349b5-9)

²⁸ 弟子蕭衍從今已去，若飲酒放逸噉食眾生乃至乳蜜酥酪。願一切鬼神先當苦治弟子將付地獄。

²⁹ 《廣弘明集》卷 26 (CBETA 2022.Q3, T52, no. 2103, p. 299a9-14)

³⁰ 《廣弘明集》卷 26 (CBETA 2022.Q3, T52, no. 2103, p. 299a20-24)

³¹ 《佛祖統紀》，《大正藏》(CBETA 2022.Q3, T49, no. 2035, p.450, c10-p. 451, a3)

³² 《佛祖統紀》，《大正藏》(CBETA 2022.Q3, T49, no. 2035, p. 462, c20-22)

³³ 《大正藏》(CBETA 2022.Q3, T55, no. 2149, p. 256, c15-18; T55, no. 2149, p. 256)

³⁴ 《大正藏》(CBETA 2022.Q3, T55, no. 2149, p. 263, c-10p. 267, b23; T50, no. 2060, p. 471, b14-29)

³⁵ 《梁書》卷 1，〈武帝紀〉，29 頁。

³⁶ 《佛祖統紀》，《大正藏》(CBETA 2022.Q3,, T49, no. 2035, p. 348, b20-28)

³⁷ 《南史》卷 70，〈郭祖深傳〉，1720-1722 頁；〈蔡日新著〉，215 頁。

- ³⁸ 《大正藏》(CBETA 2022.Q3, T51, no. 2083, p. 817, a2-p. 816, a24.)
- ³⁹ 《廣弘明集》，(CBETA 2022.Q3, 《大正藏》 T52, no. 2103, p. 294, b22-c6)
- ⁴⁰ 《廣弘明集》卷 26 (CBETA 2022.Q3, T52, no. 2103, p. 297c8-11)
- ⁴¹ 《南齊書》卷 28, 列傳第 9, 523 頁。
- ⁴² 《梁書》，卷 30, 列傳第 24, 44 頁。
- ⁴³ 《漢書》，卷 99, 列傳第 69, 4049 頁。
- ⁴⁴ Zhongcun Yuan 中村元等著; 余萬居譯:《中國佛教發展史》，台北:天華, 1984, 626 頁。
- ⁴⁵ Zhongcun Yuan 中村元等著; 余萬居譯:《中國佛教發展史》，台北:天華, 1984, 16-17 頁。
- ⁴⁶ ทวีวัฒน์ ปุณฺทริกวิวัฒน์. ศาสนาและปรัชญาในจีน อีเบต และญี่ปุ่น. กรุงเทพฯ:สุภาพใจ.(2545). หน้า 146-148.
- ⁴⁷ Tu Zongcheng 涂宗呈:《中國中古的素食觀》，台北:台灣大學, 2005, 4 頁。
- ⁴⁸ 《梵網經》，《大正藏》(CBETA 2022.Q3, T24, no. 1484, p. 1003, c8-12)

บรรณานุกรม

- 《漢書》，卷 99, 1974, 北京: 中華書局。
- 《後漢書》，卷 6, 1974, 北京: 中華書局。
- 《後漢書》，卷 43, 1974, 北京: 中華書局。
- 《南齊書》，卷 28, 1974, 北京: 中華書局。
- 《南史》，卷 70, 1974, 北京: 中華書局。
- 《梁書》，卷 1, 1974, 北京: 中華書局。
- 《梁書》，卷 3, 1974, 北京: 中華書局。
- 《大正新脩大藏經》，第 24 冊, 1988, 台北市: 新聞豐。
- 《大正新脩大藏經》，第 49 冊, 1988, 台北市: 新聞豐。
- 《大正新脩大藏經》，第 51 冊, 1988, 台北市: 新聞豐。
- 《大正新脩大藏經》，第 52 冊, 1988, 台北市: 新聞豐。
- 《大正新脩大藏經》，第 55 冊, 1988, 台北市: 新聞豐。
- 《卍續藏經》，第 84 冊, 1968, 台北市: 中國佛教會影印卍續藏經委員會。
- 《卍續藏經》，第 86 冊, 1968, 台北市: 中國佛教會影印卍續藏經委員會。
- Feng Youlan 馮友蘭著:《中國哲學史, 上冊》，上海: 華東師範大學出版社, 2000。
- He Xirong 何錫蓉:〈從「格義」方法看印度佛學與中國哲學的早期結合〉,

-
- 《上海社會科學院學術季刊》，1998年第1期，95-103頁。
- Lao Zhengwu 勞政武著：《佛教戒律學》，北京：佛教文化出版社，1999。
- Qing Xitai 卿希泰、唐大潮著：《道教史》，南京：江蘇人民出版社，2006。
- Ma Tianxiang 麻天祥；姚彬彬；沈庭：《中國宗教史》，武漢：武漢大學出版社，2011。
- Qu Dacheng 屈大成：〈從古文本論《梵網經》之真偽〉，《普門學報》，2007，(39)：5。
- Shi Yinshun 釋印順著：《初級大乘佛教之起源與開展》，北京：中華書局，2011。
- Tang Yongtong 湯用彤著：《漢魏兩晉南北朝佛教史》，台北：台灣商務，1991。
- Tang Yongtong 湯用彤：《漢魏兩晉南北朝佛教史》，上海：上海人民出版社，2015。
- Tu Zongcheng 涂宗呈：《中國中古的素食觀》，臺北：臺灣大學，2005。
- Yan Shangwen 顏尚文：〈梁武帝受菩薩戒及捨身同泰寺與「皇帝菩薩」地位的建立〉，《東方宗教研究》，43-89頁。
- Yang Huinan 楊惠南著：《佛教思想發展史論》，台北：三民，1993。
- Yeshang junjing 野上俊靜等著：釋聖嚴譯：《中國佛教史概說》，台北：台灣商務，1993。
- Zhang mantao 張曼濤主編：〈漢魏兩晉南北朝篇〉，《現代佛教學術叢刊(上)》台北：大乘文化，1978。
- Zhongcun Yuan 中村元等著；余萬居譯：《中國佛教發展史》，台北：天華，1984。
- ทวีวัฒน์ ปุณฺทริกวิวัฒน์. ศาสนาและปรัชญาในจีน ทิเบต และญี่ปุ่น. กรุงเทพฯ : สุขภาพใจ. 2545.
- CBETA 2022.Q3 (<https://cbetaonline.dila.edu.tw/zh/>)

วิพากษ์บทความ

วิเคราะห์แนวคิดและที่มาของปรัชญาจีน ในพรหมชาลโพธิสัตว์ศีล

---เรื่องข้อห้ามการบริโภคเนื้อและผักฉุน 5 ชนิด

โดย ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชาญณรงค์ บุญหนุน

คณะอักษรศาสตร์

มหาวิทยาลัยศิลปากร

ก่อนอื่นขอออกตัวว่าไม่ได้เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านพุทธศาสนาในประเทศจีน ยิ่งเป็นการศึกษาคัมภีร์จีนซึ่งเป็นของพุทธศาสนาฝ่ายมหายานแล้วก็ยิ่งมีความรู้ที่น้อยลงไปอีก ดังนั้นข้อวิจารณ์ที่มีต่อบทความ *วิเคราะห์แนวคิดของปรัชญาจีน ในพรหมชาลโพธิสัตว์ศีล* ของ กิตติศักดิ์ กิตติศุภปัทมา จึงจะเป็นการวิจารณ์อิงกับพื้นฐานความรู้ด้านพุทธศาสนาเถรวาทหรือคัมภีร์ของฝ่ายบาลีที่ผู้เขียนคุ้นเคยมากกว่า

1. เกี่ยวกับชื่อและบทนำ

2.1 ชื่อบทความ “วิเคราะห์แนวคิดของ “ปรัชญาจีน” ในพรหมชาลโพธิสัตว์ศีล การใช้คำว่า “แนวคิดของปรัชญาจีน” ดูจะทำให้เข้าใจผิดอยู่บ้าง เพราะว่า (ก) สิ่งที่คุณเขียนได้ศึกษาในบทความนี้ เกี่ยวกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในประวัติศาสตร์พุทธศาสนาจีน (ข) เรื่องที่วิเคราะห์เป็นเรื่องกฎระเบียบหรือวินัยของภิกษุและภิกษุณี ที่ผู้เขียนมีสมมติฐานว่าเพิ่มเติมเข้ามาภายหลัง ทั้งหมดนี้ (ค) ไม่ใช่ “ปรัชญา” หรือ “philosophy” ตามแบบที่เข้าใจในการศึกษาด้านปรัชญาหรือปรัชญาศาสนา ปรัชญาตามที่ศึกษากันในสาขาปรัชญา จะสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับระบบความคิดซึ่งเน้นพิจารณาความเหตุเป็นผลในเชิงตรรกะของความคิด เช่น การบัญญัติให้ภิกษุณีและภิกษุณีงดเว้นจากการฉันมังสะและผักฉุน 5 ชนิด มีแนวคิดทางปรัชญาอะไรอยู่เบื้องหลัง ข้อนี้เป็นปัญหาเรื่อง “การใช้คำ” โดยเฉพาะคำว่า “ปรัชญา” ที่ใช้

ในบทความนี้อาจไม่ได้มีความหมายแบบตรง ๆ ดังที่ศึกษากันในสาขาปรัชญานัก อย่างไรก็ตาม ภายใต้อารมณ์ของบทความเรื่องปรัชญาไม่ใช่ประเด็นหลักของบทความ ประเด็นหลักอยู่ที่การพิสูจน์ว่าบทบัญญัติเรื่อง “ห้ามมังสะกับผักฉุน 5 ชนิด” เข้ามาอยู่ในพรหมชาลโพธิสัตตศีลอย่างไร มาก่อนที่พุทธศาสนาจะเข้าสู่จีนหรือมาภายหลังพุทธศาสนาเข้าสู่จีนแล้ว บทความนี้ไม่ได้เกี่ยวข้องกับปรัชญาแต่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์คัมภีร์ศาสนา

2.2 ตัวอย่างหลักคำสอนที่พุทธศาสนายานในจีนรับอิทธิพลจากแนวคิดทางปรัชญาจีน เช่น แนวคิด “ความเมตตาการุณา” เป็นคำสอนที่มีอยู่ขงจื้อ และ คำสอนเรื่อง “ความว่าง” ในนิกายเถรวาท ได้รับอิทธิพลจากแนวคิดเรื่องความว่างในศาสนาเต๋า ผู้วิจารณ์เห็นว่าเรื่องนี้มีข้อที่ควรพิจารณาประกอบดังนี้

ประการที่หนึ่ง คำสอนเรื่องมหาการุณา เป็นคำสอนที่ทำให้มหาการุณาเกิดขึ้นในประเทศอินเดีย เมื่อราว 200 ปีก่อน ค.ศ. เมื่อพุทธศาสนาแพร่เข้าไปยังเอเชียกลางก่อนจะส่งต่อไปยังจีนนั้น (คริสต์ศตวรรษที่ 1) แนวคิดแบบมหาการุณาเรื่องความเมตตาการุณาก็ได้พัฒนาเป็นแนวคิดหลักทางพุทธศาสนาสายนี้แล้ว การบอกว่าแนวคิดเรื่องความเมตตาการุณาได้รับอิทธิพลจากขงจื้อนั้นคงต้องหาหลักฐานเพิ่มเติมและให้รายละเอียดมากขึ้น

ประการที่สอง คำสอนเรื่อง “ความว่าง” หรือ “สุญญตา” เป็นคำสอนของนาคคารุณ ซึ่งถือกำเนิดขึ้นเมื่อราวพุทธศตวรรษที่ 7 / ค.ศ. 100 ก่อนการเกิดขึ้นของพุทธศาสนา นิกายเซ็น (เถรวาท) พระโพธิธรรมผู้ให้กำเนิดพุทธศาสนานิกายเถรวาท มีชีวิตอยู่ราวพุทธศตวรรษที่ 10 คริสต์ศตวรรษที่ 6-7 แม้ตอนที่พระโพธิธรรมเดินทางมายังประเทศจีนจะเป็นช่วงเวลาที่ยุทธศาสนาแพร่หลายแล้ว การจะบอกว่าเต๋ามีอิทธิพลต่อคำสอนเรื่อง “ความว่าง” “ความไม่ยึดมั่นถือมั่น” นั้นก็ไม่น่าจะถูกต้องเสียทีเดียว เพราะคำสอนทั้งสองประการนี้เป็นหัวใจหลักของพุทธศาสนาตั้งแต่เดิม ดังนั้นควรต้องให้รายละเอียดมากกว่านี้มีอิทธิพลในแง่ใด เพราะแม้กระแสวิวัฒนาการระหว่างพุทธ เต๋า ขงจื้อ เกิดขึ้นในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 3-6 พุทธเริ่มใช้วิธีการเก้ออี้เพื่อปรับตัวเข้ากับสังคมจีน ก็อาจเป็นเพียงการยืมคำมาใช้เพื่อการสื่อสารมนต์คัมภีร์ทางพุทธศาสนาที่ยังไม่เป็นที่เข้าใจสำหรับชาวจีนสมัยนั้น (ปกรณัม ลิมปุนสุรณัม,

2565) การใช้คำของขงจื้อและเต๋ามาอธิบายหลักธรรมของพุทธนั้นอาจเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ความเข้าใจเรื่อง “ความว่าง” หรือ “ความไม่ยึดมั่นถือมั่น” แบบเต๋ามีอิทธิพลต่อการเข้าใจความหมายธรรมของพุทธศาสนาได้ ถ้า “การได้รับอิทธิพล” มีความหมายตามที่กล่าวนี้ก็อาจเป็นไปได้

2. วัตถุประสงค์และข้อเสนอของผู้เขียน (คุณกิตติศักดิ์)

เนื่องจากพรหมชาลสูตรนั้นเป็นพระสูตรสำคัญในพุทธศาสนา กล่าวคือเป็นพระสูตรแรกที่ปรากฏในชุดตันตปิฎกของฝ่ายเถรวาท (ทีฆนิกาย สีสันธวรรค พระไตรปิฎก เล่ม 9) เนื้อหาหลักของพระสูตรนี้แบ่งเป็นสองส่วนหลักคือ ส่วนที่กล่าวถึงศีล (จุลศีล มัชฌิมาศีล และมหาศีล) กับส่วนที่กล่าวถึงแนวความคิดเชิงปรัชญาของชาวอินเดียโบราณร่วมสมัยกับพระพุทธเจ้า หรือที่รู้จักกันโดยทั่วไปในนามทิวี่ 62 ประการที่พุทธศาสนาถือว่าเป็นมิจฉาทิวี่ ดังนั้น เรื่องที่ผู้วิจารณ์เห็นว่ามีความสำคัญและน่าสนใจในบทความนี้คือ ความที่ผู้เขียน (คุณกิตติศักดิ์) กล่าวไว้ว่า “มีบางส่วนของพรหมชาลโพธิสัตว์ศีลเป็นแนวคิดในทางปรัชญาจีน” เช่น การห้ามฉันเนื้อ และ ผักฉุน 5 ชนิดเป็นแนวคิดที่ได้มาจากวัฒนธรรมขงจื้อและเต๋า จึงถือได้ว่าพรหมชาลโพธิสัตว์ศีลถือกำเนิดขึ้นในดินแดนจีน สิ่งที่ผู้เขียนทำในบทความที่น่าเสนอคือ พิสูจน์สมมติฐานดังกล่าว จึงค้นคว้าวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับ (1) กำเนิดการงดบริโภคเนื้อสัตว์และผักฉุน 5 ชนิด ในพุทธศาสนา (จีน) (2) ทาสาเหตุการณ์นำแนวคิดนี้เข้าสู่พระพุทธศาสนา (3) ตามหาว่า แนวคิด (ห้ามบริโภคเนื้อสัตว์และผักฉุน) มีมาก่อนในปรัชญาจีนหรือไม่ ผู้เขียนได้ข้อสรุปยืนยันว่า มีการนำข้อปฏิบัติแบบเต๋าและขงจื้อเข้ามาจริง โดยกษัตริย์เหลียงอู่ตี้ทรงมีพระราชโองการให้พระภิกษุและภิกษุณีสมาทานการงดเว้นมังสะและผักฉุน 5 ชนิดตลอดชีวิต

ผู้วิจารณ์สนใจว่า ทำไมกษัตริย์จึงทรงมีพระราชโองการให้เพิ่มสิกขาบทดังกล่าวด้วยวิธีที่ปรากฏหลักฐานในเรื่องเล่า และด้วยเหตุผลอะไร เพราะมีคำอธิบายที่ผู้เขียนเสนอไว้ในบทความหัวข้อที่ 2.3 แล้ว แต่สนใจว่า พระเถระผู้ทรงวินัยซึ่งวิสัยทัศน์แก่ข้อสงสัยของสงฆ์ใน

เรื่องการงมมังสะและผักฉุน 5 ชนิด ให้คำตอบหรือมีคำอธิบายในการเพิ่มสิกขาบทเข้าไปในพระสูตรอย่างไร ? สาเหตุที่สนใจประเด็นนี้ก็เนื่องจากว่า การเพิ่มสิกขาบทใด ๆ เข้าไปในพระสูตรหรือบทบัญญัติทางศาสนา ย่อมกระทบต่อพระธรรมวินัยอันเป็นบัญญัติดั้งเดิมและกระทบต่อความเป็นอยู่ของสงฆ์ หากมิได้มีบัญญัติเช่นนี้มาก่อนการบัญญัติเรื่องดังกล่าวโดยความต้องการของกษัตริย์ย่อมต้องได้รับการอธิบายว่าเหตุใดกษัตริย์จึงสามารถมีบทบาทในการเพิ่มเติมบทบัญญัติของสงฆ์ได้ ถ้ามองจากแง่มุมของเถรวาท การบัญญัติเพิ่มเติมสิกขาบทหรือข้อบัญญัติ หรือแม้การเขียนพระสูตรขึ้นใหม่ที่ไม่เป็นไปตามพระสูตรเดิมที่รวบรวมไว้ตั้งแต่เมื่อสังคายนาครั้งที่ 1 ซึ่งทุกนิกายรับรองความถูกต้องขอธรรมแล้ว การยอมรับบทบัญญัติเหล่านั้นเข้าเป็นส่วนหนึ่งของพระธรรมวินัยย่อมต้องมีคำอธิบายที่สมเหตุสมผล ที่สำคัญคือต้องอธิบายให้ได้ว่าต้องไม่ขัดแย้งกับหลักคำสอนของพุทธศาสนาหรือตอบสนองต่อเป้าหมายทางศาสนา

ในบทความตอนหนึ่ง ผู้เขียนชี้ให้เห็นสถานการณ์ที่บรรดาพระสงฆ์ไม่พึงพอใจกับการบัญญัติดังกล่าว กษัตริย์จึงได้นิมนต์พระผู้ทางความรู้และพระวินัยมาไขข้อสงสัยอีกครั้ง ในบทความไม่มีรายละเอียดว่าการแก้ไขปัญหาว่า พระสงฆ์ผู้ทรงความรู้อธิบายให้ทุกคนเข้าใจเรื่องนี้อย่างไร หรือใช้หลักการอะไรสำหรับโน้มน้าวในพระสงฆ์ยอมรับบทบัญญัติดังกล่าว

เกี่ยวกับการเพิ่มเติมบทบัญญัติเข้ามาใหม่ ผู้เขียนบทความให้ความสนใจกับมีคำถามว่า มีการบัญญัติเรื่อง “งดเว้นมังสะและผักมีกลิ่นฉุน 5 ชนิด” เกิดขึ้นภายหลังพุทธศาสนาเข้ามาจีนแล้วใช่หรือไม่ และเข้ามาตอนไหน ผู้เขียนบทความให้คำตอบไว้แล้ว แต่คิดว่าความรู้ที่ผู้วิจารณ์ได้จากการอ่านบทความนี้ก็คือ ข้อแตกต่างระหว่างพรหมชาลโพธิสัตว์ศีลกับพรหมชาลสูตร (ของเถรวาท) ซึ่งถือว่าเป็นฉบับดั้งเดิมของพุทธศาสนา (นักวิชาการทั่วโลกยอมรับว่าพระสูตรต้นตอปฏิภก ทิฆนิกาย มัชฌิมานิกาย สังยุตตนิกาย อังคุตตรนิกาย เป็นแนวคิดที่ใกล้เคียงพุทธศาสนาดั้งเดิมในสมัยพุทธกาลที่สุด) ข้อแตกต่างนั้นเกิดขึ้นในระดับโครงสร้างและเนื้อหา ดังที่กล่าวไปแล้วว่า พรหมชาลสูตรฉบับดั้งเดิมในคัมภีร์เถรวาทนั้นประกอบด้วยเนื้อหาสอง

ส่วนใหญ่ ๆ คือ ส่วนที่กล่าวถึงศีล 3 ระดับของพระพุทธเจ้า และส่วนที่กล่าวถึงแนวความคิดหรือทฤษฎี 62 ประการที่พระพุทธเจ้าทรงตรัสว่าทรงข้ามพ้นไม่ยึดติดในความคิดเหล่านั้น เมื่อเปรียบเทียบกันเนื้อหา “พรหมชาลสูตร” ที่เป็นของพุทธศาสนาฝ่ายจีน พรหมชาลสูตรแบ่งเป็น 2 ม้วนหรือ 2 ส่วนตามเนื้อหาในบทความของผู้เขียน (กิตติศักดิ์) เนื้อหาส่วนแรกไม่มีในพระสูตรดั้งเดิม ส่วนที่เป็นโพธิสัตว์ศีลนั้นเมื่อเทียบเฉพาะโครงสร้างก็ถือว่าเป็นส่วนที่คล้ายกับพระสูตรดั้งเดิม แต่ชื่อเรียกของศีลและบทบัญญัติเกี่ยวกับศีลนั้นแตกต่างกันมาก

3. ความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับพรหมชาลสูตร

จากบทนำของบทความที่ได้ปูพื้นความรู้เกี่ยวกับพุทธศาสนาในประเทศจีนแล้ว ส่วนสำคัญของบทความประการหนึ่งคือ เนื้อหาสาระของพรหมชาลสูตร (ของจีน) ที่เกี่ยวข้องกับโพธิสัตว์ศีล (พรหมชาลโพธิสัตว์ศีล) ส่วนนี้ถือว่าเป็นประโยชน์สำหรับผู้สนใจประวัติศาสตร์พุทธศาสนา และเผื่อว่าทำความเข้าใจเรื่องนี้ ขอกกล่าวถึงโครงสร้างของพรหมชาลสูตรฉบับบาลีเถรวาท คร่าว ๆ ดังนี้

1. พรหมชาลสูตร แบ่งคร่าว ๆ เป็นสองส่วนหลัก ได้แก่

1.1 ส่วนแรก: พุดเรื่องศีล (จุลศีล มัชฌิมาศีล และมหาศีล)

ข้อปฏิบัติขั้นพื้นฐานในระดับศีล (กาย วาจา) ได้แก่ พระสมณโคดมทรงงดเว้นเรื่องเหล่านี้

ทำลายพืชพันธุ์ต้นไม้ใหญ่

หาความสุขสบายและความบันเทิงเรีงรมย์

(การคุมหรสพ การตกแต่งร่างกาย การใช้ที่นอนสูงใหญ่อลังการ การละเล่นชนิดต่าง ๆ)

การรับสิ่งของ

(ที่มีผู้คนนำมาให้ เช่น ทาส ทาสี ที่ดิน ไร่นา ทาส กรรมกร เนื้อและอาหารดิบ)

การสะสมทรัพย์สิน เครื่องอุปโภค บริโภค การรับเงินและทอง

การซื้อขายแลกเปลี่ยน

การโกง ตีชิง การปล้น

การละเล่น (มหรสพ) เล่นการพนัน

การสนทนาเรื่องราวทางโลกประเภทต่าง ๆ เช่น เรื่องพระราชา เรื่องกองทัพ

ถ้อยคำแก่งแย่ง (ยกตัวเอง ชมคนอื่น)

การรับใช้กษัตริย์และผู้มีอำนาจ รวมทั้งคนทั่วไปรวมทั้งเด็ก ๆ

ล่องลงหรือพูดเลียบเคียงเพื่อใช้ลามต่อลาม

ทำนายทายลักษณะ ประกอบพิธี (เชิงไสยศาสตร์ต่าง ๆ)

ทายลักษณะอาวุธ ทายลักษณะสัตว์ ทายลักษณะสิ่งของ

ฤกษ์ยามตราทัพ

ทายเหตุการณ์ทางดาราศาสตร์ ทายสภาพอากาศ โรคภัยไข้เจ็บ

ทำการแปลงเพศ (กะเทย) การปรุงยาชนิดต่าง ๆ ฝ่าตัดรักษาเด็ก

ดูฤกษ์ดูตฤกษ์ ฤกษ์วิวาท์ เป็นเจ้าพิธีกรรม ทรงเจ้าเข้าผี

(ดูรายละเอียดใน พรหมชาลสูตร พระไตรปิฎก (มจร) เล่ม 9 ข้อ 2-25)

1.2 ส่วนที่สอง : อภิปรัชญาและญาณวิทยา และข้อโต้แย้งของพระพุทธเจ้าต่อแนวคิดเหล่านั้น พรหมชาลสูตรส่วนที่สองนี้ มีความยาวมากเช่นกัน กล่าวถึง ความเห็น 62 ประการ แนวคิดทางอภิปรัชญาในอินเดียโบราณที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงให้เห็นว่าเป็นแนวคิดที่ไม่ตรงกับพุทธศาสนา หรือเป็นแนวคิดที่ทำให้พระองค์แตกต่างจากนักคิดหรือสำนักคิดอื่น ๆ ในสมัยเดียวกัน ส่วนนี้เป็นเนื้อหาที่มีลักษณะทางปรัชญาสูงและยากต่อการทำความเข้าใจในรายละเอียด และเป็นลักษณะเฉพาะของวิถีปรัชญาอินเดีย

2. เฉพาะที่เกี่ยวข้องเรื่องศิลปะ นักวิชาการชาวตะวันตก คือ Rhys Davids แปลและย่อ ความพรหมชาลสูตร ประมวลศิลปะทั้งหมดลงเป็น 43 ข้อ คือ ศิลปะขนาดสั้น 26 ข้อ ศิลปะขนาดกลาง 10 ข้อ ศิลปะขนาดยาว 7 ข้อ

ศิลปะขนาดยาว กล่าวถึงวิธีการที่ไม่น่าปรารถนาในการเลี้ยงชีพ หรือการเลี้ยงชีพด้วยเครื่องนวิชาต่าง ๆ

ศิลปะขนาดกลางเพิ่มเติมจากศิลปะขนาดสั้นเพียงบางข้อ

ศิลปะขนาดสั้นกล่าวถึงรูปแบบการเลี้ยงชีวิตที่ไม่พึงปรารถนา อันถือได้ว่าเป็นศูนย์กลางของข้อปฏิบัติต่าง ๆ ที่อยู่ในขนาดกลางและศิลปะขนาดยาว

ส่วนนักวิชาการด้านพุทธศาสนาชาวตะวันตกสมัยปัจจุบัน คือ Damien Keon (ในหนังสือ *The Nature of Buddhist Ethics*, 1992) การจำแนกศิลปะกลุ่มแรก (จุลศิลปะ) ออกเป็น 4 กลุ่ม ได้แก่

1. การกระทำที่ผิดศีลธรรม (ทางกายและวาจา) ข้อ 1 - 7
2. ความข่มงวดในการดำรงชีวิต (8-12)
3. การไม่รับของประเภทต่าง ๆ (13-21)
4. กิจกรรมเชิงพาณิชย์ หรืออาชญากรรม (22-26)

Keon ได้สรุปว่า จุลศิลปะทั้งหมดนี้เกี่ยวข้องกับการดำรงสมณสาธูป โดยมีการดำรงชีวิตของพระพุทธเจ้าเป็นแบบอย่าง ในส่วนมัชฌิมาศิลปะ และมหาศิลปะ ได้ชี้ให้เห็นว่าพระพุทธเจ้า (พระสมณโคตม) แตกต่างจากสมณพราหมณ์อื่น ๆ อย่างไร

ทั้งหมดนี้น่าจะสังเกตได้ว่า ศิลปะที่ปรากฏในพรหมชาลสูตรฉบับดั้งเดิมนั้นแตกต่างจากโพธิสัตว์ศิลปะที่กล่าวไว้พรหมชาลโพธิสัตว์ศิลปะอย่างไรบ้าง เมื่อเราอ่านเทียบกับบทความของกิตติศักดิ์ก็น่าจะได้รับความรู้เพิ่มขึ้นไปอีกระดับหนึ่ง ทั้งจะสามารถกล่าวได้อย่างชัดเจนว่าไม่ใช่เฉพาะเรื่องการงดมังสะและผักฉุน 5 ชนิดเท่านั้นที่อาจเพิ่มเติมขึ้นภายหลังที่พุทธศาสนาเข้าไปเผยแพร่ในสังคมจีนแล้ว

3. มีข้อนำสังเกตุว่า ในพรหมชาลโพรธัสตวศีล ครุกาบตี 10 ข้อ ประกอบด้วยศีลพื้นฐาน คือ ข้อ 1 – 5 ซึ่งเป็นศีล 5 แบบเดียวกับที่ชาวพุทธไทยสมาทานกันทั่วไปในฐานะพุทธบริษัทหรือพุทธมามกะ ส่วนข้อที่ 6 กับข้อที่ 10 เป็นข้อห้ามเกี่ยวข้องกับองค์กรหรือสถาบันสังกัด ห้ามวิพากษ์วิจารณ์หรือดูหมิ่นทำร้ายสิ่งที่ตนควรต้องเคารพนับถือ ส่วนข้อที่ 7-9 เป็นเรื่องการขัดเกลากิเลสภายในจิตใจของตน ซึ่งเลขระดับศีล 5 ศีลกลุ่มที่เรียกว่า ครุกาบตีนี้ ดูไม่ค่อยมีความเป็นจีน ส่วนกลุ่มศีลที่เรียกว่า ลหุกาบตี 48 ข้อ นอกจากเรื่องดมั่งสะและฝักฉุน 5 ชนิดแล้ว มีหลายข้อที่วางอยู่บนฐานคิดเดิมของพรหมชาลสูตรฉบับบาลี แต่หลายข้อมีกลิ่นอายของความเป็นจีนหรืออย่างน้อยก็เป็นกลิ่นอายของการปรับตัวต่อวัฒนธรรมที่แตกต่างจากสังคมอินเดียแบบดั้งเดิม เช่น (ห้าม) วางเพลิง เป็นพุทธทหารชกศึก เข้าบ้าน เป็นพ่อสื่อแม่ชัก ไม่ช่วยเหลือไถ่ทาส ยอมต่ออำนาจอธรรม เป็นต้น

สรุปว่า (1) พรหมชาลโพรธัสตวศีล แตกต่างจากพรหมชาลสูตร (ที่ขนิกาย สิลขันธวรรค) ของเถรวาท (2) เฉพาะส่วนที่เกี่ยวข้องกับศีล มีความแตกต่างเช่นเดียวกัน (3) ความแตกต่างดังกล่าวแสดงให้เห็นว่ามีการเพิ่มเติมเนื้อหาทั้งในบทเบื้องต้นและบทที่เกี่ยวข้องกับศีลโพรธัสตวเข้าไปในพระสูตรในภายหลัง (4) มีหลักฐานว่าเพิ่มเติมส่วนที่ห้ามดมั่งสะและฝักฉุน 5 ชนิด ในสมัยพระเจ้าเหลียงอู่ตี้ ตามหลักฐานเรื่องเล่าในประวัติศาสตร์ (5) นักศึกษาให้หลักฐานชัดเจนว่า การเพิ่มเติมนั้นเกิดขึ้นตามคำแนะนำของขุนนางในสมัยนั้นเพื่อจำกัดจำนวนผู้เข้าไปบวชในพุทธศาสนา (6) วัตรปฏิบัติที่นำมาใช้เป็นสิกขาบทในพรหมชาลโพรธัสตวศีล มาจากจารีตเรื่อง “ความกตัญญู” ต่อบุพการี (ผู้ล่วงลับ) ตามแนวคิดของขงจื้อ และการชำระมลทินของร่างกายตามแนวคิดของเต๋า

4. เกี่ยวกับการเพิ่มเติมบัพัญญุตินทางศาสนา

ดังกล่าวไว้แล้วว่า คำถามที่ผู้วิจารณ์สนใจไม่ได้อยู่ที่ว่า ทำไมจึงมีพระราชโองการเพิ่มข้อปฏิบัติของโพรธัสตว เพราะในบทบทความนี้ให้คำตอบไว้แล้ว แต่สนใจมุมมองของผู้รับสนองพระราชโองการของกษัตริย์มากกว่า เพราะเหตุใด พระสงฆ์จึงรับ “การเพิ่มเติม” สิกขาบทลง

ไปในพระสูตร ? คำตอบอาจมี 3 ประการคือ (1) อิทธิพลของขงจื้อซึ่งเกี่ยวข้องกับประเด็น การเมืองการปกครอง (2) อิทธิพลของเต๋า ซึ่งเกี่ยวข้องกับวิถีปฏิบัติเพื่อฝึกฝนร่างกายและ จิตใจในวิถีแห่งเซียนหรือการมีชีวิตยืนยาว (3) คำตอบจากท่าทีแบบมหายานเอง กล่าวคือ (3.1) ตามแนวคิดของมหายาน การปรับตัวตามสภาพภูมิศาสตร์และสังคมวัฒนธรรมไม่ใช่ เรื่องต้องห้าม ดังนั้น พระวินัยหรือศีลจึงสามารถปรับปรุงเพิ่มเติมหรือแก้ไขได้ (3.2) ปัญหา สำคัญก็คือ กรอบคิดสำคัญที่ใช้ในการรับบทบัญญัติที่เกิดขึ้นภายหลังพุทธกาล กล่าวให้ชัดคือ หลักการหรือเหตุผลที่จะช่วยให้ยอมรับการปรับปรุงเพิ่มเติมศีลนั้นคืออะไร

ผู้วิจารณ์คิดว่า คำถามสำคัญที่ยังไม่ได้ตอบในบทความนี้คือ คำตอบ 3.1 นี้แหละ

เราจะตอบคำถามข้อนี้อย่างไร ? ในที่นี้ ผู้วิจารณ์ขอเสนอข้อพิจารณาเพื่อการทำความเข้าใจการรับโพธิสัตว์ศีลของพระสงฆ์จีน ดังนี้

(1) พระสงฆ์ตามที่กล่าวไว้ในบทความน่าจะรับบทบัญญัติ (งดมังสะและผักฉุน 5 อย่าง และบทบัญญัติอื่น ๆ ทั้งครุกาบัติและลหุกาบัติ) ไว้เป็นส่วนหนึ่งของพระสูตรหรือโพธิสัตว์ศีล เพราะแนวคิดมหายานเรื่องพระโพธิสัตว์ กล่าวคือ ศีลทั้งหมดถูกดึงเข้ามาอยู่ภายใต้ กรอบมหากรุณาของพระโพธิสัตว์ ดังจะเห็นว่า ศีลมีทั้งสิ่งที่เกี่ยวข้องกับ (1) การฝึกฝนอบรม ตนหรือการขัดเกลาตนเอง (การปลุกโพธิจิต) เช่น ความไม่เยอหยิ่ง ความมีใจกว้าง (ไม่ ตระหนี่) ไม่มีโทสะ (เมตตาธรรม) ความไม่พยาบาท (2) ความเคารพให้เกียรติผู้อื่นและพระ ธรรมวินัย (3) การช่วยเหลือผู้อื่น เช่น การช่วยเหลือผู้ป่วย ช่วยเหลือสัตว์ ช่วยไถ่ทาส ไม่เห็น แก่ลาก สักเคราะห์ไปรดสัตว์ (4) ไม่เบียดเบียนผู้อื่นหรือการไม่ทำสิ่งทีนำไปสู่การเบียดเบียน ผู้อื่น เช่น เป็นทวดชกศึกเข้าบ้าน ทำคุณไสยมนต์ดำ ซื่อขายอาวุธ ทำสังฆกรรมกับคนชั่ว ยอม ต่ออำนาจอธรรม เป็นต้น (5) จริยธรรมพื้นฐานในทางสังคม ได้แก่ ศีล 5 (6) จรรยาบรรณ หรือจริยธรรมองค์กร (พุทธบริษัท) การเคารพครูอาจารย์ การเคารพรัตนตรัย ไม่ฝ่าฝืนพระ วินัย (5) คุณธรรมจริยธรรมภายในครอบครัว (ความกตัญญู)

(2) **ฐานคิดดั้งเดิมในพรหมชาลสูตร** (เถรวาท) คือการวางหลักแห่ง **สมณสัญญา** (ข้อปฏิบัติที่แสดงถึงความเป็นสมณะที่พระพุทธเจ้าทรงเป็นแบบอย่าง) กล่าวง่าย ๆ คือ ถ้า

หากต้องเป็นนักบวช ลักษณะอาการของนักบวชที่ดีต้องเป็นอย่างไร ควรแสดงออกอย่างไร พออิงกรอบดังกล่าวนี้ สมณสัญญาอันมีทั้งข้อปฏิบัติพื้นฐานและข้อปฏิบัติที่ได้รับอิทธิพลจากสังคม หลักการของข้อนี้คือ บางสิ่งบางอย่างที่คนทั่วไปปฏิบัติได้ แต่สมณะจะปฏิบัติเช่นนั้นไม่ได้ เช่น การสนทนาเรื่องการบ้านการเมือง เรื่องที่เกี่ยวข้องกับการยกทัพ หรือการคุมหระสพ การแต่งกาย เป็นต้น แต่บางอย่างเป็นหลักจริยธรรมพื้นฐานของสังคม ที่ไม่ว่าคุณจะเป็นฆราวาสหรือพระก็ต้องยอมรับ เช่น การไม่ฆ่ามนุษย์ การลักทรัพย์ การพูดเท็จ การละเมิดทางกาม เป็นต้น

ภายในกรอบคิดเรื่องสมณสัญญาซึ่งเป็นฐานคิดดั้งเดิมของพุทธศาสนาตั้งแต่สมัยพุทธกาล บทบัญญัติใดที่ตอบสนองต่อภาพลักษณ์ของการเป็นสมณะ หรือ คุณลักษณะที่ดีของการเป็นนักบวชหรือพุทธศาสนิกชน (พระโพธิสัตว์) ก็ไม่จำเป็นจะต้องปฏิเสธ แม้ไม่ได้มีที่มาจากบทบัญญัติในพระธรรมวินัยก็ตาม หมายความว่า ภายใต้กรอบคิดของสมณสัญญา บทบัญญัติทางวินัยอาจปรับเปลี่ยนแก้ไขได้ตราบเท่าที่ยังอยู่ในกรอบแห่งสมณสัญญา และบทบัญญัติเหล่านั้นหากตอบสนองต่อกรอบคิดเรื่อง “มหากฎาของพระโพธิสัตว์” แล้ว ก็อาจเสริมเพิ่มเติมเข้าเป็นสิกขาบทได้ สิ่งที่ผู้วิจารณ์จะแบ่งปันเพื่อพิจารณาก็มีเพียงเท่านี้ ขอขอบพระคุณเจ้าภาพที่กรุณาให้เกียรติได้มามีส่วนร่วมในการประชุมทางวิชาการครั้งนี้ หวังว่าสิ่งที่นำเสนอไปนี้จะประโยชน์ต่อท่านทั้งหลายที่เข้าร่วมการประชุม ณ ที่นี้

**ความรู้สึกรักชาติ และ “พลังบวก” อารมณ์ที่ถูกควบคุมโดยรัฐในพื้นที่กระแสหลัก:
การประกอบสร้างความรู้สึกรักชาติในเพลงแรปจีนหลังปี 2017**

พิชชาภา ทุมดี

นักศึกษาระดับปริญญาโท

ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

บทคัดย่อ

บทความนี้ต้องการศึกษาความเปลี่ยนแปลงของการสื่อสารผ่านดนตรีฮิปฮอป ในประเทศจีน หลังการเกิดขึ้นของรายการ The Rap of China 2017 (จังกั๋วโห่วยซีฮา 中国有嘻哈) ซึ่งเป็นจุดเปลี่ยนนำดนตรีฮิปฮอปและการแรป¹จากที่เคยอยู่ “ใต้ดิน” มาอยู่ในจุดที่สร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจได้มากและเป็นที่น่าสนใจของประชาชนในวงกว้าง หลังปี 2017 เป็นต้นมา อารมณ์และตัวตนที่ส่งผ่านเนื้อหาในเพลงแรปในพื้นที่กระแสหลักได้ถูกขบเน้นใน “เชิงบวก” อย่างมีนัยสำคัญ โดยมีลักษณะของความรู้สึกรักชาติ หรือชาตินิยม (Patriotism) แสดงออกถึงค่านิยมหลักของสังคมนิยมแบบจีน (Core socialist values) และยึดโยงกับวัฒนธรรมจีนโบราณบางอย่างมากขึ้น บทความนี้จึงต้องการศึกษาอารมณ์และตัวตนที่เปลี่ยนไปในเพลงแรปในพื้นที่กระแสหลักของประเทศจีนหลังปี 2017 ภายใต้การผลักดันนโยบาย Chinese Dream ของประธานาธิบดีสีจิ้นผิง อารมณ์ “เชิงบวก” ถูกนิยามด้วยค่านิยมอะไร และความรู้สึกรักชาตินิยมถูกประกอบสร้างอย่างไร โดยศึกษาจากการทบทวนวรรณกรรม รวมถึงการวิเคราะห์เนื้อเพลงและมิวสิกวิดีโอเพลง *เหยียนหวางจื่อซุน* และ *กั๊งกวงเมิ่งเสีียง*

คำสำคัญ : แรปจีน, พลังบวก, ชาตินิยม, ความรู้สึก, ความฝันของจีน

1. บทนำ: ฮิปฮอปก่อน 2017 – ‘จีนมีฮิปฮอป’ – ‘แรปแบบใหม่’ หลัง 2017

ก่อนปี 2017 ถึงแม้ดนตรีฮิปฮอปจำนวนมากถูกผลิตขึ้นทั่วประเทศจีน แต่สถานะของฮิปฮอปยังถือว่าอยู่ “ใต้ดิน” คือเป็นความนิยมเฉพาะกลุ่มเท่านั้น ไม่ได้รับอิทธิพลหรือการสนับสนุนจากรัฐในการเผยแพร่ ช่วงทศวรรษที่ 1980s หลังจากจีนเปิดรับระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมได้ไม่นาน วัฒนธรรมกระแสนิยมในจีนมาจากฮ่องกงและไต้หวันเป็นหลัก เพลงที่เป็นกระแสหลักในขณะนั้นคือเพลงพ็อป (pop music) ที่มีเนื้อหากระตุ้นความรู้สึกชาตินิยมและความภาคภูมิใจในชาติพันธุ์จีน (ฮั่น) ขนานไปกับเพลงที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับความรักและอารมณ์อื่น ๆ ของป๊อปปูล่า ส่วนเพลงร็อกที่มีเนื้อหาสนับสนุนความเป็นปัจเจกและวิพากษ์สังคมเป็นแนวเพลงนอกกระแสในขณะนั้น (Steen 2013) Fan (2019) ได้สรุปช่วงพัฒนาการของฮิปฮอปในประเทศจีน โดยแบ่งช่วงที่ยังอยู่ “ใต้ดิน” ได้เป็นสามช่วง ดังนี้ ทศวรรษ 1990 ฮิปฮอปเข้าสู่ประเทศจีนครั้งแรกที่เซี่ยงไฮ้ จากเทปและแผ่นซีดีเถื่อนนำเข้าจากสหรัฐฯ ถัดมาช่วงปี 2000 – 2009 จำนวนเพลงฮิปฮอปเพิ่มขึ้นมากและกระจายทั่วประเทศจีน มีตัวแปรสำคัญที่ช่วยกระจายความนิยมคือการเข้ามาของอินเทอร์เน็ต (Liu 2014) ขณะเดียวกันในช่วงปี 2002 การแรปเป็นที่รู้จักมากขึ้นผ่านเพลงพ็อปซึ่งเป็นกระแสหลัก โดยนักร้องไต้หวัน Jay Chou ที่ผลิตเพลงพ็อปแนว “จงกั๋วเฟิง (中国风)” หมายถึงเพลงที่มี “ความเป็นจีน” โดยผสมผสานองค์ประกอบทางวัฒนธรรมจีนโบราณ เช่น เครื่องดนตรีจีน และเนื้อเพลงที่ประพันธ์โดยใช้ภาษาจีนโบราณ มีวรรณศิลป์อย่างกลอนจีนเข้าไปในเพลง รวมทั้งการแรปซึ่งมาจากตะวันตก ถัดมาช่วงที่สาม ปี 2010 – 2017 การแข่งแรป “ฟรีสไตล์” ทำให้เกิดแรปเปอร์ใต้ดินที่มีชื่อเสียงหลายคน รวมถึงเกิดการรวมกลุ่มแรปเปอร์กระจายตามท้องถิ่นต่าง ๆ ของจีน Liu (2014) เสนอว่า เพลงแรปตามท้องถิ่นต่าง ๆ มีเนื้อหาเกี่ยวกับสังคมในชีวิตประจำวัน ไม่ว่าจะเป็นการวิพากษ์ระบบการศึกษาหรือชีวิตที่ถูกตีกรอบโดยวาทกรรมหลักทางสังคมและวัฒนธรรม การที่วัยรุ่นจีนผลิตเพลงแรปออกมาเป็นภาษาถิ่น แทนที่จะแรปเป็นภาษาจีนกลาง ซึ่งเป็นภาษาที่รัฐบาลผลักดันให้เป็นตัวแทนของ “ความเป็นจีน” ทั้งหมด และครอบงำอัตลักษณ์แห่งชาติพันธุ์อันหลากหลายที่นำเสนอผ่านภาษาถิ่นต่าง ๆ

แสดงให้เห็นถึงความพยายามชู้ตลักษณะท้องถิ่นนิยม ขณะเดียวกันก็เป็นการท้าทายอำนาจรัฐที่ครอบงำผ่านภาษาจีนกลาง นอกจากนี้ ลักษณะของภาษาถิ่นที่มีวรรณยุกต์มากกว่าภาษาจีนกลาง รวมถึงการใช้คำที่ “ติดดิน” มากกว่าภาษาจีนกลางที่เป็นภาษามาตรฐานราชการ ทำให้มีการเล่นคำที่หลากหลาย อาจมี “คำหยาบ” ได้มากกว่าดังนั้นการแปรเป็นภาษาท้องถิ่นจึงแฝงความรู้สึกขบถ และเป็นการเปิดพื้นที่ในการท้าทายอำนาจครอบงำของสังคม

เช่นเดียวกับสื่อบันเทิงอื่น ๆ ที่เมื่อใดมีศักยภาพมากพอที่จะส่งอิทธิพลต่อความคิดของผู้คนในสังคม เมื่อนั้นจะถูกรัฐควบคุมอย่างเข้มงวด ปี 2017 เป็นปีแห่งจุดเปลี่ยนนำฮิปฮอปจากการเป็นแนวเพลงนอกระแสเข้ามาอยู่ในกระแสหลักภายใต้การจับจ้องของทุนนิยมและรัฐ ผ่านรายการ The Rap of China (จังกั๋วโหย่วซีฮยา) ออกอากาศครั้งแรกเมื่อวันที่ 24 มิถุนายน 2017 ทางแพลตฟอร์มออนไลน์ iQiyi เป็นรายการแข่งแรปรายการแรกในประเทศจีน ถึงแม้ว่ารูปแบบของรายการถูกวิพากษ์วิจารณ์ว่าคล้ายคลึงกับรายการ Show me the money ของประเทศเกาหลีใต้ (BBC 2017) แต่กระนั้นก็ไม่สามารถหยุดความนิยมของรายการได้ ถึงแม้การแปรไม่ใช่สิ่งใหม่ในวงการเพลงภาษาจีนทั่วโลก (Sinophone) แต่สำหรับประเทศจีนที่ขณะนั้นยังไม่มีศิลปินแร็ปที่โด่งดังในวงกว้าง ทางรายการจึงให้ศิลปินแร็ปจากไต้หวัน ได้แก่ MC Hotdog จางเจิ้นเยว่ (张震岳) และ พานเหว่ยป้อ (潘玮柏) รวมถึง อู้อี้ฝาน สมาชิกเชื้อสายจีนสัญชาติแคนาดา จากวงบอยแบนด์เกาหลีใต้ EXO ซึ่งมีชื่อเสียงโด่งดังในระดับสากล รวมทั้งหมดสี่คนมาเป็นกรรมการเพื่อเป็นจุดดึงดูดจากผู้ชมและเพื่อความน่าเชื่อถือ ไม่เพียงผู้ชนะร่วมอย่าง GAI และ PGOne เท่านั้น แร็ปเปอร์ “ไต้ดิน” มากมายต่างก็แจ้งเกิดในพื้นที่กระแสหลักจากรายการนี้ อย่างไรก็ตามก็ดี เดือนมกราคม ปี 2018 การพุ่งทะยานของฮิปฮอปกลับหยุดนิ่งลงคันเมื่อสำนักบริหารสื่อ สิ่งพิมพ์ วิทยุ ภาพยนตร์ และโทรทัศน์จีน (SAPPRFT ปัจจุบันคือ NRTA สำนักบริหารวิทยุและโทรทัศน์แห่งชาติจีน) ออกคำสั่งห้ามสนับสนุนศิลปินที่สีกลาย เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมฮิปฮอป วัฒนธรรมย่อย (subculture) ศิลปินที่ไม่มีใจรักพรรคฯ มีชาวฉวน มีภาพลักษณ์ขัดต่อศีลธรรมอันดีงาม

(Beijing bureau 2018; James 2018) เนื่องจาก PGOne ถูกเปิดโปงเรื่องพฤติกรรมคบชู้กับหลี่เสี่ยวลุ่ ดาราสาวที่มีครอบครัวแล้ว รวมถึงถูกวิจารณ์ว่าผลิตเพลงที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับยาเสพติดและการเหยียดเพศหญิง ทำให้เกิดการคาดการณ์ในวงกว้างว่านี่อาจจะเป็นจุดจบของเพลงฮิปฮอปในจีน Zhao (2020) เสนอว่าประเด็นของการแบนศิลปินและวัฒนธรรมฮิปฮอปอาจไม่ได้เน้นหนักไปที่ความหมายของตัววัฒนธรรมฮิปฮอปมากเท่ากับพฤติกรรมที่ขัดต่อ “ศีลธรรมอันดี” ของศิลปินผู้เป็นตัวแทนวัฒนธรรมฮิปฮอป ในกรณีนี้คือการคบชู้ ซึ่งขัดกับโครงสร้างสถาบันครอบครัวแบบปิตาธิปไตย ที่ให้ความสำคัญกับการปฏิบัติตามบทบาทของสมาชิกครอบครัว เนื่องจากรัฐบาลจีนมองว่าสังคมที่มี “ศีลธรรมอันดี” เท่านั้นที่จะนำพาประเทศสู่ความเจริญและความมั่นคงได้ (Bai as cited in Zhao, 2020, p.493) หลี่เสี่ยวลุ่ (李小璐) เดิมทีมีภาพลักษณ์ของภรรยาที่ดี รวมถึงสามีของเธอก็มีภาพลักษณ์ของพ่อและสามีตัวอย่าง เป็นครอบครัวในอุดมคติตามค่านิยมของสังคมจีน ดังนั้นพฤติกรรมของทั้งสองจึงเป็นตัวแทนของการทำลายระเบียบสถาบันครอบครัวจีน จากกรณีนี้จะเห็นได้ว่า นอกจากเนื้อหาของสื่อบันเทิงเป็นสิ่งที่ถูกสอดส่องควบคุมแล้ว ร่างกายของผู้เผยแพร่เนื้อหานั้นยังถูกควบคุมด้วยพรรคคอมมิวนิสต์ ผู้คุมกฎระเบียบของสังคมจีน หรืออาจกล่าวได้ว่า หากต้องการ “มีที่ยืน” ในพื้นที่กระแสหลัก ศิลปินจีนจะต้องรับเอาค่านิยมต่าง ๆ ที่พรรคฯ เห็นว่าดี และแสดงออกมาประหนึ่งว่าเป็นตัวตนจริง ๆ

อย่างไรก็ดี รายการ The Rap of China กลับมาอีกครั้งในเดือนกรกฎาคม ปีเดียวกัน แต่กลับมาด้วยชื่อ จงกั๋วซินชัวชาง (中国新说唱 The New Rap of China) ไม่ใช่ จงกั๋วไฮยว่ซีฮัว (แปลเป็นภาษาอังกฤษตามตัวได้ว่า China has hip-hop) ตามเดิม โดยตัดความเชื่อมโยงกับวัฒนธรรมฮิปฮอปออก และอาจตีความได้ว่าเทียบเคียงกับ “ชัวชาง” หมายถึงรูปแบบศิลปะพื้นบ้านจีนโบราณที่เป็นการพูดเป็นทำนอง ทั้งนี้รายการ จงกั๋วซินชัวชาง ยังคงดำเนินเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน ทั้งยังมีรายการแข่งแร็ปรายการอื่นเกิดขึ้นอีก เช่น ในปี 2020 ชัวชางซินลือไต้ (说唱新时代 Rap for Youth) ออกอากาศทางแพลตฟอร์มวิดีโอออนไลน์ bilibili รายการ ชัวชางทิงหั่วเตอะ (说唱听我的 Rap Star) ออกอากาศทางสถานีโทรทัศน์

MangoTV รวมถึงยังมีการผสมผสานการแร็ปเข้ากับแนวเพลงอื่น ๆ มีลักษณะของ “ความเป็นจีน” และให้อารมณ์ “เซิงบวก” มากขึ้นอย่างเห็นได้ชัด ซึ่งจะกล่าวต่อไป

2. ดนตรีในฐานะเครื่องมือเผยแพร่อุดมการณ์รัฐ

Steen (2013) ศึกษาความนิยมของเพลงพ็อบแนวชาตินิยมในจีน โดยศึกษาความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างความรัก ชาตินิยม และรัฐ ในการเผยแพร่เพลงพ็อบจากไต้หวัน เพลงแนวชาตินิยมกระแสหลักของจีน และเพลงร็อกใต้ดินในปักกิ่ง Steen ย้อนประวัติศาสตร์ให้เห็นว่าสำหรับสาธารณรัฐประชาชนจีน การสร้างสรรค์งานทางวัฒนธรรมกระแสหลักเป็นไปเพื่อตอบสนองต่ออุดมการณ์รัฐมาเป็นเวลานาน กระนั้นก็เป็นอุดมการณ์ที่แตกต่างกันไปตามยุคสมัย ในปี 1919 เพลงถูกใช้เป็นเครื่องมือปลุกกระตมพลังในขบวนการเคลื่อนไหวทางการเมือง จนกระทั่งทศวรรษที่ 1920s จนถึงยุคเหมาเจ๋อตงมีการผลิตเพลงโฆษณาชวนเชื่อเพื่อกระตุ้นความรู้สึกต่อต้านอาณานิคมตะวันตก รวมทั้งปลุกกระตมให้ประชาชนฝึกฝนและเชื่อมั่นในการนำของพรรคคอมมิวนิสต์จีนที่จะปฏิวัติประเทศ ช่วง 1978 เป็นต้นมา หลังจีนเข้าสู่ยุคปฏิรูปเปิดประเทศสู่เศรษฐกิจแบบทุนนิยม โดยเฉพาะปี 1989 หลังเหตุการณ์เทียนอันเหมิน ค่านิยมแบบตะวันตกที่หลั่งไหลเข้ามาทำให้นิเวศเพลงพูดถึงความเป็นปัจเจกชนนิยมมากขึ้น เช่น อารมณ์ความรู้สึกส่วนตัว จนอาจทำให้ความรู้สึกร่วมที่มีต่อชาติลดน้อยลง รัฐบาลจีนในยุคนั้นจึงเริ่มนโยบายการศึกษาแบบชาตินิยมในปี 1991 เพื่อให้ความภาคภูมิใจในชาติจีนเป็นจุดศูนย์กลาง ให้ประชาชนซึมซับความรู้สึกและกลายผู้กระทำการในการผลิตและเผยแพร่ความรู้สึกชาตินิยมต่อไป รวมถึงออกกฎหมายควบคุมเนื้อหาเพลงให้อยู่ภายใต้ค่านิยมที่รัฐเห็นชอบ เพลงที่ปลุกกระตุ้นความภาคภูมิใจในอัตลักษณ์ความเป็นจีนจึงถูกผลิตออกมามากขึ้นไปกับเพลงที่พูดถึงความรักและอารมณ์ของปัจเจก ดังนั้นในพื้นที่กระแสหลัก ถึงแม้ความต้องการของตลาดจะมีอำนาจในการต่อรองให้มีการผลิตเพลงที่มีอารมณ์อื่น ๆ มากขึ้นเพื่อดึงดูดผู้ฟัง แต่ก็ยังคงอยู่ภายใต้อำนาจรัฐที่ “สามารถควบคุมว่าจะให้อะไรเป็นกระแสหลัก และให้อารมณ์ใดเป็นที่นิยมในกระแสหลัก” (Fung, as cited in Steen, 2013, p.132) อย่างไรก็ตามไม่ได้หมายความว่าประชาชนจะไม่สามารถสร้างสรรค์

เพลงที่ให้อารมณ์อื่นนอกเหนือไปจากที่รัฐเห็นชอบ เพียงแต่จะต้องอยู่นอกปริมณฑลการสอดส่องควบคุมของรัฐ กล่าวคือ トラบใดที่เสียงนั้นไม่ดังพอที่จะสั่นสะเทือนสังคมหรือสั่นคลอนความมั่นคงของรัฐบาล เสียงนั้นก็ยังคงเปล่งออกมาได้ แต่เมื่อใดที่เสียงนั้นดังมากพอ เสียงนั้นจะต้องเป็นเสียงที่อยู่ใต้อำนาจรัฐ

การศึกษากระบวนการสร้างเพลงฮิปฮอปในฐานะเครื่องมือเผยแพร่อุดมการณ์รัฐจีนยังถูกศึกษาภายใต้กรอบคิด Ideotainment โดย Zou (2019) ศึกษาการเผยแพร่อุดมการณ์ชาตินิยมของรัฐผ่านมิวสิกวิดีโอ (MV) ของ CD Rev กลุ่มศิลปินฮิปฮอปชาวจีน โดยศึกษากระบวนการสร้างความรู้สึกชาตินิยมร่วม นำเสนอผ่านสัญลักษณ์คู่ตรงข้ามของอารยธรรมจีนสมัยโบราณกับจีนในยุคสมัยใหม่ เพื่อให้เห็นอัตลักษณ์ “ความเป็นจีน” สมัยใหม่ที่เป็นส่วนผสมของวัฒนธรรมดั้งเดิมกับความสำเร็จในปัจจุบัน ซึ่งในท้ายที่สุดจะนำไปสู่การสร้างความชอบธรรมให้ผู้ปกครองในปัจจุบัน (พรรคคอมมิวนิสต์จีน) Zou ศึกษาโดยใช้ Ideotainment ของ Johan Lagerkvist เป็นแนวคิดหลัก รวมถึงแนวคิด Ideology State Apparatus (ISA) ของ Louis Althusser และ Hegemony ของ Antonio Gramsci มาศึกษาการปรับเปลี่ยนรูปแบบการเผยแพร่อุดมการณ์รัฐในสื่อบันเทิงหรืองานสร้างสรรค์ทางวัฒนธรรม เมื่อให้ความสำคัญกับกระบวนการผลิตสื่อบันเทิงให้น่าดึงดูดมากขึ้น จะทำให้อุดมการณ์รัฐที่แฝงมากับสื่อ นั้นแนบเนียน ไม่เด่นชัด และทำให้ผู้เสพสื่อรับอุดมการณ์นั้นราวกับว่าเป็นผู้กระทำการด้วยตัวเอง (Lagerkvist as cited in Zou, 2019) Zou ชี้ให้เห็นว่าการกระตุ้นความรู้สึกชาตินิยมไม่ได้มาจากหน่วยงานรัฐเพียงอย่างเดียว แต่ความรู้สึกชาตินิยมยังถูกผลิตซ้ำผ่านสำนึกของประชาชน (popular nationalism) ซึ่งถูกปลูกฝังโดยรัฐ ประสานกันไปมาตั้งแต่ทศวรรษที่ 1990 (Zou 2019) จากการศึกษาพบว่า CD Rev เผยแพร่อุดมการณ์รัฐผ่านเพลงฮิปฮอป ซึ่งเป็นรูปแบบที่แตกต่างจากที่เคยเป็นมาในอดีต มีจังหวะสนุกสนานและโรม่ (เสียงสัมผัสในเนื้อเพลง) ที่ติดหู ผสมผสานกับองค์ประกอบทางดนตรีจีนโบราณ ส่วนเนื้อหาเกี่ยวกับความภาคภูมิใจในชาติและการวิพากษ์ปัญหาสังคม (จากมุมมองของพรรคคอมมิวนิสต์) ทำให้อารมณ์ของเพลงสมดุล ไม่ได้นำเสนอความรู้สึกภาคภูมิใจไปเสีย

ทั้งหมด แต่ตัดด้วยการนำเสนอปัญหาสังคม เช่น ปัญหามลภาวะทางอากาศ ปัญหาคอร์รัปชัน ซึ่งเป็นปัญหาที่พรรคคอมมิวนิสต์ยอมรับว่ามีและพยายามกำจัด ส่วนภาพแทนอัตลักษณ์จีนและความรู้สึกชาตินิยมที่ถูกประกอบสร้างขึ้น ถูกนำเสนอด้วยการเชื่อมโยงอดีตเข้ากับปัจจุบันและอนาคต โดยมาจากความทรงจำร่วมเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ความเจริญรุ่งเรืองในอดีตของจีนในยุคราชวงศ์ ค่านิยมทางวัฒนธรรมจากลัทธิขงจื้อ ประวัติศาสตร์บาดแผลจากการถูกรุกรานจากอาณานิคมตะวันตกและญี่ปุ่น “มักใช้เพื่อสร้างความชอบธรรมให้การฟื้นฟูชาติกลับสู่ความรุ่งเรือง (national rejuvenation)” (Zou 2019, p.186) ประวัติศาสตร์การสร้างชาติของจีนใหม่ภายใต้การนำของพรรคคอมมิวนิสต์ ความสำเร็จในการพัฒนาประเทศจีนของพรรคคอมมิวนิสต์ ไม่ว่าจะเป็น ความสำเร็จด้านอีคอมเมิร์ซ การรักษาความปลอดภัย เป็นต้น รวมถึงความฝันที่จะกลับไปยิ่งใหญ่อย่างในอดีตอีกครั้ง (Chinese Dream) อย่างไรก็ตาม ผลงานของกลุ่ม CD Rev ก็ทำให้ถูกแปะป้ายว่าเป็นกลุ่มแรปเปอร์ที่มีความชาตินิยมสูง (ในแง่ที่ยึดโยงกับพรรคคอมมิวนิสต์จีน) นำเสนออุดมการณ์รัฐชาติเจนนามากเสียจนอุดมการณ์ทางการเมืองที่ต้องการนำเสนอนั้นอาจจะกลบเสน่ห์ขององค์ประกอบทางวัฒนธรรมอื่น ๆ ที่ใส่เข้ามา

ประเด็นศึกษาเกี่ยวกับพัฒนาการของฮิปฮอปหลังปี 2017 ที่เป็นที่สนใจของทั้งนักวิจารณ์ ผู้ฟัง แรปเปอร์ หรือแม้กระทั่งนักวิชาการคือ การถกเถียงถึงความแท้ (authenticity) ของฮิปฮอปในจีน ระหว่าง 1) ฮิปฮอปในพื้นที่ “ใต้ดิน” ที่เป็นตัวของตัวเอง (“keep it real”) นำเสนอรูปแบบของดนตรีและเนื้อหาที่เต็มไปด้วยจิตวิญญาณแห่งความขบถและการวิพากษ์วิจารณ์ปัญหาสังคมของผู้ถูกกดทับหรือคนชายขอบ อันเป็นลักษณะของเพลงฮิปฮอปแต่เดิมที่เกิดขึ้นจากกลุ่มคนผิวสีในสหรัฐอเมริกา และ 2) ฮิปฮอปภายใต้การควบคุมสื่อของรัฐบาลจีนที่เมื่อเข้าสู่กระแสหลักแล้วจะถูกลดทอนลักษณะขบถ และกลับกลายเป็นการนำเสนอเนื้อหาที่รัฐบาลเห็นชอบ (de Kloet 2005; Zou 2019; Sullivan, J.&Zhao, Y. 2021) อาจกล่าวได้ว่าเป็นวิพากษ์วิจารณ์ระหว่าง “ของแท้” ที่เป็นอื่นและ “หยาบคาย” ถึงแม้ทั้งรูปแบบของดนตรีจะและเนื้อหาที่ยังคงมีความขบถถูกนำมาใช้ แต่ “ความขบถ”

ถือเป็นการส่งเสริมค่านิยมที่ไม่พึงประสงค์ให้แก่ประชาชน และแรบ “พลังบวก” (เจิ้งเหิง เลียง 正能量 positive energy) อันมี “ลักษณะแบบจีน (with Chinese characteristics)” ซึ่งอาจจะนำมาแค่รูปแบบของดนตรี ส่วนความขบถอาจถูกกดทอนให้ไม่ชัดเจน หรือแม้กระทั่งไม่เหลือสิ้น จนกลายเป็นเครื่องมือในการเผยแพร่อุดมการณ์ทางการเมืองของ รัฐบาลจีนไป

3. คำถามวิจัยและกรอบคิด

จากบริบททางการเมืองที่ได้กล่าวไปข้างต้นจะเห็นได้ว่า การแสดงออกทางอารมณ์ ความรู้สึกผ่านเพลง ไม่ได้มีปัจจัยมาจากผู้สร้างสรรค์เพลงฝ่ายเดียว แต่ล้วนถูกกำหนดด้วย ปัจจัยทางเศรษฐกิจและการเมือง สื่อบันเทิง ในที่นี้คือ เพลง ในฐานะเครื่องมือเผยแพร่ อุดมการณ์รัฐ ในทางหนึ่งสามารถศึกษาด้วยแนวคิด Ideology State Apparatus (ISA) ดัง งานศึกษาของ Zou (2019) หรืองานศึกษาของ Chen and Wang (2020) เกี่ยวกับ กระบวนการทำงานของวาทกรรมทางการเมือง “Positive Energy” ของรัฐบาลจีน ในฐานะ ตัวกำหนดอารมณ์ของสังคมและประกอบสร้างอารมณ์ของทั้งสังคมและปัจเจก ก็ถูกศึกษา ด้วยแนวคิด ISA เช่นกัน

บทความนี้ต้องการศึกษาปฏิสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยต่าง ๆ ในการประกอบสร้าง อารมณ์ทางสังคม ซึ่งถูกกำหนดให้เป็นอารมณ์ของปัจเจก กล่าวคือ ต้องการศึกษาปฏิสัมพันธ์ ระหว่างรัฐบาลจีนและศิลปินในการประกอบสร้างเพลงฮิปฮอปแนวชาตินิยม หลังปี 2017 ภายใต้วาทกรรม Positive Energy เพื่อควบคุมสื่อและข้อมูลข่าวสารของรัฐบาลจีน

บทความนี้ต้องการเสนอว่าวาทกรรม Positive Energy ไม่เพียงควบคุมข้อมูล ข่าวสารเท่านั้น แต่ยังกำหนดทิศทางการแสดงออกทางอารมณ์ทางสังคมของจีนด้วย สำหรับ เพลงฮิปฮอปหรือแรปที่ได้ขยายพื้นที่จาก “ใต้ดิน” เข้ามามีที่ทางในพื้นที่กระแสหลัก² ก็ถูกรัฐ เข้าไปกำหนดอารมณ์ด้วยเช่นกัน โดยตั้งต้นจากการกำหนดค่านิยมว่าอะไรถือเป็นอารมณ์ “เชิงบวก” ขณะเดียวกันก็เบียดขับให้อารมณ์อื่นที่พ้นไปจากค่านิยมกลายเป็นอารมณ์ “เชิง

ลบ” ที่รัฐบาลไม่เห็นชอบและไม่สนับสนุน หรือเป็นเพลง “กลาง ๆ” ที่ไม่มีนัยสำคัญต่อความมั่นคงของรัฐ กระนั้นอารมณ์ “เชิงลบ” ก็อาจจะดำรงอยู่ได้ตราบใดที่ไม่ส่งอิทธิพลต่อสังคม จากนั้นกำหนดโดยผ่านตัวกลางซึ่งก็คือศิลปิน ผู้ถูกกำหนดให้ “เป็นแบบอย่างที่ดี” และมีพันธะในการเผยแพร่อุดมการณ์ของรัฐ ดังนั้นศิลปินจึงไม่ว่าจะแขนงใดก็ตาม เมื่ออยู่ในพื้นที่กระแสหลักจะต้องแสดงออกว่าได้รับเอาค่านิยมที่รัฐสนับสนุนเข้าเป็นตัวตนของตนเอง และส่งต่อค่านิยมนั้นผ่านผลงานเพลง ฉะนั้น ไม่เพียงตัวผลงานเพลงที่ส่งผลต่ออารมณ์ของผู้ฟัง แต่ตัวศิลปินก็มีอิทธิพลต่ออารมณ์และพฤติกรรมของผู้ฟังด้วย (โดยเฉพาะแฟนคลับ) อย่างไรก็ตาม ผู้เขียนตระหนักดีว่านอกจากปัจจัยทางด้านการเมืองที่เป็นตัวกำหนดสิ่งที่เป็นที่นิยมในสังคมแล้ว ปัจจัยทางเศรษฐกิจก็เช่นเดียวกัน หากประชาชนไม่สนับสนุนผลงานเพลงนั้นก็อาจจะยากที่ศิลปินจะหารายได้จากสื่อบันเทิงที่เต็มไปด้วยอุดมการณ์รัฐ บทความนี้จึงศึกษาว่า ความรู้สึกชาตินิยมที่สื่อออกมาผ่านเพลงถูกประกอบสร้างจากอะไร และอารมณ์ “เชิงบวก” ถูกนิยามด้วยค่านิยมอะไร ศึกษาโดยใช้แนวคิดปฏิสัมพันธ์เชิงอารมณ์ (Affective interactions) ของ Jean-Marie Guyau

แนวคิด Affective interactions ของ Jean-Marie Guyau ในงานศึกษาเกี่ยวกับทฤษฎี Social Affect ของ Seyfert (2012) สรุปไว้ว่า เป็นแนวคิดที่ศึกษาอารมณ์ในฐานะที่เป็นสิ่งที่เกิดจากปฏิสัมพันธ์ระหว่างสิ่งต่าง ๆ ทั้งร่างกายมนุษย์ และสิ่งที่ไม่ใช่มนุษย์ และสามารถส่งผ่าน ‘ร่าง’ ของกันได้ผ่านปฏิสัมพันธ์นั่นเอง อารมณ์ไม่ได้เป็นสิ่งที่เกิดจากภายในร่างกายของปัจเจกเพียงอย่างเดียว และไม่ได้เป็นผลจากสังคมภายนอกเพียงอย่างเดียว สามารถแบ่งประเภทปฏิสัมพันธ์ได้ตามการรับรู้ผ่านผัสสะ ได้แก่ การสัมผัส การดมกลิ่น การมองเห็นและการได้ยิน และการแสดงความรู้สึก (Guyau as cited in Seyfert 2012, p.38) ทั้งนี้ กุญแจสำคัญที่จะทำให้เกิดอารมณ์ขึ้นได้ คือ สิ่งที่มีร่วมกัน อาจจะเป็นปฏิภิกิริยาทางร่างกายหรือจิตใจก็ได้ เช่น ความรู้สึกเจ็บปวด Guyau สนใจ Affective interactions ในงานศิลปะเป็นหลัก เนื่องจาก “งานศิลปะไม่ได้เกิดจากความสามารถของปัจเจกเท่านั้น แต่ยังเป็นผลมาจากปฏิสัมพันธ์เชิงอารมณ์ (กับสิ่งอื่น)” (Seyfert 2012)

ดังนั้นงานนี้จึงศึกษาอารมณ์ในปฏิสัมพันธ์ระหว่างรัฐจีน ศิลปิน และเพลงฮิปฮอปเป็นหลัก รวมถึงสิ่งที่มีร่วมกันในการประกอบสร้างความรู้สึกชาตินิยม ซึ่งก็คือ ความทรงจำร่วมและอัตลักษณ์ร่วม ไม่ได้ศึกษาไปถึงปฏิกิริยาตอบรับจากผู้ฟังหรือตลาดหลังเพลงฮิปฮอปเข้าสู่พื้นที่กระแสหลัก

4. งานศิลปะและวรรณกรรมกับภารกิจส่งต่อ “พลังบวก”

“พลังบวก” เป็นคำที่ถูกพูดถึงบ่อยครั้งในประเทศจีน เดิมทีมีที่มาจากหนังสือจิตวิทยาพัฒนาตนเองเมื่อปี 2012 ต่อมาปี 2014 คำนี้ถูกกล่าวถึงโดยประธานาธิบดีสีจิ้นผิงในงาน Forum on Literature and Art โดยเน้นย้ำถึงบทบาทของงานศิลปะและวรรณกรรมในการชี้นำและขับเคลื่อนสังคมตามแนวทางของพรรคคอมมิวนิสต์จีน “รณรงค์” ให้ผู้ผลิตในอุตสาหกรรมวัฒนธรรม (culture industry) ทุกแขนงผลิตงานภายใต้ค่านิยมหลักของสังคมนิยมจีน (core socialist values)³ ซึ่งมีหัวใจหลักเป็น ความรักชาติ (patriotism) เพื่อให้เยาวชนรวมพลังเป็นหนึ่งเดียวกันในการขับเคลื่อนประเทศ (Hockx 2022) ทำให้วลี “ส่งต่อพลังบวก” (แนวคิดเจิ้งเหิงเลียง 传递正能量) กลายเป็นวาทกรรมทางการเมืองหลักในยุคสีจิ้นผิง หมายถึง สิ่งใดก็ตามที่ “โปร่งใส อยู่ในหลักนิติธรรม” ส่วน “การทุจริต ความอยุติธรรม ฉ้อฉล ความเกียจคร้าน” ถือว่าเป็น “พลังลบ” หรือในระดับปัจเจก “ความซื่อสัตย์ ความสุข ความยืดหยุ่นหรือการยืนหยัด (resilience)” ถือเป็นพลังบวก ขณะที่ “การมองโลกในแง่ร้าย และความเสื่อมโทรมทางศีลธรรม” ถือเป็นพลังลบ (Guan and Sun 2019) อย่างไรก็ตาม วาทกรรมพลังบวกถูกมองว่าเป็นวาทกรรมที่ใช้ควบคุมสื่อและการแสดงความคิดเห็น (censorship) (CMP staff 2021)

5. ความรู้สึกรักชาติถูกประกอบสร้างอย่างไรภายใต้วาทกรรมพลังบวก

จากที่ Zou (2019) ได้วิเคราะห์กลวิธีการนำเสนออัตลักษณ์ความเป็นจีนใน MV ของ CD Rev Zou พบว่ามีการนำเสนอโดยใช้สัญลักษณ์คู่ตรงข้าม ให้แสดงถึงตัวตน “ความเป็น

จีน” อันหมายถึงส่วนประกอบของจีนในยุคประวัติศาสตร์ และจีนยุคสมัยใหม่ภายใต้การนำของพรรคคอมมิวนิสต์ สามารถแบ่งได้ดังนี้ คู่ตรงข้ามระดับชาติ-ระดับท้องถิ่น พื้นที่ที่มีความเป็นเมืองมาก-พื้นที่ที่มีความเป็นเมืองน้อย (ชนบท) สมัยโบราณ-สมัยใหม่ อันได้แก่ สัญลักษณ์ในพื้นที่ชนบทและเมืองต่าง ๆ ทั่วประเทศจีน รวมถึงสถาปัตยกรรมและภูมิทัศน์ที่สำคัญ เช่น สถานที่ที่เป็นสัญลักษณ์ของเมืองปักกิ่ง ภาพรถติด ตึกระฟ้า ขณะเดียวกันก็ฉายภาพภูมิทัศน์พื้นที่ชนบทในทิเบต ภาพอาหารประจำถิ่น รวมถึงวัฒนธรรมที่เป็น “ตัวแทน” ของความเป็นจีน เช่น จิวเสอวน ชา อาหาร เป็นการผูกโยงชีวิตประจำวันของผู้คนในท้องถิ่นเข้ากับเป้าหมายการพัฒนาระดับชาติ คือ “ความเป็นสมัยใหม่และความเป็นเมือง... (ดังนั้น) ความสำเร็จในระดับท้องถิ่น (จึง) หมายถึงความก้าวหน้าของชาติ” (Zou 2019) การนำภาพภูมิทัศน์ในระดับท้องถิ่นและระดับชาติมาผูกโยงเข้าด้วยกัน เป็นการผูกโยงผู้คนเข้ากับชุมชนจินตกรรมภายในเขตแดนอันมีบูรณภาพของจีน นอกจากนี้ MV ยังเสนอภาพชีวิตของคนท้องถิ่นทั้งชาวฮั่นและกลุ่มชาติพันธุ์ และภาพชีวิตของผู้คนในเมืองที่สื่อถึงความเจริญทางวัตถุ สื่อให้เห็นว่าชนชั้นทางสังคมได้พราเลี่ยนลงไป และถูกบดบังด้วยอัตลักษณ์ร่วม ซึ่งก็คือ ความเป็นชาติและความปรารถนาที่จะมีคุณภาพชีวิตที่ดี

สำหรับการวิเคราะห์ในบทความนี้จะเลือกวิเคราะห์สารที่ต้องการสื่อเป็นหลัก ซึ่งก็คือเนื้อเพลง ดังที่ได้กล่าวไปข้างต้นว่ารัฐบาลจีนใช้บทเพลงขับร้องเพื่อกระตุ้นความรู้สึกชาตินิยมหรือจิตวิญญาณปฎิวัติเพื่อเป้าหมายทางการเมืองมานาน ทั้งยังให้ความสำคัญกับการควบคุมเนื้อหาในสื่อและงานสร้างสรรค์ทางศิลปะและวรรณกรรมอย่างมากเป็นเวลานาน อย่างไรก็ตามปี 2009 กระทรวงวัฒนธรรมจีนได้ออกจดหมายเวียนให้ “ผู้เผยแพร่เพลงทางออนไลน์ ส่งคำแปลเพลงภาษาต่างชาติให้ทางการเพื่อขออนุญาตเผยแพร่” (Steen 2013) กระนั้นผู้เขียนจะวิเคราะห์จากรายละเอียดอื่น เช่น MV หรือ บันทึกเทปการแสดงสด รวมถึงบทสัมภาษณ์ศิลปิน เพื่อแสดงให้เห็นว่า สารแบบใดที่ถือว่าเป็นพลังบวก ความรู้สึกชาตินิยมถูกประกอบสร้างและกระตุ้นด้วยอะไร และชี้ให้เห็นความต้องการเผยแพร่ในฐานะผู้กระทำการของศิลปิน หรือกล่าวคือ ค่านิยมที่ศิลปินรับเข้ามา (internalize) และแสดงออกมาอย่าง

ผู้กระทำการ ถึงแม้เราจะไม่สามารถล่วงรู้ถึงเจตนาที่แท้จริงของศิลปินได้ก็ตาม โดยเพลงที่เลือกศึกษาทั้งสามเพลงล้วนถูกเผยแพร่ในช่องทางหลักทั้งสิ้น คือ รายการโทรทัศน์ที่ได้รับความนิยมอันดับต้นของประเทศ หมายความว่า เพลงและศิลปินนั้นไม่เพียงแต่ได้รับอนุญาตให้เผยแพร่ ทั้งยังได้รับความเห็นชอบจากรัฐบาลว่าเป็น “พลังบวก” ที่ควรส่งเสริมและเผยแพร่ ได้แก่ เพลง เหียนหวงจื่อซุน (炎黄子孙) โดยจางอี้ซิง (张艺兴) และเพลง กังกงเหมิงเสี๋ยง (共同梦想) โดยกลุ่มแร็ปเปอร์ D.M.G จังเหมิงยินเยว่ (种梦音乐)

5.1 จางอี้ซิง - เหียนหวงจื่อซุน

จางอี้ซิง นักร้องและนักแสดงสัญชาติจีน เกิดปี ค.ศ. 1991 เมืองฉางซา มณฑลหูหนาน สาธารณรัฐประชาชนจีน จางอี้ซิงเกิดในครอบครัวชนชั้นกลาง เด็บโตภายใต้การเลี้ยงดูของตายายที่ประกอบอาชีพเป็นครู เมื่อ ค.ศ. 2008 อายุ 17 ปี ได้รับการคัดเลือกเข้าเป็นศิลปินฝึกหัด (หรือเรียกลาลองโดยทั่วไปว่า *เด็กฝึก*) ในสังกัด SM Entertainment ประเทศเกาหลีใต้ และได้เดบิวต์ในฐานะสมาชิกวงบอยแบนด์ EXO และกลุ่มย่อย EXO-M ท่ามกลางการเด็บโตของกระแส K-Pop ชื่อเสียงของจางอี้ซิงในฐานะสมาชิกวง EXO ได้โด่งดังไปทั่วโลก เกาหลีใต้และประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก ประเทศไทยก็เช่นกัน เมื่อปี 2015 จางอี้ซิงได้ก่อตั้งสตูดิโอของตนเองในประเทศจีนและกลับมาทำงานในฐานะศิลปินเดี่ยวในประเทศจีนเป็นหลัก ปีเดียวกันได้เข้าร่วมรายการวาไรตี้โชว์ร่วมกับนักแสดงกระแสหลักที่มีชื่อเสียงอันดับต้น ๆ ของประเทศจีน รายการนี้เองถือได้ว่าเป็นหนึ่งในปัจจัยสำคัญทำให้จางอี้ซิงมีชื่อเสียงในหมู่คนทุกเพศทุกวัยในสังคมจีน พ้นไปจากรางวัลจากผลงานเพลงแล้ว ความสามารถ ภาพลักษณ์ของการเป็นคนขยัน ไม่หยุดพัฒนาตัวเอง ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค ความรับผิดชอบ การเสียสละความสุขส่วนตัวเพื่อพัฒนาตัวเอง รักและเคารพหน้าที่การทำงาน และอ่อนน้อมถ่อมตน ต่างก็เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้จางอี้ซิงมีภาพลักษณ์ของการเป็นศิลปินตัวอย่าง นอกจากนี้ยังได้รับการสนับสนุนและยกย่องจากหน่วยงานรัฐ เช่น ได้รับตำแหน่งทูตสาธารณะแห่งสรรพากร

มณฑลหูหนาน (湖南税务纳税服务宣传大使) จากกรมสรรพากรมณฑลหูหนาน ท่ามกลางข่าวการปราบปรามดาราลีแยงกาซี (Global Times 2021)

จางอ้อซิงมีผลงานในวงการบันเทิงมากมายอย่างต่อเนื่องมาจนปัจจุบัน ในที่นี้จะกล่าวถึงผลงานเพลงเป็นหลัก ปี 2016 – 2018 ออกอัลบั้มเดี่ยวสามอัลบั้ม เป็นเพลงท็อปทั่วไป ไม่ได้มีอัตลักษณ์ ‘ความเป็นจีน’ เป็นจุดขาย และไม่ได้ใส่องค์ประกอบทางวัฒนธรรมจีนโบราณเข้าไปในเพลงมากนัก ปี 2019 ถึงแม้จะไม่ได้้ออกอัลบั้มแต่จางอ้อซิงเข้าร่วมแสดงในรายการโทรทัศน์และแสดงเพลงที่มีการนำเสนอ ‘ความเป็นจีน’ และเพลงที่มีเนื้อหาไปในทิศทางเดียวกับการผลักดันนโยบายของรัฐอย่างชัดเจนมากขึ้น ปี 2020 ได้ออกอัลบั้มเดี่ยวชุดที่สี่ ชื่อ *เหลียน* (莲 ดอกบัว) ซึ่งมีการนำเสนอโดยผสมผสานรูปแบบดนตรีและทำเต็มสมัยใหม่ เช่น จังหวะ (Beat) ของเพลง ทำเต็มสไตล์ตะวันตก เนื้อเพลงภาษาอังกฤษ เข้ากับองค์ประกอบทางวัฒนธรรมจีนโบราณ เช่น เครื่องดนตรี ภูมิทัศน์สถาปัตยกรรมจีนโบราณอย่างชัดเจนทั้งใน MV และเนื้อเพลง รวมถึงอารมณ์ของเพลงที่เป็น “ปลั่งบวก” เช่น ความอึดเหนี่ยวจิตใจในชาติและสายเลือดจีน ความอ่อนโยนเมื่อต้องเกี่ยวพาราสิ ในปีเดียวกันจางอ้อซิงได้เข้าร่วมรายการ *หว่าอ้อซิงชางจิวเหริน 2* (我是唱作人 2) และ *Street Dance of China* (这! 就是街舞 3) ในรายการ จางอ้อซิงได้ผลิตและทำการแสดงผลงานเพลงที่นำเสนออัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมจีนอย่างชัดเจน และนำไปสู่การรวบรวมผลงานเป็นอัลบั้มเดี่ยวชุดที่ห้า ชื่อ *Producer* ซึ่งเป็นอัลบั้ม ‘จีนจีน’ เช่นกัน เพลงเหยียนหวางจือซุนก็อยู่ในอัลบั้มนี้

เพลง เหยียนหวางจือซุน⁴

Attention Born in the flames Take cover Roger

ชาวจีน หัวใจสีแดง* / ธงแดงโบกสะบัด ดุน่าเกรงขาม / (ฮู) เหล่าชาวเราต้องรุดไปข้างหน้า

Like a tiger screaming Vroom Vroom

แดนดินงดงามกว้างไกล พาดินเดือนดาว / หลังเลือดแห่งความยุติธรรมที่หลังไหลร้อนแรงทั่วกาย

บ้านและชาติปกป้องรักษา ไม่เกรงสิ่งใด / ไม่ว่าจะรูปแบบเลวร้ายเพียงไหน / ผู้ก้าวล่วง อยู่ไกลเพียงใดจักต้องพินาศ ทำลายแผนการอันเป็นดังภัยโหดร้ายนั้นให้แหลกเป็นผุยผง ตั้งแต่โบราณวีรบุรุษล้วนเริ่มจากหนุ่มสาว / ลูกหลานจักรพรรดิเหลืองเราต้องทุ่มสุดกำลัง

(* Burn Burn Burn มังกรยักษ์ตื่นจากหลับไหล / ไร่เทียมทาน / เบิกฟ้าแยกแผ่นดิน

Burn Burn Burn กำแพงเมืองจีนตั้งตระหง่าน / รุ่งเรืองรุ่งโรจน์ / สืบสานสีแดง*

เลือดแห่งลูกหลานจักรพรรดิเหลืองไหลหลังในอกนี้

บูรพตะวันสาตส่องห้าพันปี* หากต้องการรบ จักรบสักครา รับคลื่นกระแทกโหมกระหน่ำ

หากท่านไม่รุก เราจักไม่ล่า* พร้อมรบทุกวิกฤติ / ก้าวข้ามอุปสรรคขวากหนาม*

พวกเราลูกหลานจักรพรรดิเหลือง เป็นรศีกอันมั่นคงแข็งแรงที่สุด

ปกป้องรักษาผืนแผ่นดินจีนอันยิ่งใหญ่* เผดเผาทุกความผิดชอบชั่วดีบนโลก

Vroom / เลือดเนื้อแห่งชีวิต Vroom Vroom Vroom

ประกอบสร้างกำแพงเมืองจีน / ต้านทานแขกไม่ได้รับเชิญ Vroom หนทางขรุขระ

Vroom Vroom Vroom เลือดอันร้อนแรงที่แผดเผากลางไฟอันลุกโชน คือความไม่หวั่นเกรงสิ่งใด

(* เลือดแห่งลูกหลานจักรพรรดิเหลืองไหลหลังในอกนี้ บูรพตะวันสาตส่องห้าพันปี

(เนื้อเพลงแปลและขยายความจากภาษาจีนกลางโดยผู้เขียน)

เพลงเหยียนหวงจื่อซุน แต่เดิมถูกสร้างสรรค์ขึ้นมาเพื่อเป็นบทเพลงสำหรับแข่งขันในรายการ Street Dance of China ปัจจุบันยังไม่มี MV มีเพียงคลิปบันทึกการแสดงและคลิปวิดีโอสัมภาษณ์จางอี้ซิงถึงที่มาของเพลง จางอี้ซิงได้ให้สัมภาษณ์ว่า “เป็นเพลงที่เล่าเกี่ยวกับการสืบสานวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ชาติจีน (จงฮว่าหมินจู) ประวัติศาสตร์ห้าพันปีฝังลึกอยู่ในกระดูกของเรา สิ่งนี้เองทำให้คนจีน (จงกั๋วเหริน 中国人) ไม่ว่าจะอยู่ที่ไหนต่างก็รู้สึกภาคภูมิใจ ช่วงนี้ดูข่าวเยอะแยะมากมาย รู้สึกว่า พวกเราจะรู้สึกฮึกเหิมกับทุกสิ่งทุกอย่างของประเทศนี้เสมอ ตลอดกาล” (雪花台湾 2021)

ในส่วนของคนตรี จางอ๋ิงได้ให้สัมภาษณ์ถึงรายละเอียดและแนวคิดในการสร้างสรรค์คนตรีไว้ว่าแต่งจังหวะ (Beat) เป็นประเภท Trap ฮิปฮอป มักใช้เสียงกลองใหญ่ (bass drum) ให้ทุ้มต่ำหนักๆ เอฟเฟกต์เสียงสังเคราะห์จากเครื่องดรัมแมชชีน เครื่องดนตรีต่าง ๆ เช่น สแนร์ เสียงระเบิด ผสานไปกับเสียงเครื่องดนตรีจีน ได้แก่ พิณ ผีผา กลองใหญ่ โดยรวมแล้วให้ความรู้สึกอีกheim ให้ความรู้สึกตื่นเต้น ยิ่งใหญ่ จางอ๋ิงยังกล่าวถึงความรู้สึกเบื้องหลังการผลิตเพลงนี้ว่าต้องการสนับสนุน “ให้เราชาวลูกหลานจักรพรรดิเหลืองทำในสิ่งที่สมควรจะทำตอบแทนคุณแผ่นดินเกิดในอนาคต ตอบแทนคุณประเทศชาติ” (XingChannel 张艺兴咨询台 2020) นอกจากนี้สไตล์การเต้นที่ใช้ประกอบเพลงยังเป็นแนว Krumping ที่มีท่วงท่าที่เร็ว คม หนักแน่น รุนแรง มีพลัง ราวกับให้อารมณ์ทั้งหมดข้างในระเบิดออกมา

เหยียนหวงจื้อซุน หมายถึง ลูกหลานผู้สืบทอดสายเลือดแห่งจักรพรรดิเหลือง ซึ่งก็คือ “ชาติจีน” (Chinese nation จงฮว่าหมินจู๋ 中华民族) อันเป็นแนวคิดที่เสนอโดยเหลียงฉีเซา เมื่อปี 1902 ปลายสมัยราชวงศ์ชิง (Zheng 2019) เป็นคำเรียกรวมทุกชาติพันธุ์ภายในเขตแดนจีน ไม่ว่าจะเป็ยฮั่นหรือกลุ่มชาติพันธุ์ใด เมื่ออยู่ในเขตแดนจีนแล้วถือว่ามีประวัติศาสตร์ชุดเดียวกันทั้งสิ้น นั่นก็คือ ประวัติศาสตร์สงครามตั้งแต่ก่อนราชวงศ์ฉิน จนมาเป็นแผ่นดินจีนอันยิ่งใหญ่ตั้งแต่ราชวงศ์ฉินเรื่อยมา เป็นชาติจีนหนึ่งเดียวที่ประกอบขึ้นมาจากความหลากหลายทางชาติพันธุ์ ถึงแม้ว่าจะเข้าใจคำว่า “ลูกหลานจักรพรรดิเหลือง” จะเข้าใจว่าหมายถึงชาวจีนฮั่นก็ตาม จากคำเรียกนี้ในแง่หนึ่งอาจมองได้ว่าเป็นการสร้างอัตลักษณ์ร่วม “จีน” โดยก้าวข้ามความหลากหลายด้านอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ ลดทอนให้เหลือเพียงอัตลักษณ์ร่วมของชาติเพียงหนึ่งเดียว คือ “ชาติจีน” หรือในอีกแง่หนึ่งอาจมองได้ว่าการเรียกรวมเช่นนี้หมายรวมถึง แต่เดิมกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ก็มีการผสมผสานทางวัฒนธรรมกันมาแต่นานตามประวัติศาสตร์ นิยามความเป็นจีนเองก็ขึ้นอยู่กับแต่ละยุคสมัย แต่ไม่ว่าอย่างไรในยุคปัจจุบัน เพื่อสร้างความเป็นหนึ่งเดียวของ “ชาวจีน” การสร้างความรู้สึกร่วมเพื่อกระตุ้นความรู้สึกชาตินิยม (nationalism) จึงสำคัญว่า ดังนั้น ผู้ที่เป็น “ชาวจีน” ไม่ว่าจะอยู่ภายในเขตแดนจีน หรืออาจหมายรวมถึงชาวจีนโพ้นทะเลก็ไม่ว่าอพยพย้ายถิ่นฐานไป

ที่ไหน เมื่อมี เชื้อสายจีนแล้วล้วนเป็น “พวกเรา” ที่เป็น “ลูกหลานจักรพรรดิเหลือง” ทั้งสิ้น ในขณะที่เดียวกัน คู่ตรงข้าม “คนอื่น” ที่ตีความได้ชัดเจนที่สุดหมายถึง อาณานิคมตะวันตกและ ญี่ปุ่น ตั้งแต่สมัยสงครามฝิ่น สงครามจีน-ญี่ปุ่น เป็นต้นมา หรือในปัจจุบันอาจหมายถึง ผู้ใดที่คิดร้ายต่อ “ชาติจีน” ก็ได้ (อาจหมายถึงสหรัฐอเมริกา เป็นต้น) ดังนั้นจึงแสดงให้เห็นการรับรู้เกี่ยวกับตัวเอง โดยมองตัวเองในฐานะเป็น “เหยื่อ” จากการถูกรุกราน และคนอื่น เป็น “ผู้บุกรุก”

จากเนื้อเพลงจะเห็นได้ว่า “สายเลือด” แห่งจักรพรรดิเหลือง เป็นตัวแบ่งแยกพวกเรากับคนอื่น ทั้งยังเป็นตัวกำหนดตัวตนและอารมณ์ของ “พวกเรา” ด้วย “ภาระหน้าที่” ในการปกป้องชาติและสืบสาน “สีแดง” ได้กลายเป็นตัวตน (embodiment) ของลูกหลานจักรพรรดิเหลือง ซึ่งเป็นสิ่งที่พรรคคอมมิวนิสต์จีนผลักดันมาตั้งแต่ปลายสมัยประธานาธิบดีหูจิ่นเทาปี 2008 จนมาถึงสมัยสีจิ้นผิง (Bandurski 2021) คือ การสืบสาน “ยีนแดง” (Red Gene) ซึ่งหมายถึง ประวัติศาสตร์พรรคคอมมิวนิสต์และจิตวิญญาณแห่งการปฏิวัติ ได้แก่ ความอดทนไม่ย่อท้อเพื่อเป้าหมาย ไม่เกรงกลัวศัตรูที่แข็งแกร่ง กล้าหาญ ต่อสู้กับความยากลำบาก มีความฮึกเหิม ไม่เกรงกลัว ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคต่าง ๆ (Liu 2021) นอกจากจิตวิญญาณของพรรคคอมมิวนิสต์ ซึ่งเป็นจีนในยุคสมัยใหม่แล้ว ขณะเดียวกัน “ลูกหลานจักรพรรดิเหลือง” ก็ยังมีคุณธรรมในการยึดมั่นในความถูกต้องยุติธรรม (righteousness) ไม่เพียงแต่เป็นหนึ่งในค่านิยม 12 ประการที่พรรคคอมมิวนิสต์ผลักดันแล้ว ยังเป็นค่านิยมในวัฒนธรรมจีนโบราณอีกด้วย

นอกจากนี้ในเพลงยังชื่นชมความงามของภูมิทัศน์ทางธรรมชาติเพื่อให้ “ลูกหลานจักรพรรดิเหลือง” รู้สึกภาคภูมิใจในภูมิภาคซึ่งอยู่ภายในดินแดนที่มีอาณาเขตที่แน่นอน (fixed territories) ซึ่งก็คือ สาธารณรัฐประชาชนจีน แต่กระนั้นเพลงนี้ก็เป็นการกล่าวโดยทั่วไป ไม่ได้ยึดโยงกับภูมิภาคในท้องถิ่นต่าง ๆ ในที่นี้ อารมณ์ที่ต้องการขับเน้น คือ ความรู้สึกรักและหวงแหนที่ข้ามพรมแดนที่มีความแตกต่างทางภูมิภาคและวัฒนธรรมไป เป็นชาติที่มีความเป็นหนึ่งเดียว มาตรฐานเดียว เพราะถือนั่นคือ อัตลักษณ์ร่วมของ

“พวกเรา” ที่เป็นหนึ่งเดียว ประการต่อมาคือการสร้างความทรงจำร่วม โดยเชื่อมโยงอดีตเข้ากับปัจจุบัน ถึงแม้ในทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม ในเขตแดนจีนจะมีความแตกต่างหลากหลาย แต่ความทรงจำร่วมนี้ถูกทำให้มีมาตรฐานเดียวกัน โดยแบ่งเป็นสองช่วงเวลาคืออดีต ประวัติศาสตร์ความรุ่งเรืองของจีนยุคโบราณพันปี หนึ่งในสัญลักษณ์ความรุ่งเรืองคือ กำแพงเมืองจีน และประวัติศาสตร์ของจีนสมัยใหม่ คือ สมัยพรรคคอมมิวนิสต์ ทั้งยังมีตำนานการสร้างโลกแบบเดียวกัน ในที่นี้คือ ตำนานผานกู่เบิกฟ้าแยกแผ่นดิน ขณะเดียวกันสารที่ส่งมาในเพลงนี้ในท่อน *มังกรยักษ์ตื่นจากหลับไหล ไร้เทียมทาน* (巨龙苏醒 所向披靡) สามารถตีความได้ว่า ผู้ร้องกำลังบ่งบอกตัวตนของชาวจีนซึ่งยึดโยงอยู่กับประเทศจีน ผ่านการใช้มังกรเป็นสัญลักษณ์แทน “วัฒนธรรมจีน” ที่เข้าใจกันโดยทั่วไป ซึ่งมีความยิ่งใหญ่และน่าเกรงขาม ผ่านประวัติศาสตร์ความยากลำบาก ผ่านประวัติศาสตร์บาดแผลมา บัดนี้ได้ตื่นจากหลับไหลแล้วในประเทศจีนใหม่ภายใต้การนำของพรรคคอมมิวนิสต์ ทั้งยังแข็งแกร่งไร้เทียมทาน ให้อุบัติว่าชาวซิ่งและภาคภูมิใจกับการต่อสู้ของพรรคคอมมิวนิสต์ ที่พาชาวจีนกลับมารุ่งเรืองอีกครั้งได้ ส่วนท่อน *สืบสานสีแดง* (红色的传承) ก็สามารถตีความได้ว่า เพื่อที่จะให้ประเทศจีนรุ่งเรืองยิ่งใหญ่ต่อไป เป็นหน้าที่ของหนุ่มสาวที่จะต้องรับเอาจิตวิญญาณแห่งการปฏิวัติของพรรคฯ เข้าเป็นจิตวิญญาณของปัจเจก และหนุ่มสาวก็ควรรู้สึกภาคภูมิใจในตัวเองในฐานะที่เป็นวีรบุรุษผู้ปกป้องชาติ

ในท่อน “หากท่านไม่รุก เราจักไม่ล้ำ พร้อมรบทุกวิกฤติ” (你若不犯 我定不犯 危难时枕戈待旦) นอกจากจะให้ภาพว่าลักษณะนิสัยของชาวจีนเป็นผู้ที่รักความสงบ ไม่รุกรานผู้อื่น แต่ก็รักแผ่นดิน รวมถึงมีความสามารถและจิตวิญญาณในการ “รบ” มาก พร้อมทั้งจะรับมือกับทุกวิกฤติ ยังสอดคล้องกับหลักการทางการต่างประเทศของจีน “หลักห้าประการว่าด้วยการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ (Five Principles of peaceful coexistence)” ได้แก่ 1) เคารพอธิปไตยและบูรณภาพแห่งดินแดนซึ่งกันและกัน 2) ไม่รุกรานซึ่งกันและกัน 3) ไม่แทรกแซงการเมืองภายในซึ่งกันและกัน 4) เสมอภาคและให้ผลประโยชน์แก่กันอย่างเท่าเทียม 5) อยู่ร่วมกันอย่างสันติ เป็นหลักการที่พรรคคอมมิวนิสต์จีนยึดถือมาตลอด ตั้งแต่

ถูกกล่าวถึงครั้งแรกเมื่อปี 1953 โดยโจวเอนไหล หนึ่งในผู้นำคนสำคัญของจีน ดังนั้นจึงสามารถตีความได้ถึงท่าทีด้านการต่างประเทศของจีนในปัจจุบันซึ่งมักจะเน้นย้ำกับประชาคมโลกอยู่เสมอถึงหลักการดังกล่าวอยู่เสมอ เช่นเดียวกัน หลักการนี้ก็ให้ภาพคู่ตรงข้าม “พวกเรา (ชาวจีน) ที่เป็นเหยื่อ” และ “คนอื่น (ต่างชาติ) ผู้บุกรุก” เช่นกัน

อีกหนึ่งตัวตนที่สามารถตีความได้ว่าเป็นการเชื่อมโยงอดีตเข้ากับปัจจุบัน คือ *หัวใจสีแดง* (赤子之心/赤子心) พบครั้งแรกในคัมภีร์เม็งจื่อ บทหลิวหลวเซี่ย ความว่า “ผู้ยิ่งใหญ่ย่อมไม่ห่างจากจิตใจที่มีความดีบริสุทธิ์ผุดผ่อง” เดิมใช้กับผู้ปกครอง ภายหลังใช้กับมนุษย์โดยทั่วไป สีแดง หมายถึง สีแดงของร่างกายทารกที่เพิ่งเกิดใหม่ หัวใจสีแดง จึงหมายถึง หัวใจของมนุษย์ที่บริสุทธิ์ตั้งร่างสีแดงของทารกเกิดใหม่ ขณะเดียวกันก็ใช้หมายถึงผู้ปกครองที่ปกครองประชาชนด้วยความรัก ความจริงใจและความทุ่มเท มีคุณธรรม ไร้ซึ่งความโลภหรือจิตใจใดๆ ที่จะทำให้ผู้ปกครองหันเหจิตใจไปจากการทำให้ประชาชนมีความเป็นอยู่ที่ดี ‘หัวใจสีแดง’ ในบริบทการเมือง เมื่อวันที่ 1 กรกฎาคม 2016 ในงานเฉลิมฉลองครบรอบ 95 ปี แห่งการก่อตั้งพรรคคอมมิวนิสต์จีน คำแถลงของประธานาธิบดีสีจิ้นผิงท่อนหนึ่งมีความว่า “พรรคเรามีประวัติศาสตร์มา 95 ปี แต่เราต้องรักษาจิตวิญญาณ ความเพียรพยายามต่อสู้เมื่อครั้งตั้งพรรคคอมมิวนิสต์จีนไว้เสมอ รักษา ‘หัวใจสีแดง’ ที่มีต่อประชาชนไว้เสมอ” (Yang 2017)

ดังนั้น ในเนื้อเพลง เหยียนหวางจื่อซุน ท่อน “ชาวจีน หัวใจสีแดง” (中国人 赤子心) หรือเพลงที่พูดถึง “ชาติจีน” เหมือนกันอย่างเพลง *หัวใจเซี่ย* ของ GAI ท่อน “ไม่ว่าไปที่ไหนก็รักษา ‘หัวใจสีแดง’ ไว้ตลอดกาล” (不管我走到哪里 永远都怀抱赤子心) อาจตีความได้สองความหมายในเวลาเดียวกัน คือ หนึ่ง หัวใจอันบริสุทธิ์ ดังความหมายเดิมที่เม็งจื่อให้สีแดงเป็นภาพแทนความบริสุทธิ์ของร่างกายทารกเกิดใหม่ จริงใจ สอง สีแดงซึ่งเป็นสีที่สื่อถึงประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีนหรือพรรคคอมมิวนิสต์จีน หมายถึง ‘หัวใจที่เต็มไปด้วยจิตวิญญาณของพรรคคอมมิวนิสต์จีน เพื่อนำพาประชาชนและประเทศชาติสู่ความรุ่งเรือง’ เช่นนี้ ความหมายที่สองอาจตีความโดยให้เป็นภาพแทนพรรคคอมมิวนิสต์จีนได้

เช่นกัน หมายถึง หัวใจที่มีจิตวิญญาณปฏิวัดของพรรคคอมมิวนิสต์จีน หรือหัวใจอันบริสุทธิ์
จริงใจพร้อมทุ่มเทต่อสู้เพื่อ ‘เป้าหมาย’ ดังเช่นพรรคคอมมิวนิสต์จีนที่เป็นแบบอย่าง

นอกจากนี้ คำว่า ‘หัวใจสีแดง’ ยังพบในเพลง *กั๋งถงเม็งเสี้ยง (ความฝันร่วมกัน)*
เช่นกัน ในท่อนหนึ่งของ AIR มีความหมายว่า “หัวใจสีแดง สีแดงสด เบื้องหลังเป็นแผ่นดิน
เกิดอันตระหง่านมั่นคง”(赤子心 鲜红的背后屹立着山河) จะเห็นได้ว่าเพลงนี้ทำ
หน้าที่เป็นเครื่องมือเผยแพร่อุดมการณ์ของพรรคฯ โดยอารมณ์และตัวตนถูกกำหนดผ่านการ
เป็น “ลูกหลานจักรพรรดิเหลือง” เป็นอารมณ์และตัวตนแบบ “พลังบวก” ที่สร้างผ่านความ
ทรงจำร่วมแบบมาตรฐานเดียว ครอบงำตัวตนแบบอื่นในสังคม

5.2 *D.M.G – กั๋งถงเม็งเสี้ยง⁵*

GAI: (*) ร่วมชมสายธารแห่งแม่น้ำเหลืองหลังไหลจากฟ้า แสงโคมอันโชติช่วงซิวาลจากทุก
บ้านเรื่องส่องสว่างยุคสมัย ขึ้นลง ปวงชน (หมายถึง สังคมที่มีทั้งยุคสมัยเจริญรุ่งเรืองและ
ตกต่ำตามประวัติศาสตร์)

มอบความหวังใคร่รักใคร่ในทุกช่วงเวลา เธอฉัน เราอยู่ด้วยกัน รุ่งอรุณจักฉีกแผ่นฟ้าทมิฬ (*)

(**) เราล้วนมีความเคารพนบอบอ่อนนุ่มถ่อมตนอันเป็นเอกลักษณ์

ความไม่เกรงกลัวแสงอันหนาวเหน็บสลักไว้บนกระดูกสันหลัง (**) รวมทุกความล้ำค่า ของกัน
และกัน แสงอาทิตย์ร้อนแรงเจิดจ้าอยู่เหนือหัว ค่านิยมที่เรายึดถืออยู่เบื้องหลัง

(หมายถึง เดินไปข้างหน้าสู่อุปสรรคด้วยค่านิยมที่ยึดถือ)

AIR: หัวใจสีแดง สีแดงสด เบื้องหลังเป็นภูเขาและแม่น้ำ (หมายถึง แผ่นดินเกิด) อัน
ตระหง่านมั่นคง ทะลวงน้ำแข็งอันหนาวเหน็บ ทุกการประลอง ต่างวาดพรรณนาถึงทิวทัศน์
ที่ไม่เหมือนกัน นับดาวอันแนบชิดมหาศาล จดจำทุกดวงดารา (เมื่อ) ฉันทลางทาง ขับขาน
ทุกตัวอักษร (สามารถตีความได้ถึงดาวห้าดวงบนธงชาติจีน จดจำสัญลักษณ์ดาวทุกดวงไว้ใน
ใจ เมื่อใดที่ลางทางให้นึกถึงค่านิยม 12 ประการทั้ง 24 ตัวอักษร และกลับมายึดมั่นเดินตาม
แนวทางพรรคคอมมิวนิสต์จีน)

ความลำบากหล่อหลอมเป็นปากและฟัน* ปากกาและลิ้น*

(หมายถึง ภายใต้อสภาพแวดล้อมอันยากลำบากที่หล่อหลอมให้เกิดคำวิพากษ์วิจารณ์มากมาย
ฉันเองก็จรดปากกาและแรบออกมาเพื่อสื่อความคิด)

แผดเผาจากบนยอดจนถึงฐาน ให้ความตั้งใจเป็นแสงนำทาง ไปเก็บสะสม

แสงพร่าเลือนที่หวังลม ๆ แล้ง ๆ ว่าจะทำให้ฉันมอดดับ ยังมีมือไว้เช่นนั้น

ท่อนฟันจากเขาเหลี่ยซานมีไว้มุ่งไปข้างหน้าเท่านั้น

(หมายถึงตัวนักร้องที่เปรียบตัวเองเป็นดั่งฟันท่อนหนึ่งในป่าเขากว้างใหญ่ ที่เกิดมาเพื่อมุ่งไป
ข้างหน้าเท่านั้น ไม่ย่อท้อ)

เวลาพิสูจน์ทุกอย่าง เสียงที่บรรเลงอยู่เบื้องหน้าความมืดมิด สะท้อนกลับไปยังลำน้ำกลางป่า
เขา

VaVa: ความตั้งใจเดิมไม่มีทางเปลี่ยน มุ่งมั่นในทุกเส้นทาง

เจ็ดหน้าเดินไป ค่อย ๆ บรรลุทุกคำมั่นสัญญา

(สามารถตีความได้ถึง เดินหน้าพัฒนาประเทศด้วยความมั่นใจและภาคภูมิใจ ค่อย ๆ บรรลุทุก
เป้าหมายของพรรคฯ)

ไต่ถามทั้งโลก จะต้องก้าวข้ามบรรลูลิขัยทัศน์ใหม่

พวกเราเขย่งเท้า ท่องไปทั่วฟ้าอันกว้างใหญ่ชมจันทร์เพ็ญ

(เชิงเดินต้าไห่ ความหมายตรงตัวหมายถึงดวงดาวและทะเลกว้างใหญ่ มีนัยถึงเป้าหมายอัน
ยิ่งใหญ่และยาวไกล หมายถึงเราจะพยายามไปให้ถึงเป้าหมายอันยิ่งใหญ่และยาวไกล และชื่น
ชมความสำเร็จอันงดงาม)

Bridge: ไม่ยอมแพ้ ปีนทองไม่หลุดร่วง

(หมายถึง เมื่อเจอศัตรูก็จะยืนหยัดต่อสู้ กุมอาวุธที่ถืออยู่ไม่ยอมถล่มลง)

เขาข้ามผ่านทุกถนนบนทางหมื่นลี้

ไม่ดูถูกตนเองและไม่เย่อหยิ่ง ช่วงเวลาอันงดงาม

(หมายถึง ในช่วงเวลาอันงดงามนี้ เราเดินไปข้างหน้าด้วยท่าทีที่เคารพทั้งตนเองและผู้อื่น)

ส่งต่อกองไฟ (อุปมาถึงความรู้ คุณธรรม ขนบธรรมเนียมที่สืบทอดรุ่นสู่รุ่น)

ร้อยล้านหนุ่มสาวร่วมสร้าง เพื่ออุดมคติเดียวกัน จุ่มน้ำหมึก

(น้ำหมึก หมายถึง การฝึกฝนความรู้ให้เป็นคนที่มีความคิดและศีลธรรมตามครรลองสังคม

ดังนั้นจึงหมายถึง ให้ทุกคนฝึกฝนความรู้เพื่อให้มีอุดมการณ์ความคิดความเชื่อเดียวกัน เพื่อ
บรรลุเป้าหมายอุดมคติร่วม)

กำแพงเมืองจีน (หาก) ดิ่งตันทะลวงเข้ามา (รังแต่จะ) ศีรษะแตก

(กำแพงเมืองจีน สื่อถึงแนวกันศัตรู ดังนั้นจึงหมายถึง หากผู้ใดต้องการรุกกล้าเข้ามาในเขตแดน
ก็จะเกิดการเสียเลือดเนื้อเพราะ “เรา” จะปกป้องสุดชีวิต)

เข้าออก ผืนทราย แยกแยะคุณหรือโทษ

(ผืนทราย สื่อถึงสนามรบ หมายถึง เจนจัดในสนามรบจนสามารถแยกสิ่งที่ให้คุณกับสิ่งที่ให้
โทษออกชัดเจน)

เผชิญหน้า แสดงความสามารถที่มีทั้งหมด อย่างนิ่งเงียบ/บอกเล่าความนิ่งเงียบ

(สามารถตีความได้สองความหมาย หนึ่ง เมื่อมีผู้ใดมาแสดงแสนยานุภาพใส่
อย่าได้นิ่งเงียบ หรือ สอง “เรา” จะไม่นิ่งเงียบอีกต่อไป และจะแสดงให้เห็นว่าเราเองก็มีดี)
ข้าท่อน (**)

Will.T: (***) จุดพลุฉลองยินดีให้วันพรุ่งนี้ แสงแห่งความหวังจะไม่มีทางดับสิ้นไป (***)

AIR: (****) รอยเท้าประทับตราอยู่บนเส้นทางหิมะหมื่นลี้

(หมายถึง หนทางยากลำบาก ยาวไกลขนาดไหนก็ไปมาแล้วทุกทีและฝากร่องรอย
ประวัติศาสตร์ไว้ทั้งสิ้น สามารถตีความถึงประวัติศาสตร์การเดินทางไกล (Long March)
ของพรรคคอมมิวนิสต์ ทหาร ชาวนา และกรรมกรในช่วงปฏิวัติ ภายใต้การนำของเหมาเจ๋อตง
เป็นเส้นทางหลายหมื่นลี้ขึ้นไปด้วยความยากลำบาก ภูเขาสูงชัน น้ำเชี่ยวกราก)

พิชิตขุนเขาทั้งห้าแล้วก็มองทุกสิ่งอย่างที่มีมันเป็น (****)

(อยู่เยว่ 五岳 หมายถึง ขุนเขาศักดิ์สิทธิ์ทั้งห้าที่มีชื่อเสียงมากที่สุดในประวัติศาสตร์จีน

ครอบคลุมอาณาบริเวณกว้างใหญ่และเต็มไปด้วยความอันตราย

ฮ่องเต้มักไปแสวงบุญและบูชาเทพเจ้า แต่ละขุนเขามีลักษณะเด่นต่างกันไป ได้แก่ ความ

แข็งแกร่ง ความอันตราย ความโดดเด่นสง่างาม ความสูงใหญ่ไม่เหมือนใคร ความสูงชัน ส่วน

ซานซาน (三山) ภูเขาทั้งสาม มีหลายคำอธิบายว่าเป็นที่ใดบ้างตามตำนานเทพนิยายจีน

ความเชื่อทางลัทธิเต๋า และภูเขาที่เป็นที่นิยมของนักท่องเที่ยว โดยรวมหมายถึง ผ่านความ

ลำบากยากเย็นและหนทางยาวไกลมาอย่างโชกโชนแล้วจึงมองทุกสิ่งอย่างที่มีมันเป็น ไม่ได้มี

อคติหรือความรู้สึกอันแฝง)

FOX: เขาจงซาน ลมฝนพลิกผันทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง วีรอาจารย์ทั้งหลายต่างก็ข้ามผ่าน

แม่น้ำแยงซี เส้นทางที่เบื้องหน้าเต็มไปด้วยสิ่งที่คาดเดาไม่ได้ ผู้เดินตามหลังมาล้วนจดจำไว้ซึ่ง

ใจ อย่าลืมความรู้สึกที่แท้จริงของผู้อื่น ผืนแผ่นดินจีนอันกว้างใหญ่ล้วนเต็มไปด้วยการ

เปลี่ยนแปลงอย่างนับครั้งไม่ถ้วน

VaVa: ไม่หยุดคิดพิจารณา ทำให้เห็น พิสูจน์ว่าอุดมคตินั้นเป็นจริง

ดูสิ จากเรือไม้กลายเป็นเรือรบ วีรบุรุษนับไม่ถ้วนที่ต่อสู้เพื่อสิ่งนั้น

(หมายถึง เพื่อพัฒนาประเทศจีนให้ก้าวจากความยากจน (เรือไม้) ไปสู่ความยิ่งใหญ่ทางทหาร

(เรือรบ) ทอดถอนใจ อุปสรรคอันหนักหนาราวกับขุนเขาสูงชันอันตราย กางใบเรือออกและ

ยังคงเดินไปข้างหน้าสู่ขุนเขานั้นเช่นเดิม หวนนึกกลับไป ความเชื่อมั่นและศรัทธาในอดีตยังคง

ยึดโยงอยู่กับฉัน เลือด เนื้อ หล่อหลอมเป็นร่างอันแข็งแกร่งดั่งเหล็ก

GAI: เกิดใต้ธงชาติจีน อาบสายลมแห่งความปิติยินดี

ทำให้สัตว์ที่กำลังจำศีลถึงกับส่งเสียงร้อง ทำให้สายฟ้าตื่นตระหนกจนพาดลงมา

(ลมฤดูใบไม้ผลิ หมายถึง สภาพแวดล้อมที่ดีเหมาะกับการเติบโต การเริ่มต้นใหม่
ดังนั้นจึงหมายถึง การได้เกิดมาในเขตอำนาจอธิปไตยของจีนนั้นเป็นสภาพแวดล้อมที่ดีมาก
ถึงขนาดที่ทำให้สัตว์จำศีลถึงกับร้องออกมาและสายฟ้าตกใจตื่นจากหลับ ฟาดลงมาทำให้สัตว์
ต่าง ๆ ตกใจอีกทีหนึ่ง)

ฝั่งรากลงบนที่ราบดินเหลือง ความคิดคำนึงส่งไปกับฝนฤดูใบไม้ร่วง

(หมายถึง การตั้งรกรากบนดินแดนแห่งแม่น้ำฮวงโห้ที่ลำบากยากเข็ญ

เหล่าบรรพบุรุษได้แต่กัดฟันสร้างชีวิตความเป็นอยู่ และส่งความคิดถึงคนที่ตนรักไปกับฝนฤดู
ใบไม้ร่วง อนึ่ง ฝนฤดูใบไม้ร่วงให้ภาพวันฝนตกฟ้าครึ้ม แฝงนัยของการถอดถอนใจด้วย
ความรู้สึกระ้าไศก)

จะใช้คำใดมาแซ่ซ้องคุณูปการอันยิ่งใหญ่ยาวนาน

(หรืออาจแปลได้ว่า คุณูปการอันยิ่งใหญ่ยาวนานเสียจนทำให้คนแซ่ซ้องด้วยตระหนกตกใจ)

พินิจความเจริญรุ่งเรืองที่ผ่านมาแต่ละสมัย บนผืนน้ำมีฟ้าโปร่ง เมฆขาวลอยกระเพื่อม

(หมายถึง ได้ผ่านยุคสมัยแห่งความลำบากวุ่นวายมาแล้ว ปัจจุบันเป็นยุคแห่งความสงบ เป็น
ฟ้าหลังฝน)

ปัจจุบันตั้งภาพวาดป่าเขาสีแดงที่ชื่อ “ว่านซานหงเปียน”

(หมายถึง ปัจจุบันอุดมสมบูรณ์แล้ว ศิลปะก็พัฒนาเช่นกัน)

GAI: (ดังนั้นจึง) *ให้เยาวชนทุกคนรับช่วงต่อ*

ข้าก่อน (*) (**) (***) (****)

เพลง กังถงเมิ่งเสีเย่ง แปลว่า ความฝันร่วมกัน เผยแพร่เมื่อ 31 ธันวาคม 2021 ขับ
ร้องร่วมกันโดยกลุ่มแร็ปเปอร์ D.M.G ทั้งหมด 10 คน ที่เป็นที่รู้จักในวงกว้างจากรายการ The
Rap of China ได้แก่ GAI VAVA Bridge AIR FOX Will.T HOHO สือจงหลุน (史宗伦)
DYN และ ZeEn และถูกนำไปทำการแสดงครั้งแรกในงาน “A Worldwide Celebration

Chinese New Year” (2022 湖南卫视全球华侨华人春晚) ทางสถานีโทรทัศน์หูหนาน เนื่องในโอกาสเทศกาลตรุษจีน⁶

ชื่อเพลง “ความฝันร่วมกัน” สามารถตีความเชื่อมโยงถึง “ความคิดทางการทูตของสี จิ้นผิง (Xi Jinping Thought on Diplomacy)” ซึ่งมีหัวใจสำคัญคือ “โชคชะตาร่วมกัน สำหรับมนุษยชาติ (Community of common destiny for humankind) แต่เดิมถูกกล่าวถึงครั้งแรกในสมัยประธานาธิบดีหูจิ่นเทา และถูกนำมาสานต่อในสมัยสีจิ้นผิง สื่อนัยสำคัญว่าจีนจะเล่นบทบาทรุกมากขึ้นในทางการทูตเพื่อบรรลุนโยบาย “ความฝันของจีน” (Chinese Dream)⁷ ซึ่งก็คือ การฟื้นคืนความเจริญรุ่งเรืองเช่นในอดีต ดังนั้นจึงเป็นหน้าที่และภารกิจของประชาชนจีนทุกคนที่จะต้องร่วมแรงร่วมใจ นำพา “ชาติจีน” ไปสู่ความฝันอันสูงสุดร่วมกัน เพื่อที่ชาติจะได้มั่นคง ประชาชนจะได้เป็นสุข จากการมุ่งมั่นปกป้องผลประโยชน์ของประเทศด้วยมือของประชาชนทุกคน (People.cn 2015) ภายใต้การนำของพรรคคอมมิวนิสต์จีน

สำนวนซึ่งแฝงไปด้วยค่านิยมตามวัฒนธรรมโบราณที่ปรากฏในเพลง ล้วนถูกนำมาเชื่อมโยงกับประวัติศาสตร์พรรคคอมมิวนิสต์ทั้งสิ้น เป็นเพลงปลุกใจให้ฮึกเหิม ให้ปัจเจกมีจิตวิญญาณที่ไม่ย่อท้อต่อการต่อสู้กับความยากลำบาก อย่างนักรบในสมัยโบราณ อย่างพรรคคอมมิวนิสต์ ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคใด ๆ มุ่งมั่นและยึดมั่นในความตั้งใจเดิมที่จะไปให้ถึงเป้าหมายและทำตามคำมั่นที่ให้ไว้ ซึ่งก็คือความรุ่งเรืองของประเทศ ความกินดีอยู่ดีของทุกคน คราวเรือน ซึ่งเป็น ‘ความฝันร่วมกัน’ จะเห็นได้ว่าเป็นการนำความฝันของพรรคคอมมิวนิสต์ ทาบทับลงเป็นความฝันของ “ชาติ” และความฝันของประชาชน เพื่อที่จะได้ลดช่องว่างระหว่างนโยบายของทางการกับชีวิตประจำวันของประชาชน และประชาชนจะได้รับเอา ค่านิยมที่พรรคฯ ผลักดัน มาจัดระเบียบร่างกาย ความคิด ของตนเอง ให้ดำเนินชีวิตตามกฎระเบียบนั้นประหนึ่งว่าเป็นผู้กระทำการ มีอิสระในการดำเนินชีวิตในแนวทาง “ของตัวเอง” “ด้วยตัวเอง” เนื้อเพลงเน้นย้ำถึงการอดทนก้าวข้ามอุปสรรค ความยากลำบาก อันตราย หลายครั้ง นัยหนึ่งสามารถตีความให้เข้ากับชีวิตประจำวันของปัจเจกได้ คือ ไม่ย่อ

หือต่อความยากลำบากของชีวิต แต่อีกนัยหนึ่งก็สามารถตีความถึงพรรคคอมมิวนิสต์จีน โดยให้เป็นแบบอย่างในการดำเนินชีวิต

สำหรับ MV เปิดมาด้วยภาพกราฟิกภูมิทัศน์ที่พบได้บ่อยในซีรีส์กำลังภายในหรือเทพเซียนของจีน เป็นภูเขาสูง เมฆ มังกรลอยฟ้า พระราชวังสมัยโบราณ สื่อให้เห็นถึงความสวยงามราวกับความฝันของภูมิทัศน์ของจีน ทั้งยังสามารถตีความถึงความรุ่งรวยทางอารยธรรมโบราณของจีนได้ด้วยเช่นกัน เมื่อตัดภาพมาในห้องสตูดิโอ โทเนสส์ที่ใช้เป็นสีโทนมืด ตัดด้วยแสงไฟและควัน ภาพเขียนอักษรพู่กัน (Calligraphy) และฉากเอาต์ดอร์ที่เป็นลานหน้าพระราชวังในสมัยโบราณ รายละเอียดเป็นคู่ตรงข้ามในเชิงเวลาของภูมิทัศน์สิ่งปลูกสร้างในอดีตและปัจจุบัน ดำรงอยู่ด้วยกัน แต่ไม่ได้ไม่ได้ฉายภาพคู่ตรงข้ามในเชิงพื้นที่ คือ ธรรมชาติตามภูมิประเทศ หรือใช้สัญลักษณ์ที่สื่อถึงเมืองต่าง ๆ ของจีน เช่น ปักกิ่ง เชียงไฮ้ หรือทิเบต ส่วนเครื่องแต่งกายเป็นแบบสมัยใหม่ โทเนสส์ดำล้วน ให้ความรู้สึกน่าเกรงขาม

ประเด็นสำคัญจาก MV จะเห็นได้ว่า MV ฉายภาพนักร้องแต่ละคนร้องตามท่อนของตนเอง และฉากที่ร้องร่วมกัน ให้ความรู้สึกถึงความเป็นพวกพ้อง ซึ่งเป็นหนึ่งในค่านิยมตามกรอบคิดทางวัฒนธรรมจีนที่เรียกว่า “เจียงหู (江湖)” (แปลตามตัวหมายถึง แม่น้ำและทะเลสาบ สื่อถึงความเป็นชุมชนของจอมยุทธ์ในยุทธภพ ใช้สื่อถึงวงการมาเฟีย นักเลง อย่างในภาพยนตร์ฮ่องกงก็ได้เช่นกัน) “เพลงแรปแนวเจียงหู” เป็นแนวเพลงแรปที่เป็นสัญลักษณ์ของ GAI ที่มักจะแรปโดยให้ความหมายและความรู้สึกถึง ความจงรักภักดี (ต่อพวกพ้อง) ความถูกต้อง ความเป็นหนึ่งเดียว ความขัดแย้ง การต่อสู้กับความยากลำบาก (ไปพร้อมกับพวกพ้อง) และการประนีประนอม (Zhao and Lin 2020)

ประเด็นถัดมาคือ ตัวศิลปินสองคน คนแรกคือ อ้ายเร่อ (艾热) หรือ AIR ชื่อจริง Erepat Enwer เป็นชาวอุยกูร์ จากเขตปกครองตนเองซินเจียง เป็นผู้ชนะรายการ The Rap of China 2018 ถึงแม้จะเป็นชาวอุยกูร์ แต่ก็ไม่ได้ส่งสารที่เกี่ยวข้องกับอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ออกมา แต่กลับร่วมส่งสารเกี่ยวกับความรู้สึกชาตินิยมอันเป็นหนึ่งเดียว มาตรฐานเดียว เหมือนกับแรเปอร์ชาวฮั่นคนอื่น ๆ

คนที่สอง GAI ที่เป็นผู้ชนะในรายการ The Rap of China 2017 เคยเป็นแร็ปเปอร์ใต้ดิน มีชีวิตยากลำบากมาก่อน ปัจจุบันอาจถือได้ว่า GAI เป็นแร็ปเปอร์จาก The Rap of China ที่โด่งดังที่สุดเลยก็ว่าได้ ใน MV บุคคลที่เด่นที่สุดที่อาจถือได้ว่าได้ว่าเป็น “ผู้นำ” ก็คือ GAI ในฉากที่ทุกคนออกมาขับร้องร่วมกันและชูมือขึ้นฟ้า โดยมี GAI ยืนอยู่ตำแหน่งกลาง สามารถตีความได้ว่า GAI เป็นผู้ที่ยึดมั่นในค่านิยมอันดี ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคความยากลำบาก ไม่หยุดพัฒนาตัวเองเพื่อให้มีชีวิตที่ดีกว่าได้ ทั้งยังเป็นผู้นำ นำพาพวกพ้องของตนไปสู่ชีวิตที่ดีกว่าด้วยเช่นกัน บัดนี้ไม่ได้มีเพียง GAI ที่มีพื้นที่ในกระแสหลักแล้ว แต่พวกพ้องของ GAI ก็เดินมาด้วยเช่นกัน จากประเด็นนี้สามารถตีความได้ว่าเป็นการให้ภาพแทน GAI กับผู้นำพรรคคอมมิวนิสต์จีนที่ไม่เกรงกลัวต่อความยากลำบาก ฝ่าฟันเพื่อชีวิตที่ดีกว่า และพามิตรสหายพวกพ้องที่เชื่อในอุดมการณ์เดียวกันเดินไปสู่ชีวิตที่ดีกว่า ก็ได้เช่นกัน

6. สรุป

สื่อใดก็ตามที่เมื่อเข้ามามีอิทธิพลต่อความคิดของสังคม เมื่อนั้นจะถูกเฟื่องเสียงจากรัฐบาลจีน เพลงฮิปฮอปก็เช่นกัน เมื่อผู้คนยังแร็ปในกลุ่มเล็ก ๆ สามารถสื่ออารมณ์ หรือแร็ปในประเด็นต่าง ๆ ได้อย่างใจต้องการ แต่เมื่อกลายเป็นกระแสนิยมในสังคม หรือแม้กระทั่งต้องการการสนับสนุนจากรัฐหรือกลุ่มทุนขนาดใหญ่ที่เกี่ยวข้องในอุตสาหกรรมบันเทิง ก็จะถูกรัฐเข้าไปควบคุมการสื่ออารมณ์และค่านิยมให้อยู่ในครรลองที่ “เหมาะสม” การเข้ามาอยู่ในพื้นที่กระแสหลัก อย่างช่องโทรทัศน์ หรือแพลตฟอร์มวิดีโอสตรีมมิ่งซึ่งอยู่ใต้กำกับของรัฐ อารมณ์ความรู้สึกชาตินิยมจึงชัดเจนมากขึ้น แต่กระนั้นก็ได้ไม่ได้หมายความว่าสื่อสื่อสารอารมณ์อื่น เช่น ความรัก เศร้า เสียใจ เกี่ยวพาราสิกันอย่างที่พบได้บ่อยในเพลงพ็อบนั้นจะสื่อสารออกมาไม่ได้ หรือการ “ดิส (Diss)” หรือการวิพากษ์วิจารณ์หรือข่มผู้อื่นที่พบได้บ่อยในเพลงแร็ป ก็ยังทำได้เช่นกัน ขึ้นอยู่กับว่าสารที่สื่อออกมาจะขัดกับค่านิยมหลักของพรรคคอมมิวนิสต์หรือไม่

อารมณ์ที่พบในเพลงประกอบสร้างจากความทรงจำร่วมของการเป็น “ชาวจีน” ที่เป็นความเป็นจีนแบบมาตรฐานเดียว เป็นอัตลักษณ์ร่วมของชาติเพื่อสร้างความรู้สึกชาตินิยม ไม่ได้ให้ภาพของความหลากหลายชาติพันธุ์ที่อยู่ในเขตแดนเดียวกัน ผ่านประวัติศาสตร์ ความเจริญรุ่งเรือง ความตกต่ำ จนมาถึงหนทางสู่ความรุ่งเรืองอีกครั้งด้วยกัน ซึ่งก็เป็นประวัติศาสตร์มาตรฐานชุดเดียวกัน มีค่านิยมที่ยึดถือร่วมกันตามค่านิยมหลัก 12 ประการของพรรคคอมมิวนิสต์จีน โดยมีความรักชาติ เป็นค่านิยมหลักที่สำคัญที่สุด และเป็นอารมณ์หลักของเพลงแรปในพื้นที่กระแสหลัก ความรู้สึกฮึกเหิม ความมุ่งมั่นปกป้องผลประโยชน์ของชาติ ไม่เกรงกลัว ไม่ย่อท้อต่อสิ่งใด ขณะเดียวกันก็อ่อนน้อม รักสงบ อ่อนโยน มีความสามารถ รุ่มรวยทางอารยธรรม ความรักพวกพ้อง ความจงรักภักดี อารมณ์เหล่านี้ถูกกระตุ้นและขับเน้นด้วยประวัติศาสตร์ร่วมดังได้กล่าวไปข้างต้น ปลุกใจให้เกิดความรู้สึกฮึกเหิม เหล่านี้ล้วนเป็น “พลังบวก” ที่พรรคคอมมิวนิสต์จีนเห็นชอบ และผลักดันให้ปัจเจกรับเอาค่านิยมและประวัติศาสตร์เหล่านี้เข้าไปกำกับร่างกายและอารมณ์ของตนเอง ในขณะเดียวกันก็ให้ภาพของ “คนอื่น” ที่หมายถึง ผู้รุกรานจากต่างชาติ

การที่ศิลปินอย่าง GAI หรือจางอี้ซิง แสดงออกว่ารับเอาค่านิยมเหล่านี้มากำกับร่างกาย เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตของตนเอง ก็ยิ่งขับเน้นให้ผู้ฟัง โดยเฉพาะแฟนคลับที่ชื่นชอบตัวบุคคลของศิลปินนั้นอยู่แล้ว ดำเนินรอยตาม “แบบอย่างที่ดี” มากขึ้น เมื่อรัฐบาลสามารถกำกับควบคุมศิลปิน ผู้เป็นตัวกลางในการเผยแพร่อุดมการณ์รัฐได้แล้ว การจะกำกับควบคุมอารมณ์ความรู้สึกของประชาชนก็อาจจะทำได้มากขึ้นเช่นกัน

อย่างไรก็ดี บทความนี้ไม่ได้วิเคราะห์องค์ประกอบทางดนตรีที่เป็นอีกส่วนสำคัญในการสร้างหรือปลุกเร้าความรู้สึกชาตินิยม รวมถึงไม่ได้วิเคราะห์องค์ประกอบอื่น เช่น ช่องทางในการสื่อสารเพลง และผู้รับสารซึ่งก็คือผู้ฟัง อันจะช่วยเผยให้เห็นว่าตัวสาร (เพลง) ช่องทางการเผยแพร่ สถานที่ เวลาที่เผยแพร่และเวลาที่รับสาร ทำงานอย่างไรต่อผู้ฟัง หรือการรับสาร การตีความของผู้ฟัง ดังนั้นงานชิ้นนี้จึงไม่ได้เป็นการวิเคราะห์ทั้งกระบวนการสื่อสาร แต่เป็นความพยายามตีความเนื้อหาของสารโดยเชื่อมโยงกับบริบททางการเมือง สังคมและ

วัฒนธรรม งานศึกษาต่อไปในอนาคตหากขยายขอบเขตไปศึกษาปัจจัยอื่นในกระบวนการสื่อสาร ก็จะทำให้เห็นภาพกว้างเกี่ยวกับดนตรีในฐานะเครื่องมือเผยแพร่อุดมการณ์รัฐและตัวกำหนดทิศทางอารมณ์และความรู้สึกของผู้คนในสังคม ในบริบทของสังคมจีนในปัจจุบันได้มากขึ้น

เชิงอรรถ

¹ ฮิปฮอปเป็นวัฒนธรรมย่อยประเภทหนึ่งจากตะวันตก สามารถแบ่งประเภทเป็น การเต้น ดีเจ กราฟฟิตี้ และการพูดประกอบทำนอง (แร็ป) ทั้งยังรวมถึงสไตล์การแต่งกาย ปัจจุบันการแร็ปไม่ได้จำกัดอยู่ในเพลงฮิปฮอปอย่างเดียว แต่ผสมผสานเข้ากับรูปแบบของดนตรีประเภทอื่นด้วยเช่นกัน กระนั้นในบทความนี้ใช้ทั้งคำว่า “ฮิปฮอป” และ “แร็ป” เพื่อให้เห็นจุดเริ่มต้นของความนิยมเพลงแร็ป และนัยยะของการนำรูปแบบของดนตรี (form) ที่มีจุดเริ่มต้นจากวัฒนธรรมฮิปฮอปซึ่งมีความขบถและความรู้สึกต่อต้าน มาปรับใช้เพื่อตอบสนองต่ออุดมการณ์รัฐในบริบทสังคมจีน

² พื้นที่กระแสหลัก ในที่นี้หมายถึงรวมถึง ภาพยนตร์ สื่อโทรทัศน์ เพลง รายการที่เผยแพร่ทางออนไลน์ แพลตฟอร์มสตรีมเพลงหรือวิดีโอออนไลน์หรือพื้นที่เผยแพร่ผลงานใด ๆ ที่ได้รับความนิยมในสังคม ซึ่งอยู่ภายใต้อำนาจการออกมาตรการควบคุมของสำนักบริหารวิทยุและโทรทัศน์แห่งชาติจีน (NRTA) อย่างไรก็ดี ในกรณีที่ผลงานนั้นมีเนื้อหาที่ทางการจีนเห็นว่าไม่เหมาะสม แต่ไม่ได้รับความสนใจจากสังคมมาก ก็ยังสามารถดำรงอยู่ได้ หากแต่เมื่อใดได้รับความนิยมในระดับหนึ่งแล้ว หรือถูก “ตรวจพบ” แล้ว ผลงานนั้นก็อาจจะไม่สามารถดำรงอยู่ในพื้นที่นั้นต่อไปได้

³ ค่านิยม 12 ประการ ได้แก่ ความเจริญรุ่งเรือง (prosperity) ประชาธิปไตย (democracy) ความมีอารยะ (civility) ความปรองดอง (harmony) เสรีภาพ (freedom) ความเท่าเทียม (equality) ความยุติธรรม (justice) นิติธรรม (rule of law) ความรักชาติ (patriotism) การเคารพและเสียสละในหน้าที่ (dedication) ภราดรภาพ (integrity) และ มิตรไมตรี (friendship) ดูเพิ่มเติมที่

<http://en.people.cn/n3/2016/0302/c98649-9023926.html>

⁴ ดูเนื้อเพลงภาษาจีนกลางที่ 《炎黄子孙 Descendants of the Dragon》, 2021,

https://www.kkbox.com/tw/tc/song/GkzYUx-nSw3TGyL_3

⁵ เนื้อเพลงภาษาจีนกลางที่ 《共同梦想》, 2021,

<https://y.qq.com/n/ryqq/songDetail/004aiptz1SUoBh>

⁶ 【纯享】GAI VaVa 艾热 胡天渝 威尔热血燃唱说唱歌曲《共同梦想》《2022 湖南卫视全球华侨华人春晚》A Worldwide Celebration Chinese New Year 2022 , China HunanTV Official Channel, 2022-02-01,

<https://www.youtube.com/watch?v=5DxGDxL5Pus>

⁷ นโยบายที่ผลักดันในปี 2012

บรรณานุกรม

ภาษาอังกฤษ

Andreas Steen. 2013. China Pop: Love, Patriotism and the State in China's Music Sphere. *TEMANUMMER: Populærkultur*. 3(6), 115-138.

Beijing Bureau. 2017. Hip-hop takes centre stage in China for the first time. *BBC*. Retrieved from <https://www.bbc.com/news/blogs-china-blog-41236746>

Beijing Bureau. 2018. China's fledging hip-hop culture faces official crackdown. *BBC*. Retrieved from <https://www.bbc.com/news/blogs-china-blog-42800032>

Chao Guan. and Zhifu Sun. (2 January 2019). Chinese Terminology: Positive Energy. *CGTN*. Retrieved from <https://news.cgtn.com/news/3d3d674e306b444e31457a6333566d54/index.html>

CMP Staff. 2021. The CMP Dictionary: Positive Energy. *China Media Project*.

Retrieved from

https://chinamediaproject.org/the_ccp_dictionary/positive-energy/

Dahua Zheng. 2019. Modern Chinese Nationalism and the awakening of self-

consciousness of the Chinese nation. *International Journal of*

Anthropology and Ethnology. 3(11), 1-25.

Stella Chen. 2021. The CMP Dictionary: Community of Common Destiny for

Mankind. *China Media Project*. Retrieved from

https://chinamediaproject.org/the_ccp_dictionary/community-of-common-destiny-for-mankind/

David Bandurski. 2021. The CMP Dictionary: Red Genes. *China Media Project*.

Retrieved from https://chinamediaproject.org/the_ccp_dictionary/red-genes/

Emma Bolton. 2020. What is Krump?. *D.Bibles*. Retrieved from

<https://dancebibles.com/what-is-krump/>

Global Times. 2021. C-pop star Zhang Yixing becomes public ambassador for

tax service after a series of tax evasion scandals of Chinese

celebrities. Retrieved from

<https://www.globaltimes.cn/page/202112/1243150.shtml>

Greg James. 2018. Report: China to ban tattoos and ‘hip-hop culture’ from TV

shows. *Supchina*. Retrieved from

<https://supchina.com/2018/01/19/china-bans-tattoos-and-hip-hop-culture-from-tv-shows/>

- Jamie J. Zhao. 2020. Queerness within Chineseness: nationalism and sexual morality on and off the competition show *The Rap of China*. *Journal of Media and Cultural Studies*. 34(4), 484-499
- Jeroen de Kloet. 2005. Cultural Synchronization: Hip Hop with Chinese Characteristics?. *International Association for the Study of Popular Music*.
- Jonathan Sullivan, Yupei Zhao. 2021. Rappers as Knight-Errant: Classic Allusions in the Mainstreaming of Chinese Rap. *Popular Music and Society*. 44(3), 274-291.
- Jin Liu. 2014. Alternative Voice and Local Youth Identity in Chinese Local-Language Rap Music. *East Asia Cultures Critique*. 22(1), 263-292.
- Michel Hockx. 2022. Truth, Goodness, and Beauty: Literary Policy in Xi Jinping's China. *Law & Literature*. 1-17.
- Sheng Zou. 2019. When nationalism meets hip-hop: aestheticized politics of ideotainment in China. *Communication and Critical/Cultural Studies*. 16(3), 178-195.
- Shuhong Fan. 2019. The History of Rap in China, Part1: Early Roots and Iron Mics (1993-2009). *RadiiChina*. Retrieved from <https://radiichina.com/the-history-of-rap-in-china-part-1-early-roots-and-iron-mics-1993-2009/>
- Shuhong Fan. 2019. The History of Rap in China, Part2: Hip Hop Goes Mainstream (2010-2019). *RadiiChina*. Retrieved from <https://radiichina.com/the-history-of-rap-in-china-part-2-hip-hop-goes-mainstream-2010-2019/>

Yupei Zhao, Zhongxuan Lin. 2020. ‘Jianghu flow’: examining cultural resonance in *The Rap of China*. *Continuum Journal of Media & Cultural Studies*. 34(4), 1-14.

Zifeng Chen, Yicheng Wang. 2020. The Discipline of Happiness: The Foucauldian Use of the “Positive Energy” Discourse in China’s Ideological Works. *Journal of Current Chinese Affairs*. 48(2), 201-225.

ภาษาจีน

《进一步发扬革命精神（专题深思）》，人民网，2021-05-14，
<http://theory.people.com.cn/n1/2021/0514/c40531-32102820.html>

《习近平：中国梦归根到底是人民的梦》，中国共产党新闻网，2015-07-28，
<http://cpc.people.com.cn/xuexi/n/2015/0728/c385474-27369918.html>

《200607 【ENG】 Lay Zhang | I'M CZR2 | "Descendants of the Dragon“ Concept Introduction | 张艺兴 | 《炎黄子孙》创作理念》，XingChannel 张艺兴咨询台 (Youtube), 2020-07-07，
https://www.youtube.com/watch?v=mjRKJDGvt_I

《如何评价张艺兴在《我是唱作人 2》第八期中的作品《炎黄子孙》？》，雪花台湾，2021-04-20，
<https://www.xuehua.tw/a/607ddb8e80ebad758ca37800?lang=zh-cn>

《赤子之心》，中国日报中文网，2017-02-21，
https://china.chinadaily.com.cn/2017-02/21/content_28282847.htm

วิพากษ์บทความ

ความรู้สึกรักชาติและ “พลังบวก” อารมณ์ที่ถูกควบคุมโดยรัฐในพื้นที่กระแสหลัก :

การประกอบสร้างความรู้สึกรักชาติในเพลงแร็ปจีนหลังปี 2017

โดย รองศาสตราจารย์ ดร.สมสุข หินวิมาน

คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ก่อนอื่นต้องขอขอบคุณทางศูนย์จินศึกษาฯ และสถาบันเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษาฯ ของที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ที่เชิญให้มาร่วมเป็นผู้วิพากษ์บทความเรื่องนี้ เป็นบทความที่อ่านเพลินดีอยู่เหมือนกัน แต่ต้องขอลอกตัวก่อน ถึงจะอ่านเพลิน ผมก็อาจจะไม่ได้มีต้นทุนความรู้ที่เกี่ยวกับจีนหรือจีนศึกษามากนัก ก็ถือว่าเป็นการแลกเปลี่ยนมุมมองระหว่างกัน เพราะว่าผมมาจากสายวารสารศาสตร์ที่เน้นไปทางเรื่องการสื่อสาร หรือว่าการทำความเข้าใจกับสื่อเป็นหลัก ก็อย่างที่เรียนไปว่า งานบทความของคุณพิชชาภาชิ้นนี้ โดยรวมเป็นงานที่น่าสนใจ เพราะว่าด้านหนึ่งเราหยิบสิ่งที่ดูเหมือนว่าจะไม่มีอะไร เช่นที่บางคนบอกว่า เรื่องของเพลงสมัยนิยมหรือเพลงแร็ป ดูเหมือนจะไม่มีอะไร เป็นความบันเทิงที่ดูเหมือนจะไร้สาระ หรือว่าเหมือนมีป้ายพื้นที่ที่ปลอดภัยเมืองปักอยู่ ทว่าในสังคมจีนอย่างที่คุณพิชชาภาตั้งข้อสังเกตไว้ ความบันเทิงที่ไร้สาระแบบนี้ กลับกลายเป็นพื้นที่ที่คุกรุ่นไปด้วยการเมือง มีการต่อสู้ช่วงชิงอยู่ในสนามรบของเพลง ซึ่งงานก็ทำได้น่าสนใจมาก โดยเฉพาะการตั้งคำถามว่า แม้จะอยู่ภายใต้ความเป็นสื่อบันเทิง แต่การเมืองก็ไปอยู่ในนั้นได้อย่างไร ทีนี้ประเด็นที่ผมอยากจะแลกเปลี่ยนกับทางผู้เขียน หลัก ๆ จะมีอยู่ 3 ประเด็นใหญ่ ๆ ด้วยกัน

ประเด็นที่หนึ่งคือ อยากตั้งข้อสังเกตเกี่ยวกับเรื่องของความเป็นเพลงแร็ปในฐานะที่เป็น pop culture หรือเป็น pop music ว่าสามารถกลายมาเป็นทางการเมืองได้อย่างไร อันนี้จะเป็นประเด็นที่หนึ่ง อีกประเด็นหนึ่งเข้าใจว่าอยู่ในงานบทความชิ้นนี้ที่ระบุว่า ใน paper

จะใช้เครื่องมือการวิเคราะห์เพลงในฐานะที่เป็นกลไกทางอุดมการณ์ของรัฐ หรือ ideological state apparatuses ก็อยากจะตั้งข้อสังเกตอันนี้เป็นประเด็นที่สอง ประเด็นสุดท้าย เนื่องจากเราสนใจประเด็นเรื่องอารมณ์ความรู้สึกรักชาติ เพราะฉะนั้นผมก็อยากจะขีดเส้นใต้เรื่องความเป็นชาติ หรืออัตลักษณ์ความเป็นชาติ ซึ่งอาจจะช่วยการวิเคราะห์ที่มีภาพที่คมชัดลึกขึ้น

ขออนุญาตเริ่มที่ประเด็นที่หนึ่งก่อนเลยนะ ประเด็นที่หนึ่ง เนื่องจากเนื้อหาของ paper ขึ้นนี้ ทหิบบการศึกษาเพลงแรป ซึ่งมีฐานะเป็น pop culture ชนิดหนึ่ง เป็นวัฒนธรรมประชานิยมแบบหนึ่ง เอามาตั้งข้อสังเกตที่เกี่ยวกับเรื่องการเมืองเรื่องการสร้างชาติที่อยู่ในเพลงแรป ซึ่งอาจจะฟังดูแปลกทีนะว่า pop culture เข้ามาสัมพันธ์กับความเป็นชาติกันได้อย่างไร ที่ผมว่าแปลก ก็เพราะว่า ถ้าเราย้อนไปที่ต้นกำเนิดของเพลงแรปตระกูลพวกฮิปฮอปซึ่งมีที่มาจากโลกตะวันตก ผมเข้าใจว่าแรปเป็นรูปแบบของวัฒนธรรมที่ต่อต้านการเมืองกระแสหลักชนิดหนึ่ง ภาษาอังกฤษใช้คำว่า “resistance to power” เป็นการ resist อำนาจหรือ resist การเมืองบางอย่าง เพราะว่าไม่เพียงแต่เนื้อหาหรือเนื้อเพลง แต่การ resist ยังปรากฏอยู่ในแง่ของรูปแบบ ตั้งแต่จังหวะ สไตล์ ลีลา ท่วงทำนอง วิธีที่นักร้องเขาแอดลิป ดันสด อะไรประมาณนี้ หรือว่าการที่ศิลปิน หรือตัวคนที่ร้องสามารถที่จะดันและใส่อารมณ์ความรู้สึกบางอย่างที่ตั้งคำถามหรือท้าทายสังคมการเมืองได้อย่างเข้มข้น แรปจึงเป็นพื้นที่ที่สาธิตการต่อสู้เชิงอำนาจแบบนี้ ตัวอย่างกรณีโลกตะวันตกที่เห็นชัดคือการต่อสู้เรื่องสีผิว เรื่อง black movement อะไรประมาณนี้ แต่ก็อย่างที่งานบทความนี้ตั้งข้อสังเกตก็คือว่า พอแรปมาอยู่ในสังคมจีน ซึ่งเราอาจจะรับรู้ว่าเป็นสังคมที่มีลักษณะการควบคุมทางการเมืองค่อนข้างเข้มข้นเมื่อเทียบกับโลกเสรีหรือโลกตะวันตก และผู้เขียนก็รีวิวให้เห็นเลยว่า พอแรปเข้ามายุคแรก ๆ ก็มีสถานะเป็นเพลงใต้ดินหรืออยู่นอกกระแส อยู่นอกกระแสคือสามารถสร้างความรู้สึกขบถซ่อนตัวอยู่ใต้ดิน ในยุคนั้นแรปยังไม่เป็นปัญหาเท่าไร แต่พอแรปเริ่มโผล่มาพื้นดิน เริ่มมีปัญหา มีการแบน มีการห้ามสนับสนุน มีอะไรประมาณนี้ คำถามที่น่าสนใจก็คือว่า แล้วทำไมอยู่ที่ ๆ พื้นที่ของแรปแต่เดิมที่เป็นพื้นที่ใต้ดินต่อต้านอำนาจจึงกลายมาเป็นพื้นที่ที่สมยอมต่ออำนาจ และข้อสังเกตที่น่าสนใจก็คือ การสมยอมต่ออำนาจครั้งนี้ ไม่ได้สมยอมต่ออำนาจร้อย

เปอร์เซ็นต์ แต่อาจมีลักษณะเป็นแบบ “วัดครึ่งหนึ่ง กรรมการครึ่งหนึ่ง” หรือเป็นลูกผสม ซึ่งจะได้กล่าวถึงต่อไป ที่ผมบอกว่าเป็นพื้นที่ที่น่าสนใจในแง่ของการเป็นพื้นที่ที่ต่อต้านอำนาจ ถ้าพูดง่าย ๆ แรปหรือ pop culture พวกนี้ ปกติจะทำงานอยู่ในพื้นที่ที่เรียกว่า “civil society” หรือ “สังคมพลเมือง” ซึ่งแทรกซึมอยู่ในชีวิตประจำวันของเรา เป็นพื้นที่ที่ผู้คนหรือพลเมืองเกิดการตั้งคำถามหรือเกิดการมองอำนาจรัฐแบบไหน พื้นที่แบบนี้จะสื่อสารอารมณ์ความรู้สึกในใจของเขา แต่วางงานชิ้นที่ผมว่าที่น่าสนใจเพราะว่า แม้แต่ในพื้นที่ civil society หรือสังคมพลเมือง หรือประชาสังคมแบบนี้ก็ยังไม่หลุดจากอำนาจของ state หรืออำนาจของสังคมนิยมที่เข้ามา คือพูดง่าย ๆ ถึงแม้ว่าจะเป็นพื้นที่ในภาคสังคมพลเมือง แต่รัฐเองก็พยายามที่จะเข้ามาช่วงชิงอยู่ตลอดเวลา และถ้าปิดกันไม่ได้ เช่น ปิดกันให้อยู่ได้ดินต่อไปไม่ได้และไหลพันดินขึ้นมา ถ้าเช่นนั้นสูตรหรือวิธีที่รัฐของจีนก็คือ หากไหลพันดินขึ้นมา ก็ต้องทำให้เป็นแบบที่รัฐต้องการ เช่น เข้ามาพูดภาษาเดียวกับรัฐ สร้างความรู้สึกชาตินิยม หรือทำเป็น “ปลั่งบวก” อะไรประมาณนี้ อันนี้เป็นประเด็นที่หนึ่งว่า เกิดอะไรขึ้นในโลกของพื้นที่ที่เคยต่อต้านอำนาจ หรืออยู่ดี ๆ รัฐเข้ามาใช้พื้นที่แบบนี้ในสังคมพลเมือง ผมเข้าใจว่าด้านหนึ่งก็เป็นการพยายามต่อสู้ช่วงชิงความคิดของพลเมือง ของประชาสังคมทั้งหลาย ซึ่งอันนี้จะโยงมาที่ประเด็นที่สองของงานชิ้นนี้

ประเด็นที่สอง อยากตั้งเป็นข้อสังเกตเกี่ยวกับเรื่องการใช้ concept ทั้งนี้ จริง ๆ ใน paper เขียนระบุเอาไว้ แต่เมื่อกี้ผู้นำเสนออาจจะยังไม่ค่อยได้พูดถึงเท่าไรนัก คือการใช้แนวคิดเกี่ยวกับการวิเคราะห์กลไกทางอุดมการณ์ของรัฐ หรือ ideological state apparatuses ซึ่งนำมาจากนักคิดชาวฝรั่งเศสที่ชื่อ หลุยส์ อัลตุสเซร์ ซึ่งก็อาจจะคล้าย ๆ กับนักคิดอีกคนที่ชื่อ อันโตนิโอ กรัมชิ ที่สนใจเรื่อง hegemony และการครองอำนาจ หรือครองความเป็นใหญ่ของอำนาจรัฐ อัลตุสเซร์วิเคราะห์กลไกของรัฐนี้ โดยตั้งข้อสังเกตว่า ปกติความชอบธรรมของรัฐอาจจะไม่ได้อยู่ที่การยึดกุมอำนาจรัฐ หรือถึงแม้จะยึดกุมอำนาจรัฐได้ ก็ไม่ได้แปลว่ารัฐจะมีความชอบธรรม ทั้งนี้ ถ้ารัฐจะมีความชอบธรรมได้ ต้องยึดกุมกลไกของรัฐ ไม่ใช่ยึดกุมอำนาจรัฐ แต่เป็นการกำกับยึดกุม apparatuses หรือเครื่องมือ หรือเทียบได้กับ

แขนขาของรัฐ ซึ่งก็แบ่งออกมาเป็นสองกลไกง่าย ๆ คือ กลไกปราบปรามใช้กำลังบังคับ กับ กลไกด้านอุดมการณ์ โดยในกรณีของเพลงถือเป็นกลไกด้านอุดมการณ์หรือจิตสำนึกความคิด ส่วนถ้าเป็นกลไกเรื่องของการใช้กำลัง ก็จะเป็นพวกการใช้อาวุธ ใช้กฎหมาย ใช้ศาล ซึ่งโดย ทฤษฎีแล้ว ถ้าใช้กำลังปราบปรามเป็นพื้นฐานเพียงอย่างเดียว การครองอำนาจอาจจะไม่ เสถียรก็ได้ ในลักษณะที่สังคมไทยก็พูดเป็นสำนวนว่า “น้ำร้อนปลาเป็น น้ำเย็นปลาตาย” ถ้า ใช้ความรุนแรงใช้กำลังเข้าไปปราบปราม น้ำร้อนปลาเป็น ปลามันก็ตื่นพราก ๆ แรงต่อต้าน มันก็จะเยอะ เพราะฉะนั้นกลไกที่รัฐจำนวนหนึ่งเริ่มใช้ อย่างกรณีของจีนที่เห็นได้ชัด ก็คือการใช้ กลไกทางด้านอุดมการณ์หรือจิตสำนึก หรือไปช่วงชิงพื้นที่ที่เป็นน้ำเย็น ใช้น้ำเย็นเข้าลูบ เดี่ยวปลาก็ตายเอง เพื่อสร้างสภาวะสมยอม หรือสร้างลักษณะ hegemony โดยที่การใช้เพลง ก็เป็นส่วนหนึ่งของกลไกด้านอุดมการณ์เช่นนี้ คู่ขนานไปกับกลไกอุดมการณ์ด้านอื่น ๆ อีก หลายชนิด ซึ่งเข้าใจว่าสังคมจีนหรือรัฐบาลจีนใช้กลไกหลายชนิด แต่เพลงถือเป็นหนึ่งในนั้น

ทีนี้เวลาเราวิเคราะห์อุดมการณ์ผ่านเพลง ผมเข้าใจว่า paper ขึ้นนี้จะค่อนข้าง เน้นหนักไปที่การวิเคราะห์ตัวเนื้อเพลง แต่การวิเคราะห์เพียงเนื้อเพลงอาจจะทำให้เราไม่เห็น ภาพของปฏิบัติการของกลไกรัฐ หรือที่เรียกว่าเพลงในฐานะที่เป็นกลไกของรัฐที่ชัดเจนขึ้นมา ได้ แม้เมื่อสักครู่ตอนที่นำเสนอ จะมีบางส่วนที่พยายามแกะการวิเคราะห์ที่เขยิบจากเนื้อเพลง ออกไปเหมือนกัน แต่ใน paper จะยังไม่ค่อยเห็น ผมคิดว่าถ้าจะทำความเข้าใจให้ชัดเจนขึ้น การวิเคราะห์แค่เนื้อเพลงอาจจะเป็นการวิเคราะห์ขั้นต้น ถ้าเป็นไปได้น่าจะลองวิเคราะห์ สิ่งที่เรียกว่า ภาคปฏิบัติการของบทเพลง ซึ่งผมเดาว่าในกรณีนี้จะมีสองส่วน ส่วนที่หนึ่งคือ ภาคปฏิบัติการในแง่ของช่องทางการเผยแพร่เพลง หรือพูดง่าย ๆ เพลงคือตัว content หรือ message แต่คำถามก็คือ message เหล่านี้ส่งไปถึง mass หรือผู้ฟังอย่างไร เพราะตัว ช่องทางหรือพวกแพลตฟอร์มต่าง ๆ ก็มีความสำคัญ แบบที่เมื่อสักครู่คุณพิชชาก็จะพูดถึง การนำเสนอผ่านโทรทัศน์ ซึ่งรวมถึงการสื่อสารของเพลงผ่านช่องทางอื่น ๆ ด้วยเช่นกัน

จริง ๆ แล้ว เพลงจะมีช่องทางที่หลากหลายในการสื่อสารด้วย ตัวอย่างเช่น อยู่ใน ชีวิตประจำวัน เราชองเพลงเองก็เป็นช่องทางหนึ่ง ฟังบ่อย ๆ และเราก็เริ่มร้องได้ อันนี้ก็ เป็นช่องทางหนึ่ง หรือว่าผ่านทางโซเชียลมีเดีย ผ่านพวกพื้นที่ event ออกคอนเสิร์ต อะไร ประมาณนี้ และผมคิดว่าในแต่ละช่องทางหรือแพลตฟอร์ม ต่างก็มีนัยของการทำงานของ เพลงในฐานะที่สร้างอารมณ์ความรู้สึกเรื่องรักชาติแตกต่างกัน ตัวอย่างเช่น ถ้าผ่านทีวี ผ่าน สื่อมวลชน อันนี้เป็นช่องทางที่สื่อสารได้ในวงกว้าง ทำให้อารมณ์ความรู้สึกรักชาติสื่อสารกับ mass ได้ แต่ถ้ามาผ่านพวกที่เป็นคอนเสิร์ต event อันนี้อาจจะไม่ mass แต่ระดมพลังคนได้ เข้มข้นมากขึ้น คล้าย ๆ กรณีของเกาหลีเหนือที่เขาจะชอบจัด event ให้คนมาร้องเพลง ร่วมกัน หรือถ้ามาผ่านโซเชียลมีเดีย แล้วมีการทำโคฟเวอร์ โคฟเวอร์นี้ก็น่าสนใจอีกชนิดหนึ่ง เหมือนกัน เพราะรูปแบบโคฟเวอร์คือการที่เอาเพลงต้นฉบับมา remake มาทำใหม่ และการ ทำใหม่ก็เปิดโอกาสให้ปัจเจกเข้าไปต่อรองกับต้นฉบับได้ คือผมว่าแพลตฟอร์มต่าง ๆ มันทำให้อำนาจของการสื่อสารและการสร้างวิถีคิดเรื่องชาติที่ผ่านเพลงมีมิติที่แตกต่างหลากหลาย ถ้าเราลองวิเคราะห์เพลงในแพลตฟอร์มที่ต่างกัน ก็น่าจะทำให้ paper มีความลื่นไหลมากขึ้น อันนี้ประเด็นที่ว่าด้วยตัวภาคปฏิบัติการของเพลงอันที่หนึ่งเรื่องแพลตฟอร์ม อันที่สองอยากให้ ย้อนกลับไปที่คุณลักษณะของความเป็นแรป เนื่องจากเพลงที่เราศึกษามา คือเพลงแรป และ อย่างที่ได้บอกไปเมื่อสักครู่ เพลงแรปเป็นอุดมการณ์ต่อต้านโดยพื้นฐาน เป็น resistance แต่ ว่าครั้งนี้พอรัฐบาลจีนเอาเพลงแรปเข้ามา และเปิดโอกาสให้เนื้อเพลงเหล่านี้ใส่สำนึกชาตินิยม หรือ “พลังบวก” เข้าไปได้ ผมว่าอาจจะต้องวิเคราะห์เอกลักษณ์ของแรปที่มากไปกว่าแค่ content เพราะในเพลงมันมีด้านที่เป็น content แบบที่คุณพิชชาภาศึกษา แต่อีกด้านหนึ่งมี ด้านที่เป็น form คือรูปแบบ แม้ว่าในส่วนของ content รัฐอาจจะเข้ามายึดกุมได้ก็จริง แต่ ผมว่าในส่วนของ form ก็เหมือนจะยังรักษารูปแบบของการต่อต้านเอาไว้ได้ รูปแบบของ form เช่น ทำนอง ดนตรี จังหวะพิท ทำเดิน อะไรพวกนี้ อันนี้เป็นรูปแบบหรือ form ของ แรป ซึ่งมีลักษณะต่อต้านแน่นอน

เพราะฉะนั้น ถึงแม้ว่ารัฐของจีนจะเข้ามาใช้พื้นที่นี้ แต่ก็ไม่สามารถที่จะยึดกุมหรือครองอำนาจได้เบ็ดเสร็จร้อยเปอร์เซ็นต์ ถึงแม้การยึดกุม content อาจจะได้ แต่ form เปลี่ยนยาก เพราะตราใบไต่ที่ยังเป็นแบบ ก็ยังคงความต่อต้านได้ ซึ่งก็ชวนให้นึกต่อไปว่า ถ้ามาถึงระดับผู้ฟัง ผู้ฟังที่เป็นคนจีนในแต่ละกลุ่ม คนจีนที่มีสำนึกแตกต่างกัน เวลาเขาฟัง เขาฟังส่วนไหน ถ้าคนจีนที่รักชาติมาก ๆ เขาอาจฟัง content แบบที่รัฐบาลต้องการหรือไม่ หรือถ้าเป็นพวกวิัยรุ่น รุ่นใหม่ อาจไม่ได้สนใจที่ตัวเนื้อหากันก็ได้ แต่อาจจะสนใจที่รูปแบบ บางทีที่เนื้อหากันฟังไม่รู้เรื่องเหมือนกันนะ โดยเฉพาะเวลาแรปเร็ว ๆ อันนี้ประเด็นที่สองนะครับ

ส่วนประเด็นสุดท้าย คือ การศึกษาเรื่องความคิดเกี่ยวกับชาติหรือความรู้สึกรักชาติ ผมคิดว่างานชิ้นนี้ถ้าแตะเรื่องชาติ ก็น่าจะทำให้ภาพมันคมชัดขึ้น อาจลองไปดูแนวคิดเกี่ยวกับชาติหรือ concept เรื่อง nationalism อีกสักนิดหนึ่งก็ได้ หากจะใช้แนวคิดเรื่องชาตินิยม เวลาเราพูดคำว่า “ชาติ” กับ “ประเทศ” หรือ “country” กับ “nation” สองคำนี้ไม่เหมือนกัน เพราะประเทศคือพื้นที่ที่เราเขียนเหยียบที่จับต้องเป็นรูปธรรมได้ แต่ถ้าเป็นเรื่องชาตินักวิชาการบางคนอย่าง เบเนดิกต์ แอนเดอร์สัน เคยอธิบายว่า ชาติเป็นพื้นที่ในจินตนาการ เข้าใจว่าที่คุณพิชชาภาใช้จะมีนัยแบบนี้ ชาติเป็นสิ่งที่ถูกประกอบสร้างขึ้น เป็นชุมชนจินตกรรม เป็นการ imagine ขึ้นมา แต่การ imagine ขึ้นมาไม่ใช่ imagine ลอย ๆ ในสูญญากาศ แต่เป็นการ imagine เพื่อผลประโยชน์หรือเป้าหมายบางอย่าง เพราะว่าการจินตกรรมแบบนี้ไม่ใช่ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นมานาน เพราะสังคมสมัยก่อนอย่างที่เป็นใน paper เองก็มีการทบทวนประวัติศาสตร์ของจีน สมัยก่อนความเป็นชาติอาจไม่ได้มีอยู่ เมื่อก่อนมนุษย์รวมตัวกันอยู่ด้วยความ เป็นเผ่าพันธุ์หรือชาติพันธุ์ ชาติน่าจะเป็นประดิษฐกรรมยุคใหม่ และสร้างบนผลประโยชน์บางอย่างขึ้นมา เพราะฉะนั้นอันนี้น่าจะไปดูแนวคิดเกี่ยวกับชาติว่า เวลาเอามาวิเคราะห์ สามารถเอามาให้คำอธิบายเกี่ยวกับเรื่องการจินตกรรมความเป็นชาติอย่างนี้ขึ้นมาได้อย่างไร และถ้าหากเป็นไปได้ พอดีใน paper จะวิเคราะห์เป็นเพลง ๆ ไป แต่ผมว่าน่าจะสรุปตอนท้าย หรือถ้าจะขมวดให้ชัดขึ้น หากชาติคือการสร้างความเป็นเรากับความเป็นอื่น ก็

น่าจะอธิบายหรือสกัดภาพสูตรหรือรูปแบบของแรปจีนที่สร้างความเป็นเราซึ่งแตกต่างจากความเป็นอื่นว่ามีกลยุทธ์อะไรบ้าง เมื่อกี้เห็นตอนที่ขึ้นในสไลด์จะมีหลาย ๆ กลยุทธ์ ผมว่าถ้าสกัดออกมาให้ชัด ๆ ก็จะทำให้น่าสนใจยิ่งขึ้น เช่น มีการแปลงจากชาติพันธุ์เป็นชาตินิยมก็เป็นกลยุทธ์หนึ่ง หรือการใช้จิตวิญญาณบรรพบุรุษ หรือการหยิบแค่บางเสี้ยวบางส่วนของอารยธรรมโบราณมานำเสนอและตีความใหม่ การนำเสนอทิวทัศน์ที่สวยงาม หรือมีการ refer ถึงท่านประธานเหมา อะไรประมาณนี้ ผมว่าถ้าสกัดกลยุทธ์ในการแปลหรือสร้างความเป็นชาติที่ผ่านบทเพลงได้ อาจจะเทียบกับการสร้างชาติที่ผ่านเพลงที่เป็นแบบ official ก็ได้ เพราะถ้าเพลงที่เป็นทางการกับเพลงแรป กลยุทธ์ของแรปจะเหมือนหรือต่างจากเพลงที่เป็นทางการอย่างไร ซึ่งจะทำให้บทสรุปหรือตอนอภิปรายมีความน่าสนใจและหือหวามากขึ้นครับ แต่โดยรวมส่วนตัวชื่นชม paper ว่าน่าสนใจมาก โดยเฉพาะการตั้งข้อสังเกตให้เห็นว่าจากแรปที่เป็นวัฒนธรรมต่อต้าน ก็สามารถกลายมาเป็นวัฒนธรรมกระแสหลักได้ในสังคมของจีน แต่ได้ถึงระดับไหนก็น่าขบคิดอีกที ข้อเสนอแนะของผมนี่จะมีประมาณนี้นะครับ ขอขอบคุณครับ

ศูนย์จีนศึกษา และ ศูนย์การเรียนรู้จีนศึกษาบรมราชกุมารี สถาบันเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา ฯ
สาขาวิชาภาษาจีน คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์